JASON GOODWIN

COPACUL IENICERILOR

Jason Goodwin

Copacul Ienicerilor

Traducere din limba engleză

DANIELA TRUȚIA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GOODWIN, JASON
Copacul ienicerilor / Jason Goodwin; trad.: Daniela Truția. -
București: RAO International Publishing Company, 2006
ISBN (10) 973-103-109-X ; ISBN (13) 978-973-103-109-5

I. Truția, Daniela (trad.)

821.111-31=135.1

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

JASON GOODWIN
The Janissary Tree
Copyright © Jason Goodwin, 2006
Toate drepturile rezervate

© RAO International Publishing Company, 2006
pentru versiunea în limba română

2006

ISBN (10) 973-103-109-X
ISBN (13) 978-973-103-109-5

Pentru Kate

Pentru cei cu mintea trează,
E îndeajuns un semn.
Pentru cei mulți care nu știu a privi în jur
Chiar și cunoașterea e zadarnică.

HAGI NEKTASH VELI

1

Yashim înlătură un fir de praf de pe manșetă.

– Încă ceva, marchiză, murmură el.

Ea îl privi țintă, cu un aer calm.

– Scrisorile.

Marchiza de Merteuil chicoti ușor.

– *Flûte!*[1] Cum, domnule Yashim, dar depravarea nu e un cuvînt recunoscut de Academie. Continuă să-și miște ușor evantaiul și, ascunsă după el, aproape șuieră: Este o stare de spirit.

Yashim simțea deja că visul acesta se destramă.

Între timp, marchiza scosese din decolteu o foaie de hîrtie și acum bătea ușor cu ea în masă, ca și cum ar fi fost un ciocănel. Chiar *era* un ciocănel.

„Tac, tac, tac!“

Yashim deschise ochii și privi împrejur. Castelul de Merteuil se topi în lumina lumînării. Umbrele pîndeau răutăcios din spatele cărților aliniate pe rafturi și din colțurile odăii – de fapt, o cameră și jumătate, în care Yashim trăia singur, într-o locuință cu chirie în Istanbul. Un exemplar din *Les liaisons dangereuses*[2]*,* ediția legată în piele, îi alunecase în poală.

„Tac, tac, tac!“

– *Evet, evet,* mormăi el. Vin imediat. Își aruncă o pelerină pe umeri și încălță o pereche de papuci galbeni, apoi porni spre ușă cu pași tîrșîiți. Cine e?

– Băiatul cu scrisorile.

„Halal băiat“, își spuse Yashim, lăsîndu-l să intre pe bătrînul înalt și subțiratic în încăperea stăpînită de întuneric. Singura lumînare aproape că se stinsese din pricina curentului. Umbrele lor se proiectau

[1] „Fir-ar să fie!“ (în fr. în orig.; n.red.)

[2] *Legături primejdioase* (în fr. în orig.) de Choderlos de Laclos (n.red.)

pe pereții din jur, lovindu-se una de alta, apoi umbra curierului străpunse umbra lui Yashim cu un pumnal tremurător.

Yashim luă sulul de hîrtie și privi sigiliul, simțind podeaua încă legănîndu-se sub tălpi, flacăra pîlpîitoare a lumînării ducîndu-l cu gîndul la o lampă care se clătina într-o cabină mică, departe, în larg; îi aminti de asemenea și de orele de frămîntări în care scrutase orizontul întunecat, încercînd să deslușească prin burniță luminile și conturul țărmului.

Rupse sigiliu și încercă să se concentreze asupra scriiturii cu înfloriturі.

Oftă și puse deoparte documentul. În odaie se afla și o lampă. Yashim o aprinse de la lumînare și flăcări albastre se prelinseră încet în jurul fitilului carbonizat. Puse la loc sticla și potrivi fitilul pînă cînd flacăra capricioasă deveni galbenă și stabilă. Treptat, odaia se umplu de lumină.

Avusese noroc să găsească un vas. Marea Neagră era înșelătoare, mai ales iarna, dar căpitanul – un grec vînjos, cu pieptul lat și cu albeață la un ochi – cunoștea aceste ape încă din copilărie. Din cîte își dăduse seama Yashim, grecul era în egală măsură pirat și negustor; dar chiar și în cele mai grele momente ale călătoriei, cînd vîntul urla printre pînze, iar valurile izbeau cu putere puntea de la prova, făcîndu-l să se răsucească și să vomite în cușeta lui neîncăpătoare, Yashim își spusese că oricum era mai bine așa decît să-și petreacă iarna în palatul acela dărăpănat din Crimeea, înconjurat de fantomele unor călăreți neînfricați, măcinat de frig și tristețe.

Luă sulul de hîrtie pe care i-l dăduse curierul și-l netezi cu palma.

„Salutări“, etcetera. În josul înscrisului văzu semnătura seraschierului, comandantul Noii Gărzi, armata imperială otomană. *Félicitations* etcetera. Cercetă documentul de jos în sus. Grație experienței, putea diseca o astfel de scrisoare în cîteva secunde. Descoperi imediat despre ce era vorba: atîtea politeți ascundeau de fapt o convocare de urgență.

– Ei, bine?

Bătrînul luă poziție de drepți, lipit de perete.

– Am ordin să mă întorc neîntîrziat cu dumneavoastră la cazarmă.

Aruncă o privire nesigură spre pelerina lui Yashim. Acesta zîmbi, apucă un colț al veșmîntului și îl răsuci repede în jurul capului.

– Acum sînt îmbrăcat, spuse el. Să mergem.

Yashim știa că nu avea nici o importanță cum era îmbrăcat. Era un bărbat înalt, bine clădit, spre patruzeci de ani, cu părul negru, des și ondulat; îi ieșiseră abia cîteva fire albe, nu purta barbă, ci doar o mustață neagră și răsucită. Avea pomeții înalți, ca toți turcii, și ochii cenușii și oblici ai celor care trăiseră mii de ani în marea stepă eurasiatică. Îmbrăcat în straie europene poate ar fi atras atenția; dar într-o pelerină maronie, nu. Nu ieșea prea mult în evidență. Acesta era marele lui talent, dacă se putea numi așa. Mai degrabă, după spusele marchizei, o stare de spirit. O stare a trupului.

Yashim avea multe calități – un farmec înnăscut, talent la limbi străine și capacitatea de a căsca ochii cenușii în semn de uimire. Bărbați și femei deopotrivă erau fascinați de glasul lui chiar înainte de a ști cine vorbește. În schimb, era lipsit de boașe.

Dar nu în sensul obișnuit al cuvîntului: Yashim era curajos în limite rezonabile.

Însă era acel gen de creatură rar întîlnită chiar și în Istanbulul secolului al XIX-lea.

Yashim era eunuc.

2

În Sălașul Fericirii, în cel mai ascuns și mai greu accesibil punct al Palatului Topkapi, sultanul stătea tolănit pe perne și culegea ursuz scame invizibile, gîndindu-se ce l-ar putea binedispune în restul zilei. „Un cîntec“, își zise el. Da, un cîntec. Una dintre melodiile acelea cercheze, dulci și exuberante: cu cît erau cuvintele mai triste, cu atît mai vioaie era melodia.

Se întrebă dacă ar fi putut pur și simplu să se prefacă adormit. De ce nu? Stăpîn peste Marea Neagră și Marea Albă, stăpîn peste Rumelia și Mingrelia, peste Anatolia și Ionia, România și Macedonia, protector al orașelor sfinte, călăreț de oțel pe tărîmurile fericirii, sultan și padișah, trebuia și el să doarmă din cînd în cînd, nu? Mai ales dacă voia să-și revendice într-o bună zi suveranitatea asupra Greciei.

Știa însă ce se va întîmpla dacă încerca să se prefacă. Mai procedase astfel și altădată, spulberînd toate speranțele și ambițiile frumoasei *gözde,* fata cu care alesese să-și petreacă noaptea. Ar fi însemnat să-i asculte suspinele, s-o simtă plimbîndu-și încet și timid unghiile pe coapsele sau pe pieptul lui, după care fata ar fi început să plîngă; întregul harem i-ar fi aruncat priviri încărcate de reproș o lună întreagă.

Curînd, fata avea să sosească. Era mai bine să-și facă un plan. Probabil că lucrul cel mai sigur ar fi fost să se așeze ea deasupra: la drept vorbind, el era cam gras și nu voia să rănească pe nimeni. Ah, dacă în loc de asta ar fi putut sta lungit în pat alături de Fatima, care era aproape la fel de iubitoare de confort ca el și care i-ar fi masat picioarele!

Picioarele! Cu un gest reflex, își ridică ușor genunchii pe sub cuvertură. Tradiția ancestrală rămînea tradiție, dar sultanul Mehmet al II-lea nu avea de gînd să lase nici o cercheză cu pielea parfumată să ridice cuvertura și să se strecoare pînă la el dinspre piciorul patului.

Urechea lui prinse o ușoară agitație pe coridorul de dincolo de ușă. Simțul datoriei îl făcu să se înalțe într-un cot și să-și aștearnă pe buze un zîmbet de întîmpinare. Auzi șoapte. O fi fost izbucnirea din ultimul moment? Sclava pe cale să leșine opunea dintr-odată rezistență? Nu, asta era puțin probabil. Ajunsese pînă aici, aproape de momentul pentru care fusese pregătită, la un pas de evenimentul căruia îi consacrase întreaga viață. Mai degrabă putea fi o ciorovăială iscată din gelozie: „Acelea sînt perlele mele!“

Ușa se deschise. Dar în prag nu se ivi o sclavă tînără, cu șolduri unduitoare și cu sînii plini, împodobită cu brățări, ci un bătrîn cu obraji sulemeniți și talie îngroșată, care făcu o plecăciune și dădu buzna în încăpere cu picioarele goale. Dînd cu ochii de stăpînul lui, căzu în genunchi și începu să se tîrască pînă ajunse la marginea patului, unde rămase cu fruntea lipită de podea. Așteptă acolo, fără un cuvînt, tremurînd din toate încheieturile, ca o meduză uriașă.

– Ei bine? se încruntă sultanul Mehmet.

Din interiorul corpului mătăhălos se auzi într-un tîrziu un glas subțire și plîngăreț.

– Luminăsia Voastră, stăpînul si domnul meu, începu să bîiguie sclavul.

Sultanul se foi stînjenit.

– Allah a vrut să arunce mantia morsii asupra trupului unei fiise a ferisirii ale cărei vise erau pe cale a fi împlinite de Luminăsia Voastră, stăpîne, spuse sclavul cu vorbirea sîsîită.

Sultanul se încruntă.

– Fata a murit? Tonul lui suna neîncrezător. În plus, era profund surprins: Chiar atîta spaimă inspira el celor din jur?

– Nu știu ce să spun, stăpîne. Dar Allah a făcut ca altcineva să fie unealta morsii ei.

Eunucul tăcu o clipă, căutîndu-și cuvintele. Era cumplit de greu.

– Stăpîne, murmură el în cele din urmă. Fata a fost sugrumată.

Sultanul se lăsă să cadă înapoi între perne.

„Ei bine, își spuse el, am avut dreptate." Nu fusese vorba de supărare, ci de simplă gelozie.

Nimic nefiresc.

– Trimite după Yashim, porunci el cu glas obosit. Vreau să dorm.

3

Sultanul Imperiului Otoman, la fel ca monarhii din întreaga lume, era comandant al drept-credincioșilor și șef al forțelor armate otomane; trecuseră totuși mulți ani de cînd înălțase stindardul Profetului și se pusese în fruntea oștenilor săi, asigurîndu-și tronul printr-un act unic de curaj. Forțele navale ale imperiului erau comandate de un pașă amiral, iar trupele de un seraschier.

Seraschierul nu se ridică la venirea lui Yashim, ci se mulțumi să-i facă un semn plictisit, arătînd către un colț al divanului. Yashim își scoase papucii și se așeză, cu picioarele încrucișate, cu faldurile pelerinei în jurul lui ca o frunză de nufăr. Înclină ușor din cap și murmură un salut politicos.

Proaspăt ras, după moda nouă, cu ochi mici și căprui și cu chipul de culoarea pînzei învechite, seraschierul stătea tolănit, în uniformă, ca și cum ar fi fost rănit. Părul lui, de culoarea oțelului, era tuns scurt, iar fesul roșu, lăsat pe ceafă, îi scotea în evidență fălcile masive. Yashim își zise că, dacă ar fi purtat turban, ar fi arătat destul de bine, dar obiceiul vremii instituise uniforma franțuzească: tunică încheiată la toți nasturii, pantaloni albaștri cu vipușcă roșie, epoleți și nenumărate fireturi – o uniformă modernă pentru un război modern. Tot în același spirit, seraschierul beneficia și de o masă solidă din lemn de nuc și opt scaune tapițate și sobre, dispuse în mijlocul încăperii și luminate de cîteva candelabre de alamă care atîrnau din tavanul cofrat.

Seraschierul se săltă în capul oaselor și-și încrucișă picioarele, astfel încît cusăturile pantalonilor ieșiră în relief.

– Poate preferi să stăm așezați la masă, propuse el iritat.

– Cum dorești.

Numai că, evident, seraschierul prefera umilința de a sta pe divan cu picioarele încrucișate, în loc să se expună în mod stînjenitor la masa din mijloc. La fel ca Yashim, și el se simțea ușor neliniștit la gîndul că stătea pe scaun cu spatele spre restul încăperii. Așa că, în schimb, suspină adînc, strîngîndu-și și desfăcîndu-și degetele scurte și groase.

– Mi s-a spus că ești în Crimeea.

Yashim clipi.

– Am găsit un vas. Nu mă mai reținea nimic acolo.

Seraschierul ridică o sprînceană.

– Vrei să spui că ai dat greș?

Yashim se aplecă în față, țintuindu-l cu privirea.

– Acolo am dat greș cu mulți ani în urmă, *efendi*. Nu se mai poate face decît foarte puțin. Continuă să-l privească în ochi. Puținul acela l-am făcut. Am lucrat repede. Pe urmă m-am întors.

Nu mai rămînea nimic altceva de spus. Hanii tătari din Crimeea nu mai stăpîneau stepa de miazăzi, ca niște frați mai mici ai statului otoman. Yashim se cutremurase la vederea cazacilor călare prin satele Crimeei, cu armele în mînă, în timp ce tătarii neînarmați

stăteau și beau la intrarea iurtelor, privindu-i cu nepăsare, iar femeile lor munceau pe cîmp. Însuși hanul se frămînta în exil, chinuit de visul aurului pierdut. Trimisese oameni să-l recupereze, apoi auzise de Yashim – Yashim paznicul, un *lala*. Dar cu toate eforturile lui Yashim, aurul hanului rămînea un vis. Poate că, la urma urmei, nu exista nici un aur.

– Tătarii erau luptători iscusiți, mormăi seraschierul. În vremurile lor bune. Dar pe cîmpul de luptă modern nu mai este loc pentru călăreți lipsiți de disciplină. În ziua de azi avem nevoie de o infanterie disciplinată, înarmată cu muschete și baionete. Avem nevoie de artilerie. Ai văzut ruși?

– Am văzut ruși, *efendi*. Cazaci.

– Ei sînt cei cărora trebuie să le ținem piept. Pentru ei avem nevoie de oameni cum sînt cei din Noua Gardă.

Seraschierul se ridică în picioare. Era un bărbat uriaș, ca un urs, măsurînd peste un metru optzeci. Rămase cu spatele la Yashim, privind țintă un rînd de cărți, în timp ce Yashim se uită fără să vrea spre perdeaua prin care intrase. Grăjdarul care îl condusese înăuntru nu se mai vedea nicăieri. După toate legile ospitalității, seraschierul ar fi trebuit să-i ofere mai întîi de toate pipa și cafeaua; Yashim se întrebă dacă nu cumva purtarea aceasta lipsită de maniere era intenționată. O persoană importantă precum seraschierul are servitori care-i aduc băutura răcoritoare, precum și un slujitor care îi poartă pipa și îi alege tutunul, îi păstrează pipa curată, își însoțește stăpînul în plimbări, purtînd pipa într-o pînză și punga de tutun în buzunarul hainei și se asigură că pipa s-a aprins bine și nu se înfundă. Oamenii înstăriți, care se întreceau unii pe alții în a-și întîmpina oaspeții cu tutunul cel mai fin și cu pipele cele mai elegante – chihlimbar pentru mușțiuc, lemn de cireș persan pentru coadă – nu-și închipuie viața fără un purtător de pipă, la fel cum un lord englez nu se poate lipsi de serviciile unui valet. Însă încăperea era pustie.

– În mai puțin de două săptămîni, sultanul urmează să treacă în revistă trupele. Marșuri, instrucție, prezentarea armamentului. Dar sultanul nu va fi singurul care va vedea aceste lucruri. Va mai fi... Seraschierul se opri și ridică brusc capul. Yashim se întrebă ce voise

să adauge. Poate să sublinieze că această trecere în revistă era cel mai important moment din cariera sa. Sîntem niște trupe tinere, știi bine. Noua Gardă există de numai zece ani. Ne speriem ușor, la fel ca un mînz tînăr. Din păcate, n-am avut parte de toată atenția și pregătirea pe care ni le-am fi dorit.

– Nici de succesul care vi s-a făgăduit.

Yashim văzu cum seraschierul se crispează. Îmbrăcați în tunici și pantaloni de modă nouă, europeană, cei din Noua Gardă fuseseră îndrumați de o serie de instructori *ferenghi:* instrucție, mărșăluit, prezentarea armelor. Ce mai puteau spune? Rușii se găseau mai aproape de Istanbul ca oricînd. Egiptenii – „egiptenii!" – își luaseră revanșe umilitoare în Palestina și Siria. Fără îndoială, rușii și egiptenii erau inamici de temut, cu echipament de ultimă oră și armate moderne: victoriile lor fuseseră cumva de așteptat. Dar mai rămînea dezastrul din Grecia. Grecii nu erau decît niște țărănoi în pantaloni, conduși de o adunătură penibilă de fanfaroni arțăgoși. Dar chiar și așa, își cîștigaseră independența în luptă cu Noua Gardă.

Toate aceste evenimente lăsau Noua Gardă cu un singur triumf sîngeros, dar nu pe cîmpul de luptă, ci aici, pe străzile Istanbulului; nu împotriva dușmanilor din afara țării, ci a propriilor predecesori militari: primejdios de arogantul corp de ieniceri. Cîndva trupe de elită ale Imperiului Otoman, ienicerii degeneraseră – sau, dacă vreți, evoluaseră – într-o mafie înarmată, terorizîndu-i pe sultani, împănînd-se pe străzile Istanbulului, iscînd scandaluri, incendiind, furînd și șantajînd, fără a da nimănui socoteală. Depășiți ca pregătire și dotare de armatele occidentale, se agățaseră cu încăpățînare de tradițiile strămoșilor, disprețuind noul, disprețuindu-i pe soldații de rînd ai inamicului și ignorînd toate învățămintele oferite de cîmpul de luptă, totul de teama de a nu-și pierde influența. Vreme de decenii șantajaseră imperiul.

În cele din urmă, Noua Gardă încheiase socotelile. Aceasta se întîmplase acum zece ani, în noaptea de 16 iunie 1826: Bine-venitul Eveniment, după cum aveau grijă să-l denumească oamenii. Tunarii Noii Gărzi îi nimiciseră pe ieniceri chiar aici, în Istanbul, în propria

cazarmă, aducînd la un binemeritat sfîrșit patru secole de teroare și supremație.

– Trecerea în revistă a trupelor va fi un succes, mîrîi seraschierul. Lumea va vedea coloana vertebrală a acestui imperiu, neclintită și de neînfrînt. Se răsuci pe călcîie, tăind aerul cu muchia palmei. Tir de precizie. Instrucție riguroasă. Supunere. Atît dușmanii, cît și prietenii noștri vor putea trage concluziile. Înțelegi?

Yashim ridică ușor din umeri. Seraschierul își ridică bărbia și pufni pe nări.

– Avem totuși o problemă, zise el. Yashim continua să-l fixeze cu privirea: de mult nu mai fusese trezit în puterea nopții și chemat la palat. Sau la cazarmă. Aruncă o privire pe fereastră: afară era încă întuneric, cerul rămînea rece și acoperit. Totul începe în întuneric. Ei bine, era treaba lui să lămurească lucrurile.

– Și care anume este această problemă?

– Yashim, *efendi*. Ți se spune *lala*, nu-i așa? Yashim *lala*, protectorul.

Yashim încuviință din cap. *Lala* era un titlu onorific, plin de respect, acordat anumitor eunuci de încredere care serveau familii bogate și puternice, avînd grijă de femei, supraveghindu-i pe copii, ocupîndu-se de întreaga casă. De regulă, un *lala* era ceva între majordom și om de serviciu, doică și șef al pazei – un protector. Yashim simțea că titlul i se potrivea.

– Dar din cîte înțeleg eu, vorbi rar seraschierul, nu ai o slujbă permanentă. Știu, ai legături cu palatul. Și cu strada. Așa că diseară te invit să te alături noii noastre familii, familia Noii Gărzi. Cel mult zece zile.

– Adică familia pe care o conduci dumneata?

– E un fel de a spune. Dar să nu crezi că țin să-mi asigur această poziție de cap al familiei. Aș prefera să mă consideri mai curînd un fel de... de... Seraschierul părea stînjenit, nu-i era ușor să rostească acel cuvînt.

Yashim știa că disprețul față de eunuci era la fel de adînc înrădăcinat în sufletul bărbaților turci ca neîncrederea în mese și scaune.

– Consideră-mă… un frate mai mare. Eu te protejez. Tu îmi spui ce ai pe suflet. Tăcu și-și șterse sudoarea de pe frunte. Ai cumva, ai cumva și tu o familie?

Yashim era obișnuit cu astfel de situații: dezgust atenuat de curiozitate. Făcu un gest ambiguu cu mîna; în fond, omul nu avea decît să-și pună întrebări, nu era treaba lui.

– Noua Gadă, continuă seraschierul, trebuie să cîștige atît încrederea oamenilor, cît și a sultanului. Acesta e scopul trecerii în revistă a trupelor. Dar s-a întîmplat ceva ce ar putea să dăuneze bunului mers al lucrurilor.

Acum era rîndul lui Yashim să devină curios, o curiozitate pe care o simți ca un fior în ceafă.

– Azi-dimineață, începu seraschierul, am fost informat că patru dintre ofițerii noștri nu s-au prezentat la instrucția de dimineață. Se opri, încruntat. Trebuie să înțelegi că Noua Gardă nu se aseamănă cu nici o altă armată din istoria imperiului. Aici avem disciplină. Muncă grea, plată corectă și supunere față de ofițerul superior. Ne prezentăm la instrucție. Știu la ce te gîndești, dar acești ofițeri erau niște tineri deosebiți. Aș spune că reprezentau floarea trupelor noastre, fiind totodată și cei mai buni ofițeri de artilerie. Vorbeau franceza, adăugă el, ca și cum astfel ar fi pus punct oricărei discuții. Poate așa și era.

– Prin urmare, au absolvit universitatea ca ingineri?

– Cu notă maximă. Erau cei mai buni.

– Erau?

– Așteaptă o clipă. Seraschierul își duse o mînă la frunte. La început, în ciuda tuturor evidențelor, am gîndit și eu ca tine. Mi-am închipuit că au avut vreo aventură și că își vor face apariția mai tîrziu, rușinați și copleșiți de regrete. Desigur, eram pregătit să-i pedepsesc fără milă, întregul corp de armată îi privea cu deosebit respect, înțelegi? Cum spun francezii, ei dădeau exemplul.

– Dumneata vorbești franceza?

– Oh, doar puțin. Suficient.

Yashim știa că majoritatea instructorilor străini din Noua Gardă erau francezi sau de alte naționalități – italieni, polonezi – atrași în

impresionantele armate create de Napoleon pentru a-și împlini visurile de cucerire a întregii lumi. Cu cincisprezece sau zece ani în urmă, cînd războaiele napoleoniene se încheiaseră, în sfîrșit, cîțiva dintre cei mai săraci oșteni rămași din Grande Armée ajunseseră la Istanbul, intrînd în slujba sultanului. Dar învățarea limbii franceze era o treabă pentru cei tineri, or seraschierul se apropia de cincizeci de ani.

– Continuă.

– Patru oameni de nădejde au dispărut aseară din cazarmă. Cînd nu și-au făcut apariția azi-dimineață, l-am întrebat pe unul dintre *banjee,* oamenii de serviciu, și mi s-a spus că n-au dormit în patul lor.

– Deci, sînt în continuare dați dispăruți.

– Nu. Nu chiar.

– Cum adică, nu chiar?

– Unul dintre ei a fost găsit în seara asta. Acum vreo patru ore.

– Foarte bine.

– A fost găsit mort într-un vas de fier.

– Un vas de fier?

– Da, da. Un cazan.

Yashim clipi.

– Să înțeleg, spuse rar, că soldatul a fost fiert pe foc?

Ochii seraschierului aproape că ieșiră din orbite.

– Fiert? repetă el cu glas abia auzit. Era un detaliu la care nu se gîndise. Cred, încheie seraschierul, că ar trebui să vii și să vezi cu ochii tăi.

4

Două ore mai tîrziu, Yashim văzuse tot ce și-ar fi dorit să vadă pentru acea dimineață. De fapt, pentru multe alte dimineți.

Chemînd un om cu o făclie, seraschierul îl conduse spre est, pe străzile pustii, urmînd axul orașului în direcția grajdurilor imperiale. Torțele pîlpîiră în întuneric la intrarea în moscheea lui Baiazid; trecură de Coloana Arsă, aproape de intrarea în Marele Bazar, acum cu obloanele trase și cufundat în tăcere, parcă ținîndu-și respirația în

timp ce își veghea comorile pe timpul nopții. Mai departe, lîngă Moscheea Sehzade, deasupra Apeductului Roman, întîlniră străjile de noapte, care-i lăsară să treacă mai departe de îndată ce-i recunoscură. În cele din urmă, ajunseră la grajduri. Acestea erau noi, ca și garda însăși. Fuseseră clădite chiar la poalele colinei, pe partea de miazăzi, pe un teren rămas viran de la suprimarea ienicerilor, cu zece ani în urmă, cînd uriașele lor cazărmi, aflate pretutindeni, se prăbușiseră sub ghiulele și tir nimicitor.

Găsiră cazanul, exact așa cum îl descrisese seraschierul. Într-un colț al unuia dintre grajdurile noi, înconjurat de straturi de paie și luminat de lămpi cu gaz mari și rotunde, atîrnate cu lanțuri grele de bîrna înaltă de deasupra. Caii, îi explică seraschierul, fuseseră duși de acolo.

– Erau neliniștiți, așa a fost descoperit cadavrul, adăugă el. Cailor nu le place mirosul morții.

Cînd ascultase relatarea seraschierului, Yashim nu se așteptase la un cazan de asemenea proporții: avea trei picioare scurte și două cercuri metalice laterale care serveau de mînere, însă chiar și așa, Yashim nu putea privi înăuntru. Seraschierul îi aduse un scăunel, și Yashim se cocoță pe el ca să privească în interior.

Ofițerul mort era încă în uniformă. Ghemuit pe fundul oalei în poziția fătului din burta mamei, abia acoperea fundul cazanului: brațele legate la încheieturi erau trase pe deasupra capului, astfel încît nu i se putea vedea chipul. Yashim coborî de pe scăunel și-și șterse mîinile cu un gest reflex, deși muchia cazanului era perfect curată.

– Știi cine este?

Seraschierul încuviință din cap.

– Osman Berek. Am carnețelul lui. Vezi tu…

Șovăi.

– Ei, bine?

– Îmi pare rău că trebuie să-ți spun, dar cadavrul nu are față.

Yashim simți un fior de dezgust.

– Nu are față?

– Am… am coborît în cazan. L-am răsucit puțin pe o parte. Credeam că am să-l recunosc, dar… nu. Fața i-a fost hăcuită. Începînd

de la bărbie și pînă deasupra sprîncenelor. După părerea mea, dintr-o singură lovitură.

Yashim se întrebă de cîtă forță era nevoie pentru a reteza fața unui om dintr-o singură lovitură. Se răsuci pe călcîie.

– Cazanul stă întotdeauna aici? Mi se pare un loc cam nepotrivit.

– Nu, nu, cazanul a apărut odată cu cadavrul.

Yashim făcu ochii mari.

– Te rog, *efendi*. Prea multe surprize. Sau mai ai și altele?

Seraschierul chibzui puțin.

– Nu, asta-i tot. Cazanul a apărut pur și simplu peste noapte.

– Și nimeni n-a văzut și n-a auzit nimic?

– Grăjdarii n-au auzit nimic. Dormeau în podul cu fîn.

– Ușile erau zăvorîte?

– De regulă, nu. În caz de incendiu…

– Tocmai.

Potrivit unei vechi zicale, orașul Istanbul suferea de trei mari probleme: ciuma, focul și traducătorii greci. Existau prea multe construcții vechi din lemn, înghesuite unele în altele: ajungea o scînteie scăpată din neglijență ca să preschimbe zone întregi din oraș în scrum și cenușă. Ienicerii cei nejeliți de nimeni jucaseră și rolul de pompieri ai orașului: degenerarea lor se caracterizase prin combinarea îndatoririlor de pompieri cu ocupația mult mai profitabilă de incendiatori, cerînd bani ca să stingă focurile aprinse tot de ei. Yashim își aminti vag că ienicerii avuseseră în grijă un important foișor de foc de lîngă vechea lor cazarmă, care – paradoxal – se prăbușise în conflagrația din 1826. Ca urmare, sultanul ordonase construirea unui nou și extraordinar foișor de foc, un cilindru de piatră înalt de optzeci și cinci de metri, avînd în vîrf o galerie ieșită în afară pentru pompieri. Mulți considerau turnul lui Baiazid cea mai urîtă clădire din Istanbul; fără îndoială era cea mai înaltă, fiind poziționată pe cea de-a treia colină a orașului. Totodată, se putea constata că alarmele de incendiu se împuținaseră.

– Deci, cine a descoperit cadavrul?

– Eu. Nu, să nu te mire. Am fost chemat din cauza cazanului și pentru că grăjdarii nu știau ce se întîmplase cu caii. Am fost primul

care s-a uitat înăuntru. Sînt militar, am mai văzut morți la viața mea. Și... șovăi el, deja bănuiam ce voi găsi înăuntru.

Yashim tăcea.

– Nu am dezvăluit nimănui ce am văzut. Am poruncit să fie scoși caii afară și ușile, zăvorîte. Asta-i tot.

Yashim ciocăni ușor cazanul cu unghia. Se auzi un sunet metalic. Ciocăni din nou.

El și seraschierul se uitară unul la altul.

– E foarte ușor, remarcă Yashim.

Tăcură amîndoi cîteva clipe.

– Dumneata ce crezi?

– Cred, răspunse seraschierul, că nu avem mult timp la dispoziție. Azi este joi.

– Trecerea în revistă a gărzii?

– Ne rămîn zece zile. Zece zile ca să aflăm ce se întîmplă cu oamenii mei.

5

Fusese o dimineață grea. Yashim se opri la băi, unde se lăsă săpunit și masat, rămînînd multă vreme în încăperea aburindă, înainte să se întoarcă acasă în veșmintele lui proaspăt spălate. În cele din urmă, după ce răsuci evenimentele în minte în fel și chip, tot încercînd să găsească un fir, reveni la ceea ce considerase întotdeauna a fi al doilea lucru important în viață.

Cum să găsești trei oameni într-un oraș medieval de două milioane de locuitori, în ruină și învăluit în cețuri?

Nici măcar nu trebuie să încerci.

Te apuci și gătești.

Se ridică și se duse încet în cealaltă parte a odăii, cufundată în întuneric. Scăpără un chibrit și aprinse lampa, potrivind fitilul pînă cînd flacăra deveni stabilă și strălucitoare. Lumina dădu la iveală o

plită, o masă înaltă și un șir de cuțite foarte ascuțite, atîrnînd în aer, agățate de o șipcă.

Într-un colț se găsea un coș, din care Yashim alese cîteva cepe mici și tari. Le curăță și le tăie mărunt pe tocătorul de lemn, întîi într-un sens, apoi în celălalt. Între timp puse o oală pe plită și picură înăuntru ulei de măsline atît cît să poată căli cepele pînă se făceau aurii. În timp ce prăjea ceapa, aruncă în oală cîțiva pumni de orez luat dintr-un vas de lut.

Descoperise cu multă vreme în urmă ce însemna gătitul. Cam tot atunci cînd ajunsese să simtă dezgust pentru propriile eforturi de a obține o satisfacție senzuală directă și se dedase unor plăceri mai rafinate. Nu pentru că pînă atunci ar fi considerat gătitul o treabă de femeie; bucătarii imperiului puteau fi de ambele sexe. Dar poate socotise că era o îndeletnicire a celor săraci.

Orezul devenise transparent, așa că Yashim adăugă o mînă de stafide, una de muguri de pin, un cub de zahăr și puțină sare. Luă de pe raft un borcan, din care scoase o lingură de pastă de roșii uleioasă și o diluă într-un pahar cu apă. Turnă amestecul peste orez, care începu să fîsîie și să scoată aburi. Adăugă puțină mentă uscată, piper măcinat, le amestecă pe toate cu orezul, apoi acoperi oala cu un capac și o trase deoparte.

Cumpărase midii gata curățate, acele midii lungi de aproape opt centimetri din Therapia, pe Bosfor. Le deschise una cîte una strecurînd o lamă de cuțit între muchiile cochiliei, apoi le dădu drumul într-un vas cu apă. Orezul era pe jumătate gata. Tocă foarte mărunt niște mărar, îl amestecă în orez, apoi răsturnă totul pe un platou pe care îl lăsă să se răcească. Scurse scoicile și le umplu cu lingura, apoi le închise și le așeză ordonat în straturi într-o tigaie. Le presă cu o farfurie, adăugă puțină apă fierbinte dintr-un ibric, acoperi totul cu un capac și puse tigaia pe jăratic.

Luă un pui, sparse nuci cu muchia plată a satîrului și prepară *acem yahnisi,* cu sos de rodii.

Cînd termină totul, luă un urcior cu gîtul lung și se spălă cu grijă: întîi pe mîini, apoi pe gură, pe față, pe gît și la urmă pe părțile intime.

Își scoase covorașul și începu să se roage. Cînd termină, strînse covorașul sul și-l puse deoparte într-o firidă.

Știa că nu peste multă vreme avea să primească un musafir.

6

Stanisław Palewski număra vreo cincizeci și cinci de ani și avea o coroană de cîrlionți cenușii, care-i înconjurau strîns creștetul cu început de chelie, precum și niște ochi de un albastru spălăcit, a căror expresie de tristețe rugătoare era dezmințită de bărbia fermă, de dimensiunile nasului roman și de croiala hotărîtă a gurii, în acel moment redusă la o linie îngustă din pricina ploii și a vîntului care măturau țărmul Mării Marmara.

Se plimba, ca în fiecare joi seară, pe drumul care lega Moscheea Nouă de Cornul de Aur, o siluetă vizibilă de departe, cu pălărie înaltă și redingotă. Haina, ca și pălăria, cunoscuse vremuri mai bune; cîndva de culoare neagră, căpătase, de la atîta purtat și din pricina umezelii din Istanbul o nuanță care amintea de verdele mării; fața mătăsoasă a jobenului se subțiase în multe locuri, mai ales în jurul calotei și pe boruri. Apropiindu-se de două doamne înfășurate în *chador* și însoțite de escorta lor, bărbatul coborî politicos de pe trotuar și-și duse într-un gest reflex mîna la borul pălăriei în semn de salut. Doamnele nu-i răspunseră direct, dar se înclinară puțin și Palewski le auzi șușotind, apoi chicotind. Zîmbi în sinea lui și urcă din nou pe trotuar, continuîndu-și plimbarea.

În momentul în care urcă pe trotuar, din punga lui răsună un clinchet și se opri să vadă despre ce era vorba. Nu exista nici o interdicție fermă care să-l împiedice pe reprezentantul diplomatic al unei puteri străine acreditat la Istanbul să se plimbe prin oraș, ducînd cu el două sticle de vodcă Żubrówska 52% alcool, dar Palewski nu se grăbea să verifice acest lucru pe propria piele. În primul rînd, nu avea certitudinea că nu exista nici un edict în toată istoria tumultuoasă a orașului care să considere transportul de alcool un delict pasibil de pedeapsă prin biciuire. În al doilea rînd, imunitatea lui

diplomatică era în cel mai bun caz o favoare extrem de vulnerabilă. Dacă s-ar fi întîmplat ceva, el unul nu avea la dispoziție nave înzestrate cu tunuri ca să pătrundă prin Bosfor și să-l bombardeze pe sultan, aducîndu-l la gînduri mai bune, cum făcuse amiralul Duckworth pentru englezi în 1807. Nu avea nici un mijloc de a exercita presiuni guvernamentale, cum procedaseră rușii în 1712, cînd ambasadorul lor se găsea întemnițat în vechea închisoare a Celor Șapte Turnuri. Cu patruzeci de ani mai înainte, conducătorii Rusiei, Prusiei și Austriei își trimiseseră armatele în Polonia, cu gînd să șteargă această țară de pe hartă. Într-adevăr, Palewski nu mai avea nici un guvern.

Ambasadorul imperial al Poloniei pe lîngă Înalta Poartă aranjă din nou cîrpa umedă care proteja sticlele, strînse bine șireturile pungii și-și continuă plimbarea printr-un păienjeniș de străzi și alei din ce în ce mai înguste, pînă cînd ajunse la un portic situat pe una din străduțele dosnice ale orașului vechi, lîngă Cornul de Aur. Ușa era mică, fiindcă era lăsată: doar vreo trei cincimi din ea se mai vedeau din cauza pămîntului noroios. Un grup de băieței trecură în fugă pe lîngă el, fără îndoială ștergînd încă puțin din luciul de pe spatele hainei lui vechi. Un clopoțel nervos, prins între degete, anunță apropierea unui om într-o mică șaretă trasă de un măgar, care-și croia drum cu miraculoasă precizie prin îngustimea neîncăpătoarelor străzi medievale. Palewski se grăbi să bată la ușă. Îi deschise o femeie în vîrstă, cu broboadă albastră, care se dădu la o parte în tăcere, făcîndu-i loc să intre. Palewski se aplecă și păși înăuntru cu o clipă înainte ca șareta să treacă în goană, însoțită de tropăitul micilor copite și de strigătul omului care o mîna.

Lumina de afară, atîta cîtă era, începea să pălească; înăuntru părea că nu pătrunsese niciodată. Palewski se întrebă o clipă dacă lumina soarelui ajunsese vreodată în acest loc în ultimii o mie cinci sute de ani; tocul căzut al ușii, după cum bănuise de mult timp, era o lucrătură bizantină și polonezul nu avea nici un motiv de a se îndoi că balustrada de lemn închisă la culoare, de care se ținea în timp ce urca scara pe întuneric, dar fără să ezite, era tot bizantină, la fel ca piatra din care era clădită casa, sau cadrul ferestrei și, foarte probabil, la fel ca bolta romană de deasupra creștetului.

În capul scărilor se opri să-și tragă sufletul și să analizeze amestecul straniu de arome care se strecura pe sub ușa din fața lui, dincolo de care răzbătea o geană de lumină.

Yashim eunucul și ambasadorul Palewski erau cei mai bizari prieteni, dar îi lega un puternic sentiment de amiciție. „Tu și cu mine sîntem două jumătăți care împreună formează un întreg", îi declarase cîndva Palewski, după ce dăduse pe gît mai multă vodcă decît ar fi trebuit, de n-ar fi fost faptul, pe care el îl susținea cu strășnicie, că numai buruiana aceea amară pe care o conținea băutura îl ținea sănătos și în viață. „Eu sînt un ambasador fără țară, iar tu – un bărbat fără boașe." Yashim cugetase la această remarcă, apoi subliniase că, la o adică, Palewski și-ar fi putut recăpăta la un moment dat țara; dar polonezul îi închisese gura, suspinînd zgomotos: „Din păcate, am tot atîtea șanse cîte ai și tu să-ți crească iarăși boașe. Niciodată. Niciodată. Ticăloșii!" Nu după multă vreme adormise, iar Yashim chemase un hamal să-l care în spate pînă acasă.

Diplomatul cel scăpătat adulmecă în jur și luă un aer de amabilitate șireată, care-l prindea de minune. Primul miros pe care-l sesiză era de ceapă; dar și de pui, din cîte-și dădea seama. Recunoscu aroma densă de scorțișoară, însă mai era ceva, un miros înțepător de fructe, pe care nu reușea să-l identifice. Adulmecă din nou, strîngînd din pleoape.

Fără ezitare și fără ceremonie deschise brusc ușa și dădu buzna în cameră.

– Yashim! Yashim! Tu rechemi sufletele noastre de la porțile iadului! *Acem yahnisi,* dacă nu mă înșel – atît de asemănător cu sosul persan de rodii – *fesinjan*. Pui, nuci... și sos de rodii! declară el.

Yashim, care nu-l auzise urcînd, se întoarse către el, uimit. Palewski îi citi pe chip dezamăgirea.

– Ei, haide, tinere, eu am gustat acest fel de mîncare înainte să ajungi tu la vîrsta înțărcării. Astă-seară, hai să-i dăm, cu mîna pe inimă, un nou nume: „Ambasadorul era mîhnit, iar acum e încîntat!" Ce părere ai?

Îi oferi gazdei sale sticlele.

– Sînt încă reci, pune mîna! Minunat! Într-o zi am să iau o torță și am să cobor în pivnița aia să văd de unde vine apa rece ca gheața. Ar putea fi un rezervor roman. Nu m-ar mira. Ce descoperire!

Își frecă mîinile în timp ce Yashim îi întindea zîmbind un pahar de vodcă. Rămaseră o clipă privind unul la altul, apoi dădură băutura pe gît în același timp. Palewski se năpusti asupra midiilor.

Avea să fie o seară lungă. *Fusese* o seară lungă. Yashim era conștient că, odată sosită ora rugăciunii din zori, mai rămîneau numai nouă zile.

7

Strada Tinichigiilor se întindea ușor în pantă și spre apus de Moscheea Rustem Pașa, ea însăși pe jumătate îngropată între aleile și cotiturile neașteptate care înconjurau intrările dinspre miazăzi ale Marelui Bazar. La fel ca mai toate zonele locuite de meșteșugari, și aceasta consta dintr-o uliță îngustă, cu ateliere deschise, fiecare de dimensiunile unui dulap ceva mai mare, ateliere în care tinichigiii lucrau cu forja, cu foalele și cu barosul, prelucrînd obiectele tipice meseriei lor: vase de metal învelite în cositor, ibrice mici, cutii de toate formele și mărimile, cu balamale fragile sau cu capace aplicate, de la cutioare rotunde pentru *kohl* și balsam de tigru la cufere legate în metal pentru marinari și pentru comerțul cu pînzeturi. Tinichigiii făceau cuțite și furculițe; insigne și însemne militare; rame de ochelari și măciulii pentru bastoane. Fiecare dintre ei se specializase în ceva, arareori abătîndu-se de la acele obiecte, care variau, să zicem, de la producerea fără remușcări a amuletelor menite să ascundă o hîrtie înscrisă cu cele 99 de nume ale lui Allah pînă la nenumărate cutii pentru bolduri. Acestea erau legile breslei, consfințite cu sute de ani în urmă de judecătorii pieței și de sultanul însuși, legi care se încălcau doar în împrejurări deosebite.

„Oare fabricarea unui cazan imens ar putea fi o împrejurare deosebită?“ se întrebă Yashim.

Tîrgul de tinichigerie nu era un loc pentru mulțimile care împînziseră o parte din celelalte străzi industriale ale Istanbulului: piețele

alimentare, bazarurile de mirodenii, prăvăliile pantofarilor. Chiar și Strada Aurarilor era mai aglomerată. Așadar, Yashim merse cu ușurință chiar pe mijlocul străzii, atrăgînd puține priviri. Odată ce tinichigiii înțeleseră că nu era de prin partea locului, nu-i mai acordară nici o atenție: nu-i interesa dacă era bogat sau sărac, gras sau slab, pentru că nimeni pe lume nu le putea aduce un profit mai mare decît modestul cîștig de care aveau parte ca membri ai breslei. Nimeni nu s-ar fi oprit și nu s-ar fi oferit să cumpere – la un preț nebunesc – vreunul dintre banalele lor obiecte. Legile breslei erau clare: exista o singură calitate și un singur preț, nici mai mult, nici mai puțin.

Yashim știa toate aceste lucruri. Deocamdată, nu făcea decît să privească în jur. Majoritatea tinichigiilor lucrau în ușa atelierului, la lumină și aer, departe de focul și de fumul care se vedeau în spatele lor. Aici, lovind neîncetat cu barosul, obțineau încetul cu încetul de o succesiune de obiecte micuțe. Yashim ridică privirea: obișnuitele ferestre cu zăbrele arătau că acolo erau locuințele acestor bărbați, împreună cu soțiile și copiii lor. Yashim își zise că ucenicii dormeau probabil în ateliere.

Dădu o raită printr-o curte, apoi privi în urmă. Pe o alee plină de gunoaie se vedeau scări dărăpănate care duceau la caturile de sus, unde se ajungea de fiecare dată printr-o ușiță acoperită cu o bucată de covor uzat sau cu o pătură tăiată fîșii, ca să apere de muște. Asta însemna, își imagină el, că femeile puteau ieși în timpul zilei pe acoperișurile plate, pentru a sta la aer fără a fi văzute. Dar noaptea cine folosea aceste acoperișuri? Presupunea că destul de mulți; nu se știa niciodată. Ridică din umeri, alungînd un gînd vag, și reîncepu să cerceteze curtea.

Aici zgomotul baroaselor care loveau cositorul era mai estompat: răsuna în curte la fel ca sunetele melodioase ale unor broaște dintr-un lac nu prea îndepărtat. Puțini tinichigii lucrau chiar în curte: aceasta servea, în schimb, de caravanserai, unde negustorii de cositor aduceau materia primă a meșteșugului și o vindeau, la nevoie, tinichigiilor de afară. Se puteau vedea foi groase de cositor în diverse forme, clădite una peste alta; proprietarii ședeau pe scăunele printre ele, sorbindu-și ceaiul și plimbîndu-și degetele pe mătănii, într-o liniște

care contrasta cu zăngănitul din stradă. Din cînd în cînd, se mai vindea cîte ceva; tinichigiul tăia foaia de cositor, negustorul o cîntărea, și tinichigiul pleca apoi cu ea.

Yashim ieși în stradă pentru a arunca o ultimă privire. Obiectele mai mari – îndeosebi făclii și cufere – erau adunate pe jos în fața atelierelor. Dar Yashim era mulțumit că nicăieri, nici înăuntru, nici afară, nu exista vreun loc în care să poată fi meșterit pe ascuns un cazan cu baza îndeajuns de mare ca să încapă în el un om.

„Cineva, își spuse el, ar fi observat.

Și acea persoană ar fi fost pe bună dreptate nedumerită. În numele tuturor lucrurilor sfinte, de ce ar fi vrut cineva să facă un cazan acoperit cu cositor?

Și încă de asemenea dimensiuni! Cel mai mare cazan văzut vreodată de… De cînd?“

Yashim îngheță. De jur împrejur, tinichigiii înălțau enigmaticele lor imnuri de slavă, ca un ciripit de păsări, cinstind industria și meșteșugul, însă el nu-i mai auzea. Într-o fracțiune de secundă își aminti cînd anume fusese acel moment.

Cu zece ani în urmă. În noaptea de 15 iunie 1826.

8

De îndată ce-l săgetă acest gînd, Yashim avu sentimentul că toate privirile erau ațintite asupra lui. Ca și cum această descoperire l-ar fi făcut să strălucească.

Într-o cafenea din apropiere, patronul îi aduse o cafea; între timp Yashim rămăsese privind în gol, cu ochii la stradă. Într-un colț al minții ciocănitul ritmic al tinichigiilor se împletea cu amintirea acelui zgomot terifiant, auzit cu zece ani în urmă, zgomotul făcut de ieniceri bătînd cu putere în cazanele lor întoarse cu fundul în sus. Era un vechi semnal, pe care nimeni din palat, de pe străzi sau din casele orașului nu putea să nu-l înțeleagă. Era un bubuit formidabil și nu însemna că ienicerii voiau mai multă hrană.

Însemna că voiau sînge.

De-a lungul secolelor, acel zgomot violent, de o sinistră insistență, făcut de ienicerii care băteau în cazane, fusese un preludiu anunțînd moarte pe străzi, oameni sfîșiați în bucăți, prinți sacrificați. Oare așa se petrecuseră lucrurile întotdeauna? Yashim știa prea bine ce realizaseră ienicerii. Fiecare fusese ales dintre cei mai zdraveni, mai frumoși și mai inteligenți tineri creștini. Odată aduși la Istanbul, renunțaseră la credința părinților lor, țărani balcanici, și juraseră supunere pe viață și pe moarte sultanului, care le devenise comandant, și astfel ajunseseră un corp. O cumplită mașină de război pe care sultanii otomani o dezlănțuiseră asupra dușmanilor lor din Europa.

Dacă Imperiul Otoman inspira teamă în întreaga lume, ienicerii erau aceia care umpleau de spaimă sufletele necredincioșilor. Cucerirea Sofiei și a Belgradului. Însuși orașul Istanbul, smuls grecilor în 1453. Peninsula Arabiei și, odată cu ea, cetățile sfinte. Mohács, 1526, cînd floarea cavalerilor unguri fusese trecută prin sabie direct în șa, cînd Soliman Magnificul își condusese oamenii la Buda, apoi mai departe, cu mare grabă, pînă la porțile Vienei. Rhodosul și Ciprul, Egiptul și Sahara. Dar ienicerii ajunseseră și în Franța, în 1566, petrecînd un an la Toulon.

Pînă cînd – cine ar fi putut spune de ce? – victoriile încetaseră. Condițiile ienicerilor se schimbaseră. Ceruseră permisiunea să se însoare. Ceruseră dreptul de a se apuca de o meserie atunci cînd nu erau războaie, ca să-și întrețină familiile. Își înrolaseră fiii în trupe, iar acestea începuseră să nu mai vrea să lupte. Erau în continuare periculoși: plini de privilegii, îi dominau pe oamenii de rînd din oraș. Meniți să moară în luptă la granițele singuratice ale unui imperiu în permanentă expansiune, se bucurau de toate înlesnirile și de imunitatea pe care sultanul o putea acorda unor oameni care aveau să devină în curînd martiri. Numai că ei nu mai căutau martiriul. Cei trimiși cîndva să terorizeze Europa făcuseră o descoperire simplă: era mult mai ușor – și mai puțin periculos – să terorizeze la ei acasă.

Palatul făcuse eforturi să-i aducă la gînduri mai bune. Să-i disciplineze. În 1618, sultanul Osman încercase să-i răstoarne de la putere: ei îl uciseseră, din cîte știa Yashim, prin strivirea testiculelor, un mod de execuție care nu lăsa nici o urmă pe corp. Un om deosebit,

o moarte deosebită. O moarte considerată potrivită pentru un membru al familiei imperiale. Mai tîrziu, în 1635, Murad al IV-lea adunase 30 000 de ieniceri și-i silise să mărșăluiască în Persia, pînă cînd își dăduseră sufletul. Dar corpul supraviețuise.

Treptat și prin propria experiență dureroasă, otomanii ajunseseră să-și dea seama că nu mai erau în stare să se apere așa cum trebuie. Deși nu inspirau încredere, ienicerii insistau să rămînă în continuare puterea militară supremă: deveniseră inatacabili. Oamenii de rînd se temeau de ei. În comerț, își exploatau privilegiile transformîndu-se în rivali periculoși. Purtarea lor era amenințătoare și insolentă în timp ce mergeau țanțoși pe străzile orașului, înarmați pînă-n dinți, agitînd bîte, dînd drumul unor blasfemii dintre cele mai vulgare. La intrarea Palatului Topkapi, între Hagia Sofia și Moscheea Albastră, se găsea un spațiu deschis menit instrucției ienicerilor, Atmeidan, vechiul hipodrom bizantin. Aici creștea un copac bătrîn și uriaș, lîngă care se adunaseră întotdeauna ienicerii la primul semn de pericol, fiindcă trunchiul scrijelit al Copacului Ienicerilor, stătea în centrul lumii lor, așa cum palatul stătea în centrul puterii otomane, iar Sfînta Sofia – în inima credinței lor religioase. La poalele acestui copac, ienicerii își împărtășeau unii altora nemulțumirile și secretele, aici puneau la cale răzmerițe. Tot de ramurile acestui copac spînzurau trupurile celor care nu le făcuseră pe plac: miniștri, viziri, demnitari ai curții, sacrificați setei de sînge a ienicerilor de către un șir întreg de sultani slabi, șovăielnici și înspăimîntați.

Între timp, pămînturile cucerite de armatele sultanului în numele Islamului erau pierdute în lupta cu necredincioșii: Ungaria fusese prima. În Egipt, Ali Pașa Albanezul se inspirase din experiența invaziei napoleoniene ca să-și instruiască felahii în maniera soldaților occidentali. Iar cînd Grecia dispăruse chiar din inima unui imperiu în care unul din doi locuitori vorbea grecește, fusese lovitura de grație. Egiptenii apăraseră un timp fortul: lucru lăudabil. Erau bine instruiți și disciplinați: aveau tactică și armament modern. Sultanul învățase lecția și începuse să-și instruiască trupele după modelul armatei egiptene: Noua Gardă a seraschierului.

Asta se întîmplase cu zece ani în urmă. Sultanul poruncise ca ienicerii să adopte stilul occidental al Noii Gărzi, conștient că era o provocare și că ienicerii vor considera porunca un afront. După cum era de așteptat, ienicerii se răsculaseră. Nepăsîndu-le de nimic altceva decît de propriile privilegii și de propria supraviețuire, ei atacaseră palatul și Noua Gardă proaspăt formată. Numai că, între timp, se prostiseră și se leneviseră. Poporul îi detesta. Sultanul era pregătit. După noaptea de joi, 15 iunie, cînd ienicerii își întorseseră cazanele cu fundul în sus, nu durase decît o zi pentru a aduce la îndeplinire, prin mijloace moderne, ceea ce nimeni nu reușise să facă în trei sute de ani. Pînă în noaptea de 16 iunie, eficienta artilerie modernă transformase cazărmile răsculaților în ruine fumegînde. Mii dintre ei erau deja morți, restul fugiseră să-și salveze viața, dar muriseră pe străzile orașului, în pădurile de dincolo de ziduri, în văgăunile și vizuinile în care se tîrîseră în disperarea lor de a supraviețui.

Fusese un șoc, își spuse Yashim, după care Imperiul încă se lupta să-și revină. Era posibil ca unii să nu-și mai revină niciodată.

9

Un bărbat cu șorț de piele și murdar de funingine pînă la coate confecționa un opaiț în stradă, în fața atelierului. Îndoia cu un clește foile de cositor, fixîndu-le una de alta cu o viteză și o îndemînare pe care Yashim se mulțumi s-o admire pur și simplu, pînă cînd bărbatul ridică spre el o privire întrebătoare.

– Aș dori să cunosc prețul pentru un obiect mai puțin obișnuit, explică Yashim. Mi se pare că dumneata faci obiecte mari.

Bărbatul mormăi o încuviințare.

– Ce doriți, *efendi?*

– Un cazan. Un cazan uriaș – înalt cît mine și sprijinit pe picioare. Poți face așa ceva?

Omul își îndreptă spatele și-și trecu mîna peste ceafă, strîngînd din pleoape.

– Cam nepotrivit anotimpul pentru un cazan uriaș, remarcă el.

Ochii lui Yashim se măriră de uimire.

– Poți să-l faci? Ai mai făcut așa ceva?

Răspunsul tinichigiului îl luă pe nepregătite.

– Aproape în fiecare an. Cazane mari învelite în cositor pentru breasla vînzătorilor de supă. Le folosesc în procesiunea orașului.

Bineînțeles! Cum de nu se gîndise mai înainte? În fiecare an, cînd membrii breslelor mergeau în procesiune prin oraș spre Sfînta Sofia, fiecare breaslă trăgea un car alegoric cu instrumentele tipice meseriei ei. Breasla bărbierilor avea un foarfece uriaș și oferea tunsori gratis populației. Vînzătorii de pește își construiau carul alegoric în formă de corabie, pe care stăteau aruncînd năvoade și apoi trăgînd de odgoane. Brutarii instalau un cuptor și aruncau oamenilor chifle calde. Iar vînzătorii de supă aveau cazane uriașe de supă proaspătă, pe care o turnau în străchini de ceramică și o împărțeau oamenilor pe măsură ce procesiunea înainta. Carnaval.

– Dar un cazan acoperit cu cositor n-ar rezista la atîta fierbințeală și greutate, obiectă Yashim.

Tinichigiul rîse.

– Nu sînt adevărate! Dacă ar fi adevărate s-ar prăbuși tot carul. Doar nu-ți închipui, *efendi,* că bărbierul tunde oamenii cu foarfeca aceea uriașă? În interiorul cazanului e un vas mai mic cu supă, cazanul e doar de formă. E amuzant.

Yashim se simți ca un copil retrdat.

– Ai făcut vreun astfel de cazan mai de curînd? Fie și într-un anotimp nepotrivit?

– Facem cazane cînd ni le comandă breasla. În restul anului, scuipă el în palme și apucă din nou cleștele, nu facem decît opaițe și altele asemenea. Cazanele se uzează și crapă, așa că atunci cînd e nevoie facem mai multe. Dacă îți trebuie unul, eu te-aș sfătui să stai de vorbă cu cei din breasla vînzătorilor de supă. Se uită la Yashim și pielea din jurul ochilor i se încreți în semn de amuzament. Că n-oi fi Nastratin Hogea...

– Nu, nu sînt Hogea, rîse Yashim.
– Nu de alta, dar mie-mi sună a glumă. Și-acum, dacă nu te superi...

10

Fata era lungită pe pat, gătită cu podoabele ei feciorelnice, cu ochii închiși. Avea părul împletit cu migală și prins cu o agrafă de malahit. Poate fiindcă erau dați cu *kohl,* ochii ei păreau foarte întunecați, în timp ce pielea chipului ei frumos aproape că sclipea în lumina soarelui, filtrată prin obloanele odăii. Ciucuri grei și auriți atîrnau de voalul petrecut peste sîni, în timp ce picioarele lungi îi erau înfășurate în pantaloni de muselină atît de fină, încît fata părea goală. Un mic papuc auriu rămăsese agățat de degetul mare al piciorului stîng.

Vîrful limbii întrezărit printre buzele date cu roșu sugera că avea nevoie de mai mult de o sărutare pentru a fi trezită din somn.

Yashim se aplecă și studie gîtul fetei. Două vînătăi negre de o parte și de alta. Apăsarea fusese puternică, gîtul, apucat din față, și probabil văzuse chipul asasinului înainte de a muri.

Yashim aruncă o privire peste trupul fetei și simți un val de milă. Fără cusur: moartă, semăna mai mult ca oricînd cu un giuvaier, strălucitor și rece, o frumusețe de neatins. „Și eu, își spuse Yashim cu tristețe, voi muri la fel ca ea – virgin. Ba, în cazul meu, și mutilat." Se grăbi să-și alunge astfel de gînduri – cu ani în urmă îl înnebuniseră și-l torturaseră, dar învățase să le țină sub control. Erau gîndurile lui, dorințele lui, așa că le putea vîrî în teacă la fel ca pe o sabie. Trăia. Și asta era bine.

Ochii lui se plimbară pe pielea fetei. Paloarea morții o făcea albă ca untul rece. Aproape îi scăpă neînsemnatul indiciu că, la urma urmei, fata nu era chiar fără cusur. Pe arătătorul mîinii drepte Yashim desluși o urmă vagă și îngustă, un loc în care pielea fusese apăsată. Fata purtase un inel; acum nu-l mai avea.

Înălță capul. Ceva se schimbase în atmosfera camerei – poate o ușoară schimbare de presiune sau de echilibru între vii și morți. Se

întoarse brusc și cercetă odaia: draperii, coloane, nenumărate locuri în care cineva s-ar fi putut ascunde. Cineva care deja ucisese?

Din umbră se desprinse silueta unei femei care păși înainte, cu capul ușor înclinat într-o parte, cu brațele întinse.

– Yashim, *chéri! Tu te souviens de ta vieille amie?*[1]

Era Valide Sultan[2], însăși regina-mamă, care începu să-i vorbească, după cum remarcă Yashim, fără să se mire, cu vocea marchizei de Merteuil. Ea fusese aceea care-i dăduse cartea. În visele lui, marchiza vorbea franțuzește cu un accent despre care Yashim n-avea de unde să știe că provine din limba creolă.

Femeia îi luă mîinile într-ale ei și-l ciupi de trei ori de obraz. Apoi aruncă o privire spre încîntătorul trup al fetei ucise, pe care Yashim fusese chemat să-l cerceteze.

– *C'est triste,* spuse ea cu simplitate. Ridică privirea, întîlnind-o pe a lui. Bietul de tine!

Yashim știa exact la ce se referea regina-mamă.

– *Alors,* știi cine a făcut asta?

– Bineînțeles. Un pescar bulgar.

Valide Sultan își duse mîna frumoasă la gură.

– Aveam vreo cincisprezece ani.

Flutură mîna înspre el, zîmbind.

– Yashim, *sois sérieux!*[3] Micuța asta-i moartă și – să nu cumva să țipi acum – mi-au dispărut și giuvaierele. Bijuteriile lui Napoleon. Toată lumea din *appartements* e într-o stare deplorabilă.

Yashim își aținti privirea asupra ei. În penumbră părea aproape tînără; indiferent de lumină, era încă frumoasă. Se întrebă dacă fata care murise ar fi arătat la fel de bine la aceeași vîrstă – sau ar fi apucat să trăiască atît de mult. Aimée – mama sultanului. Era rolul pentru care lupta fiecare femeie din harem: să se culce cu sultanul, să-i dăruiască un fiu și, la timpul cuvenit, să-i deschidă acestuia drumul către tronul lui Osman. Fiecare pas necesita un și mai mare număr de

[1] „Yashim, dragule! Îți mai amintești de vechea ta prietenă?" (în fr. în orig.; n.red.)

[2] Titlu purtat de mama sultanului (n.red.)

[3] „Yashim, fii serios!" (în fr. în orig.; n.red.)

miracole. Femeia din fața lui avusese totuși un singur avantaj: era franțuzoaică. Din capul locului, o carte norocoasă.

– Să nu-mi spui că nu ți-am arătat niciodată giuvaierele lui Napoleon? întrebă ea. Ei bine, ai avut noroc. Am împuiat capul tuturor cu aceste giuvaiere. Eu le admir, oaspeții mei le admiră, dar sînt absolut convinsă că toți le consideră la fel de urîte cum le văd și eu. Totuși, mi-au fost trimise chiar de împăratul Napoleon. *Personnellement!*

Îi aruncă o privire șăgalnică.

– Crezi că au valoare sentimentală? Nici vorbă. Totuși, fac parte din *ma batterie de guerre*[1]. Frumusețea nu are valoare între aceste ziduri. Distincția însă are un preț mai mare. Uită-te la *ea*. Niciodată nu se va mai naște așa o făptură adorabilă în munții Circaziei... Și totuși, fiul meu i-ar fi uitat numele într-o săptămînă. Tanya? Alesha? Ce importanță are?

– Pentru cineva a avut importanță, îi reaminti Yashim. Cineva totuși a ucis-o.

– Pentru că era frumoasă? Pfui, aici toate sînt frumoase.

– Nu. Poate pentru că urma să se culce cu sultanul.

Ea ridică brusc ochii spre Yashim. În astfel de momente, el își dădea seama foarte bine de ce tocmai ea devenise Valide și nu altcineva. Îi susținu privirea.

– Poate. Ridică ușor și cochet din umeri. Vreau să-ți povestesc despre giuvaierele mele. Urîte, foarte utile... și valorează o avere.

Yashim se întrebă dacă nu cumva avea nevoie de bani, dar ea îi citi gîndurile.

– Nu se știe niciodată, îi răspunse, bătîndu-l ușor pe braț. Lucrurile nu se petrec întotdeauna după așteptările noastre.

Yashim se înclină ușor, în semn de confirmare a adevărului spuselor ei. Experiența de viață îi dovedise asta. Oare și ei? Fără nici o îndoială, și încă într-un mod cît se poate de neașteptat.

Cu cincizeci de ani în urmă, o tînără urcase la bordul unui pachebot francez din Indiile de Vest, cu destinația Marsilia. Crescută pe insula Martinica din Caraibi, era trimisă la Paris ca să-și desăvîrșească educația și să-și găsească un soț potrivit.

[1] „Arsenalul meu“ (în fr. în orig.; n.red.)

Dar nu mai ajunsese niciodată la destinație. În estul Atlanticului, corabia pe care se afla fusese capturată de un *xebec* nord-african și frumoasa fată ajunsese prizoniera corsarilor algerieni. Aceștia o dăruiseră beiului Algerului, care se arătase încîntat de frumusețea ei exotică și de pielea albă ca laptele. Beiul știa că fata valora mult prea mult pentru a fi păstrată. Așa încît o trimisese la Istanbul.

Dar aceasta era numai jumătate din povestea ei: jumătatea neobișnuită. În decursul secolelor și alte prizoniere creștine ajunseseră în patul sultanului. Nu multe; doar cîteva. Dar capriciile sorții sînt atotputernice și de nepătruns. În Martinica, Aimée fusese aproape nedespărțită de o altă tînără franțuzoaică creolă, pe nume Rose Tascher de la Pagerie. La un an după ce Aimée pornise spre Franța, în călătoria care avea să-i schimbe destinul, Rose o urmase. Pe aceeași rută, dar cu o corabie mai norocoasă. Ajungînd la Paris, înfruntase revoluția, închisoarea, foamea și dorințele bărbaților ambițioși, ca să devină amanta, soția și, în cele din urmă, împărăteasa lui Napoleon Bonaparte, împăratul Franței. Aimée, prietena din tinerețe a lui Rose, dispăruse pentru restul lumii, devenind Valide Sultan. Rose era împărăteasa Josephine.

„Nu se știe niciodată.“

Femeia se înălță pe vîrfuri și-i dădu o sărutare castă pe obraz. Ajunsă în prag, se întoarse către el.

– Găsește-mi giuvaierele, Yashim. Găsește-mi-le repede – ori jur că n-am să-ți mai împrumut nici un roman cît voi trăi!

11

Noaptea, pe ploaie, chiar și un oraș de două milioane de suflete poate fi tăcut și pustiu. Era ora încremenită dintre rugăciunea de seară și cea de dimineață. Un șobolan cu blana sclipind de umezeală ieși dintr-un canal prea plin și începu să alerge de-a lungul unui zid, în căutare de adăpost. Apa în creștere îl urmărea aproape imperceptibil.

Treptat, băltoaca se lăți de la o dală la alta, pipăind crăpăturile dintre pietre pentru a-și face loc. Cum o întîlni pe prima, începu să se

prelingă prin ea, croindu-și drum la vale, orbește, dar fără greș. Din cînd în cînd apa se oprea, se aduna într-o băltoacă, apoi își continua drumul, căutînd să ajungă la Bosfor; un firicel limpede lăsînd pe margini noroi, rămurele, fire de păr, firimituri de pîine. Se răspîndi pe o stradă laterală, dar se adună din nou într-o băltoacă pe cealaltă parte a străzii, unde un rînd de trepte ducea la Moscheea Victoriei, ridicată de curînd pe țărm.

Ploaia, care continua să cadă, se aduna mai departe lîngă gura de canal. Odată cu ivirea luceafărului de dimineață, paznicul moscheii trimise doi muncitori să vadă de unde provenea torentul care amenința să se infiltreze în pardoseala de ciment și să strice covoarele. Muncitorii își acoperiră capetele cu pelerinele lor de lînă și, ținîndu-și coatele afară în ploaie, porniră să urce treptele.

La vreo două sute de metri mai la deal, întîlniră o porțiune a drumului care se transformase într-un mic helești și, cu ajutorul unor vergele, sondară cu băgare de seamă apa noroioasă.

În cele din urmă găsiră canalul și se apucară să-l desfunde: mai întîi cu vergelele, apoi cu mîinile și cu picioarele, stînd cufundați pînă la bărbie în apa murdară și înghețată. Canalul se înfundase din pricina unui pachet moale la pipăit, atît de strîns legat cu sfoară încît nici unul din cei doi muncitori nu reușea să-l apuce cum trebuie, deși își vîrîseră pe rînd picioarele în mocirla înghețată. Într-un tîrziu, cu puțin timp înainte de ivirea zorilor, izbutiră să strecoare o vergea între pachet și peretele canalului, ridicînd obiectul atît cît să lase apa să se scurgă gîlgîind.

Muncitorul care se aplecă în canal pînă la piept și apucă obiectul desluși, în sfîrșit, ceva ce la început i se păru a fi un curcan uriaș, umplut și gata de pus la cuptor.

Ceea ce văzu în clipa următoare îi întoarse stomacul pe dos.

12

Yashim se dădu jos din pat, îmbrăcă un *djellabah* și-și încălță papucii, își luă punga din cui și ieși în stradă. După trei răscruci ajunse

pe Kara Davut Sokaği, unde bău două cești de cafea tare și dulce, și mîncă un *borek,* foi de aluat umplute cu miere și prăjite în ulei. Adeseori în cursul nopții, la vremea cînd oamenii stau lungiți pe pat și-și făuresc planuri pînă cînd îi cuprinde somnul pe nesimțite, Yashim se gîndea să-și părăsească locuința cu chirie și să se mute într-una mai spațioasă și mai luminoasă, cu o priveliște mai frumoasă. Își proiectase o mică bibliotecă pentru el, cu un alcov confortabil și bine luminat unde să citească, precum și o bucătărie superbă, cu o cămăruță în care să doarmă un servitor – cineva care să ațîțe focul dimineața și să-i aducă apoi cafeaua. Uneori, biblioteca căpăta reflexiile albăstrui ale Bosforului, alteori, bucătăria. Apa proiecta pe tavan un liniștitor joc de umbre și lumini. O fereastră deschisă prindea un crîmpei de briză văratică.

Dimineața, mergînd spre Kara Davut, decidea de fiecare dată că, la urma urmei, pentru moment va rămîne acolo unde era. Cărțile lui vor continua să strălucească în semiîntuneric. Bucătăria va umple odaia cu arome de scorțișoară și mentă, aburind ferestrele. Va continua să urce și să coboare cu efort scările abrupte, din cînd în cînd lovindu-se la cap de tocul ușii lăsate. Kara Davut era o stradă pe gustul lui. De cînd descoperise această cafenea, al cărei patron își amintea de fiecare dată cum îi plăcea lui cafeaua – simplă, fără mirodenii, cu foarte puțin zahăr – fusese fericit în Kara Davut. Oamenii îl cunoșteau, dar nu erau nici curioși, nici bîrfitori. Nu că le-ar fi dat vreun motiv de bîrfă. Yashim ducea un trai liniștit, nimeni n-ar fi avut ce să-i reproșeze. Mergea la moschee împreună cu ei în fiecare vineri. Își plătea taxele. În schimb, nu cerea nimic altceva decît să fie lăsat în pace să-și bea cafeaua de dimineață, să privească spectacolul străzii, să răspundă la semnul vînzătorului de pește care-l chema pentru vreo captură mai importantă sau să facă o vizită brutarului libian pentru excelenta lui pîine de cereale cu ierburi.

Toate acestea erau oare adevărate? Voia într-adevăr să fie lăsat în pace de oamenii aceștia – de orice fel de oameni? Biletul seraschierului, porunca sultanului, clipirea șireată a vînzătorului de pește și cafeaua făcută anume pentru el în fiecare zi: oare nu erau acestea tocmai legăturile după care tânjea? Faptul că Yashim reușe să treacă

neobservat îi apărea chiar și lui drept o postură protectoare – o versiune proprie a manierismelor cabotine ale acelor băieți castrați, educați pentru a deveni paznici eunuci ai unei familii, care se sustrăgeau îndatoririlor ce le reveneau, încruntându-se și țuguindu-și buzele, și fluturându-și mîna în dreptul inimii. Poate că detașarea era o atitudine pe care o adoptase fiindcă altfel suferința ar fi fost prea puternică. O aparență extrem de fragilă.

Yashim privi strada. Un imam cu potcap înalt și alb își ridică puțin veșmîntul lung și negru ca să nu-l murdărească într-o băltoacă, apoi trecu tăcut prin fața cafenelei, fără a întoarce capul. Un băiețaș ținînd în mînă o scrisoare alergă pe stradă, oprindu-se la o cafenea din preajmă să ceară lămuriri. Din direcția opusă veneau trei oi, foarte curioase. Păstorul, înarmat cu o nuielușă de alun, le silea să meargă ordonat, vorbindu-le fără încetare, fără să-i pese că erau pe stradă, de parcă ar fi pășit pe o potecă pustie din munții Traciei. Două femei acoperite de văluri se îndreptau spre băi; în spatele lor, un sclav negru ducea un mănunchi de veșminte. Un hamal, cocoșat sub povara coșului pe care-l purta, era urmat de un convoi de măgari cărînd lemne pentru foc, în timp ce niște copilași greci se jucau printre copitele lor tropăitoare. Își făcu apariția și un *cavass,* un polițai încotoșmănat, cu fes roșu și pistoale la brîu, apoi doi negustori armeni, unul legănîndu-și șiragul de mătănii, celălalt numărîndu-și-le cu degetele în timp ce vorbea.

Cîndva îi urîse pe toți, laolaltă, pentru că aveau lucruri pe care el nu le putea avea – nu numai pe copiii care n-aveau niciodată să alerge și să se joace de-a prinselea cu ai lui, ci și pe femeile despre care știa că se confesau iubiților lor la ceas de taină și depănau împreună cu ei micile întîmplări de peste zi; ura, de asemenea, compania bărbaților care glumeau, se înghionteau și-și păstrau secretul comun ca pe niște pepeni copți.

Yashim își sorbi cafeaua și scrîșni din dinți. Chiar și acum, simțea din cînd în cînd pornirea de-a sări în picioare, fluturînd-și brațele; pornirea de a-și însîngera trupul pe sîrma ghimpată a oprobiului public, răcnind și făcînd scandal în mijlocul acestor femei înfășurate în voaluri, alături de bărbații lor tăcuți și mult prea mulțumiți. Dar, cel

puțin, ura îi trecuse. Se retrăsese încet, ca un puhoi de ape, lăsîndu-i în minte o dîră sclipitoare, praful primejdios dintre amărăciune și mînie. În prezent, pășea cu grijă acolo pe unde trecuse apa, încercînd să recunoască vechile semne de hotar, să refacă elementele unei vieți respectabile din amestecul haotic de obiecte obișnuite pe care le întîlnea. Dacă nu putea fi la fel ca ceilalți – dacă nu putea trăi suferința, bucuria și teama așa ca ei – atunci, își spunea el, va reuși să-și păstreze și mai bine luciditatea; va putea să asiste fără să intervină. Și asta, fiindcă oamenii erau prea ocupați să iubească, să se eschiveze și să înșele, să se laude și să-și facă planuri, ca să poată percepe, ca el, cum se sfîrșește piesa de teatru. Pășeau pe greble care săreau și-i pocneau peste ochi. Se așezau pe scaune pe care cineva le trăgea de sub ei în ultima clipă. Și, uneori, purtau cu ei vipere, pe care le țineau ascunse în faldurile mantiei.

Yashim închise ochii, încercînd să se concentreze la ceea ce avea de făcut în ziua care abia începea. Trebuia să treacă pe la seraschier. Stînd lîngă cazan, în zorii zilei precedente, fusese prea șocat și omisese să pună o serie de întrebări. Ce făcuseră soldații în noaptea în care dispăruseră? Ce părere aveau rudele lor despre toată povestea? Cine erau prietenii lor? Care erau dușmanii?

Pe urmă, se gîndi Yashim, mai era și cazanul. De departe cel mai straniu și mai sinistru element al întregii afaceri, iar el, Yashim, trebuia să meargă la vînzătorii de supă să vadă ce aveau ei de spus.

Cît despre fata din palat și despre giuvaierele pe care le avea Valide Sultan, s-ar fi putut spune că era o chestiune mai degrabă particulară. În fiecare locuință exista un harem, interzis celor din afara casei. În Palatul Topkapi, haremul se întindea pe o suprafață de aproape un acru și era alcătuit dintr-un păienjeniș de coridoare și curți interioare, scări în spirală și balcoane gîndite cu atîta isteție, încît haremul rămînea ferit de ochi străini, ca și cum ar fi fost clădit în Sahara, nu în mijlocul unuia dintre cele mai mari orașe ale lumii.

Cu foarte mici excepții, nici un bărbat nu avea voie să intre în harem, afară de sultan sau de bărbații din familia acestuia.

Yashim era una dintre excepții. Putea merge unde nici un om de rînd n-ar fi avut voie să meargă, sub amenințarea pedepsei cu moartea.

Nu avea o legătură atît de mare cu haremul însuși. Nu haremul îi făcea eunuci, deși mulți dintre ei slujeau acolo, iar eunucii negri, conduși de Kislar Agha, efectiv îl controlau. Spre deosebire de Yashim, spre deosebire de mulți eunuci albi, spre deosebire de castrații de la Vatican, eunucii negri de la palat erau complet rași în cap: rași pînă la piele dintr-o singură mișcare a lamei de seceră mînuite de un negustor de sclavi din deșert. Acum fiecare avea un mic tub de argint, frumos împodobit, pe care-l ținea ascuns într-un pliu al turbanului, folosindu-l la îndeplinirea celei mai modeste funcții a corpului.

Totuși, bărbații fuseseră emasculați pentru a-și sluji stăpînii încă din timpul lui Darius și Alexandru. Încă de cînd se născuse ideea dinastiilor, existaseră eunuci care comandaseră flote, care conduseseră oști, care puseseră la cale cu subtilitate politicile statelor. Uneori, Yashim se întrezărea pe sine ca făcînd parte dintr-o frăție ciudată, lumea ascunsă a paznicilor: bărbați care, din vremuri imemoriale, se ținuseră departe de restul lumii pentru a păzi și a sluji. Era cazul eunucilor din lumea antică, al celor care îl slujiseră pe împăratul Chinei în Beijing, al întregii ierarhii catolice din Europa, din care se iviseră prelații celibatari care îi serviseră pe regii creștinătății. Oare îi slujea însuși papa pe oameni și pe Dumnezeu? Condiția de slugă a unui bărbat lipsit de bărbăție, la fel ca și de dorințele lui, începea și se sfîrșea odată cu moartea; în viață însă, eunucii erau paznici, veghind asupra mușuroaielor în veșnică agitație ale omenirii, desprinși de preocuparea celorlalți pentru desfrîu, viață lungă și urmași. Subjugați, în cel mai rău caz, de dragostea pentru bijuterii lipsite de valoare și pentru alte fleacuri, de fascinația propriului declin, de o tendință către isterie și gelozii demne de milă. Yashim îi cunoștea bine.

Desigur, nici una dintre femeile sultanului nu putea părăsi cu ușurință haremul. Prin urmare, sarcina obișnuită a lui Yashim era, din acest punct de vedere, cumva personală. Chiar și timpul, reflectă Yashim, curgea altfel în interiorul haremului. Haremul putea aștepta. Afară, după cum îl avertizase seraschierul, nu dispunea decît de zece zile obișnuite.

Ștergîndu-și buzele de fărîmele de *borek,* Yashim decise să meargă mai întîi la breaslă, apoi să-l viziteze pe seraschier. Mai tîrziu, în funcție de ce avea să mai afle, va merge să pună întrebări și celor din harem.

13

Mustafa Albanezul adulmecă bănuitor castronul cu măruntaie. Știa că anumite grupări din oraș îmbrățișaseră doctrine eretice. Era convins că, zilnic, influența lor nefastă se extindea asupra celor mai slabi de înger și mai impresionabili membri ai societății: tineri, oameni din afara orașului, chiar și studenți la medrese, care ar fi trebuit să țină la tradiție, cădeau mult prea lesne pradă lingușelilor subtile ale unor ticăloși. Mustafa era conștient că unii, pur și simplu, abuzau de încrederea autorităților. Alții – și cine ar fi putut spune că nu erau încurajați de acest exemplu detestabil? – nu recunoșteau nici un fel de autoritate. Ei bine, își zise Mustafa cu un aer sumbru, el unul se găsea acolo tocmai ca să-i stîrpească.

Adulmecă din nou. Culoarea supei era așa cum trebuie: nici un semn vădit de inovație. Mustafa făcea parte din școala care se călăuzea după spusele Profetului, pacea fie cu el: în orice schimbare există inovație, inovația duce la blasfemie, blasfemia duce la focurile iadului. Ideea că o supă de măruntaie bună avea nevoie de un praf de coriandru pisat era tocmai genul de inovație care, trecută cu vederea, avea treptat să submineze întreaga breaslă, distrugîndu-i capacitatea de a servi orașul așa cum se cuvenea. Nu conta dacă ereticii adăugau sau nu mirodeniile la preț: confuzia ar fi cuprins mințile oamenilor. Odată cu slăbiciunea ce putea fi exploatată, era încurajată și lăcomia.

Mustafa adulmecă încă o dată. Ridică lingura de os atîrnată la gît ca simbol al îndeletnicirii sale, o cufundă în castron și agită conținutul. Măruntaie. Ceapă. De formă regulată, ușor caramelizată. Cufundă lingura pînă în fundul castronului, apoi studie cu atenție supa la lumină, să vadă dacă nu existau fire de praf sau impurități. Mulțumit, duse lingura la buze și sorbi zgomotos. Supă de măruntaie. Se linse pe buze și temerile de pînă adineauri i se risipiră. Orice secrete ar fi tăinuit

acest tînăr ucenic în străfundurile sufletului său, fără îndoială era totuși capabil să pregătească produsul cerut, ca la carte.

Două perechi de ochi neliniștiți urmăreau drumul lingurii pînă la buzele marelui maestru al breslei vînzătorilor de supă. Văzu lichidul dispărînd în gura acestuia. Îl auzi plescăind în cerul gurii lui Mustafa. Privi cu îngrijorare cum Mustafa își duce mîna la ureche. Apoi observă cu încîntare cum încuviințează scurt din cap. Ucenicia lor fusese răsplătită. Se născuse un nou bucătar priceput într-ale supei.

– E bună. Fii atent la ceapă: niciodată să nu fie prea mare. Sînt bune cele cît pumnul sau chiar mai mici. Își ridică pumnul masiv, cu degetele strînse. Prea mare! Își mișcă pumnul și rîse.

Ucenicul chicoti.

Discutară pregătirile pentru primirea oficială a ucenicului în breaslă, perspectivele lui, economiile realizate și posibilitatea de a găsi un loc liber în următorii cîțiva ani. Mustafa știa că acesta era cel mai riscant moment. Tinerii bucătari întotdeauna voiau să-și înceapă meșteșugul imediat, indiferent de împrejurări. Era nevoie de răbdare și de umilință ca să-și continue munca pe lîngă un vechi meșter, așteptînd să se elibereze prăvălia.

Da, răbdare. Nerăbdarea ducea la coriandru și la focurile iadului. Mustafa se trase ușor de mustață și privi pieziș spre tînărul ucenic. Oare avea răbdare? Cît despre el însuși, răbdarea i se potrivea ca o mănușă. Cum altfel și-ar fi putut trăi viața fără să se înarmeze cu o răbdare care să-l răsplătească pe măsură?

14

Era o rugăminte neobișnuită. Și, de asemenea, extrem de neverosimilă: ce-ar fi făcut cineva cu un cazan în acest anotimp al anului? Lui Mustafa Albanezul i se păru că urechea lui prinsese o șoaptă periculoasă. Nu cumva era o inovație, ca să permită unui străin să cerceteze magaziile breslei vînzătorilor de supă? Fără îndoială, i se părea un precedent periculos.

Yashim clipi, surîse și deschise ochii mari. Era convins că putea ghici cu precizie ce se petrecea în mintea bătrînului maestru al breslei vînzătorilor de supă.

– Sînt cunoscut la palat, paznicii de la poartă pot garanta pentru mine, dacă lucrul acesta are vreo importanță.

Chipul marelui maestru al breslei vînzătorilor de supă rămase în continuare încruntat. Mîinile lui masive se odihneau pe pîntecele proeminent. „Poate că nu trebuia adus în discuție palatul, își spuse Yashim, fiecare instituție a orașului avea orgoliul ei.“ Încercă să schimbe tactica.

– Trăim vremuri ciudate. Nu mai sînt chiar atît de tînăr ca să nu-mi amintesc de timpuri cînd, în general, era mai multă ordine decît în zilele noastre. În fiecare clipă, aici, în Istanbul, văd lucruri la care nu mi-aș fi închipuit să asist în tinerețea mea. Străini călare. Cîini care mor de foame pe străzi. Cerșetori veniți de pe la sate. Clădiri dărîmate spre a face loc unor moschei bizare. Uniforme franceze. Clătină din cap.

Marele maestru mormăi ceva nedefinit.

– Mai deunăzi am fost nevoit să înapoiez o pereche de papuci care mă costaseră patruzeci de piaștri: li se desfăcuse cusătura. Și nu-i aveam decît de o lună! Era perfect adevărat. Yashim cumpărase papucii de la un lucrător din breasla papucarilor. Pentru patruzeci de piaștri garanția lor era un an. O spun cu regret, dar uneori mă gîndesc că nici mîncarea noastră nu mai are gustul de altădată.

Yashim văzu cum marele maestru își încleștează degetele și se întrebă dacă nu cumva mersese prea departe. Mustafa își duse mîna la mustață și începu s-o răsucească între degetul mare și cel arătător.

– Eu sînt eunuc, spuse Yashim.

– Aha! încuviință satisfăcut marele maestru. „Ei bine, își zise el, deci povestea asta care circulă despre palat e adevărată.“

– Spune-mi, mormăi el. Îți place coriandrul? În supă.

Era rîndul lui Yashim să se încrunte.

– Ce idee bizară, comentă el.

Mustafa Albanezul se ridică în picioare cu o surprinzătoare agilitate.

– Vino, zise el scurt.

Yashim îl urmă pe bărbatul cel corpolent pe balconul care dădea ocol curții interioare. Sub balustradă, dedesubtul arcadei, breslașii prăjeau măruntaie. Ucenicii umblau de colo-colo, clătinîndu-se pe picioare sub greutatea găleților cu apă aduse de la puțul din mijlocul curții. O pisică se furișă din umbră, strecurîndu-se printre picioarele enormilor butuci de tăiat carne. „Pînă și pisica are locul ei aici", își spuse Yashim.

Coborîră un rînd de scări și ajunseră sub arcadă. Un bărbat care mînuia un satîr lucitor ridică spre ei ochii plini de lacrimi. Satîrul se ridica și cobora ritmic pe o ceapă curățată. Ceapa rămase întreagă pînă cînd omul o dădu deoparte cu lama satîrului, ca să aleagă alta din coșul atîrnat lîngă butuc. Începu s-o curețe și s-o toace și pe aceasta, cu aceleași mișcări mecanice. Nu privi nici măcar o singură dată în jos, spre degete.

„Ei bine, se gîndi, cuprins de admirație, Yashim, asta înseamnă adevărata îndemînare." Omul care tăia ceapă trase scurt aer pe nări și salută cu o mișcare a capului.

Marele maestru pătrunse pe un coridor și începu să scormonească printre cheile prinse la chimir. În cele din urmă, o nimeri pe cea pe care o căuta și o trase afară, agățată de lanțul ei. Se opri în fața unei uși groase din lemn de stejar, cu întăriturii de fier, și vîrî cheia în broască.

– E o cheie foarte veche, remarcă Yashim.

– E o ușă foarte veche, îl corectă pe bună dreptate marele maestru. Yashim era pe punctul să adauge: „Și merge ca unsă", dar se opri. Broasca era înțepenită; marele maestru se încruntă și vîrî cheia puțin pieziș, apăsînd pe anumite arcuri. Ușa se deschise fără efort.

Se găseau într-o încăpere spațioasă, cu tavanul jos, luminată de un grătar de fier situat în peretele opus, dar atît de sus, încît o porțiune a tavanului fusese ridicată ca să întîlnească zidul. Cîteva raze prăfuite ale soarelui de iarnă căzură pe o stranie colecție de obiecte dispuse pe rafturile aliniate pe pereții laterali. Erau cutii de lemn, un teanc de pergamente și un șir de conuri metalice de diverse dimensiuni, ale căror vîrfuri se ridicau și coborau asemenea conturului unei frize decorative. Iar în fundul încăperii se vedeau trei cazane uriașe.

– Astea-s vechile noastre greutăți, declară marele maestru, privind afectuos conurile metalice. Yashim își stăpîni nerăbdarea.

– Vechile greutăți?

– Fiecare nou mare maestru are grijă ca, la numirea lui, greutățile și măsurile breslei să fie reînnoite și reconfirmate. Cele vechi sînt păstrate aici.

– Pentru ce?

– Pentru ce? Vocea marelui maestru trăda o undă de uimire. Pentru comparație. Cum altfel putem fi siguri că se păstrează măsurile corecte? Îmi pun greutățile pe cîntar și am grijă să se potrivească perfect cu cele folosite pe timpul cuceririi.

– Asta înseamnă acum aproape patru secole.

– Da, întocmai. Dacă măsurile sînt aceleași, atunci și ingredientele trebuie să fie aceleași. Înțelegi, supele noastre nu numai că sînt preparate după regulile breslei, ele sînt... nu spun însăși regula, dar o parte a ei. O linie neîntreruptă care ne leagă tocmai de epoca cuceririi. Precum casa Osman, adăugă el, plin de respect.

Yashim făcu o pauză, voind să-și asigure interlocutorul că era impresionat de cele auzite.

– Cazanele... îi reaminti el.

– Da, da, la asta mă gîndeam și eu. Se pare că lipsește unul.

15

Seraschierul se așeză pe marginea divanului, privindu-și țintă cizmele de călărie din piele lucitoare.

– Va trebui făcut un anunț, zise el în cele din urmă. Și-așa știu prea mulți ce s-a întîmplat.

De îndată ce-și dăduseră seama ce reprezenta obiectul care înfundase canalul, cei doi muncitori, cuprinși de oroare, fuseseră prea înspăimîntați ca să-l atingă. Lăsîndu-l ascuns în gura canalului, o luaseră la fugă să-i dea de veste îngrijitorului moscheii despre ce găsiseră. Acesta îl anunțase pe imam, care tocmai se pregătea să urce în minaret să-i cheme pe drept-credincioși la rugăciunea de dimineață. În

grabă și neștiind prea bine ce să facă, imamul îl trimisese pe îngrijitor să caute straja de dimineață: bătrînul pornise în grabă pe străzi, în timp ce murmurul rugăciunii începuse să răsune în tot orașul.

Nu există alt Allah decît acesta, iar Mehmet este Profetul lui.

La ivirea zorilor, un grup de oameni se agita deja în jurul canalului cu pricina. Unuia dintre ei i se făcuse rău. Un altul, mai tare de inimă, mai îndrăzneț sau mai dornic decît ceilalți să cîștige țechinii promiși de straja de noapte, izbutise să scoată cadavrul mutilat afară din canal, trăgîndu-l pe dalele străzii, unde, în cele din urmă, fusese înfășurat într-un cearșaf, apoi legat și suit într-o căruță trasă de un măgar care pornise lunecînd și clătinîndu-se la vale spre Nusretiye, Moscheea Victoriei. O mulțime pestriță de gură-cască se adunase la fața locului.

Muncitorul care făcuse descoperirea plecase deja să-și alunge oroarea din minte prin somn sau printr-o baie fierbinte. Însoțitorul lui, mai ferit de șoc, rămăsese să-și trăiască micul lui moment de glorie în mijlocul mulțimii. Deja povestea lui, oarecum îmbunătățită față de prima relatare, era reluată cu înfloriturile de rigoare pentru cei sosiți mai tîrziu la locul faptei, astfel încît, după un ceas, prin oraș circulau mai multe versiuni ale evenimentului. Pînă la ora prînzului, relatările erau atît de bine puse la punct, încît se puteau confrunta fără nici cea mai mică nepotrivire, lăsîndu-i pe unii cu convingerea că fusese o zi a ciudățeniilor, o zi în care un sfinx egiptean fusese pescuit pe țărm, în timp ce în Tophane, un grup de canibali fusese surprins în toiul unui mic-dejun însîngerat.

Zvonurile ajunseseră la urechile seraschierului mult mai devreme, într-o formă mai lesne de identificat. Comandantul aflase că un bărbat, foarte posibil unul dintre recruții săi dați lipsă la apel, fusese găsit, în împrejurări bizare, în apropiere de Moscheea Victoriei. Trimisese oameni la moschee pentru mai multe informații și aflase că trupul fusese depus într-o magazie folosită în mod normal de unii dintre lucrătorii de pe șantier. Seraschierul îi trimisese un mesaj lui Yashim, care în acel moment tocmai își degusta *borek*-ul la cafeneaua

din strada Kara Davut, mesaj prin care îi propunea să se întîlnească la moschee și apoi să meargă să vadă cadavrul.

Zguduit și scîrbit de aspectul și condiția cadavrului dezbrăcat, se întorsese acasă unde-l găsise pe Yashim, senin și total neștiutor, studiind cotoarele manualelor militare și ale cărților de regulamente care umpleau rafturile de pe peretele opus divanului. Seraschierul se înfurie foarte tare.

16

Și marele maestru al breslei vînzătorilor de supă era furios pe Yashim.

Faptul că un străin știa mai multe decît el despre cazanul dispărut i se părea oarecum sinistru.

– E cumva o glumă? se răsti el, după ce răscoli cu privirea – oarecum inutil, după părerea lui Yashim – magazia, căutînd zadarnic uriașul cazan dispărut. În definitiv, cu greu ai fi putut ascunde un cazan de talia unui bou în spatele cîtorva pergamente și greutăți de mînă. Totodată, lui Yashim îi părea rău pentru marele maestru, era aproape convins că așa ceva nu se întîmplase niciodată în întreaga istorie a breslei. Și iată că se petrecea tocmai sub ochii lui – un furt.

– Nu pot să cred. Cheia e la mine. O ridică în dreptul ochilor, privind-o țintă, ca și cum s-ar fi așteptat ca obiectul să-și piardă brusc cumpătul și să mărturisească o faptă reprobabilă. Apoi o scuturâ supărat. Așa ceva nu s-a mai pomenit pînă acum! În douăzeci și patru de ani! Îl fulgeră cu privirea pe Yashim. Sînt în fruntea acestei bresle de douăzeci și patru de ani.

Yashim ridică din umeri înțelegător.

– Cheia se află întotdeauna la dumneata?

– Dorm cu cheile asupra mea, pentru numele lui Allah! se stropși marele maestru.

– Ar fi bine să puneți o broască nouă.

Maestrul se aplecă încet spre Yashim, cu capul înclinat într-o parte.

– Zici că ești de la palat, mîrîi el. Ce înseamnă asta? Ești cumva inspector?

Yashim încuviință încet din cap. „Iată un om pe care autoritatea nu-l impresionează“, își zise Yashim. Aruncă din nou o privire la mîinile marelui maestru. Degetele lui masive erau ușor îndoite.

– S-ar putea spune și așa. Apoi adăugă pe un ton mai vioi: Cînd ați venit aici ultima dată?

Marele maestru trase aer pe nări, apoi îl dăduse afară cu zgomot. În acest timp, Yashim se întreba la ce oare se gîndea marele maestru: căuta răspunsul la întrebare? Sau chibzuia dacă să dea acest răspuns?

– Nu știu, vorbi el într-un tîrziu. Cam cu o lună în urmă. Poate mai mult. Atunci nu lipsea nimic.

– Nu? Cine păzește magazia noaptea?

În Istanbul, oamenii erau întotdeauna pe primul loc. Relațiile. Echilibrul favorurilor.

Marele maestru răsufla grăbit.

– Cum e păzită casa breslei după orele de lucru?

– Folosim paznici. Odaia mea e tot la etaj.

– Cîți paznici?

– Oh, doi, poate trei.

Chipul lui Yashim rămînea lipsit de expresie.

– Au și ei chei?

– Ți-am mai spus, eu dorm cu cheile. Sigur, paznicii au cheia de la poarta mare, le-o dau eu noaptea, iar dimineața primul lucru pe care-l fac e să le-o cer înapoi.

– Pot s-o văd și eu?

Maestrul scoase inelul de chei și-și trecu degetele peste ele. Găsind-o pe cea pe care o căuta, i-o arătă lui Yashim, care ridică din sprîncene. Era tot o cheie de modă veche, ca un pieptene mare din lemn, cu dinți de diferite lungimi, reprezentînd zimții.

– Ai spus „doi sau trei paznici“. Doi sau trei? Spune-mi exact.

– Păi, eu... se întrerupse. Depinde.

– Depinde de ce? De vreme? De cheful lor? Eu văd că aici e un loc care funcționează după reguli fixe. Fără abateri de la rutină, fără inovații, fără coriandru în supă. E adevărat?

Marele maestru își ridică bărbia.

– Dar cînd vine vorba de regulile impuse paznicilor de noapte, nu știi exact cîți oameni folosești. Doi *sau* trei? Poate cinci. Poate nici unul.

Marele maestru lăsă o clipă capul în jos. Părea căzut pe gînduri.

– Uite cum stau lucrurile, vorbi el rar. Întotdeauna există destui paznici. Uneori doi, alteori trei, întocmai cum ți-am spus. Nu sînt întotdeauna aceiași, noapte de noapte, dar eu îi cunosc pe toți. Am încredere în ei, am avut întotdeauna. Lucrează la noi de multă vreme.

Yashim deslușI în glasul lui un ton implorator. Îl privi în ochi.

– Sînt albanezi, nu-i așa?

Maestrul clipi. Îl privi țintă pe Yashim.

– Da. Și ce-i cu asta?

Yashim nu răspunse. Întinse mîna și-l prinse de braț pe marele maestru, în timp ce cu cealaltă mînă îi apucă mîneca, trăgînd-o în sus. Maestrul se smuci, înjurînd.

Dar Yashim reuși să vadă ceea ce bănuia să găsească. Un tatuaj mic, albastru. Nu fusese îndeajuns de rapid ca să recunoască simbolul, dar nu exista decît un singur motiv pentru care cineva să fie tatuat pe antebraț.

– Acum am putea sta de vorbă, sugeră eunucul.

Marele maestru strînse din buze și închise ochii.

– Bine, acceptă el.

17

Așteptînd ca seraschierul să-și descarce mînia, Yashim îl întrebă cum fusese descoperit al doilea cadavru și-i ceru detalii despre poziția canalului și condiția cadavrului. Efortul de a descrie cum fusese îndesat mortul în canal păru să-l mai calmeze pe seraschier; totuși continua să frămînte cu degetele spătarul scaunului, făcîndu-l să scîrțîie. Yashim se întrebă dacă pînă la urmă comandantul avea de gînd să se așeze.

– Credeam, spuse cu amărăciune seraschierul, că deocamdată afacerea este încheiată. Avem vreun fir?

Yashim se trase ușor de nas.

– *Efendi,* eu tot nu înțeleg cum au dispărut soldații. Doar n-au fost luați de duhuri din cazarmă. Prin urmare, au ieșit ei singuri. Au plecat împreună?

– Da, așa mi s-a spus.

– Unde?

Seraschierul oftă.

– Tocmai asta e. Nimeni nu știe. Au ieșit din serviciu la ora cinci. S-au înapoiat la dormitor și au rămas acolo un timp – știu asta pentru că s-au întîlnit cu soldații care preluau straja de noapte.

– Și ce-au făcut în dormitor?

– Nu mare lucru, după cîte s-ar părea. Au lenevit în pat. Au citit, au jucat cărți, ceva de felul ăsta. Ultimul care i-a văzut spune că doi dintre ei jucau cărți.

– Pe bani?

– Nu... nu știu. Probabil că nu. Sper că nu. Erau niște tineri de treabă.

– Cel care i-a urmărit jucînd cărți este ultima persoană care i-a văzut?

– Da.

– Deci nimeni nu-i verifică pe oameni cînd pleacă din cazarmă?

– Păi, nu. Rolul santinelelor e să-i verifice pe cei care intră. De ce i-ar controla pe cei care pleacă?

„Ca să mă ajute pe mine într-o astfel de situație", îi răspunse în gînd Yashim. Ar fi fost unul dintre motive; dar îi veneau în minte și altele. Era o chestiune de ordine și disciplină.

– În general, există vreun motiv pentru care militarii să iasă din cazarmă în uniformă?

– Acum cinci sau zece ani era ceva neobișnuit. Acum îi încurajăm să poarte tot timpul uniforma. E mai bine ca locuitorii Istanbulului să se obișnuiască astfel cu noile reguli, e mai bine și pentru soldați. Le ridică moralul.

– În plus, e util și pentru dumneata, le poți verifica purtarea.

Seraschierul schiță unul din rarele lui zîmbete, rece și distant.

– Și asta.

– E posibil să fi mers la vreun bordel? Aveau prietene? Iartă-mă, *efendi,* dar trebuie să întreb.

– Oamenii aceștia erau ofițeri! Ce tot spui acolo? Bărbații de rînd, da, merg la femei de stradă. Sînt la curent cu asta. Dar ei erau ofițeri. Ofițeri de familie bună.

Yashim ridică din umeri.

– Dar se știe că există și bordeluri de calitate. Mi se pare puțin probabil ca acești patru ofițeri să fi mers și să fi stat o noapte întreagă într-o cafenea bine luminată, îmbrăcați în uniforme. Nu așa ajungi să fii dat dispărut, nu? Dimpotrivă, pe parcurs, la un moment dat în cursul serii, probabil că drumul lor s-a intersectat cu cel al răpitorului. Al asasinului. Într-un loc... Ce fel de loc? Întunecos, departe de lumină. Poate într-o barcă. Undeva în beznă. Sau într-un loc slab luminat – un bordel, o sală de jocuri.

– Da, înțeleg.

– Am îngăduința dumitale să stau de vorbă cu ofițerii din același dormitor?

Seraschierul suflă aer afară printre dinți, fără să-și ia privirea din podea. Yashim mai trăise astfel de situații. Oamenii așteptau soluții, dar sperau întotdeauna să le obțină fără prea mare tevatură. Seraschierul intenționa să facă public evenimentul, în schimb nu părea dispus să riște să-i jignească sau să-i alarmeze pe oameni. Comandantul urma să declare că autoritățile padișahului lucrau zi și noapte, cu convingerea că-i vor descoperi pe făptașii acestei fapte abominabile, dar nu credea o iotă din ce avea să spună.

– *Efendi,* ori încercăm să aflăm ce s-a întîmplat, ori nu mai are sens să mai continui să lucrez la acest caz.

– Foarte bine. Am să-ți dau o învoire scrisă.

– O împuternicire. Crezi că va fi de ajuns? Pentru a sta de vorbă, poate. Dar oare în acele locuri sumbre va fi suficientă o împuternicire?

Seraschierul privi țintă în ochii albaștri ai lui Yashim.
– Ai tot sprijinul meu, declară el cu glas obosit.

18

Yashim ajunse devreme la micul restaurant de lîngă Turnul Galata și alese un separeu liniștit care dădea spre canalul Bosforului. Bosforul făcuse din Istanbul ceea ce era acum: punctul de întîlnire dintre Europa și Asia, drumul care lega Marea Neagră de Mediterana, marele antrepozit al comerțului întregii lumi, din cele mai vechi timpuri și pînă în prezent. Din locul în care ședea, Yashim putea privi apa pe care o iubea atît de mult, fîșia îngustă, cu luciu metalic, reflectînd conturul orașului pe care-l înălțase.

Ca de obicei, apa era ticsită de ambarcațiuni. Un munte de pînze albe se ridica deasupra punții unei fregate otomane cîrmind către strîmtoare. Un grup de vase mici de pescuit, cu un singur catarg și punte lată, țineau piept vîntului de răsărit, îndreptîndu-se spre Marea Marmara. O barcă a vămilor trecu mînată de vîslele ei roșii, ca o insectă de apă grăbindu-se pe drumul ei. Se mai vedeau bacuri, luntre și șlepuri supraîncărcate, cutere cu velatură latină de pe coastele Mării Negre, barcaze ancorate lîngă intrarea aglomerată spre Cornul de Aur. Dincolo de îmbulzeala de pe apă, Yashim deslușea pe malul celălalt orașul Scutari, unde începea Asia.

Numele dat de greci orașului Scutari era Calcedon, cetatea orbilor. Cînd întemeiaseră orașul, coloniștii nu luaseră în seamă decorul natural ideal de pe malul celălalt, unde, secole mai tîrziu, Constantin avea să preschimbe micul orășel Bizanț într-un mare oraș imperial care să-i poarte numele. Vreme de o mie de ani, Constantinopolul fusese capitala Imperiului Roman de Răsărit, pînă cînd acest imperiu se redusese la o palmă de pămînt din jurul orașului. De la cucerirea sa în 1453, Constantinopolul rămăsese capitala Imperiului Otoman. Oficial, continua să se numească astfel, deși majoritatea turcilor se refereau la oraș, numindu-l Istanbul. Oricum, era cel mai mare oraș din lume.

O mie cinci sute de ani de măreție. O mie cinci sute de ani de putere. O mie cinci sute de ani de corupție, lovituri de stat și compromisuri. Un oraș al moscheilor, al bisericilor și sinagogilor; al piețelor și marilor magazine; al negustorilor, soldaților și cerșetorilor. Orașul care le întrecea pe toate celelalte, supraaglomerat și nesățios.

Poate că totuși calcedonienii nu fuseseră chiar atît de orbi, reflecta Yashim cîteodată.

Era aproape sigur că Albanezul se va ține deoparte, dar cînd ridică privirea îl văzu acolo, masiv și întunecat, înfășurîndu-și mantia în jurul trupului. Yashim îi făcuse semn spre divan, apoi se așeză și el.

– Ali Pașa din Ianina, începu marele maestru al breslei vînzorilor de supă. Îți spune ceva numele acesta?

Ali Pașa era acel lord al războiului care, prin șiretlic și cruzime, construise un stat semiindependent în munții Albaniei și în nordul Greciei. Trecuseră paisprezece ani de cînd Yashim îi văzuse capul înfipt într-un par la porțile seraiului.

– Leul, vorbi cu glas coborît Mustafa. Așa-l numeam noi. Am fost soldat în armata lui – era vorba de țara mea. Dar Ali Pașa era și viclean. Ne-a oferit pace. Eu voiam război. În 1806, am mers la Dunăre. Acolo m-am alăturat corpului.

– Corpului de ieniceri?

Maestrul încuviință din cap.

– Ca bucătar. Încă de atunci eram bucătar. Să lupți nu înseamnă foarte mult pentru un bărbat. Pentru un albanez, nu înseamnă chiar nimic. Întreabă un grec. Dar gătitul? Scoase un mormăit satisfăcut.

Yashim își făcu mîinile căuș, suflînd în ele.

– Sînt un adept al tradiției, continuă marele maestru. Pentru mine, ienicerii reprezentau tradiția. Ei au clădit acest imperiu, nu-i așa? Pentru cineva din afară e greu de înțeles. Regimentul de ieniceri era ca o familie.

Pe chipul lui Yashim se citea îndoiala.

– Așa spun toate regimentele.

Maestrul îl săgetă cu o privire disprețuitoare.

– Spun așa pentru că le este frică și totuși trebuie să lupte împreună. Asta nu înseamnă nimic. În corpul nostru existau oameni pe

care îi iubeam fiindcă știau să umble cu un șoim sau să scrie poezie mult mai bine decît oricine dinaintea ienicerilor sau de după ei. Crede-mă. Am cunoscut un războinic brav, care tremura ca o frunză înaintea fiecărei bătălii, însă lupta cît zece. Ne îngrijeam unii de alții, țineam unii la alții – da – pe mine mă iubeau fiindcă puteam să le fac de mîncare oriunde am fi fost. Tot așa îl iubeam și pe pantofarul care avea grijă să ne încalțe chiar și atunci cînd nu avea la îndemînă decît scoarță de copac și ace de pin. Eram mai mult decît o familie. Aveam o lume a noastră, în interiorul celeilalte lumi. Aveam hrana, justiția și modul propriu de a înțelege religia. Da, da, modul propriu. Există mai multe feluri de a-L sluji pe Dumnezeu și pe Mehmet. Mersul la moschee e unul dintre ele, preferat de majoritatea oamenilor. Dar noi, ienicerii, eram mai mult *karagozi*.

– Vrei să zici că a fi ienicer însemna să urmezi o formă de sufism.

– Bineînțeles. Asta și toate celelalte ritualuri ale ienicerilor. Tradițiile.

Tradițiile. În 1806, sultanul Selim începuse să pregătească o armată paralelă cu corpul de ieniceri. În această privință fusese predecesorul Noii Gărzi a lui Mehmet. Dar, spre deosebire de Mehmet, Selim avusese prea puțin timp la dispoziție ca să-și organizeze armata, ca urmare, atunci cînd ienicerii se revoltaseră împotriva sultanului, îl zdrobiseră pe Selim și distruseseră armata lui reformată. Ienicerii rebeli fuseseră conduși de *karagozi* Mustafa Pașa, comandantul de pe Dunăre.

– Deci ai fost acolo cînd l-au silit pe Selim să renunțe la tron în favoarea fratelui său, Mustafa, spusese Yashim.

– Sultanul Mustafa! Albanezul rosti titlul pe un ton încărcat de dispreț, apoi scuipă. Înarmat cu sabia lui Osman, poate, altfel nebun de legat. După doi ani, oamenii se gîndeau cum să-l aducă înapoi pe Selim. *Karagozi* se răzgîndise și el, la fel ca noi toți. Eram la Istanbul, în vechile cazărmi, și o noapte întreagă am stat de vorbă cu dervișii *karagozi* și i-am rugat să ne îndrume.

– V-au spus ce să faceți?

– A doua zi, am luat cu asalt Palatul Topkapi. *Karagozi* a dat năvală pe poartă, strigînd numele lui Selim.

– Atunci, își aminti Yashim, Mustafa a dat ordin ca Selim să fie sugrumat. Împreună cu vărul lui mai tînăr – ca să fie sigur.

Maestrul își plecă fruntea.

– Așa a fost. Sultanul Mustafa voia să fie ultimul din casa Osman. Dacă ar fi fost ultimul, cred că ar fi supraviețuit. Indiferent ce s-ar fi întîmplat, ienicerii erau fideli casei. Dar Allah n-a vrut să fie așa. Deși Selim a fost ucis, vărul lui a scăpat cu viață.

Grație minții agere a mamei lui, reflectă Yashim. În acel moment crucial, cînd oamenii lui Mustafa răscoleau palatul înarmați cu lațuri, isteața franțuzoaică, acum purtînd titlul de Valide Sultan, își ascunsese fiul sub un morman de rufe murdare. Mehmet devenise sultan datorită unui maldăr de rufe nespălate.

– Ai fost acolo?

– Eram la palat cînd au adus băiatul în fața lui Bayraktar Pașa. Am văzut expresia de pe chipul sultanului Mustafa. Dacă pînă atunci avusese o privire de nebun, în acea clipă... Maestrul ridică din umeri. Marele muftiu nu a avut încotro și a dat o *fetwa* prin care l-a deposedat de tron. Iar Mehmet a devenit sultan. Eu, unul, mă plictisisem de acest fel de militărie. Rebeliunea, luptele de la palat, asasinarea lui Selim. Schiță un gest cu brațul. Cînd ici, cînd colo, ba una, ba alta. Mă săturasem.

Marele maestru răsuflă adînc, umflîndu-și obrajii.

– Cu prima ocazie am părăsit corpul. Eram un bucătar bun, aveam amici la Istanbul. După cinci ani, lucram pe cont propriu.

– Ai renunțat și la soldă? Mulți rămăseseră în solda ienicerilor, primind bani de la ei și bucurîndu-se de toate privilegiile corpului, fără a se pune vreodată problema să plece la război. Era o escrocherie arhicunoscută.

Mustafa șovăi.

– Nu chiar imediat, recunoscu el. Dar după cîțiva ani n-am mai avut nevoie de ajutor și atunci am renunțat la armată.

Yashim avea unele îndoieli, dar nu zise nimic. Marele maestru răsuci un șirag de mătănii în aer și îl prinse din nou.

– Poți verifica în acte. Am încetat să mai fiu ienicer în mai 1815. Mi-a trebuit ceva curaj. Dumneata n-ai cum să înțelegi.

Yashim își dădea toată silința.

– N-au vrut să-ți dea drumul să pleci? Sau aveai nevoie de bani?

Albanezul îl fulgeră cu o privire disprețuitoare.

– Ascultă aici, eu merg oriunde vreau. Astăzi este o excepție. N-am avut nevoie de bani. Mă descurcam foarte bine. Yashim clipi în semn de încuviințare. Mi-a fost foarte greu s-o rup cu ei.

Yashim se aplecă în față.

– Cum ai procedat?

Marele maestru își desfăcu mîinile uriașe, rămînînd cu ochii la ele.

– Am învățat să am încredere în mine însumi. Am văzut cu ochii mei ce s-a întîmplat cu ienicerii. Ce au îngăduit ei să se întîmple cu adevărata tradiție, singura importantă. Ienicerii nu mai slujeau imperiul.

Ridică privirea.

– Crezi că-i de la sine înțeles? Eu nu făceam decît să aștept – la fel ca mulți alții – să aștept reîntoarcerea la tradiția corpului nostru. În cele din urmă, am hotărît că nu mai puteam aștepta. Mi-am dat seama că eram condamnați să repetăm greșelile. Dumneata crezi că ienicerii erau leneși, lași, aroganți. Răzmerițele. Amestecul în treburile imperiului.

Marele maestru își mîngîie barba și-l privi printre pleoapele întredeschise pe Yashim, care asculta fascinat.

– Ascultă-mă pe mine, cei pe care i-am spînzurat de ramurile Copacului Ienicerilor au fost capturați mult prea ușor. Cînd ne înfuriam, venea cîte cineva, ne șoptea un nume, iar noi strigam: „Ucideți-l! Ucideți-l pe omul ăsta!“ Ceilalți îi dădeau pe mîna noastră. Ne-am închipuit că după aceea va fi mai bine.

– Dumneata pui coriandru în supă. Ei bine, unora le place, altora nu, iar alții nici nu bagă de seamă. Nu te preocupa de cei cărora nu le place. Adaugă niște fasole. Niște morcovi. E același lucru. Unora le place, altora nu. Dar cei mai mulți nu se sinchisesc nici de o rețetă, nici de alta. În final, poți scoate măruntaiele. Zici că rezultatul obținut se cheamă supă. Nimeni nu-și va da seama. Numai cîțiva.

Se trase de mustață.

– Așa erau și ienicerii. Ca o rețetă schimbată pe ascuns și în întregime. În oraș, eu am făcut supă de măruntaie cu ceapă folosind măruntaie și ceapă. Dar în cazarmă, ca să zic așa, voiau să mă facă să cred că am supă de măruntaie și ceapă, cînd de fapt ea era făcută din fasole și slănină. Pînă la urmă, am fost nevoit să plec.

Yashim admira curajul bărbatului mai vîrstnic. În oraș, atît de multe lucruri se bazau pe aparență: îți trebuia un anumit fel de a fi pentru a te da deoparte. Numai că Albanezul nu se retrăsese cu totul. Asta dacă bănuielile lui Yashim legate de paznicii breslei se adevereau.

– Foștii dumitale prieteni, sugeră el.

– Nu, nu, nu mai aveau nici o putere asupra mea, nu-i ceea ce crezi dumneata. Nici nu m-au învinuit. Dar și-au amintit de mine. Drumurile noastre s-au despărțit. Dar nu m-au uitat.

Cu un gest stîngaci, apucă o prăjitură și o vîrî în gură. Yashim nu-l slăbi din ochi cît timp Mustafa își mestecă și-și înghiți prăjitura. Ochii îi străluceau.

– 15 iunie a fost cea mai urîtă zi din viața mea. Am auzit cazanele – le auzeam cu toții, nu? Sultanul așteptase vreme de optsprezece ani. Îi trebuiseră optsprezece ani copilului ca să devină bărbat în toată firea și, în tot acest răstimp, avusese un singur gînd: să distrugă forța care-l distrusese pe Selim.

Poate că da, cugetă Yashim. Dar motivele lui Mehmet fuseseră mult mai complexe decît simpla răzbunare pentru moartea unchiului său. El voise totodată să se descotorosească de oamenii care-l așezaseră pe tron: să șteargă o datorie și să răzbune un omor. Ienicerii, în naivitatea lor, se așteptaseră la recunoștință și-și luaseră anumite libertăți. Yashim își amintea pancarta atîrnată de poarta palatului într-o noapte, înfățișîndu-l pe sultan în chip de cîine condus de un ienicer. „Uitați cum ne purtăm cu cîinii noștri, scria pe pancartă. Cît timp se fac utili și se lasă conduși, ne purtăm bine cu ei; dar cînd nu ne mai sînt de folos, îi izgonim în stradă."

– Locuitorii orașului erau speriați. Bum-bum! Bum-bum! Era un zgomot înspăimîntător, nu-i așa? Se lăsa noaptea, dar pe străzi

nu se auzea nici un sunet, oricît am fi tras cu urechea. M-am cățărat pe acoperiș, pășind ca o pisică. Oh, da, exista o tradiție. Se spunea că glasul ienicerilor era glasul poporului. Oamenii chiar credeau asta. Cazanele răsunau pentru imperiu, așa cum se întîmplase veacuri întregi. Numai zgomotul cazanelor lovite și lătratul cîinilor pe străzi.

Uite, am stat pe acoperiș și am auzit sunetul, și am plîns pentru naivii aceia. Am plîns pentru un zgomot. Știam că n-am să-l mai aud niciodată, nici de-ar fi să trăiesc o mie de ani.

Își trecu palmele peste față.

– Mai tîrziu, după omoruri și demolări, cîțiva dintre ei au venit la mine, cerîndu-mi o slujbă liniștită. Unul dintre ei trăise zile întregi într-o vizuină de vulpe, apoi pădurea Belgrad fusese incendiată ca să-i scoată la lumină pe fugari. Erau nevoiți să-și ocolească familiile și rudele, pentru binele acestora. Erau pierduți. Erau vînați. Dar mîncaserăm împreună din aceeași pîine. Le-am dat bani și le-am spus să fugă, să părăsească Istanbulul. Peste cîteva săptămîni sau luni, nimeni nu avea să se mai intereseze de ei.

Treptat, unii dintre ei au început să se întoarcă. Își căutau slujbe liniștite, ferite de ochii lumii – fochiști, paznici, tăbăcari. Îi cunoșteam pe cîțiva dintre ei. Presupun că trebuie să fi fost mii pe care nu-i știam.

– Mii?

– Îi cunoșteam pe cîțiva, așa că le-am dat de lucru. I-am pus paznici de noapte, o muncă discretă. Închisese ochii și clătinase încet din cap. Nu pot să înțeleg. Zece ani, și toți au fost liniștiți și la locul lor. Recunoscători că le dădusem de lucru.

– Așadar, de ce crezi că ar avea nevoie de un cazan?

Marele maestru al breslei vînzătorilor de supă deschise ochii și-l privi țintă pe Yashim.

– Tocmai asta nu înțeleg. Oricum, nu era decît un cazan fals. Nu poți bate într-un cazan făcut din cositor negru. Ar fi doar un simulacru.

Yashim se gîndi la ofițerul mort, ghemuit pe fundul cazanului.

– Întotdeauna a fost un simulacru, nu-i așa? întrebă Yashim. Parcă așa spuneai, supă de măruntaie făcută din fasole și slănină.

Marele maestru al breslei vînzătorilor de supă îl privi surprins și-și împreună palmele.

19

– Trebuie să-l aduci înapoi pe Yashim! Valide Sultan își amenință fiul cu degetul. Am putea fi uciși cu toții în paturile noastre.

Sultanul Mehmet al II-lea, Stăpînul Zărilor, al Mării Negre și al Mării Albe, își ridică mîinile, dînd ochii peste cap. „Era greu de imaginat, se gîndi el, ca trei sute de femei în putere – număr în care o includea, desigur, și pe mama lui – să poată fi ucise, una cîte una, chiar în inima puterii imperiale."

În același timp, își îngădui să stăruie puțin asupra acestui gînd. O va păstra pe încîntătoarea Fatima în permanență lîngă el, în siguranță, și pînă la urmă, printr-un simplu proces de eliminare, vor afla cine era ucigașa. Atunci el și Fatima își vor face apariția pe neașteptate între frumusețile sugrumate și-i vor face de petrecanie. El va anunța că era prea zguduit de cele întîmplate ca să-și mai ia neveste; ar fi fost nedrept pentru ele, era mult prea bătrîn. O va lua pe Fatima de soție, iar ea îi va masa picioarele.

– Valide, începu sultanul, plin de respect. Știi la fel de bine ca mine că astfel de lucruri se întîmplă. Probabil că există o explicație satisfăcătoare.

Voia să sublinieze faptul că va fi aproape cu siguranță o explicație banală, dar sesiză că aluzia ar fi fost o ofensă pentru mama lui. Haremul era domeniul ei, pe care-l împărțea cu negrul Kislar Agha, mai-marele eunucilor, și tot ce se petrecea aici era pentru ea extrem de grav.

– Mehmet, i se adresă cu asprime Valide. Eu am o explicație foarte bună. Ucigașa te vrea pe tine.

– Pe mine? se încruntă sultanul.

– Nu în pat, prostuțule. Vrea să te ucidă.

– Aha! Era întuneric, așa că ucigașa a luat vreo *houri* cu pielea de culoarea chihlimbarului drept sultanul ei și a sugrumat-o, fără să-și dea seama de confuzie. Nici vorbă! Atunci ce-i cu fata moartă? Să fie un antrenament pentru sugrumare?

Valide Sultan își înclină capul pe o parte.

– Poate, aprobă ea. Presupun că e nevoie de antrenament pentru asta. Nu cred că-s multe fete care să se fi ocupat cu gîtuirea înainte de a veni aici. Bătu ușor cu palma perna de lîngă ea și Mehmet se așeză.

– Eu mă temeam mai curînd că a grăbit momentul, continuă Valide. Fata ocupă un loc al ei în ordinea haremului. Mai devreme sau mai tîrziu va fi singură cu tine. Ea își dorește ca asta să se întîmple mai curînd. Atunci te va putea ucide.

– Adică a ucis-o pe fecioara cea frumoasă și astfel a cîștigat un loc pe listă? Înțeleg.

– În gura ta sună a glumă, dar eu am fost aici cu multă vreme înaintea ta și știu că glumele se pot preschimba în lucruri foarte serioase. Ai încredere în mine. Ai încredere în intuiția unei mame.

– Sigur că am încredere. Dar ceea ce nu pricep este graba ucigașei. Și, oricum, omorînd-o pe fată a încetinit totul. După această întîmplare, cîteva zile nu va trebui să le mai întîlnesc. Îmi mai cruț nervii, mamă.

– Omorul i-a deschis o cale sigură. Nefericita aceea te-ar fi putut face să te îndrăgostești de ea. Ai fi rămas cu ea săptămîni de-a rîndul. Nu știu, poate că ți-ar fi masat tălpile așa cum îți place ție.

Îi aruncă o privire șireată. El zîmbi trist, Valide Sultan cunoștea tainele tuturor.

– Pe urmă, mai este și edictul, nu? Anunțul cel important. Dacă mori, nu va mai exista nici un edict. Să nu-mi spui mie că nu s-ar găsi careva să vrea să te omoare pentru asta!

– Adică să mă înlăture la timp?

– Întocmai. Cred că trebuie să trimiți imediat după Yashim.

– Am și trimis. Face cercetări.

– Prostii. Nici vorbă de cercetări. Nici nu l-am văzut azi pe aici.

20

De fapt, Yashim își găsise timp să viziteze haremul în ziua aceea: numai că intrase pe tăcute, fără să alerteze pe nimeni, pur și simplu ca să vadă unde fusese descoperit cadavrul și unde locuise fata.

Camera ei, pe care o împărțise cu alte trei fete, avea paturi de fier și cîteva șiruri de cuiere în care tinerele își agățau hainele, pungile cu săpunuri parfumate care le plăceau atît de mult, cîteva șaluri și perechi de papuci, niște fîșii de albituri bine spălate, precum și podoabele și brățările pe care le aveau. Fiind simple îngrijitoare ale haremului, *cariyeler,* colegele ei de cameră încă nu ajunseseră la rangul de *gözde,* dar nu-și pierdeau speranța.

Două fete așternuseră pe pat un cearșaf vechi și se epilau cu ajutorul unei alifii verzi și lipicioase pe care o luau dintr-un vas simplu de alamă aflat pe o măsuță octogonală de la căpătîiul patului. Una dintre ele, o roșcată cu ochii verzi și pielea albă, tocmai întindea alifia cu o spatulă cînd Yashim ajunse în prag și făcu o plecăciune. Fata lăsă în jos bărbia într-un salut indiferent.

– Patul lui *gözde?* întrebă Yashim.

Fata, care ședea în genunchi, schiță un gest cu spatula.

Cealaltă fată, cu picioarele desfăcute, înălță capul și-și privi trupul cu atenție.

– Ar trebui să-i scoată lucrurile de aici, zise ea. Nu-i prea plăcut pentru noi.

– Îmi pare rău, spuse Yashim. Nu vreau decît să arunc o privire asupra lor. Își trecu palma peste hainele fetei, apoi luă două pungi din cuier și le goli conținutul pe pat. Probabil că ați fost prietene.

Fata așezată în genunchi se dădu jos din pat și se apropie să se uite mai bine. Își ținea cotul întins, să se usuce alifia de la subsuoară, în timp ce cu o mînă își prindea părul la spate într-o coadă de cal.

Avea pielea măslinie și buzele întunecate, de culoarea vinului vechi, la fel și sfîrcurile sînilor rotunzi și tari.

Yashim aruncă o privire în spate, apoi începu să caute printre lucrurile risipite pe patul gol.

– Avea aceleași dimensiuni ca mine, zise fata, aplecîndu-se să ia un teanc de albituri. Toată lumea știa asta.

Fata de pe pat chicoti.

– Zău! Tînăra scutură obiectul pe care-l avea în mînă, apoi îl adună la piept, așezîndu-l pe sîni cu mîna liberă, cu panglicile albe tremurîndu-i pe pîntece. Era ceva atît de inocent și, în același timp, obscen în acel gest, încît Yashim se înroși.

Fata de pe pat vorbi în locul lui.

– Pune-o la loc, Nilu. E prea macabru. *Lala*, ai venit să-i iei lucrurile?

Nilu azvîrli corsetul pe pat și se întoarse spre prietena ei.

Yashim studia cu atenția lucrurile rămase de la *gözde*.

– Ce fel de fată era? întrebă el.

Cea pe care o chema Nilu se sui din nou în patul prietenei ei; Yashim auzi patul scîrțîind. Urmă o pauză.

– Era... de treabă.

– Era prietenoasă?

– Era drăguță. Avea prieteni.

– Dar dușmani? Yashim se răsuci în loc. Cele două fete ședeau una lîngă alta, privindu-l țintă.

– Au! Una din ele își duse brusc mîna între picioare. Ustură!

Sări din pat, cu sînii albi legănîndu-se, cu o mînă încleștată între picioare.

– Vino, Nilu. Trebuie să mă spăl.

Nilu întinse mîna după prosopul agățat într-un cîrlig.

– Avea prieteni, repetă ea. Porni grăbită către ușă. Mulți prieteni, adăugă ea peste umăr.

21

– Ei, bună, iubitule.

Aceea care vorbise era o femeie osoasă, de vreo patruzeci de ani, cu o perucă neagră și strălucitoare, un sutien din bănuți de argint cu

cupe căptușite, fustă lungă și diafană, și o pereche de papuci mari, brodați cu mărgele. Era machiată din belșug. Yashim își dădu seama cu o ușoară strîngere de inimă că machiajul o făcea să pară mai bătrînă. Trecuseră... cît, optsprezece ani? Amîndoi erau mai vîrstnici decît atunci cînd el venise pentru prima oară în oraș, în suita marelui prinț și negustor fanariot Gheorghios Mavrocordat. Mavrocordat înțelesese imediat ce talente avea Yashim, așa că îl pusese să lucreze la registrele contabile, pentru scrisul lui îngrijit, și-l trimisese în port să afle informații utile, cerîndu-i să studieze cu atenție declarațiile vamale și să descopere noi articole pentru comerț. Yashim învățase multe și, cu darul lui pentru limbile străine – mai mare chiar, dacă era posibil, decît cel al patronului său, care vorbea turca otomană, greaca ecleziastică și demotică, româna, armeana și franceza, însă rusa, prost, iar georgiana, deloc – se făcuse indispensabil clanului Mavrocordat. Descoperise și talentul de a rămîne invizibil, de a sta liniștit și a vorbi foarte puțin, astfel încît oamenii înclinau să uite că era de față.

Dar, deși recunoscător pentru lungile ceasuri care-i țineau mintea trează, totuși același vechi zbucium, cu atît mai greu de îndurat pentru că revenea, apăruse în atmosfera tensionată a comerțului și politicii, o tainică agonie între atîtea taine: pentru Yashim, pe vremea aceea, a fi eunuc era gramatica unei limbi pe care n-o putea înțelege. Așadar, se simțise singur în cea mai cosmopolită societate a Europei.

O cunoscuse pe Preen la o petrecere dată de Mavrocordat în cinstea unui pașă, pe care ținuse să-l impresioneze angajînd dansatoare pentru seara aceea. Mai tîrziu, Yashim fusese trimis să le plătească și astfel ajunsese să stea de vorbă cu Preen.

Dintre toate tradițiile care dădeau personalitate Istanbulului, probabil că totuși cea mai puțin sărbătorită și poate cea mai veche era lunga istorie a dansatoarelor *köçek*. Unii spuneau că ele se trăgeau – spiritual vorbind – din dansatorii lui Alexandru. Se pare că întemeierea Constantinopolului avusese loc cu aproape o mie de ani după ce tradiția *köçek* migrase din zona ei de origine, nordul Indiei și Afganistan, pînă la granițele Imperiului Roman. *Köçek* erau fiice ale orașului, iar ridicarea unui oraș pe malurile Bosforului probabil că le atrăsese cum atrage o vîlvătaie firele de praf. Cert era că grecii

le păstraseră pe aceste dansatoare, alegîndu-le din rîndul băieților castrați înainte de pubertate și supunîndu-le unei pregătiri riguroase în domeniul artelor stilizate și al misterelor dansului *köçek*. Dansau atît pentru bărbați, cît și pentru femei; la otomani, de regulă pentru bărbați. Apăreau în trupe de cinci sau șase, însoțite de un muzicant care ciupea corzile țiterei, în timp ce ele se învîrteau, tropăiau și-și arcuiau încheieturile mîinilor. Fiecare trupă răspundea de angajarea noilor „fete" și de pregătirea lor. Desigur, multe dintre ele se culcau cu clienții lor; dar cu nici un chip nu erau prostituate, considerîndu-le pe acestea ușuratice și... nepricepute. „Orice fată își poate desface picioarele, îi amintise odinioară Preen. *Köçek* sînt dansatoare."

Adevărul era că în nici un caz *köçek* nu erau prea pretențioase atunci cînd își alegeau prietenii. Se găseau pe treapta cea mai de jos a societății otomane, deasupra cerșetorilor, dar laolaltă cu jonglerii, actorii, scamatorii și alții, care alcătuiau clasa disprețuită – și foarte căutată – a histrionilor profesioniști. Aveau și ele micile lor snobisme – cine nu are? – dar, trăiau în lume și știau mersul acesteia.

La început, pe Yashim îl amuzaseră Preen și „prietenele" ei. Îi plăceau vorba lor deschisă, nebuniile și candoarea lor, iar la Preen ajunsese să admire cinismul guraliv ce ascundea o inimă pierdută în visuri romantice. În comparație cu nenumăratele taine și cu privirile întunecate ale aristocrației fanariote, lumea lui Preen era aspră, dar plină de veselie și surprize. Iar cînd, la izbucnirea răzmeriței din Peloponez, umbre rău prevestitoare se adunaseră asupra grecilor din Istanbul, Preen reacționase la propunerile lui Yashim fără să se gîndească nici la pericolul care o amenința, nici la prejudecățile care-i ațîțau pe oamenii din stradă. Timp de două zile, ea oferise adăpost mamei și surorilor lui Mavrocordat, în timp ce Yashim pusese la cale șiretlicul prin care urma să le ducă în insula Egina, în siguranță.

Uneori se întreba ce găsise Preen la el.

– Vino înăuntru. Se răsuci, făcîndu-i loc să intre, apoi se întoarse din nou cu fața la oglindă. Nu pot rămîne, dragule. Celelalte fete trebuie să sosească din clipă în clipă.

– E vreo nuntă? Yashim cunoștea tipicul. De multe ori după acel an de groază o ajutase pe Preen să pregătească nunți, sărbători ale

circumciziei, zile de naștere pentru care oamenii solicitau prezența dansatoarelor *köçek*. În schimb, Preen, poate fără să-și dea seama, îl pregătise pentru zilele lui: acele zile noi și anoste, cînd chinurile dorinței și furiei îl scormoneau pe dinăuntru, și pentru toate zilele bune care aveau să vină.

– Chef între bărbați, răspunse ea, fără să întoarcă capul. Ai noroc că ai dat de mine – știi cum sînt eu, ocupată pînă peste cap.

– Merg bine treburile?

– Mai bine ca niciodată. Ia vezi, cum arăt?

– Răpitoare.

Ea întoarse capul într-o parte și în alta, cu ochii la imaginea din oglindă.

– Nu par bătrînă?

– Nici vorbă, se grăbi s-o liniștească Yashim. Preen își duse degetele la obraji și-și întinse ușor pielea. O lăsă să cadă la loc și Yashim o văzu uitîndu-se din nou în oglindă. Ea zîmbi larg și se întoarse cu fața către el.

– Pregătești o petrecere?

Yashim zîmbi și el, apoi clătină din cap.

– Culeg niște informații.

Ea îl amenință cu degetul în glumă.

– Dragul meu, știi bine că eu pot păstra o taină. O fată are secretele ei. Ce fel de informații?

– Am nevoie să aflu cam ce se vorbește pe aici.

– Ce se vorbește? Și de ce mă întrebi pe mine?

Amîndoi izbucniră în rîs.

– Bărbați în uniformă, îi oferi Yashim un indiciu.

Preen își încrețí nasul și schiță o grimasă.

– Noua Gardă de la cazarma Eskeshir.

– Iartă-mă, Yashim, dar simpla idee mă umple de revoltă. Indivizii aceia cu pantaloni strîmți! Cu uniforme atît de lipsite de culoare! Mie îmi amintesc întotdeauna de niște greieri de toamnă care țopăie în drum spre o înmormîntare.

Yashim zîmbi.

– De fapt, vreau să aflu pe unde au țopăit. Nu atît bărbații, cît ofițerii. Tineri de familie foarte bună, așa mi s-a zis. Nu te-aș fi deranjat ca să te întreb de niște soldați de rînd, Preen, n-ai fi avut cum să știi ceva despre astfel de oameni. Dar despre ofițeri...

Yashim lăsă fraza în aer. Preen își ridică sprîncenele și-și aranjă părul la spate.

– Am să stau de vorbă cu fetele chiar acum. Nu-ți promit, dar să văd ce pot să fac.

22

Încăperea era micuță, aducînd mai curînd a celulă, mobilată sărăcăcios cu un fotoliu din lemn de pin, un hamac atîrnat și un șir de cîrlige din lemn cu mai mulți săculeți negri, care se profilau umflați în lumina gălbuie. Lipsită de ferestre, odaia avea un aer închis și un iz de umezeală, un amestec grețos de parfum și sudoare, la care se adăuga uleiul care fumega negricios din lampă.

Locatarul camerei se îndreptă încet spre săculeți și scormoni în cel mai mic dintre ei, căutînd pe pipăite înăuntru pînă cînd degetele lui dădură de un alt săculeț, și mai mic, pe care îl trase afară, apucîndu-l de sforicelele cu care era legat. Conținutul săculețului căzu pe saltea, cu un ușor clinchet metalic.

Doi ochi negri și strălucitori fixară cu o privire încărcată de ură podoabele, care-i răspunseră cu propriile sclipiri. Printre giuvaiere se găsea și un lanț de aur cu un lapislazuli de culoare închisă. Mai era o broșă de argint, perfect ovală, încrustată cu diamante de mărimea unor boabe de mazăre. Apoi o brățară – replica mai mică a lanțului de aur, cu încuietoarea ascunsă sub un rubin ancorat de un cerc de argint –, precum și o pereche de cercei. Nu exista nici un dubiu de unde proveneau giuvaierele. Pe fața fiecăruia dintre ele, încrustat cu migală în lapislazuli, între diamante, pe rubin, se vedea același simbol, detestat și idolatrizat, *Z* sau *N,* în zigzag, la fel de sinuos ca și omul pe care-l reprezenta.

Fără îndoială că așa începuse totul. Nu era lesne de reconstituit fiecare pas – franțujii erau vicleni ca niște vulpoi –, dar Napoleon era răspunzător de toate. Ce tot încercau francezii să impună lumii? Libertate, egalitate și încă ceva. Un steag în trei culori. Și încă ceva. Ce importanță avea, nu erau decît minciuni.

Steagul acela fluturase deasupra Egiptului. Ca niște foarfece, oamenii rîcîiseră, scurmaseră, scoseseră la iveală tot soiul de obiecte, notînd totul în niște carnețele. Alți oameni-foarfece, conduși de un păgîn pe jumătate orb, le incendiaseră corăbiile în umbra piramidelor, însă Napoleon fugise, ridicase ancora la adăpostul întunericului nopții. Apoi necredincioșii porniseră la drum, lihniți de foame, cu buzele arse de sete și căzuseră ca muștele în deșerturile Palestinei.

Dar acesta nu fusese decît începutul. Era de așteptat, nu-i așa, ca toată lumea să-și dea seama de nebunia veneticilor. Ei bine, nu: egiptenii încercaseră să le urmeze exemplul. Văzuseră cum procedaseră francezii, care se purtaseră ca niște stăpîni pe pămînturile sultanului. Puseseră acest comportament pe seama pantalonilor, a tunurilor nemaiîntîlnite lăsate în urmă de francezi, pe seama felului în care francezii mergeau pe jos și pe roți, luptînd în deșert toți ca unul, chiar și cînd picau ca muștele.

Noi obiceiuri. Noutăți provenite din niște cărțulii. Oameni care scriau iar și iar, cu nasul în cărți, pînă cînd li se înroșeau ochii de efort. Pretinzînd că înțelegeau păsărească francezilor.

Napoleon. Îl lichidase pe regele francez, nu? Invadase regatul păcii. Aruncase nisip în ochii propriilor soldați și ai întregii lumi. Cum de nu vedea nimeni ce se întîmplă? Cît despre giuvaiere – oare aveam să ne vindem pentru niște flecuștețe?

Oricît ar fi fost de valoroase.

Păcat că fata văzuse. Uciderea ei fusese neașteptată și periculoasă. Poate fusese o reacție exagerată. Poate totuși ea nu văzuse nimic sau nu înțelesese. Poate se gîndea la altceva. Chipul ei frumos fusese luminat de un zîmbet tainic, de triumf și așteptare. Nimic din uimirea cu care se luptase să respire în clipa cînd două mîini se încleștaseră pe gîtul ei. Mîinile care luaseră podoabele.

Oricum, mai erau și ceilalți. Aici, înăuntru, era important să acționezi rapid și fără remușcări.

Un scuipat poposi pe lapislazuli, începînd să se prelingă încet pe litera *N*.

23

Preen simți înghițitura de uzo arzîndu-i gîtlejul, apoi rostogolindu-se brusc, ca o ființă vie, în stomacul ei gol. Puse paharul la loc pe măsuța joasă și alese altul.

– În sănătatea surorilor!

Un șir de păhărele zvîcniră în aer, cu un clinchet, date pe gît de cinci fete cu părul negru ca pana corbului și ușor cherchelite. Una dintre ele sughiță, apoi căscă și se întinse ca o pisică.

– E timpul, spuse ea. Haideți să ne facem somnul de frumusețe.

Celelalte chicotiră. Fusese o seară plăcută. Bărbații, tăcuți cît timp dansaseră *köçek,* își arătaseră admirația după obiceiul străvechi de a strecura monede printre faldurile costumelor cînd fetele se apropiau de ei. Nu puteai ști cu certitudine întotdeauna, dar casa arăta curată și bărbații nu păreau să fi băut. Probabil vreo sărbătorire, nu-și dăduse seama ce anume.

Îi plăcea ca bărbații să nu fie amețiți de băutură, dar, după ce dansa, nu avea nimic împotrivă să se amețească ea însăși puțin. Ceruseră ca trăsura să le lase în capul străzii care ducea la chei și-și continuaseră drumul pe jos, prin întuneric, clătinîndu-se pe picioare, pînă cînd ajunseseră la ușa unei taverne pe care o cunoșteau. Era, desigur, grecească și plină de marinari. Faptul în sine nu era rău, își spuse Preen cu o umbră de surîs, pentru că întîmplător doi dintre ei le aruncau din cînd în cînd priviri furișe, doi tineri destul de arătoși, pe care nu-i știa. Nu erau decît pescari din insule, și totuși... Cu prima ocazie cînd unul din ei privi în direcția lor, Preen îi făcu cu ochiul și-și strecură vîrful limbii printre dinți. Marinarul zîmbi larg și privi în altă parte.

Două dintre fete se hotărîră să plece, dar Preen își spuse că parcă ar mai rămîne. Doar ea și Mina. Poate să mai bea cîte un rînd.

Tocmai dădea pe gît al doilea pahar cînd marinarii porniră către ele. Erau din Lemnos, așa cum bănuia și ea, și aduseseră un transport mai mare la piața de dimineață, ei înșiși fiind cam amețiți în ultima lor noapte în oraș și avînd bani de cheltuială. După cîteva minute, Preen văzu mîna arsă de soare a bărbatului căutîndu-i piciorul. „Hai, zîmbi ea, atinge-mă!“

Cu coada ochiului, zări intrînd în tavernă un omuleț puțin cocoșat și cu obrazul ciupit de vărsat. Yorg era unul dintre proxeneții portului, făcînd parte din tagma vulpoilor care zi de zi acostau marinarii nou-sosiți, oferindu-le cazare ieftină, o vizită la sora lor sau, dacă păreau de încredere, un păhărel gratis la ei acasă. Desigur, sediul lui Yorg era un bordel unde fete fără căpătîi, venite de la țară, își depănau micile lor șiretlicuri noapte de noapte, pînă cînd erau date afară în stradă sau omorîte și aruncate în Bosfor: erau o parte din mizeria umană plutind în jurul docului și în jurul bărbaților, care le părăseau; oricare le-ar fi fost soarta, nu apucau ani mulți.

Preen simți cum o străbate un fior. Îndepărtă cu blîndețe mîna care tocmai poposise pe coapsa ei, puse un deget pe buzele marinarului și se strecură pe lîngă el cu o unduire a taliei ei elegante. Bărbatul putea să mai aștepte. În clipa asta, ea avea altceva de făcut.

Unei fete îi place să-și țină cuvîntul dat.

24

Există o parte a Istanbulului, sus, sub zidurile orașului, deasupra Cornului de Aur, a cărei construcție n-a fost terminată niciodată. Poate că terenul este prea abrupt pentru construcții, poate că pe vremea bizantinilor era interzis să se clădească atît de aproape de Palatul Cezarilor; prin urmare, la începutul secolului al XIX-lea, locul ajunsese sălbatic și neîngrijit, numai bolovani și tufișuri.

Dacă știai unde să cauți, puteai găsi bărbați care trăiau aici, uneori chiar și femei; dar nu era prea înțelept să cauți cu prea mare stăruință. Unii dintre locatarii acestui petic de pământ erau plecați la treburi mai mult noaptea decît ziua și o atmosferă de criminalitate resemnată domnea în tot cursul zilei printre tufișurile veștejite, în micile caverne și unghere unde fuseseră adunate o parte dintre gunoaiele orașului, pentru a forma cîteva jalnice adăposturi. Bordeie, cocioabe și maghernițe, ridicate cu pricepere de către o populație neștiută, uneori scăpată printre ochiurile năvodului milei – sau chiar scăpată din lațul spînzurătorii.

Din cînd în cînd, autoritățile orașului ordonau o curățire a locului din coasta dealului, dar majoritatea celor de aici plecau de fiecare dată pe furiș și fără a fi văzuți. Raziile se soldau cu colectarea a munți de gunoaie, care erau arse la poalele colinei, cîteodată cîte un cadavru, poate un cîine sălbăticit și mort de foame sau poate cineva mult prea îndepărtat de lume, ca să mai poată face și altceva decît să-și aținteasică ochii morți spre cei veniți dintr-un oraș lăsat de mult în urmă și uitat. Într-un tîrziu, grupul de bărbați gălăgioși și înarmați cu bețe părăsea locul; atunci locuitorii colinei reapăreau în tăcere și începeau să-și clădească din nou adăposturile.

O siluetă bîjbîia încet la vale, pășind din piatră în piatră, cu grijă să nu facă nici un zgomot. Luna arunca o lumină palidă, apoi un nor compact se rostogoli acoperind-o complet timp de cîteva minute; într-una dintre aceste clipe de întuneric silueta se opri, așteptă, cu urechile la pîndă.

– Se aude ceva?

Cineva răspunse în șoaptă:

– E liniște peste tot.

Doi bărbați bîjbîiau unul lîngă altul pe întuneric. Nou-venitul coborî cu picioarele înainte într-o cavernă, unde se lăsă pe vine și-și lipi spatele de perete.

După cîteva momente, norul se risipi. Lumina palidă a lunii îi arătă tot ce dorea să vadă. O cutioară de opiu sprijinită de zid. Un maldăr întunecat despre care știa că sînt uniforme. În fundul cavernei, doi bărbați legați și cu căluș în gură. Unul avea capul dat pe

spate, de parcă ar fi dormit. Ochii celuilalt erau larg deschiși, cu privirea strălucitoare a unui animal înspăimîntat.

Nou-venitul aruncă o privire instinctivă către cutioară, mulțumit măcar că alegerea fusese făcută.

25

Yashim își lăsă capul pe spate, în timp ce lumina lunii pătrundea printr-o spărtură dintre nori. Copacul i se părea mai înalt decît îl știa, așa cum stătea cu palmele lipite de trunchi; ramurile negre și răsucite împungeau cerul de deasupra, îmbrăcate într-un frunziș atît de înalt și de des, încît lumina lunii abia reușea să-l străbată.

Ienicerii își aleseseră acest copac ca să-i reprezinte. Un instinct bun îi îndrumase să adopte un lucru însuflețit, într-o zonă a orașului încremenită în monumente menite să slăvească măreția omenească. În comparație cu acest platan uriaș, Topkapi părea rece și fără viață. În stînga sa, Yashim putea distinge conturul întunecat al palatului ridicat cu multă vreme în urmă de către un vizir care se considerase atotputernic, înainte să fie spînzurat cu funia neagră de mătase. Spre miazănoapte se întindea Sfînta Sofia, marea biserică bizantină, acum o moschee. În spatele lui se afla Moscheea Albastră, construită de către un sultan care își sărăcise imperiul pentru a o ridica. Și iată copacul, crescînd în tăcere în vechiul Hipodrom, o oază de răcoare în arșița zilei.

Nimeni nu îl privise cu resentiment pentru ceea ce ajunsese să reprezinte: puterea plină de opulență a corpului de ieniceri. Lucrul acesta, reflectă Yashim, nu-i stătea deloc în fire neamului său. Același instinct care îi condusese pe ieniceri să adopte copacul îi făcuse pe oameni să se codească să-l distrugă, acum că însuși numele ienicerilor căzuse în uitare. Oamenilor le plăceau copacii și le displăceau schimbările; Hipodromul era cea mai bună dovadă în privința asta. La numai cîțiva pași distanță se înălța obeliscul acoperit de hieroglife, pe care un împărat bizantin îl adusese din Egipt. Mai încolo se găsea o coloană masivă, ridicată de vreun împărat roman cu multă

vreme în urmă. Mai era, de asemenea, Coloana Serpentină, o statuie de bronz cu trei șerpi verzi încolăciți, aflată cîndva la Oracolul din Delphi, din Grecia. E drept, acum capetele șerpilor lipseau; dar Yashim știa că turcii nu aveau nici o vină.

Zîmbi în sinea sa, amintindu-și cum într-o noapte, la ambasada poloneză, Palewski, care se îmbătase, îi dezvăluise în șoaptă cumplitul adevăr. La lumina lumînării, cercetaseră împreună cotloanele unui dulap mare și vechi, unde două dintre cele trei capete, o minune a lumii antice, stăteau pe un morman de pînză prăfuită, practic neatinse de cînd fuseseră smulse de pe coloană de niște tineri cheflii din suita ambasadorului, cu un secol în urmă. „Înfiorător, murmurase Palewski, cutremurîndu-se la vederea capetelor de bronz. Dar acum e prea tîrziu. Ce-a fost distrus, distrus să rămînă."

Și astfel, Copacul Ienicerilor rămăsese în picioare. Yashim își sprijini capul de scoarța roasă și se întrebă dacă era adevărat ceea ce auzise, și anume că rădăcinile unui arbore sînt tot atît de lungi și de adînci pe cît de înalt este copacul. Multă vreme după ce securea pădurarului doboară un copac, rădăcinile lui continuă să supraviețuiască, să absoarbă seva pămîntului din jur, făcînd astfel să crească vegetație tînără din ciotul mort.

Trecuseră numai zece ani de la lichidarea ienicerilor. Mulți fuseseră uciși, inclusiv cei care se baricadaseră în vechea cazarmă, de aceea fusese adusă artileria, care transformase clădirea într-un morman de ruine fumegînde. Alții însă scăpaseră – dacă era să dea crezare vorbelor Albanezului, chiar mai mulți decît și-ar fi închipuit Yashim.

Și asta dacă se puneau la socoteală doar regimentele din Istanbul. Dar fiecare oraș al imperiului își avea propriul contingent de ieniceri: Edirne, Sofia, Varna, la apus; Scutari, Trabzon, Antalia. Erau ieniceri și la Ierusalim, Aleppo și Medina: regimente de ieniceri, grupuri de ieniceri, imami *karagozi*. Din cînd în cînd, puterea de care dispuneau în orașele de provincie le îngăduise să formeze junte militare, care controlau veniturile și-și impuneau voința în fața guvernatorului local. Oare cîți dintre aceștia mai existau?

Cîți oameni numărase corpul?

Cîți dintre aceștia fuseseră, practic, anihilați?

Acum, după zece ani, cîți ieniceri rămăseseră în viață?

Yashim știa unde să pună aceste întrebări. Nu era însă tot atît de sigur și dacă va primi răspuns.

Ridică pentru ultima oară privirea spre ramurile uriașului platan și bătu ușor cu palma trunchiul masiv. Palma lui întîlni ceva mai subțire și mai dens decît scoarța crăpată.

Mînat de curiozitate, trase afară hîrtia. În lumina muribundă a lunii citi:

Neștiutori
Și neștiind că sînt neștiutori,
Se împrăștie.
Fug.

Neștiutori
Și neștiind că sînt neștiutori,
Caută.
Învață-i cum.

Yashim privi în jur cu oarecare teamă. Înainte ca norul să acopere luna, văzu Hipodromul, care părea a fi pustiu.

Și totuși, avea sentimentul neliniștitor că versurile pe care le citise îi erau destinate. Că cineva era cu ochii pe el.

26

Uriașul volum de documente ale administrației otomane era adăpostit într-un pavilion spațios, făcînd parte din corpul care forma limita dintre cea de-a doua și cea de a treia curte a Palatului Topkapi, aceasta din urmă fiind și mai aproape de inima palatului. În arhive se pătrundea dinspre curtea a doua, trecînd pe sub o arcadă joasă, apărată de un portic adînc, păzit zi și noapte de eunuci. Întotdeauna era de serviciu un arhivar, întrucît se constatase de multă vreme că, deși

majoritatea sultanilor evitau să muncească prea mult după orele de lucru, vizirii lor puteau cere un act în orice moment. Chiar și acum, cînd Yashim se îndrepta spre Camera Arhivelor, la intrare luminau puternic două torțe. Lumina dezvălui patru siluete înfofolite, ghemuite sub arcadă – cei patru paznici eunuci.

Noaptea era rece, și oamenii, cu burnuzurile grele trase pe frunte, fie dormeau buștean, fie încercau să adoarmă. Yashim păși cu grijă peste ei și împinse cu vîrfurile degetelor ușa, care se deschise fără zgomot. Yashim intră și închise ușa după el, tot fără zgomot. Se găsea într-un mic hol, cu tavanul decorat cu modele complicate, în timp ce de-a lungul zidurilor se vedeau înscrise frumoase litere kufice cu înfloriturі. Încercă ușa din fața lui și, spre surpriza lui, descoperi că era descuiată.

În întuneric, încăperea părea și mai mare decît holul plin de cărți pe care și-l amintea: teancurile care ocupau mijlocul vestibulului erau invizibile în beznă. Pe o latură se găsea o banchetă sau o masă joasă, cu perne înșiruite de-a lungul ei; mai departe, aproape pierdut în întunericul care stîrnea ecouri, se zărea un mic punct luminos ce părea că atrage bezna înspre el. În timp ce Yashim privea toate acestea, lumina se stinse brusc, apoi se aprinse iar.

– Un musafir neașteptat, răsună o voce plăcută. Ce bine!

Bibliotecarul veni spre el. Yashim își dădu seama că mersul lui legănat fusese cel care blocase lumina lumînării pentru o clipă.

– Sper că nu te deranjez.

Bibliotecarul se îndreptă către o lampă de lîngă ușă și potrivi fitilul pînă cînd lumina deveni destul de strălucitoare pentru a se vedea unul pe altul. Yashim făcu o plecăciune și se prezentă.

– Încîntat. Numele meu este Ibou, zise simplu bibliotecarul, salutînd scurt din cap. Avea o voce delicată, aproape ca de fată. Din Sudan.

– Desigur, încuviință Yashim. Cei mai căutați eunuci de la palat proveneau din Sudan și de pe cursul superior al Nilului, niște băieți vioi, cu trupurile lipsite de păr, a căror feminitate le dezmințea forța uriașă și încă și mai uriașa putere de a supraviețui. Yashim știa că sute de băieți erau luați în fiecare an din bazinul superior al Nilului și

aduși prin deșert pînă la mare. În realitate, doar puțini ajungeau pînă aici. Undeva în deșert era aplicat tratamentul: băiatul era îngropat în nisipul fierbinte, ca să rămînă curat, și nu era lăsat să bea apă vreme de trei zile. Dacă la sfîrșitul celor trei zile nu-și pierdea mințile și rezista fără apă, avea șanse mari. Se număra printre aleși.

Prețul lor la Cairo era pe măsură.

– Poate mă poți ajuta, Ibou. Yashim avea unele îndoieli: cel mai probabil, frumosul tînăr lucra la bibliotecă drept favoare acordată vreunui eunuc mai vîrstnic care-l simpatiza. Părea prea tînăr ca să știe ce e un ienicer, cu atît mai puțin să cunoască sistemul arhivelor.

Ibou își strînse buzele și chipul lui căpătă un aer serios și solemn. Era, într-adevăr, un băiat foarte frumos.

– Ceea ce caut eu, îi explică Yashim, este o listă de încorporare pentru toate regimentele de ieniceri ale imperiului pînă la Bine-venitul Eveniment. Denumirea evenimentului – acea frază sigură, consacrată, îi scăpase din obișnuință. Trebuia să fie mai explicit. Bine-venitul Eveniment... începu el.

Ibou îl întrerupse.

– Sst! Duse o mînă la buze, tăind aerul cu cealaltă. Ochii lui se rostogoleau dintr-o parte în alta, mimînd prudența. Yashim zîmbi. Cel puțin, băiatul știa ceva despre Bine-venitul Eveniment.

– Vrei și nume? Sau numai cifre?

Yashim era surprins.

– Cifre.

– Atunci vrei o statistică. Așteaptă-mă aici.

Se întoarse și se îndepărtă cu mers legănat, pierzîndu-se în întuneric. După un timp, Yashim văzu cum lumînarea din celălalt capăt al camerei începe să se miște, tremurînd puțin, pînă cînd eunucul dispăru. Yashim presupuse că în spatele vrafurilor de documente.

Yashim nu cunoștea bine arhiva, doar atît cît să-și dea seama că era organizată cuprinzător și înțelept. Dacă un vizir aflat la un divan sau la o întrunire a consiliului avea nevoie de un document sau de anumite date, chiar îndepărtate în timp sau puțin cunoscute, arhiviștii le puteau găsi în numai cîteva minute. Aici erau păstrate patru sau

cinci secole de istorie otomană: ordine, scrisori, date provenite din recensăminte, impozite datorate, proclamații date de sultan și petiții către acesta, detalii despre angajări, avansări sau destituiri, biografii ale celor mai apreciați demnitari, date despre cheltuieli, hărți ale campaniilor militare, rapoarte ale guvernatorilor – începînd de prin secolul al XIV-lea, cînd otomanii se extinseseră prima oară din Anatolia peste Dardanele pînă în Europa.

Yashim auzi pași venind spre el. Lumînarea și făptura delicată care o purta se iviră din întuneric. Dar, în afară de lumînare, Ibou nu mai avea nimic în mînă.

– N-ai avut noroc? În glasul lui Yashim se ghicea o undă de respect.

– Mmm, mormăi tînărul. Hai să vedem.

Aprinse un rînd de lumini aflate în peretele din dreptul banchetei de lectură, și îngenunche pe o pernă. Chiar deasupra banchetei se găsea un raft pe care se vedeau doar registre înalte și voluminoase, cu cotoare verzi, dintre care băiatul alese unul și-l trînti cu o bufnitură pe banchetă, apoi îl deschise. Paginile groase trosneau pe măsură ce Ibou le întorcea, fredonînd ceva în surdină. În cele din urmă, parcurse cu degetul o coloană de pe o pagină și se opri.

– Acum ai găsit?

– Pînă la urmă dăm noi de ele, zise Ibou. Închise registrul cu o bufnitură și-l puse la loc fără efort. Apoi porni cu pas vioi către un șir de sertare clădite în peretele de lîngă ușă și deschise unul. Alese dinăuntru un cartonaș.

– Oh! Se uită la Yashim cu o privire tristă. Afară, adăugă el. Nu dumneata. Dumneata ești un om de treabă. Vorbeam despre documentul pe care mi l-ai cerut.

– Afară din bibliotecă? Cine l-a luat?

– Nț, nț. Asta nu pot să-ți spun.

Ibou flutură cartonașul prin fața ochilor, de parcă ar fi deschis și închis un evantai dintr-o simplă mișcare a mîinii.

– Nu. Nu, sigur că nu, se încruntă Yashim. Totuși, speram...

– Da?

– Mă întrebam dacă ai putea să-mi spui ce venit obținea pașalîcul Varna din... din drepturile de minerit, în anii 1670.

Ibou își țuguie buzele și scoase un fluierat. „Parc-ar trebui să scoată cifrele din memorie“, își zise Yashim.

– Te interesează un an anume? Sau întreg deceniul?

– Anul 1677.

– O clipă, te rog.

Puse cartonașul cu fața în jos pe sertarul deschis, luă lumînarea și în clipa următoare dispăru printre vrafurile de documente. Yashim făcu un pas, luă cartonașul și citi:

> Listele de încorporare ale ienicerilor; 7-3-8-114; rezumat: fig., 1825.
> La comandă.

Puse cartonașul la loc, nedumerit.

Un minut mai tîrziu, în timp ce, împreună cu Ibou, studia un sul gros de pergament îngălbenit, cu iz pătrunzător de piele de oaie și pe care, spre infinita lui plictiseală, erau notate diverse sume și adnotări referitoare la pașalîcul Varna pe anul 1677, puse întrebarea:

– Ibou, ce înseamnă „la comandă“? E vorba de sultan?

Ibou se încruntă.

– Ai tras cu ochiul?

Yashim zîmbi larg.

– E doar o expresie pe care am auzit-o pe undeva.

– Înțeleg. Ochii lui Ibou se îngustară o clipă. Te rog, nu atinge pergamentul. Păi, ar putea fi vorba de sultan. Însă nu cred. Cu siguranță, nu e vorba, de pildă, de halebardierii cu coadă împletită sau de grădinari, sau de vreunul dintre bucătari. Fără îndoială că i-am servi și pe aceștia, după rangul și importanța lor.

– Atunci, cine?

Ibou schiță un gest șiret spre sulul de pergament. Îl legă la loc cu o panglică purpurie și-l luă în mînă.

– Dă-mi voie să pun totul la loc.

Yashim zîmbi ca pentru sine, cu ochii la băiatul care mergea de la un sertar la altul, mișcîndu-și liber brațele și picioarele cu gesturi insuportabil de unduioase. Ibou vîrî cartonașul la locul lui, închise sertarul cu degetele lui lungi și dispăru printre vrafuri, ducînd lumînarea cu el. Allah să-i apere pe cei mai vîrstnici! Niciodată nu întîlnise asemenea *coquetterie*. Dar, în același timp, Yashim era impresionat. Ibou arăta și vorbea ca un african de rînd, dar era limpede că știa să se descurce. Și nu numai printre documentele prăfuite, din cîte își dădea seama Yashim. Băiatul se întoarse extrem de repede.

– La comandă, îi reaminti Yashim.

– Casa imperială. Sultanul, familia lui, înalții demnitari.

– Și femeile din familia imperială?

– Bineînțeles. Toată familia sultanului. Nu și sclavii.

– La comandă, căzu pe gînduri Yashim. Ibou, tu cine crezi că a cerut cartea?

– Nu știu. Se încruntă. S-ar putea...

Ridică din umeri și renunță să mai continue.

– Cine? La cine te gîndești?

Arhivarul dădu din mînă a lehamite.

– La nimeni. La nimic. Nu mai știu ce-am vrut să spun.

Yashim decise să nu mai insiste.

– Totuși, mă întreb unde aș putea găsi datele pe care vreau să le aflu.

Ibou își lăsă capul într-o parte, cu ochii țintă la o lampă de perete.

– Întreabă o ambasadă străină. Nu m-ar mira să știe.

Yashim zîmbi auzind aluzia. „La urma urmei, de ce nu?“ își zise el. Era exact genul de informație pe care probabil o dețineau ambasadele.

Privi curios către Ibou. Dar băiatul își sprijinise bărbia în pumn și privea în continuare lampa, cu un aer inocent.

27

– Fir-ar să fie! Preen nu se gîndise la bani.

Însă Yorg, proxenetul, nu se gîndea la nimic altceva.

– Păi cum, tu, dansatoare *köçek,* stai numai așa, la un pahar? Povestind verzi și uscate? Nu. Ai venit să-mi ceri o informație. Ceva ce vrei de la mine, ceva ce poate știu. Vrei să-mi propui un tîrg?

Îi adresă un zîmbet strîmb și-și ciocăni ușor fruntea.

– Asta-i prăvălia mea.

Lui Preen i se părea că informațiile lui Yorg erau păstrate în altă parte: în cocoașă. Informații otrăvite, individul avea din belșug așa ceva.

– Ce vrei? îl întrebă ea.

Ochii lui Yorg se opriră dincolo de ea. „Seamănă cu o șopîrlă", își zise Preen, cutremurată de un fior.

– Văd că ești cu prieteni.

– Niște flăcăi. Nu mi-ai răspuns la întrebare.

Ochii lui Yorg se ațintiră din nou asupra ei.

– Oh, așa e, spuse el încetișor. Ai ceva ce-mi trebuie mie, *köçek,* așa-i? Un marinar beat pentru Yorg.

Preen aruncă o privire peste umăr. Marinarul ei grec ședea pe scaun cu o figură încruntată, aplecîndu-și paharul într-o parte și în alta. Mina și celălalt flăcău șușoteau ceva cu frunțile împreunate, pînă cînd el zise ceva ce o făcu pe Mina să scoată un hohot de rîs ascuțit și să se lase pe spate, fluturîndu-și mîna în dreptul pieptului.

– Nu, zău!

Preen se uită din nou la Yorg. Privirea lui era rece ca gheața. Își ținea degetele încleștate pe pahar; Preen observă că avea degetele aproape turtite, cu încheieturi uriașe și diforme.

– I-ai face o favoare, *köçek,* zise el, disprețuitor.

N-o slăbea din ochi, bănuind că va cîștiga.

– Băiatul merită o femeie adevărată, nu crezi? Dansatoare *köçek!* Vechi tradiții, ani de pregătire, povești! Cine le dădea dreptul acestor ticăloase să-l privească de sus? Da, o femeie. Și poate, de ce nu, una tînără.

Preen se crispă.

– Ești un afurisit, Yorg. Să știi că ai să regreți ziua asta. Ia-ți marinarul.

Se înapoie la masa ei. Mina ridică privirea, dar zîmbetul îi îngheță pe buze văzîndu-l în spatele lui Preen pe proxenetul cel ghebos. Marinarul se uita nedumerit cînd la Yorg, cînd la Preen.

– Trebuie să plec, îi șopti Preen la ureche. Apoi spuse ceva mai tare: Acesta este Yorg. Arată ca dracu', dar în astă-seară... vrea să-ți ofere ceva de băut. Nu-i așa, Yorg?

Yorg îi aruncă o privire plină de ură, apoi se răsuci și întinse mîna către marinar.

– Hai noroc, Dimitri, croncăni el.

28

Dragă surioară,

... Grozav de drăguț. Întreabă mult de tine.

Încerc să-ți scriu toate impresiile mele, așa cum m-ai rugat, dar ele sînt atît de multe că nici nu știu de unde să încep. Închipuie-ți că ai încerca să scrii o scrisoare în care să descrii tot ce vezi în dulăpioarele de porțelan ale bunicii, știi despre ce vorbesc – cești clădite una peste alta & farfurioare & statuete de ciobănițe & cafetiere & zaharnițe colorate, cu capace țuguiate: așa îmi apare mie locul acesta. Ca să nu mai pomenesc de fîșia de apă albastră pe care odihnește, nu dulăpiorul, ci Constantinopolul.

Fizerly spune că turcilor nu le pasă de ziua de ieri sau de mîine – sînt toți niște Fataliști – a intrat odată în vechea biserică ridicată de Iustinian – Sfînta Sofia (asta-i în limba greacă) – deghizat în mahomedan (vorbesc de Fizerly, nu de Iustinian, ha, ha!) și mi-a povestit că e oribilă, nimic altceva decît cîteva gonguri de anunțat masa, atîrnate prin colțuri, ca să se vadă ce a făcut Mustafa acolo în ultimii patru sute de ani. Fizerly e un băiat e treabă, ar trebui s-o cunoști pe Sora lui, fiindcă el zice, și eu îl cred, că vom fi Prieteni buni.

În aceeași ordine de idei, am trecut primul Mare Test în Diplomație. Nici nu-mi spusese bine Fizerly că turcii trăiesc doar clipa prezentă, cînd un turc s-a prezentat tîrșîindu-și picioarele la poarta Ambasadei – știi, toți poartă pelerine și arată ca niște vrăjitori – e vorba despre turci,

nu despre porți, declarînd că era istoric! Fizerly i-a adresat cîteva cuvinte în turcește, iar turcul i-a răspuns într-o franceză fără cusur. Fizerly și cu mine ne-am uitat unul la altul – am crezut că am să mor de rîs –, dar turcul și-a păstrat aerul solemn și a spus că dorea să cerceteze ceva legat de regimentele ienicerilor și altele asemenea. Amb. consideră că Istanbulul e mult mai plicticos fără ieniceri, așa mi-a relatat Fizerly. Totuși, nu prea plicticos pentru

Fratele tău iubitor,
Frank

– Pentru cine lucrezi?

Frank Compston vorbea o franceză stricată. Yashim ar fi vrut ca englezul să plece și să-l lase să-și continue cercetarea. Englezul părea nedumerit.

– Să zicem că lucrez pentru mine însumi, răspunse Yashim.

– Oh, liber profesionist?

Yashim repetă în gînd cuvîntul necunoscut. „Liber profesionist?“ Probabil că da, cel puțin nu era stînjenit de prunele care se legănau între picioarele altor bărbați.

– Ești foarte perspicace, spuse el, înclinînd capul.

Tînărul se îmbujoră. Era convins că turcul îl ironiza, dar nu înțelegea tîlcul vorbelor lui. Poate era mai bine să tacă un timp. Mai bine și mai diplomatic. Își încrucișă brațele și se așeză crispat pe scaunul tapițat, urmărindu-l cu privirea pe turcul care scria niște liste. După un minut întrebă:

– Urîtă treabă a fost și cu ienicerii, nu?

Yashim ridică privirea, surprins.

– Da, pentru ieniceri, remarcă el cu răceală.

Tînărul dădu din cap cu convingere, de parcă Yashim ar fi emis o cugetare de o mare profunzime.

– Pfui! Da! Pentru ei a fost oribil.

Clătină din cap și înălță din sprîncene.

– Nu-i prea amuzant să arzi de viu, murmură Yashim. *Pas trop amusant*.

Tînărul făcu ochii mari, impresionat de cele auzite.

– Evident, nici eu nu văd nimic amuzant în asta!

Își coborî privirea și hohoti puternic. Yashim continuă să scrie.

– Ascultă, începu tînărul. Cum se distrează oamenii aici, la Istanbul?

Se aplecase în față, cu mîinile atîrnînd între genunchi, cu obrazul încrețit într-o expresie atentă.

Yashim îl privi printre pleoapele îngustate. Îi răspunse cu glas șoptit:

– Păi, unii folosesc o oaie moartă.

Băiatul rămase șocat.

– O oaie?

– O taie și-i scot... – cum se cheamă? – vezica.

Chipul tînărului încremenise într-o expresie de oroare.

– Unul dintre ei, de obicei cel mai puternic, își lipește buzele de uretră...

– Oh, da... Am... am priceput. Te rog, nu la asta mă referem.

Yashim se prefăcu surprins.

– Dar nu jucați și voi fotbal în țara voastră?

Tînărul se holbă la el, apoi se lăsă să cadă pe scaun.

– Iartă-mă, da, sigur, eu... eu... Obrajii îi ardeau. Cred că am să mă duc să beau un pahar cu apă. Te rog să mă scuzi.

Yashim schiță un zîmbet și se întoarse la cărțile lui.

Găsise ce căuta. Își imagina că erau doar cifre aproximative; dar dacă cifrele se dovedeau măcar în linii mari corecte, atunci meritau citite.

Cîți ieniceri muriseră în evenimentele din iunie 1826? Poate cam o mie, în cazarmă. Alte cîteva sute, în hăituiala care urmase – să zicem cinci sute. Avuseseră loc execuții și condamnări la spînzurătoare, dar surprinzător de puține, majoritatea din rîndul capilor bine-cunoscuți. Celorlalți li se îngăduise să-și piardă urma. Din cîte știa Yashim, trei dintre ei, poate chiar mai mulți, își găsiseră de lucru la marele maestru al breslei vînzătorilor de supă.

Ceea ce însemna, dacă s-ar fi luat după aceste cifre, că o mulțime nu figurau în nici o evidență. Duceau un trai liniștit și ferit de ochii lumii, cine știe pe unde. Își creșteau copiii. Cîștigau o pîine. Ei bine, asta urma să fie un șoc pentru sistem.

Yashim se rezemă de spătarul scaunului, cu ochii țintă la rezultatul calculelor sale. O mulțime de oameni îndurerați și împovărați de regrete.

Mai precis, vreo cincizeci de mii.

29

Imamul se crispă. N-ar fi putut cumva pretinde că avea o întîlnire? Știa că eunucul își făcea rugăciunile în moscheea lui, dar niciodată nu schimbaseră vreo vorbă. Pînă azi. Eunucul se apropiase de el după rugăciunea de la prînz și-i ceruse să stea de vorbă. Imamul încuviințase din cap cu amabilitate, înainte să-și dea seama cine îi adresase rugămintea.

În timp ce eunucul pășea în urma lui, imamul își spuse că nu avea nici un drept să-și înfrîneze sentimentul de compasiune sau să refuze să dea sfaturi. Nu voia să mintă. Oricum, era prea tîrziu. Totuși, aștepta discuția cu oarecare teamă.

Cum putea cineva să fie un bun musulman, dacă atît de multe dintre căile prin care un musulman se apropia de Allah îi erau, ca să zicem așa, închise? Imamul se considera, bineînțeles, un învățător. Dar o bună parte din învățăturile sale era legată de familie: binecuvîntarea copiilor, regulile vieții conjugale. Îi sfătuia pe tați în legătură cu fiii lor și pe fii în legătură cu tații. Îi învăța pe bărbați – și pe femei – cum să se poarte în căsnicie. Îi învăța pe bărbații care porneau pe căi greșite. Pe femeile geloase. Toți veneau la el ca la un judecător, punîndu-i întrebări. Datoria lui era să cîntărească întrebările și să răspundă cu da sau nu; de obicei, întrebările îi ajutau să-și înțeleagă propria situație. Imamul îi călăuzea spre întrebările potrivite: de-a lungul drumului, ei trebuiau să-și cerceteze propriile purtări, în lumina învățăturilor Profetului.

Ce-ar fi putut discuta cu o făptură care nu avea familie?

Ajunseră în odaia lui. Un divan, o masă joasă, un urcior pe o tavă de alamă. Cîteva perne. Fără a fi bogat mobilată, camera era totuși somptuoasă. De la podea și pînă la înălțimea umerilor, pereții erau decorați cu faianță de Iznik, veche de secole, o adevărată comoară,

datînd din cea mai bună perioadă a cuptoarelor din Iznik. Desenul geometric de culoare albastră părea aplicat abia cu o zi în urmă: strălucitor și pur, reflecta lumina soarelui revărsată prin ferestrele de deasupra. În colț, soba neagră răspîndea o căldură plăcută.

Imamul îi făcu eunucului semn către divan, în timp ce el rămase cu spatele la sobă.

Eunucul zîmbi, puțin stînjenit, apoi își scoase sandalele și-și încrucișă picioarele sub burnuz, așezîndu-se pe divan. Imamul gemu în sinea lui. Își spuse că avea să fie greu. Își trecu un deget peste sprînceană.

– Vorbește.

Avea un glas tunător; Yashim era impresionat. De regulă, întîlnea oameni care aveau ceva de ascuns, a căror vorbă era marcată de îndoială și de șovăire, or acum avea în fața lui pe cineva care-i putea oferi răspunsuri importante. A fi imam însemna să trăiești ferit de incertitudini. Pentru imam, întotdeauna avea să existe un răspuns. Adevărul era palpabil. Yashim îl invidia pentru siguranța lui.

– Aș vrea să aflu cîteva lucruri despre *karagozi,* spuse el.

Imamul încetă să-și mai mîngîie sprînceana, care se ridică mai sus de vîrful degetului.

– Cum ai spus?

Yashim se întrebă dacă vorbise ce nu trebuie. Repetă cererea.

– *Karagozi*.

– E o sectă interzisă, spuse imamul.

Nu numai că spusese ce nu trebuia, dar se și adresase cui nu trebuia, își spuse Yashim. Ultimul om la care ar fi trebuit să apeleze. Dădu să se ridice, mulțumindu-i imamului pentru precizare.

– Rămîi, te rog. Vrei să știi despre ei? Imamul ridicase o mînă. O discuție despre doctrină era cu totul altceva. Imamul simți cum i se lua o mare piatră de pe inimă. Nu era nevoie să stea de vorbă despre pofte carnale ori despre sodomie, ori cine știe ce mai doreau să discute eunucii cînd își vizitau imamul. Dacă era posibil ca un bărbat fără boașe să se bucure de hurii din paradis.

Yashim se așeză din nou pe divan.

– *Karagozi* erau la loc de cinste în corpul ienicerilor, spuse imamul. Poate știai acest lucru?

– Da, bineînțeles. Mai știu și că nu respectau canoanele. Vreau să știu în ce fel.

– Șeicul Karagoz era un mistic. Asta s-a întîmplat cu multă vreme în urmă, înainte de cucerire, cînd otomanii încă erau un popor nomad. Aveau cîteva moschei, ici-colo prin tîrgurile și orașele cucerite de la creștini. Dar războinicii erau *gazi,* războinici sacri, neobișnuiți cu traiul la oraș. Erau însetați de adevăr, dar pentru învățători și imami era greu să rămînă printre ei. Mulți dintre acești *gazi* turci ascultau de vechii lor *baba,* părinții spirituali, care erau niște înțelepți. Am spus înțelepți: nu toți erau și luminați.

– Erau păgîni?

– Da, păgîni animiști. Totuși, cîțiva au fost impresionați de cuvintele Profetului, pacea fie cu El. Dar aceștia încorporau în doctrinele lor o mare parte din vechile tradiții, multe învățăminte ezoterice, chiar și erori preluate de la necredincioși. Nu trebuie să uiți că erau vremuri zbuciumate. Micul stat otoman se extindea și mulți turci erau atrași să vină aici. În fiecare zi întîlneau noi ținuturi, noi popoare, credințe necunoscute pînă atunci. Pentru ei era greu să înțeleagă adevărul.

– Și ienicerii?

– Cel care a realizat legătura a fost șeicul Karagoz. Imaginează-ți: primii ieniceri erau tineri, nesiguri de credința lor, fiindcă fuseseră recrutați din rîndul necredincioșilor și trebuia să se lepede de multe greșeli. Șeicul Karagoz i-a ajutat în acest sens. Fără îndoială, cunoști povestea. Era împreună cu sultanul Murad, care a creat corpul ienicerilor din rîndul prizonierilor luați în războaiele balcanice. Cînd șeicul i-a binecuvîntat cu mîna întinsă ieșind din mîneca albă și lungă, mîneca aceea a devenit simbolul ienicerilor, care l-au purtat la turban în chip de egretă.

– Prin urmare, șeicul Karagoz a fost un *baba?*

– Într-un fel, da. A trăit ceva mai tîrziu decît ultimii *baba* de tradiție turcească, însă principiile lor erau aceleași. Învățăturile lui erau islamice, dar bazate pe taină și pe uniunea sacră.

– Uniunea sacră?

Imamul își țuguie buzele.

– Vreau să spun, unirea credințelor, unirea cu Dumnezeu. De pildă, spunem că există o singură cale către adevăr și aceea este scrisă în Coran. Șeicul Karagoz era convins că există și alte căi.

– La fel ca un derviș. Stare de extaz. Eliberarea sufletului din închisoarea trupului.

– Întocmai, însă mijloacele de a atinge aceste stări erau diferite. Mai primitive, am putea spune.

– Cum așa?

– Un adevărat adept se considera mai presus de orice legături și legi pământești. Prin urmare, încălcarea regulilor era un mod de a-și arăta loialitatea față de frăție. De exemplu, obișnuiau să mănînce carne de porc și să bea alcool. Femeile erau primite în aceleași condiții ca bărbații. O bună parte dintre învățămintele clare ale Coranului erau pur și simplu date deoparte, ca fiind neînsemnate sau chiar lipsite de semnificație. Astfel de încălcări au contribuit la crearea legăturii dintre ei.

– Înțeleg. Poate așa a fost mai ușor pentru cei născuți creștini să se apropie de Islam?

– Pentru un timp, da. Au renunțat la mai puține dintre plăcerile lor elementare. Știi cum pot fi soldații.

Yashim încuviință din cap. Vin, femei și cîntece: litania focului de tabără în fiecare epocă.

– Dacă ignorau învățăturile Coranului, spuse el încet, atunci ce învățături primeau?

– E o întrebare foarte bună. Imamul își împreună vîrfurile degetelor. Într-un fel, nici o învățătură. Adevăratul *karagozi* nu credea decît în el însuși: credea că sufletul lui trece prin toate etapele: creație, naștere, moarte și dincolo de moarte. Regulile nu contau. Dar paradoxul este că, la rîndul lor, *karagozi* aveau reguli proprii. Numere magice. Secrete. Superstiții. Un *karagozi* nu-și punea lingura pe masă, nici nu stătea pe un prag și altele asemenea.

Supunerea față de regulile mărunte ale ordinului îi îngăduia să încalce legile lui Dumnezeu. Nu-i de mirare că ordinul *Karagozi*

atrăgea tot felul de nemernici. Să nu exagerăm. Imboldul inițial, deși confuz, era curat. Credincioșii *karagozi* se considerau musulmani. Adică se rugau în moschei, la fel ca toată lumea. Elementul *karagozi* era un alt substrat al apartenenței lor spirituale, un substrat ascuns. Erau organizați în loje, ceea ce noi numim *tekke*. Locuri de întrunire și de rugăciune. Erau mulți, în Istanbul și în alte părți.

– Toți *karagozi* erau ieniceri?

– Nu. Dar în general, toți ienicerii erau *karagozi*. Ceea ce nu înseamnă același lucru. Poate că ne-am grăbit vorbind la trecut despre ei și despre doctrinele lor, prietene. Lovitura dată ienicerilor? Un simplu obstacol. Poate, pînă la urmă, unul creativ. Știi, credința poate deveni și mai puternică atunci cînd se confruntă cu opreliști. Eu, unul, aș zice că vom mai auzi de *karagozi*. Poate nu sub acest nume, dar spiritualitatea din care își trag ei esența e profundă.

– Dar sînt proscriși, așa ziceai. Interziși.

– Da, aici la Istanbul. Dar au parcurs un drum lung. Odinioară, ascultau un *baba* din stepă. De atunci au trecut prin inima Islamului, Regatul Păcii, iar acum se află la granițele lui. Poate făcînd de strajă.

Imamul zîmbi.

– Să nu te miri prea tare. Doctrina *karagozi* a cîștigat multe teritorii pentru Islam. Poate că o va face și de acum încolo.

– Ce teritorii? Despre ce vorbești?

– *Karagozi* sînt puternici acolo unde te aștepți să fie. În Albania. Unde ienicerii au fost întotdeauna puternici.

Yashim încuviință din cap.

– Am cîteva versuri. Se pare că știi o mulțime de lucruri. Atunci poate că știi și ce înseamnă asta.

Recită versurile pe care le găsise prinse de trunchiul Copacului Ienicerilor.

Neștiutori
Și neștiind că sînt neștiutori,
Se împrăștie.
Fug.

Neștiutori
Și neștiind că sînt neștiutori,
Caută.
Învață-i cum.

Imamul se încruntă.

– Îmi amintesc, sînt versuri *karagozi*. Da, le cunosc. Puternic ezoterice, nu-i așa? Tainice, cum le stă în fire. Versurile de încheiere oferă un fel de iluminare mistică, nu?

– Încheierea?

– Da. Imamul părea mirat. Versurile pe care mi le-ai recitat sînt incomplete. Nu știai?

Yashim schiță o grimasă.

– Ce pot să spun? „Neștiutori, și neștiind că sînt neștiutori...“

Imamul își netezi barba, ascunzîndu-și un zîmbet.

– Nici eu nu mi le aduc aminte.

– Poate totuși ai să le găsești?

– Prin voia lui Allah, răspunse liniștit imamul. Dacă te interesează, am să încerc.

– Ți-aș fi recunoscător, zise Yashim, ridicîndu-se. Amîndoi făcură cîte o plecăciune. Yashim dădu să plece, dar imamul se întoarse cu fața spre fereastră.

– Mistere sufiste, spuse el calm. Frumoase în felul lor, dar eterice. Nu cred că ar însemna mult în ochii oamenilor simpli. Sau poate prea mult, nu știu. Există multă pasiune, chiar credință, în acest gen de versuri, dar pînă la urmă nu-s pe placul credincioșilor. Sînt prea libere, prea primejdioase.

„Nu știu cît de libere, își zise Yashim. Dar primejdioase, da. Cu siguranță. Ba chiar ucigătoare.“

30

O văzu pășind pe stradă cu mers legănat, înaltă, grațioasă și, mai presus de orice, atîțătoare: provocîndu-i pe bărbați s-o privească.

Ajunsă la cîțiva pași de el, se opri și începu să se uite în jur. El ridică mîna și-i făcu semn să se apropie.

Ea trase un scăunel și se așeză cu o mișcare bruscă. Un grup de bătrîni care jucau table la masa alăturată își lungeau gîturile, vizibil uluiți; dar Preen nu-i observă sau poate nu-i păsa.

– Cafea, comandă ea.

Yashim comandă două cafele, ocolind privirea curioasă a băiatului cu tava. Nu era pentru prima oară în viață cînd ar fi vrut să se ridice și să explice. De fapt, Preen nu era femeie, deci lucrurile erau așa cum ar fi trebuit să fie. Era un bărbat îmbrăcat în femeie. Totuși, Yashim îi admira curajul de a veni la cafenea. Salută din cap grupul de bătrîni, cu un aer sumbru. Avea să fie o întrevedere publică.

Chipul lui Preen, abia machiat, era îmbujorat cu adevărat: ba chiar îi stătea mai bine, își spuse Yashim. Asta nu-l făcu să se simtă mai în largul lui.

– Nu putem vorbi aici, spuse el. Eu pornesc spre casă, iar tu poți veni...

– Vorbim aici, răspunse ea, scrîșnind din dinți. Băiatul aduse cafelele și începu să șteargă o masă din apropiere. Yashim îi prinse privirea și-i făcu semn să dispară. Dezamăgit, băiatul se apucă să șteargă altă masă.

– Bine, bine. Dar am motive să fiu discret, Preen. Nu neapărat cele la care te gîndești.

La urma urmei, ea gîndea corect.

Preen trase aer pe nări. Pieptul îi săltă.

– De pildă?

El o privi.

– Arăți minunat, îi spuse.

– Încetează.

Îl repezise, dar rămăsese cu privirea ațintită asupra mesei și-și legăna ușor capul dintr-o parte în alta. În semn de mulțumire.

– E mai bine ca deocamdată să nu fim văzuți împreună. Datoria mea e să mă amestec în mulțime, să mă strecor neobservat printre oameni. Cît despre tine, ei bine, nu știu precis ce căutăm noi aici.

– Sînt o femeie în toată firea, declară Preen. Buza îi tremura. Yashim zîmbi larg. Preen își acoperi gura cu palma și-l fulgeră cu privirea. Apoi începu să chicotească.

– Oh, dragule, știu că sînt răutăcioasă. Pur și simplu nu m-am putut abține. Trebuia să fac ceva ieșit din comun, să mă întîlnesc cu cineva care-mi place. Să-l și șochez. Să simt că trăiesc. Un fior de plăcere îi străbătu tot corpul. Am stat de vorbă cu cel mai dezgustător om din întreg Istanbulul.

Yashim ridică din sprîncene.

– Mă miră că poți fi atît de sigură.

– Un proxenet cocoșat, din port. Sînt sigură. Zice că i-a văzut cineva pe amicii tăi într-una din serile trecute.

Yashim se aplecă în față.

– Unde?

– De-ar fi să mă iau după spusele unui individ slinos ca ăsta, aș zice că locul e destul de curat. Oare acesta e cuvîntul de care am nevoie, Yashim? Curat?

– Posibil. Dar informatorul tău... n-a fost și el acolo?

– Din cîte mi-a spus mie, nu. Nu vrei să știi unde-i locul?

– Sigur că vreau să știu.

– E un fel de grădină, explică Preen. De-a lungul Bosforului.

Ah! Poate că Preen avea nevoie chiar de cuvîntul „curat“: în definitiv, toate lucrurile sînt relative.

– Se pare că în grădină se află un chioșc. Foarte îngrijit. Există chiar și mici felinare în copaci. Tonul lui Preen era aproape nostalgic. Te poți așeza acolo să stai de vorbă, poți privi bărcile plutind prin strîmtoare, stînd la o cafea sau trăgînd din pipă.

„Sau venind la o întîlnire“, comentă în gînd Yashim. Grădinile Yeyleyi fuseseră cîndva grădinile favorite ale curții: sultanul își ducea femeile acolo să ia masa în aer liber, printre copaci. Asta trebuie să fi fost cu aproape un veac în urmă. Cînd grădinile deveniseră prea frecventate, sultanii încetaseră să le mai viziteze; cu timpul, locul ajunsese cam rău famat. Nu întru totul respectabile, Grădinile Yeyleyi fuseseră genul de decor în care îndrăgostiții aranjau să se întîlnească așa, ca din întîmplare, comunicînd în limbajul tandru și semisecret al florilor. Acum, întîlnirile erau mai spontane, dar și mai

bine pregătite, iar limbajul putea fi mercantil. Lui Yashim nu-i era greu să-și imagineze că grădinile fuseseră vizitate – cu puțin noroc – de cei pe care seraschierul îi numise băieți de familie bună.

– Deci... Au venit, au fumat, au băut cafea și au plecat împreună?

– Așa mi s-a spus.

– Cu barca?

– Nu știu. N-a spus nimic despre barcă. Nu, stai, cred că au plecat cu trăsura.

– Toți patru împreună?

– Toți cinci.

Yashim ridică brusc privirea. Preen chicoti.

– Au venit patru, dar au plecat cinci.

– Da, înțeleg. Tu știi ceva despre cel de-al cincilea, Preen?

– Oh, da. Este un rus.

– Un rus? Ești sigură?

Yashim cugetă la cele aflate. La vremea aceea, locuitorii Istanbulului aveau tendința de a eticheta drept rus pe oricine li se părea a fi cît de cît străin și blond. Faptul se datora războiului trecut; și tuturor războaielor purtate de Înalta Poartă cu oamenii țarului în ultima sută de ani; războaie încheiate tot mai mult cu înfrîngerea armatelor sultanului și cu alte impuneri, din ce în ce mai aspre.

– Cred că este adevărat, spuse Preen. Omul purta uniformă.

– Cum?

Preen rîse.

– Uniformă albă, cu fireturi de aur. Foarte elegantă. Un tip *foa-arte* înalt. Cu un fel de medalie pe piept, ca o stea cu raze.

– Preen, informația asta-i aur curat. Cum ai obținut-o?

Preen se gîndi la marinarul grec.

– Am făcut unele sacrificii, surîse ea. Apoi îi veni în minte Yorg și surîsul i se topi.

31

Istanbulul nu era un oraș obișnuit să rămînă treaz pînă tîrziu. După ora zece, cînd soarele coborîse deja de multă vreme în spatele

Insulelor Prinților din Marea Marmara, cea mai mare parte a străzilor orașului erau tăcute și pustii. Uneori, cîinii mîrîiau și se repezeau la oameni pe alei sau începeau să urle pe țărm, dar aceste sunete, ca și chemarea muezinului la rugăciune odată cu ivirea zorilor erau zgomotele de noapte ale Istanbulului și nimeni nu le acorda prea mare atenție.

Nicăieri în oraș nu era mai liniște ca în Marele Bazar, un labirint de străzi acoperite, care se răsuceau și șerpuiau asemenea unor țipari pe toată coasta dealului, de la Baiazid la țărmul Cornului de Aur. Ziua, zumzetul bazarului era produs de ceea ce era, chiar și pe atunci, cel mai fantastic caravanserai din lume, o mare prăvălie cu aur și mirodenii, carpete și albituri, săpun, cărți, medicamente și vase de lut. Dar nu era vorba numai de locul în care se vindeau și se cumpărau produse din întreaga lume; pe acea suprafață de aproape doi kilometri pătrați de alei și dughene se confecționau zilnic unele dintre cele mai delicate și utile produse ale imperiului. Un loc în care se concentrau bogăția și industria imperiului; un loc prevăzut cu propriile cafenele, restaurante, un loc care-și avea imamii și hamamii lui; un loc a cărui siguranță era menținută prin cele mai stricte reguli.

Dealul care străjuia bazarul – așa-numita „cea de-a treia colină a Istanbulului" – pe care se înălța moscheea lui Baiazid, fusese ales de către cuceritor, sultanul Mehmet, pentru palatul său imperial; însă construcția nu se încheiase cînd începuse lucrul la un alt palat, Topkapi, la Capul Seraiului, menit să fie mai mare și mai grandios decît primul. Vechiul palat sau Eski Sarai, după cum avea să fie cunoscut, servise în continuare drept anexă a Palatului Topkapi. Aici se înființase o școală în care erau instruiți sclavii; între zidurile lui era încazarmată o companie de ieniceri; cît despre locatarii imperiali, ei erau cei mai triști prizonieri ai imperiului, fiind vorba de femeile fostului sultan, trimise la Eski Serai după moartea domnului și stăpînului lor.

Această tristă practică fusese abandonată de mulți ani. În cele din urmă, Eski Serai ajunsese să se deterioreze, devenind o ruină; rămășițele lui fuseseră îndepărtate și din moloz se ridicase foișorul de foc,

care mai continua să vegheze mohorît asupra Marelui Bazar, după cum avea să constate Yashim.

Sacul, adus în timpul nopții, era legat cu sfoară de un grilaj greu de fier care proteja Marele Bazar de ochi indiscreți și de hoți mai îndrăzneți. Pînă la ivirea zorilor, peste doisprezece oameni comentaseră evenimentul și, după vreun ceas, sacul fusese, în sfîrșit, lăsat la pămînt, în prezența unei mulțimi compacte.

Nimeni nu se grăbea să-l desfacă. Nimeni nu-și închipuia că ar fi conținut o comoară. Toți își spuneau că, indiferent ce aveau să găsească înăuntru, era ceva oribil; și toți voiau să știe despre ce era vorba.

Pînă la urmă, se decise ca sacul să fie transportat, fără a fi deschis, la moschee, unde să se ceară sfatul cadiului.

32

Cîteva ore mai tîrziu, sacul fu desfăcut pentru a doua oară în dimineața aceea.

– E îngrozitor, repetă cadiul, frîngîndu-și mîinile. Era un om bătrîn și șocul suferit fusese considerabil. Niciodată... nu... așa ceva... Își flutură mîinile prin aer. N-are nimic de-a face cu noi. Oameni pașnici... buni vecini...

Seraschierul încuviință din cap, fără să-l asculte. Îl urmărea din ochi pe Yashim dezlegînd sfoara. Yashim se ridică și răsturnă conținutul sacului pe podea.

Cadiul se prinse de tocul unei uși ca să se țină pe picioare. Seraschierul sări într-o parte. Cît despre Yashim, el rămase în picioare, răsuflînd greu, privind țintă mormanul de oase albe și linguri de lemn. Ascunsă în mijlocul mormanului, o formă întunecată și inconfundabilă: un cap de om.

Yashim își lăsă capul în piept, fără un cuvînt. „Cumplită violență, se gîndi el. Și ce-am făcut eu ca s-o opresc? Am făcut de mîncare. M-am dus să caut un cazan de jucărie.

Am făcut de mîncare."

Seraschierul întinse piciorul încălțat în cizmă și mișcă mormanul cu degetul mare. Capul se așeză și mai bine în înfiorătorul lui locaș. Pielea era trasă și galbenă, ochii sticleau slab sub pleoapele pe jumătate închise. Nici Yashim, nici seraschierul nu-l observară pe cadiu părăsind încăperea.

– Nici urmă de sînge, spuse seraschierul.

Yashim se lăsă pe vine lîngă mormanul de oase și linguri.

– E unul dintre oamenii dumitale?

– Da. Așa cred.

– Așa crezi?

– Nu, sînt convins. Mustața. Schiță un gest vag în direcția capului retezat.

Dar Yashim era mai interesat de oase. Le întindea pe jos unul cîte unul, studiindu-le foarte atent pe cele mai mari – femurul, tibia, coastele.

– Foarte ciudat, murmură el.

Seraschierul privi în jos.

– Ce anume e ciudat?

– Nu se vede nici un semn pe ele. Sînt curate și întregi.

Ridică pelvisul și începu să-l răsucească în mîini. Seraschierul schiță o grimasă. Avusese destul de-a face cu cadavre de destule ori – dar chiar să mîngîi niște oase... Puah!

– Totuși, a fost un om, remarcă Yashim.

– Bineînțeles că a fost un om, ce dracu'. A fost unul dintre soldații mei.

– Era o simplă remarcă, răspunse împăciuitor Yashim, așezînd pelvisul în poziție verticală. Văzut de deasupra, părea aproape obscen de mare, ieșind în evidență dintre rămășițele risipite pe pardoseala de marmură. Poate au folosit un alt cadavru. N-am de unde să știu.

– Un alt...? Pentru ce?

Yashim se ridică în picioare și-și șterse mîinile de tivul pelerinei. Îl privi țintă pe seraschier, fără să-l vadă.

– Nu-mi pot imagina de ce, răspunse el.

Seraschierul făcu un semn spre ușă și oftă.

– Fie că ne place sau nu, va trebui să le spunem ceva oamenilor.

Yashim clipi.
– Ce-ar fi să le spunem adevărul?
Seraschierul îl privi cu un aer calm.
– Cam așa ceva, zise el brusc. De ce nu?

33

Există, *într-adevăr,* orașe frumoase, în care fericirea atinge cote tot atît de înalte ca și taxele plătite de cetățenii mulțumiți către o administrație inteligentă, orașe în care nu vezi nici măcar o singură clădire publică dărăpănată, nici măcar o singură zonă rezidențială năpădită de buruieni, nici măcar un singur palat în ruine; dar un oraș mare tolerează toate acestea, între anumite limite. Prea multă decădere trimite cu gîndul la un oraș în declin; dar putregaiul care înflorește alături de șantierul de construcții în plină activitate, reședințele confortabile și înconjurate de vegetație ale celor înstăriți și primăria impunătoare sînt semnele unui mare oraș. Decăderea vorbește despre vremuri grele, despre vechi afaceri, despre ambiții năruite. Decăderea îți șoptește la urechea dreaptă despre ocazii favorabile. La cealaltă ureche, îți șoptește despre delincvență și corupție. Istanbulul anilor 1830 nu făcea nici el excepție.

Cordonul zdrențuit al clopoțelului zăcînd inert în mîna lui Yashim, oprit în capul scărilor, la ușa din față a unei case din Pera, așa-numitul cartier „european“ de dincolo de Cornul de Aur, inspira gînduri asemănătoare. Yashim simțea că, într-un fel, clopoțelul spart își revendica înrudirea cu multe lucruri din vechiul oraș, deja ajunse în paragină și descompunere, de la bazilicile cu zidurile crăpate pînă la casele de lemn lăsate într-o rînă, de la biroul patriarhului la pilonii portului, afundați în mocirlă.

La cea din urmă smucitură zdravănă a cordonului, clopoțelul reacționase, sunînd undeva în interiorul vechii clădiri. Pentru prima oară după săptămîni de zile și pentru ultima oară vreme de ani întregi de atunci încolo, clopoțelul îl anunța pe ambasadorul polonez că avea un musafir.

Palewski se urni de pe divan, înjurînd, în clinchet de sticlă spartă.

Ajuns în capul scărilor, se prinse de balustradă și începu să coboare încet spre ușa din față. Rămase o clipă-două cu ochii la zăvoare, apoi se întinse, își flexă mușchii spatelui, își trecu o mînă prin păr, pe urmă în jurul gulerului, desfăcîndu-l cu o mișcare bruscă. Clipi fără voia lui sub năvala neașteptată a luminii de iarnă.

Yashim strînse în pumn rămășițele cordonului de la clopoțel și păși înăuntru. Palewski închise ușa, bombănind.

– De ce nu intri prin ferestrele din spate?

– N-am vrut să te iau prin surprindere.

Palewski îi întoarse spatele și începu să urce treptele.

– Pe mine nimic nu mă ia prin surprindere.

Yashim întrezări coridorul întunecat care ducea în spatele reprezentanței, precum și un cearșaf acoperind o piesă de mobilier depozitată în hol. Porni în spatele lui Palewski, în sus, pe scări.

Palewski deschise o ușă.

– Ah! exclamă el.

Yashim își urmă prietenul într-o încăpere strîmtă, cu tavanul jos, luminată de două ferestre lungi. Pe peretele opus se găsea un șemineu sculptat cu migală, decorat cu mănunchiuri de scuturi, arcuri și săgeți dintr-o epocă mai cavalerească; în șemineu ardea un foc mocnit. Palewski aruncă înăuntru încă un lemn și ațință focul; țîșniră cîteva scîntei. Flăcările începură să se întețească.

Palewski se trînti într-un fotoliu masiv și-i făcu semn lui Yashim să facă același lucru.

– Hai să bem niște ceai, propuse el.

Yashim fusese de multe ori în această odaie; dar chiar și așa, privea în jurul lui cu plăcere. O oglindă pătată, cu ramă de aur, atîrna între ferestrele oblonite; sub ea se găsea măsuța de scris a lui Palewski și singurul scaun netapițat din toată încăperea. Cele două fotolii, trase aproape de foc, erau desfundate, dar confortabile. Deasupra șemineului se găsea un portret în ulei al lui Jan Sobieski, regele polonez care ridicase asediul Vienei de către turci în 1683; alte două tablouri în ulei, unul reprezentînd un bărbat cu perucă încălecînd un cal nărăvaș, celălalt, o scenă de familie, erau agățate lîngă ușă,

deasupra unei mese de perete lucrată în lemn de mahon. Pe masă era vioara lui Palewski. Peretele de alături și nișele de lîngă șemineu erau pline de rafturi cu cărți.

Palewski se aplecă în față și trase o dată sau de două ori un cordon de clopoțel. O servitoare grecoaică, îmbrăcată curat, se ivi în ușă și Palewski îi ceru să aducă niște ceai. Fata aduse o tavă și o puse pe micul pat din fața focului. Palewski își frecă mîinile.

– Ceai englezesc, zise el. Keemun cu aromă de portocală. Lapte sau lămîie?

Ceaiul, focul și sunetul grav al pendulei nemțești de pe consola șemineului îl făcură pe ambasador să se simtă mai binedispus. La rîndul lui, Yashim simți cum i se risipește încordarea. Un timp, rămaseră amîndoi tăcuți.

– Zilele trecute mi-ai reprodus un citat – o armată mărșăluiește cu stomacul. Cine a zis asta? Napoleon?

Palewski încuviință din cap și se strîmbă.

– Tipic pentru Napoleon. Pînă la urmă, armatele lui au mărșăluit cu picioarele înghețate.

Nu era prima oară cînd Yashim își propunea să încerce să afle ce gîndea Palewski despre Napoleon. Sentimentele lui păreau a fi un amestec de admirație și amărăciune. În schimb, îl întrebă:

– Găsești că modul în care ienicerii își denumeau gradele militare are o semnificație?

– O semnificație? Își luau denumiri culinare. Colonelul se numea maestru bucătar al supei, nu? Mai erau și altele, din cîte îmi amintesc – ajutor de bucătar, brutar, specialist în clătite. Sergenții-majori purtau un polonic mare de lemn ca însemn al gradului. Cît despre soldați, să pierzi un castron al regimentului într-o luptă – unul dintre cazanele uriașe folosite la pregătirea pilafului – era ultima dezonoare. O ierarhie a bucătăriei. De ce mă întrebi de ieniceri?

Yashim îi spuse. Îi povesti despre cazan, despre omul îngrămădit în cazan, pregătit spre a fi pus pe foc, despre grămada de oase și despre lingurile de lemn. Palewski îl ascultă fără să-l întrerupă.

– Iartă-mă, Yashim, dar nu erai la Istanbul acum zece ani? Evenimentul a fost denumit „înăbușirea revoltei ienicerilor“, nu? Poți

să-ți înăbuși rîsul. Emoțiile. Dar aici vorbim despre ființe omenești în carne și oase. Vorbim de istorie. De o tradiție. Înăbușire? Ce s-a întîmplat cu ienicerii n-a fost nici măcar un masacru.

Spre mirarea lui Yashim, Palewski încercă să se ridice în picioare.

– Am fost acolo, Yashim. Nu ți-am spus niciodată fiindcă nimeni – nici măcar tu – n-ar fi vrut să știe. Nu e în firea turcilor. Șovăi, zîmbind trist. Ți-am *vorbit* despre asta pînă acum?

Yashim clătină din cap. Palewski își ridică bărbia.

– 16 iunie 1826. O zi cu soare. Eram la Stambul cu niște treburi oarecare, nu-mi mai amintesc, începu el. Și buum! Orașul explodează. Ibrice lovite ca niște tobe pe Etmeidan. Studenți în medrese, zumzăind ca brînza care fermentează. „Înapoi, mi-am spus. Du-te la Cornul de Aur, suie repede într-un caic, bea-ți ceaiul pe iarbă și așteaptă să primești vești."

– Ceaiul? se miră Yashim.

– E o figură de stil. Ca și statul pe iarbă. N-are importanță: n-am mai ajuns niciodată acolo. La Cornul de Aur. Tăcere. Acolo erau caicele, trase pe malul Pera. Am făcut semn cu mîna și am alergat încoace și încolo pe chei, dar n-a venit absolut nimeni să mă treacă pe malul celălalt. Îți spun, Yashim, că mi se zbîrlise părul pe ceafă de frică. Mă simțeam ca în carantină.

Aveam doar vag idee de ce se punea la cale. M-am gîndit la niște pașale pe care le știam, dar mi-am spus că vor avea destul de furcă și fără mine pe cap. Sincer să fiu, nu eram convins că ar fi fost înțelept să mă baricadez în casa vreunui potentat în acel moment de criză, pe care toți îl simțeau apropiindu-se. În loc de casă, ghici unde m-am dus.

Yashim își încreți fruntea. „Știu bine unde, prietene, dar nu vreau să-ți stric plăcerea."

– Într-o tavernă grecească? Într-o moschee? Nu știu.

– La sultan. L-am găsit la serai, în pavilionul de circumcizie. Tocmai se înapoiase de la Besiktas, pe apele Bosforului. Cu el erau diverși comandanți. Și marele muftiu. Palewski îl țintui pe Yashim cu o privire dură. Să nu-mi vorbești mie de masacru. Am fost acolo. „Victorie sau moarte!" strigau pașalele. Mehmet a apucat Sfîntul

Stindard al Profetului cu amîndouă mîinile. „Ori învingem astăzi, a spus el, ori Istanbulul va ajunge o ruină cutreierată de pisici.“ Trebuie să recunoaștem un lucru: e drept că dinastiei Osman i-au trebuit două sute cincizeci de ani să ia o hotărîre, dar cînd a luat-o, a luat-o cu toată convingerea.

Mulți studenți veneau în curtea mare a Palatului Topkapi. Li s-au împărțit arme, iar ei au purtat Sfîntul Stindard al Profetului pînă la Moscheea Sultanului Ahmet – toată acea margine de oraș era a noastră, în jurul Hipodromului, Sfînta Sofia și palatul. Rebelii se găseau la capătul străzii, mai aproape de cazărmile lor, în jurul moscheii lui Baiazid și lîngă fostul bazar de haine. O veche stradă bizantină și, în același timp, o fortăreață a ienicerilor. Acolo au atacat mai întîi trupele sultanului. Cu mitralii. La fel ca Napoleon la Tuilleries. Rafale de mitralii.

Doar două tunuri, dar mînuite de un anume Ibrahim. Infernalul Ibrahim. Ienicerii au alergat înapoi la bărăci și au început să baricadeze porțile cu pietre. Nici nu s-au gîndit la camarazii lor lăsați în stradă. Nici cînd au fost încercuiți de artilerie n-au acceptat să discute despre predare. Se pare că, pur și simplu, s-au îngrămădit toți la un loc în spatele Marii Porți. Prima salvă de tun a sfărîmat poarta, ucigînd pe loc zeci de ieniceri.

– Am văzut flăcările, Yash. Focul i-a scos pe ieniceri afară – cel puțin pe o parte dintre ei. Ca și cum ar fi fost distrusă o căpiță de fîn, odată cu șobolanii care ar fi încercat să scape. Prizonierii au fost trimiși la Moscheea Sultanului Ahmet, însă cei sugrumați pe loc au fost aruncați sub Copacul Ienicerilor – pînă la lăsarea nopții acolo zăceau șase cadavre. A doua zi, tot Hipodromul era un morman de cadavre.

Mi se face rău cînd văd copacul acela. Mă duce cu gîndul la oamenii spînzurați de crengi, ca niște fructe. La cadavrele ienicerilor îngrămădite lîngă trunchi. Probabil are sînge în el, Yash. Sînge în rădăcini.

Eu asta am trăit și asta îți povestesc. Am mai văzut pogromuri și masacre la viața mea. Sincer să fiu, am văzut lucruri și mai rele decît ce s-a întîmplat cu ienicerii la sfîrșit. Femei și copii... am văzut așa

ceva. Ienicerii erau bărbați și, într-un fel, și-au meritat soarta, bieții nebuni, pentru ce-au făcut ei, pentru ce-au făcut cei de dinaintea lor, pentru ce-au făcut oamenii dintotdeauna, din cele mai vechi timpuri. Știau că îngroșaseră rîndul ticăloșilor. Asta ucidea imperiul puțin cîte puțin și ei știau, probabil, că într-o bună zi vor da socoteală.

Poate nu se așteptau să se întîmple așa, atît de decisiv și de total. N-a fost ceva de genul „petrecerea s-a terminat, ieșiți de aici și lăsați iataganele pe tejghea", nu? A fost anihilare, Yash. Poate zece mii de morți? Scoși din ascunzători prin incendierea pădurii Belgrad. Izgoniți din orașele de provincie. Călăreți tătari gonind ca vîntul în toate colțurile imperiului, ca să dea de veste. Bine-venitul Eveniment, parcă așa i se spune, nu? Ienicerii nu au nici măcar certificate de deces. S-au dus, s-au dus fără urmă.

Știi, cîteva săptămîni mai tîrziu l-am văzut pe sultan împreună cu un călău, într-un cimitir, printre chiparoși. Acolo zăceau cei morți de multă vreme. Curajoși și credincioși, alături de venali și corupți. Călăul a despicat fiecare lespede de mormînt cu o sabie mare și grea.

Yashim ridică un deget.

– A mai rămas una. În Uskudar, sculptată în piatră.

Palewski își flutură mîna disprețuitor.

– Întotdeauna rămîne cîte una. Poate chiar zeci. Asta nu înseamnă nimic. Imperiul Otoman dăinuie. Dăinuie pentru că totul s-a schimbat. Și s-a schimbat totul pentru că au dispărut ienicerii. Nu înțelegi că ei erau temelia imperiului? Ei erau singurii care stăteau în calea... cui? A sultanului care voia să călărească într-o șa europeană. A armatei care voia să facă instrucție la fel ca soldații lui Napoleon. A creștinilor care voiau să deschidă prăvălii cu băuturi în Pera, a bărbaților cu fesuri în loc de turbane, și altele asemenea. Mai mult decît atît: ienicerii erau niște nemernici: hoți, aroganți, înguști la minte, dar, în egală măsură, unii dintre ei erau poeți și artizani talentați. Toți aveau cultură într-un fel sau altul. Ceva care-i depășea, ceva care le depășea lăcomia și greșelile.

Dacă-i regret? Nu. Dar îi jelesc, Yashim. Sînt singurul din acest oraș care-i jelește, fiindcă erau sufletul acestui imperiu, la bine și la rău. Cu ei, otomanii erau fără egal. Mîndri, aparte și, într-un fel,

liberi. Ienicerii le reaminteau cine erau și ce doreau să fie. Fără ei? Otomanii sînt, din păcate, foarte normali. Prea normali: pînă și amintirea ienicerilor este suprimată. Iar eu cred că imperiul n-o va putea duce prea mult cu această normalitate. E prea fragil, prea vulnerabil, prea lipsit de memorie. Capacitatea de a-și aminti – iată ce definește un popor. Este și cazul nostru, al polonezilor, adăugă el, posomorîndu-se dintr-odată.

Se așeză brusc într-un fotoliu și rămase tăcut și mohorît, acoperindu-și ochii cu palma. Yashim sorbi din ceai, își dădu seama că se răcise și-și goli ceașca.

– Îmi pare rău, zise el. N-ar fi trebuit să te deranjez.

Palewski ridică încet fruntea.

– Deranjează-mă, Yashim. Deranjează-mă cît vrei. Nu sînt decît ambasador, ce știu eu?

Yashim se simți umilit. Îl încercă o pornire copilărească de a se ridica și a pleca.

– M-au nedumerit oasele, spuse el, fiindcă erau atît de curate. Cîte zile au trecut? Șase? Cum cureți carnea de pe oasele cuiva într-un timp atît de scurt?

– Păi, murmură Palewski îngrețoșat, îl fierbi.

– Hm. Îl fierbi. Și încă întreg, într-un cazan uriaș. Nu există nici cea mai mică zgîrietură de cuțit pe oase.

Palewski își mai turnă ceai. Își dădu seama că mîna îi tremura.

– Gîndește-te la miros, spuse Yashim. Aceeași veche poveste: cineva trebuie să fi observat.

– Yashim, prietene, protestă Palewski. Există vreun aspect al acestei enigme care să nu aibă de-a face cu bucătăria? Am impresia că trebuie să renunțăm la serile noastre de joi pînă se termină toată povestea asta. Nu cred că voi rezista.

Yashim părea să nu fi auzit.

– Modul în care apar cadavrele, aproape ca și cum și-ar semnala prezența: mai întîi la grajdurile noi, mai sus de Aksarai, apoi mai sus de Cornul de Aur, în Galata, lîngă Moscheea Victoriei. În sfîrșit, azi, chiar la poarta bazarului. Cadavre căzute din cer – și mai trebuie să apară unul, adăugă el. Doar dacă nu găsim noi omul între timp.

– Ai putea reuși doar dacă... ce? Dacă ar exista un plan anume. Ceva legat de locurile crimei care îi convine ucigașului, oricît de îndepărtate ar fi unul de altul. Să împrăștii cadavre în întreg orașul, chiar și în Galata, trebuie să fie mult mai greu decît să le dai drumul în Bosfor.

Yashim ridică privirea și încuviință din cap.

– Dar pentru un motiv oarecare ucigașii gîndesc că merită efortul.

– Un plan, Yashim. Ai nevoie de o hartă bună pe care să marchezi punctele.

– O hartă bună, repetă Yashim pe un ton lipsit de expresie. Erau ani de zile de cînd nimeni nu mai încercase să realizeze o hartă bună a Istanbulului.

Palewski cunoștea la fel de bine acest lucru.

– Bun, ce altceva mai ai?

– Un vers sufic. Poate fi relevant sau nu. Un rus în uniformă, răspunse Yashim.

– Ah! Un rus. Aici te-aș putea ajuta.

Yashim îi relată ce aflase Preen despre cel de-al cincilea bărbat, cel cu pieptul plin de decorații.

– Nu m-aș mira să fie Ordinul Vasili. Acordat doar pentru experiență pe cîmpul de luptă, dar asta nu înseamnă că avem de-a face cu un grad foarte înalt. Nu l-ar purta dacă ar fi putut obține ceva mai grandios.

– Adică?

– Adică flăcăul tău este probabil un bun soldat, dar nu un nobil. Aristocrat de-a patra spiță sau chiar mai puțin. Ar putea fi un militar de carieră.

– La Istanbul?

– Atașat la ambasadă. Nu există altă explicație. Am să ți-l găsesc chiar acum.

Palewski se săltă din fotoliu și căută pe un raft de jos. Scoase mai multe exemplare din *Le Moniteur,* gazeta de curte otomană, se înapoie la locul lui și începu să răsfoiască paginile.

– Trebuie să fie aici – cine vine, cine pleacă, cine și-a prezentat scrisorile de acreditare la curte. Uite, tipul cel nou de la ambasada

britanică, însărcinatul cu afaceri american, ridicat la grad de consul, trimisul plenipotențiar al Persiei și altele. Următorul. Noul agent comercial al Rusiei, politica greșită a țării, plecarea consulului francez – ah, ce-aș fi vrut să merg la petrecerea aia! – etcetera, nu. Următorul. Uite-l. N.P. Potemkin, de curînd atașat al adjunctului atașatului pe probleme militare, își prezintă scrisorile de acreditare vizirilor Curții. Cam modest. Nu are nici măcar acreditare completă. Vreau să spun că n-a ajuns să-l întîlnească pe sultan.

Yashim zîmbi. Primirea lui Palewski de către sultan fusese punctul culminant al carierei lui diplomatice, altfel născută moartă. De aici rezultase o povestire pe care Palewski o relata cît mai laconic posibil.

Printr-un capriciu al istoriei, ambasadorul polonez fusese reținut la Istanbul pe cheltuiala sultanului. Era o întoarcere la vremurile cînd otomanii erau mult prea puternici, ca să se supună legilor curente ale diplomației europene și nu îngăduiau nici unui rege sau împărat să se pretindă egalul sultanului. Pe atunci, socoteau că un ambasador era mai curînd un fel de reclamant venit la fîntîna justiției lumii decît un nobil învestit cu imunitate diplomatică. În consecință, ceruseră întotdeauna ambasadorilor să-și plătească toate cheltuielile. Alte state atacaseră cu succes această concepție asupra ideii de ambasadă; în ultimul timp, polonezii nu-și mai permiseseră acest lucru. Din anul 1830, țara lor încetase să mai existe, odată cu anexarea ultimelor teritorii din jurul Cracoviei de către Austria.

Yashim își dăduse seama că stipendiile primite de către ambasadorul polonez nu acopereau costurile de întreținere a ambasadei, însă cel puțin îi îngăduiau lui Palewski să trăiască într-o oarecare bunăstare. „Vorbim de justiție creștină, explica Palewski, însă singura dreptate primită vreodată de Polonia a venit din partea vechiului dușman islamic. Voi, otomanii, înțelegeți mai bine decît oricine altcineva în lume ce înseamnă dreptatea!“ Palewski avea de fiecare dată grijă să nu se vaite că alocația primită nu se schimbase în ultimii două sute de ani. Iar Yashim nu spunea cu glas tare un lucru știut de amîndoi: că otomanii continuau să-i recunoască pe polonezi numai ca să le facă în ciudă rușilor.

– Prin urmare, cugetă Yashim, se pare că tînărul atașat Potemkin s-a suit într-o trăsură alături de patru dintre cei mai buni cadeți ai Noii Gărzi și că nici unul dintre aceștia nu a mai fost văzut în viață.

Palewski ridică brusc sprîncenele.

– Întîlnești un rus... dispari... E un fenomen obișnuit. În Polonia se întîmplă tot timpul.

– Dar, în primul rînd, de ce să se fi întîlnit cu un demnitar rus? Practic, sîntem în război cu Rusia. Dacă nu azi, atunci ieri și probabil mîine.

Palewski își ridică mîinile într-un gest de ignoranță.

– De unde să știm? Poate vindeau secrete? Doar nu s-au întîlnit toți la grădini, din întîmplare, și-apoi s-au hotărît s-o facă lată toată noaptea!

– Nimeni nu se întîlnește la grădini din întîmplare, îi reaminti Yashim. Cît despre faptul că ar fi vîndut secrete, am impresia că mai degrabă noi avem nevoie de secretele lor, nu invers. Ce-ar fi putut vinde cadeții: vechi tabele trigonometrice? Detalii ale tunurilor probabil copiate după desenele rusești? Numele pălărierului?

Palewski se încruntă și-și țuguie buzele.

– Cred că am băut destul ceai, zise el cu un aer gînditor. Ca să dezlegi taine atît de ascunse e nevoie de ceva mai tare.

Dar Yashim știa ce înseamnă să urmezi sfaturile bine intenționate ale lui Palewski. Așa încît se scuză și plecă.

34

Yashim porni cu pas grăbit spre cheiul Pera de pe Cornul de Aur și traversă apoi cu caicul pe partea Istanbulului. Prietenul lui avea dreptate: era de așteptat ca un nou cadavru, al patrulea, să fie descoperit în seara următoare. Și acesta era numai începutul problemelor sale.

În timp ce se îndrepta spre casă, îi tăie calea o căruță trasă de un măgar, care se zgîlțîia din toate încheieturile. Căruțașul privi în jur și-și înălță biciul semn că-l observase pe Yashim, dar ulița era prea

îngustă ca să-l poată lăsa să treacă. Deși căruțașul își biciui măgarul, silindu-l să treacă în trap grăbit, Yashim se văzu totuși nevoit să-și ferească picioarele, trepidînd de nerăbdare. În cele din urmă, căruța coti pe ulicioara ei, moment în care Yashim zări un om mergînd pe la jumătatea străzii. Veșmintele lui roșu cu alb îl arătau a fi curier și funcționar al palatului. Cum omul privea în partea cealaltă, Yashim se retrase repede pe străduța de pe care venise.

Se lipi de zid și se gîndi la situația lui. Seraschierul îi dăduse un răgaz de zece zile: zece zile pînă la marea trecere în revistă a trupelor, eveniment care avea să-l prezinte pe sultan în fruntea unei armate moderne și eficiente, pe măsura oricăror trupe pe care inamicii imperiului le-ar fi putut scoate pe cîmpul de luptă. Trecuseră deja patru zile și termenul se apropia de sfîrșit; rămînea problema omorului următor, remarca bine întemeiată a ambasadorului, că ar fi fost nevoie de o hartă bună, și chestiunea atașatului rus, Potemkin. Dar mai era și fata sugrumată la palat, precum și amenințarea voalată rostită de către Valide, cum că ar fi bine să-i găsească podoabele dacă voia să mai primească vreodată romane franțuzești. Ei bine, voia romane: dar Yashim nu era naiv. Nu romanele erau problema. Favoarea. Protecția. Un prieten puternic. Oricînd era posibil să aibă nevoie de un astfel de prieten.

Pe de altă parte, Yashim nu era lipsit de recunoștință. Palatul îl făcuse să fie ceea ce era: îl hrănise, îl îmbrăcase, îl instruise. În cele din urmă, palatul îi descoperise – și-i îngăduise să-și exercite – talentele lui speciale, tot așa cum îi alesese și-i instruise pe funcționari ca să-și exploateze însușirile naturale.

În afară de sultan și de eunucii palatului, Yashim era singurul bărbat care putea accepta invitația de a pătrunde în locuința femeilor. Singurul bărbat din întreg imperiul care putea intra și ieși după placul său. Iar cînd palatul apela la ajutorul său, era de datoria lui să răspundă pe măsură.

Dar acest lucru îl punea într-o situație dificilă. Era angajat de seraschier: primul care-l chemase fusese seraschierul.

Un omor petrecut în harem era un lucru rău. Dar situația cu care se confrunta Yashim în afara palatului părea și mai rea.

Pentru cel de-al patrulea cadet timpul curgea invers.

Trase adînc aer în piept, își îndreptă umerii și dădu colțul, intrînd pe strada lui.

35

Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor se uită implorator la Yashim, apoi la Kislar Agha, negrul care îndeplinea funcția de mai-marele eunucilor și care-și lăfăia trupul voluminos pe un șezlong. Nici unul din ei nu fusese poftit să ia loc.

Yashim se blestemă în gînd pentru impetuozitatea lui. Fusese adus la palat tocmai în timp ce Valide Sultan se retrăsese pentru odihna de seară, așa încît Kislar Agha preluase imediat controlul. Kislar Agha nu dormea niciodată. După ce Yashim îi spusese ceea ce avea de spus, Kislar Agha trimisese imediat după cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor.

Așa lucra sistemul, Yashim știa prea bine acest lucru. Fiecare avea o anume imagine despre haremul imperial, dar, în esență, haremul funcționa ca o mașină. Sultanul care aducea o nouă achiziție în grupul concubinelor imperiale acționa asemenea pistonului principal al unui motor menit să garanteze producția continuă de sultani. Toți ceilalți – eunucii, femeile – erau simple rotițe ale angrenajului.

Creștinii aveau o viziune cu totul diferită despre haremul sultanului. Citind cîteva dintre romanele franțuzești preferate de Valide, Yashim ajunsese treptat să-și dea seama că, de regulă, occidentalii aveau o imagine extrem de romantică și plină de imaginație despre harem. Pentru ei, haremul era ca un fagure plin, nu de miere, ci de carne vie, în care cele mai frumoase femei din lume se angajau spontan în acte de iubire și pasiune lascivă, la capriciile unui singur bărbat – un fel de amețitoare bacanală a simțurilor. Ca și cum femeile ar fi avut numai sîni și coapse, fiind lipsite de minte sau de istorie. Occidentalii n-aveau decît să viseze, își zise Yashim. Haremul era o

mașinărie, dar femeile aveau viața lor, voința și ambițiile lor. Cît despre lascivitate, mașinăria o emana simplu, ca pe abur.

Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor era un exemplu semnificativ. Arăta ca o lămîie stoarsă: o făptură acră și agitată, negru, costeliv, la vreo patruzeci și cinci de ani, atent la detalii, înzestrat cu efervescența și spontaneitatea unui robinet care curge. Sarcinile lui variau de la pregătirea unei *gözde,* fata aleasă pentru patul sultanului, pînă la cumpărarea de lenjerie feminină. Personalul cu care lucra includea frizeri, croitori, giuvaiergii și un specialist în parfumuri, a cărui însărcinare era, printre altele, zdrobirea și măcinarea esențelor, combinarea parfumurilor astfel încît să fie pe placul sultanului, pregătirea săpunurilor, uleiurilor și substanțelor afrodiziace, precum și supravegherea activității de pregătire a tămîiei imperiale. Dacă totuși ceva nu mergea cum trebuie, singurul răspunzător era cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor: dar și el avea, la rîndul lui, slujbași mai mărunți pe care-i putea lua la bătaie.

– Un inel, tocmai îi spunea Kislar Agha celui însărcinat cu îmbrăcarea fetelor. Din spusele prietenului nostru de colo, fata purta un inel. Nu știu dacă-l purta cînd s-a petrecut nefericita întîmplare. Poate ne spui tu.

Ușoara urmă de grosimea unui inel, observată de Yashim pe degetul mijlociu al fetei moarte, înainte ca Valide Sultan să-l fi întrerupt din cercetarea cadavrului, i se păruse interesantă. În pofida veșmintelor scumpe și a podoabelor prețioase, inelul lipsă fusese cel care-i evocase existența fetei ca ființă vie, cu gînduri și sentimente proprii. Pregătită la perfecție pentru o îndatorire pe care nu apucase s-o mai împlinească – fără cusur, frumoasă, minunat înveșmîntată, îmbăiată și parfumată – totuși, fusese gata să vină în patul sultanului cu o imperceptibilă imperfecțiune, o adîncitură albă și rece pe degetul mijlociu al mîinii drepte; să fi fost amprenta abia vizibilă a unei alegeri?

Oare i se scosese inelul atunci cînd fusese ucisă sau mai tîrziu?

Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor aruncă o privire spre Yashim, care-l fixă cu ochi lipsiți de expresie, ținîndu-și mîinile încrucișate

răbdător pe piept. Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor privi în sus, bătînd ușor darabana cu degetele pe buzele închise. Yashim avea impresia că omul știa deja răspunsul pe care îl așteptau el și Kislar Agha, dar încerca să-și stăpînească panica și să cîntărească urmările probabile a ceea ce avea de gînd să spună.

– Într-adevăr. Un inel. Unul singur. Chiar a purtat inelul.

Kislar Agha se trase de lobul urechii. Apoi își întoarse ochii injectați spre Yashim, care spuse:

– Pajul Dormitorului a fost cel care a găsit cadavrul. Putem vorbi cu el?

Îl chemară pe pajul dormitorului, a cărui însărcinare era să le conducă pe *gözde* la sultan; băiatul nu știa nimic despre inel. Kislar Agha, cea de a treia persoană ajunsă la locul crimei, îi dădu lui Yashim răspunsul său doar printr-o ușoară coborîre a pleoapelor.

– Fata a fost culcată în camera nupțială, întocmai așa cum ai văzut-o.

– De către...?

– Printre alții, de către cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor.

Acesta însă nu-și putea aminti dacă în acel moment inelul lipsea.

– Dar dacă lipsea, poate ți-ai fi dat seama, sugeră Yashim.

Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor șovăi.

– Da, da. Presupun că mi-ar fi sărit în ochi. La urma urmei, eu i-am aranjat mîinile. Luați-o așa, domnule, e limpede că încă purta inelul cînd a... ah!... cînd a fost...

– Ucisă. Poți să descrii inelul?

Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor înghiți în sec.

– Era un inel de argint. Fără valoare. L-am văzut de multe ori. Îl poartă diferite fete, și-l trec de la una la alta. Sînt multe astfel de obiecte, fără prea mare valoare, care aparțin, cum ar veni, femeilor în general. Ele le poartă un timp, apoi se plictisesc și le dau mai departe. Sincer vorbind, eu consider acest soi de flecușteț ne-demne de atenția mea – desigur, afară de cazul cînd sînt urîte sau strică un ansamblu.

– Și i-ai dat voie să poarte un astfel de inel cînd mergea la sultan?

– Mi-am zis că-i mai prudent s-o las să păstreze inelul decît să aibă pe deget o urmă neplăcută privirii. Dar nu i-am spus și ei.

Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor se sucea și se învîrtea dintr-o parte în alta.

– Am făcut bine, Agha, nu-i așa? Nu era decît un inel. Era curat, din argint.

Kislar Agha îl țintui cu privirea. Apoi ridică din umeri și-i făcu semn din mînă că putea pleca. Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor ieși cu spatele, speriat, nemaicontenind cu plecăciunile. Kislar Agha luă o piersică și mușcă din ea. Zeama i se prelinse pe bărbie.

– Crezi că el a luat inelul?

Yashim clătină din cap.

– Doar o fărîmă de argint. De ce să-și fi bătut capul? Totuși, cineva l-a luat. Mă întreb de ce.

– Cineva l-a luat, repetă încet Kislar Agha. Deci, trebuie să fie în continuare undeva pe aici.

– Da, așa cred.

Negrul se lăsă pe spate și-și studie mîinile.

– Îl vom găsi, zise el.

36

Excelența Sa, prințul Nikolai Derențov, decorat cu Ordinul Țarului Petru Clasa I, șambelan din tată în fiu al țarilor tuturor rușilor și ambasador al Rusiei la Înalta Poartă, urmări cu privirea cum i se albeau încheieturile care strîngeau muchia scaunului.

Era, și ar fi fost primul care s-o recunoască, un bărbat extraordinar de frumos. Acum, la aproape șaizeci de ani, mai înalt de un metru optzeci, cu umerii lați puși în valoare de vestonul cu guler înalt al redingotei, cu o cravată apretată în jurul gîtului, cu mînecile împodobite cu fireturi, arăta deopotrivă elegant și puternic. Își purta părul de culoarea oțelului tuns scurt și favoriții, lungi. Avea un cap frumos, ochi albaștri și reci, și gura mică.

Familia Derențov descoperise că viața era scumpă. În pofida pămînturilor întinse, a accesului la cele mai înalte funcții din stat, un secol de baluri, fuste, jocuri de noroc și politică la Sankt-Petersburg îl aduseseră pe Nikolai Derențov la revelația neplăcută că datoriile și cheltuielile sale îi depășeau cu mult veniturile. Felul în care reușise să se însoare cu o femeie tînără și nespus de frumoasă fusese un subiect pe buzele tuturor în ultimul sezon, deși femeile tinere și frumoase sînt la fel de multe în Rusia ca și în alte părți.

Ceea ce dădea un suflu nou bîrfelor – sporind invidia și înmulțind felicitările – era faptul că, prin căsătorie, prințul își asigurase și averea considerabilă a soției. Nu că genul de oameni printre care se învîrtea Derențov ar fi văzut întotdeauna lucrurile în acest fel. În spatele lui comentau disprețuitor că, deși frumoasă, fata fusese obiectul unui tîrg. Tatăl ei devenise milionar din negustoria cu blănuri.

– Se pare că ai fost neglijent, tocmai spunea Derențov. Nu-mi pot permite să păstrez în ambasada mea oameni care fac greșeli. Înțelegi?

– Vă rog să mă iertați, Excelența Voastră.

Tînărul își lăsă capul în piept. Pe chipul lui Nikolai Potemkin se citea, fără îndoială, regretul. Chiar *îi părea rău:* nu pentru ceea ce făcuse, pentru că nu fusese vina lui, ci fiindcă superiorul lui era atît de supărat și de nedrept, vorbindu-i de parcă ar fi urmat să-l concedieze pe loc. Tînărul era la ambasadă numai de două luni, cînd schimbase o slujbă de conțopist, fără perspective, cu o carieră diplomatică, grație relațiilor la curte ale unei rude mai vîrstnice – o rudă îndepărtată, o relație oarecare. Norocul nu i-ar mai fi surîs și a doua oară.

Ca și superiorul său, Potemkin era înalt de peste un metru optzeci; nu însă și frumos. Obrazul lui, brăzdat de cicatricea unei răni de iatagan căpătate în războiul cu turcii, nu se vindecase niciodată pe deplin: o linie lividă îi străbătea fața din colțul ochiului stîng pînă la buza de sus. Era foarte blond, iar ochii lui aproape lipsiți de gene erau apoși și spălăciți. În lupta cu soldatul turc, apucase iataganul cu palma goală, drept pentru care trei dintre degetele mîinii stîngi erau acum încîrligate și inutile. Tînărul Potemkin ajunsese să înțeleagă că ori intra în diplomație, ori nimic. Cinci mii de acri la marginea

Siberiei. Pământuri ca vai de ele, împovărate de datorii, la o mie cinci sute de kilometri de orice suflare omenească.

Prințul Derențov bătu darabana cu degetele în birou.

– Răul a fost făcut. În cîteva minute vom discuta cu un emisar al Înaltei Porți. Să fim înțeleși. I-ai întîlnit pe oamenii aceia o singură dată. Ați vorbit în franceză. I-ai luat cu trăsura și i-ai lăsat... unde?

– Undeva, în apropiere de cazarma lor. Nu sînt sigur. N-am ieșit în oraș decît de cîteva ori.

– Hmm! mormăi Prințul. Nimic altceva, ai priceput? Foarte bine.

Sună din clopoțel și ceru ordonanței să-l poftească înăuntru pe emisarul turc.

37

Rușii rămaseră plăcut impresionați de înfățișarea lui Yashim.

„Un individ fără însemnătate, își zise ambasadorul. Fără rang înalt."

Tînărul atașat Potemkin răsuflă ușurat, la gîndul că, dacă înșiși turcii acordau atît de puțină importanță acestui interviu, atunci superiorul lui cu greu i-ar fi considerat greșeala un motiv de concediere.

Îl urmăriră cu privirea pe Yashim, făcînd o plecăciune. Ambasadorul nu-l invită să ia loc.

– Vă sînt recunoscător pentru ajutorul dumneavoastră astăzi, spuse Yashim. Prințul zîmbi disprețuitor și se uită în altă parte. Yashim îi sesiză expresia și surîse. Din cîte am înțeles noi, săptămîna trecută contele Potemkin a petrecut ceva timp cu patru ofițeri ai Noii Gărzi imperiale. Dumneavoastră sînteți contele Potemkin.

Potemkin se înclină.

– Dacă îmi permiteți să vă întreb, erați prieteni? Nu sînteți de mult timp la Istanbul.

– Nu. Abia mă descurc în oraș. Potemkin își mușcă buza: replica asta ar fi trebuit rostită mai tîrziu. Nu eram prieteni. Doar în relații amicale.

– Desigur. Deci i-ați cunoscut mai înainte?

– Cîtuși de puțin. Ne-am întîlnit la grădini, din pură întîmplare. Cred că toți eram puțin curioși. Am vorbit în franțuzește. Mă tem că franceza mea nu-i prea grozavă, adăugă Potemkin.

Yashim nu avea nici un motiv să-l contrazică.

– Și ați stat de vorbă... despre ce?

– Ca să spun drept, nu-mi amintesc mare lucru. Cred că le-am povestit despre asta. Potemkin își duse mîna mutilată la obraz. Răni de război.

– Da, înțeleg. Sînteți un om cu experiență în luptă.

– Da.

– Ce căutați la grădini?

– Mă uitam în dreapta și-n stînga. Mă plimbam.

– Vă plimbați? De ce?

– Mă gîndeam să fac puțină mișcare. Într-un loc mai liniștit, unde să nu atrag prea mult atenția.

Yashim coborî privirea și clipi de cîteva ori. Rusul cel pocit ar fi creat desigur agitație pe străzile orașului.

Ambasadorul căscă și se pregăti să se ridice în picioare.

– Asta-i tot? Toți trebuie să ne vedem de treburile noastre.

Yashim făcu o plecăciune.

– Voiam doar să-l întreb pe atașat cum a plecat de la grădini.

Ambasadorul oftă, se ridică în picioare și flutură din mînă.

Potemkin răspunse:

– Am plecat împreună. I-am lăsat, cred, undeva în apropiere de cazarmă. Nu cunosc prea bine orașul.

– Am înțeles asta. Ați luat o trăsură?

Potemkin șovăi și aruncă o privire spre superiorul său.

– Da.

– Cum ați împărțit costul transportului?

– Poftim?

– I-ați lăsat la cazărmi. Presupun că dumneavoastră v-ați continuat drumul pînă aici, la ambasadă.

– Corect.

– Deci, cum ați plătit birjarul? Ați pus mînă de la mînă?

– Oh, înțeleg ce vreți să spuneți. Potemkin își trecu degetele prin păr. Nu, nu, am făcut eu cinste. Eu am plătit. Oricum mă întorceam la ambasadă, după cum ați spus.

– Vă amintiți cît ați plătit? Ar putea fi foarte important.

– Nu prea cred, interveni ambasadorul pe un ton de profund dispreț. După cum v-am spus, sîntem foarte ocupați. Deci, dacă ne permiteți...

Yashim se întoarse cu fața către el. Își lăsă capul ușor într-o parte și ridică mîna.

– Îmi pare rău, vorbi el rar și apăsat, dar trebuie să insist. Vedeți, contele Potemkin a fost ultimul care i-a văzut în viață pe cadeți.

Sprîncenele ambasadorului se înălțară o clipă. Potemkin făcu ochii mari.

– Doamne, Dumnezeule! exclamă el, fără să privească spre Yashim.

– Da, este foarte trist. Vedeți deci, tot ce poate contribui la reconstituirea ultimelor mișcări ale celor patru oameni ne este de mare folos. Cum ar fi, de pildă, să-l găsim pe birjar.

„Era un fir, își spuse Yashim. Nu chiar imposibil."

– Sînt absolut convins că Potemkin nu-și mai poate aminti cît l-a costat trăsura, spuse mieros prințul. Noi nu-i încurajăm pe demnitari să aibă asupra lor mulți bani. Trăsurile sînt plătite de slujitori, la intrare.

– Desigur, încuviință Yashim. Mă tem că a fost o nerozie din partea mea. Fără îndoială, slujitorii țin o evidență a plăților.

Prințul se crispă, dîndu-și seama de greșeala comisă.

– Am să-l rog pe contele Potemkin să verifice. Dacă aflăm ceva, desigur vă vom informa.

Yashim se înclină.

– Sper din toată inima că domnul conte nu plănuiește vreo călătorie. Aș putea avea nevoie să stau din nou de vorbă cu Domnia Sa.

– Sînt sigur că nu va mai fi necesar, declară prințul, scrîșnind din dinți.

Yashim ieși și închise ușa după el.

Prințul se așeză greoi la birou.

– Ei bine! exclamă el.

Potemkin nu răspunse. Din punctul lui de vedere, interviul decursese destul de bine.

Pînă la urmă nu avea să fie trimis acasă.

38

Ieșind din biroul prințului, Yashim rămase o clipă în vestibul, cu un aer încruntat. Un valet în livrea stătea în poziție de drepți lîngă ușile de mahon deschise. Adîncit în gînduri, Yashim ocoli încet încăperea pînă cînd ajunse în fața unei hărți înrămate, pe care se prefăcu a o studia, de fapt fără s-o privească.

Nimeni nu-i pusese nici o întrebare, reflectă el. Oare nu era ciudat? Treaba unei ambasade era să culeagă informații; și totuși, cei doi nu manifestaseră nici un interes față de ancheta lui. E adevărat, poate auziseră de moartea celor trei. Dar el precizase că Potemkin fusese ultimul care-i văzuse pe cadeți în viață și nimeni nu-l întrebase de unde știa. Ca și cum subiectul nu i-ar fi interesat, or tocmai asta era interesant.

Și mai interesantă totuși era minciuna cu trăsura.

Minciuna – și faptul că prințul știuse despre ea.

Faptul că prințul însuși încercase să mușamalizeze totul.

– *Excusez-moi, monsieur*.

Yashim se întoarse. De data aceasta rămase aproape fără grai.

N-o auzise intrînd.

Și totuși, lîngă el se găsea cea mai frumoasă femeie pe care o văzuse vreodată.

39

– Doamnă, murmură el.

Era înaltă, aproape la fel de înaltă ca Yashim, și el își dădu seama că trebuia să fie prințesa, soția ambasadorului, deși s-ar fi așteptat la

cineva mai vîrstnic. Prințesa abia dacă împlinise douăzeci de ani. Avea părul strîns, dezgolindu-i gîtul delicat și umerii, cu cîțiva cîrlionți negri dansînd ademenitor pe pielea ei albă. Yashim îi remarcă lobul urechilor, rotunjimea blîndă a bărbiei, pometii oblici, aproape ca la turci. Ochii ei mari și negri străluceau.

Îl privea cu un aer amuzat.

Lui Yashim îi venea greu să priceapă cum de putea valetul să stea acolo neclintit cînd prin fața lui pășea, neînsoțită, cea mai desăvîrșită făptură, cu părul și ochii negri, cu un chip parcă sculptat din zăpada cea mai pură. Oare era orb?

– Eu sînt Eugenia, domnule. *La femme de l'Ambassadeur le Prince*.

Soția ambasadorului. Femeia lui. Vocea ei era neobișnuit de coborîtă. Abia își mișca buzele cînd vorbea.

– Yashim, murmură el. Observă că ea îi întinsese mîna, cu degetele în jos. Ca prin vis, îi luă mîna și o duse la buze. Avea pielea caldă.

– Ar trebui să fiți mai îndrăzneț, domnule Yashim, spuse ea, zîmbind, cu gropițe în obraji.

Yashim făcu ochii mari. Simți că se înroșește brusc la față.

– Îmi… îmi pare rău…

– M-am referit la faptul că priveați vechile hărți ale orașului dumneavoastră. Îl studie din nou, plină de curiozitate. Chiar vorbiți franceza sau visez? Minunat! Harta? Interesantă, desigur – e una dintre primele hărți în detaliu ale Istanbulului, realizată la puțină vreme după cucerire. Cam după o sută de ani. 1599, Flensburg Melchior Lorich. Cu toate acestea, vă propun să ne uităm la cîteva tablouri. Poate atunci vă veți face o idee despre cum sîntem *noi.*

Yashim aproape că nici nu asculta ce-i spunea tînăra femeie. Trăia senzații cum nu mai cunoscuse pînă atunci și-și dădea seama că nu era numai efectul frumusetii. Poate că bărbații obișnuiți ar fi rămas muți de admirație, dar Yashim? Ridicol! Pe lîngă el treceau femei frumoase de fiecare dată cînd intra în haremul sultanului. Uneori le vedea aproape goale; cum îl mai tachinau adesea cu sînii lor parfumați, cu coapsele lor pline! Cum îl rugau aceste făpturi desăvîrșite să atingă în treacăt ceea ce era necunoscut și interzis! Și totuși,

întotdeauna îi păruseră, într-un sens fundamental, îmbrăcate, înfășurate în voaluri, intangibile.

Acum avea în fața lui o femeie îmbrăcată – deși îi privea cu admirație buzele, mica adîncitură de la baza gîtului, umerii dezgoliți. Tocmai femeia aceasta îi părea dezbrăcată.

Niciodată vreo femeie nu-i vorbise astfel în public. Nu-i permisese să-i atingă pielea cu buzele.

Tînăra își puse o mînă pe brațul lui și-l conduse prin fața tablourilor atîrnate pe pereți.

– Spuneți-mi, domnule, vă șochează?

Mîna ei era cea care-l șoca.

Se opriseră în fața unui portret de familie al țarului Alexandru, împreună cu soția și copiii. Era o compoziție neoficială, în stil franțuzesc: țarul așezat sub un copac, la soare, țarina, ca un măr copt, sprijinindu-se de el, cîțiva băiețași blonzi, cu pantaloni de mătase, și fetițe în rochii albe, grupați în jurul lor.

Yashim încercă să studieze tabloul, însă da, ea avea dreptate.

– Mă șochează puțin.

– Aha!

– Nu femeia – Yashim, mincinosule! –, ci intimitatea lor. Este… este atît de publică. Expune tuturor privirilor ceea ce ar trebui să existe doar între bărbat și femeie.

– Deci nu credeți în reprezentarea formei umane? Sau ați fixa alte limite?

Pînă și glasul prințesei era provocator. Curiozitatea ei semăna mai curînd cu o mîngîiere lentă, atingîndu-l parcă pe tot trupul.

– Nu prea știu cum să răspund. Cînd citesc un roman, găsesc acolo o reprezentare a formei. Aceeași intimitate, dar și alte stări emoționale. În roman, toate acestea mă încîntă. În unele tablouri, mă șochează. Mă veți acuza de inconsecvență.

– Nu vă acuz de nimic, domnule. Cînd citiți… poate vă transpuneți în pielea personajelor. Ce se întîmplă între dumneavoastră și ele rămîne secret. Dar tablourile sînt expuse tuturor privirilor, după

cum ați spus. Se uită la el timid, cu coada ochiului. Cred că dumneavoastră, turcii, înțelegeți foarte multe lucruri despre intimitate.

Yashim privea cu disperare pictura de pe perete.

– Haremul… este interzis străinilor, nu?

– Nu și dumneavoastră, doamnă, răspunse Yashim.

Eugenia își înăbuși un mic icnet de surpriză.

– Oh! Vreți să spuneți, ca femeie?

– Desigur. Și datorită rangului dumneavoastră. Nu mă îndoiesc că ați putea vizita apartamentele sultanului, dacă ați dori. Îi citi pe chip nerăbdarea și aproape își regretă spusele.

– Cu siguranță, în urma unei invitații, nu? Glasul ei trăda o rugăminte ascunsă.

– Sînt convins că s-ar putea aranja să primiți o invitație, răspunse Yashim cu glas coborît, mirat de propriile reacții. Ce era în capul lui?

– Nu m-am gîndit niciodată la asta, spuse ea calm. Cine să aranjeze, dumneavoastră?

Yashim era chiar pe punctul de a-i răspunde cînd ușa de la biroul ambasadorului se deschise brusc și în prag se ivi prințul, urmat de Potemkin.

– Ce dracu'…

Înjurătura îi îngheță pe buze.

Eugenia schiță un zîmbet rece.

– Domnul Yashim și cu mine tocmai aveam o conversație dintre cele mai interesante. Despre artă, adăugă ea. Nu-i așa?

Yashim se înclină ușor.

– Desigur, prințesă.

Prințul își mută încet privirea de la Yashim la soția lui.

– Domnul se pregătea să plece, se răsti el. Sînt sigur că este foarte ocupat. La fel ca noi toți. Bună ziua, domnule.

Yashim își duse o mînă la piept și înclină din cap. Sărută încă o dată mîna delicată a Eugeniei.

– Iertați-mă că v-am reținut, spuse ea. Sper din tot sufletul să ne putem continua conversația cu altă ocazie.

Era tonul perfect al unei soții de ambasador. Distant. Dezinteresat.

Dar pe Yashim îl frigeau degetele pe care ea le strînsese ușor între ale ei.

40

La baie ceru căldură, tot mai multă căldură. Cînd începu să simtă cercuri încinse în jurul capului, îl lăsă pe maseur să-i frămînte trupul ca pe aluat, apoi rămase întins mult timp în frigidarium, cu ochii închiși și de-abia răsuflînd.

Mai tîrziu, în drum spre casă, intră nerăbdător în piața de legume: vechiul lui prieten, Gheorghios, un vînzător care-și aranja marfa ca armele într-o panoplie sau ca giuvaierele pe tipsie, ieși de după tejgheaua lui și-și puse o mînă grea pe brațul lui Yashim.

– Ușor, ușor, zise el cu glas profund de bas. Tu pun în coș ca hoțu' de la grec, aia, asta, tot. Tu spun la Gheorghios ce vreau să gătesc.

Luă coșul din mîna lui Yashim și rămase lîngă el, masiv, cu pieptul lat, îmbrăcat în tunica lui murdară, cu mîinile în șolduri, blocîndu-i drumul.

Yashim își plecă fruntea.

– Dă-mi coșul, Gheorghios, grec ticălos ce ești, zise el.

Gheorghios nu se clinti din loc.

– Coșul.

– Hei. Glasul lui Gheorghios era foarte blînd. Hei. Mai tare. Luă în mînă cîteva verze mici. Tu vreau asta?

Yashim clătină din cap.

– Înțeleg, spuse Gheorghios. Se întoarse cu spatele la Yashim și începu să-i scoată legumele din coș. I se adresă peste umăr: Tu merg și cumpăr niște pește. Eu dau la tine sos. Tu frig pește, ceapă spaniolă, ardei gras. Tu pun sos. Tu pun pe foc. Tu mănînc. Hai, merg!

Yashim plecă. După ce cumpără peștele, se înapoie și-l găsi pe Gheorghios spărgînd cu mîna niște nuci și curățînd usturoi, pe care le puse apoi într-un cornet de hîrtie.

– Acum, *efendi,* merg acasă și gătesc. Ardei gras. Ceapă. Nu, nu primesc bani de la țicniți. Mîine vin la mine iar și plătesc la mine dublu.

Cînd ajunse acasă, Yashim puse peștele și legumele pe tocător și le tăie felii cu un cuțit subțire. Ceapa era iute, îl usturau ochii. Agită vătraiul de cîteva ori în sobă și aruncă înăuntru încă un pumn de cărbuni. După ce înfipse feliile de pește și legume în frigărui, strivi nucile și usturoiul cu muchia netăioasă a unui cuțit mare, apoi tocă totul, adunînd la un loc cu palma grămăjoara din ce în ce mai mică, pînă cînd amestecul deveni atît de lipicios, încît se văzu nevoit să-l rîcîie de pe palmă cu lama cuțitului. Unse peștele cu sosul și-l lăsă așa, în timp ce el se duse să-și spele mîinile în ligheanul pe care proprietarul i-l punea la dispoziție în fiecare dimineață și după-amiază.

Puse frigăruile pe cărbunii care ardeau mocnit și picură deasupra un fir de ulei. Cînd uleiul începu să sfîrîie pe foc, îndepărtă fumul cu o cîrpă și întoarse frigăruile cu un gest mecanic.

Cînd peștele era aproape gata să se desprindă de pe frigăruie, tăie felii o franzelă albă și o puse pe o tavă, alături de un castronel cu ulei, cîteva semințe de susan și cîteva măsline. Umplu micul ceainic cu frunze de mentă, un cub de zahăr și cîteva frunze de ceai chinezesc răsucite sul, turnă apă din urcior și îndesă ceainicul între tăciuni, pînă cînd baza lui atinse cărbunii încă arzînd.

În cele din urmă, începu să mănînce, așezat în firidă, culegînd ardeiul gras și peștele de pe frigărui cu o bucată de pîine albă.

Abia după ce termină, luă mica foaie de hîrtie împăturită care-l aștepta de cînd sosise acasă.

Era de la imam, care-i trimitea salutări. La rîndul lui, făcuse unele cercetări. Pe foaie se aflau, scrise cu o mînă sigură, ultimele versuri de la poemul sufi al lui Yashim.

Neștiutori
Și neștiind că sînt neștiutori,
Ei dorm.
Trezește-i.

Neștiutori
Și neștiind că sînt neștiutori,
Cei puțini la număr devin una cu Esența.
Apropie-te.

Yashim se ridică în capul oaselor și-și încrucișă picioarele. Propti fereastra astfel încît să rămînă întredeschisă, își pregăti o țigară așa cum îi arătase un geambaș albanez, răsucită la un capăt și prinsă într-o bucățică de carton la celălalt, bău un pahar de ceai de mentă, dulce și fierbinte, apoi citi încă o dată versurile.

Se culcă pe o parte. După vreun sfert de oră întinse mîna, căută pe pipăite blana veche care zăcea îngrămădită undeva la picioarele lui și se înveli cu ea.

În trei minute – pentru că deja aproape că începuse să viseze –, eunucul dormea bușteан.

41

Reprezentanța poloneză era favorizată de întuneric. Pe măsură ce o învăluiau umbrele amurgului, pînă și zăbrelele păreau să se scuture de rugină, în timp ce hățișul de mirt crescut peste măsură, care ascundea aleea de trăsuri de ochii străzii, devenea compact, întunecat și impenetrabil odată cu venirea întunericului. Atunci încăperile goale, nelocuite de multă vreme, unde solzi de tencuială se cerneau de pe tavanele frumos decorate, depunîndu-se pe pardoseala de lemn lipsită de luciu și plină de praf din pricina nefolosirii, răspîndeau false scîntei de viață dinăuntru, ca și cum ar fi stat doar ascunse în spatele obloanelor pe timpul nopții. Odată cu lăsarea nopții, vila elegantă își relua înfățișarea impunătoare și prosperă pe care n-o mai cunoscuse de șaizeci de ani.

La piano nobile, lumina care sclipea intermitent la cele două ferestre părea și mai strălucitoare pe măsură ce se adînceau umbrele întunericului. Aceste ferestre, niciodată oblonite – de fapt, obloanele nici nu puteau fi trase, din pricina degradării și a balamalelor

mîncate încet de umezeala iernii – dezvăluiau o priveliște de o incredibilă dezordine.

Camera în care, cu numai cîteva ore în urmă, Yashim îl lăsase pe ambasadorul polonez frămîntîndu-se nerăbdător dacă să deschidă o sticlă de Żubrówska sau de rachiu de țară, pe care îl cumpărase pe sub mînă și la un preț de nimic de la niște marinari din Crimeea, arăta de parcă ar fi fost vizitată de un bibliofil nebun. O vioară zăcea zvîrlită peste o tavă de ceai. Vreo zece cărți, după toate aparențele deschise la întîmplare și aruncate, erau împrăștiate pe podea; vreo alte douăzeci erau vîrîte claie peste grămadă între brațele unui fotoliu uriaș. Stropi de seu se prelingeau dintr-un opaiț așezat pe un scrin foarte uzat, pe care era îngrămădită o colecție de volume in folio și niște pahare mici. După toate aparențele, cineva căuta ceva.

Stanisław Palewski zăcea pe podea în spatele unuia dintre fotolii. Cu capul dat pe spate, cu gura deschisă, cu ochii ațintiți spre tavan, fără să vadă.

Cînd și cînd scotea cîte un sforăit ușor.

42

Seraschierul luă în pumn puțin nisip și-l presără pe hîrtie. Apoi aplecă foaia și lăsă nisipul să se prelingă înapoi în vas.

Reciti documentul și sună din clopoțel.

Se gîndise să tipărească anunțul, dar, cugetînd mai adînc, se decisese să-l transcrie simplu de mînă și să-l distribuie pe la moschei. Imamii nu aveau decît să-l interpreteze cum voiau.

> Din partea comandantului Noii Gărzi din Istanbul a Majestății Sale Imperiale, salutări și un avertisment.
>
> În urmă cu zece ani, tronul a voit să asigure pacea și prosperitatea imperiului printr-un număr de Bine-venite Acte, menite să desființeze o erezie mincinoasă și să pună capăt unui abuz pe care Luminăția Sa nu mai putea să-l tolereze. La fel ca în războaiele sale, și în aceste acțiuni sultanul a obținut victoria totală.

Cei care, ucigînd, ar vrea să readucă orașul la starea de dinainte, să ia aminte. Forțele padișahului nu dorm și nici nu tremură de frică. Aici, în Istanbul, soldatul înfruntă moartea cu mîndrie și dispreț, convins că jertfește ceva ce nu e real pentru ceva ce e sfînt și că slujește marea putere a tronului.

Veți fi striviți, deși sînteți puternici. Veți fi întrecuți în șiretenie, deși sînteți vicleni. Veți fi umiliți, deși sînteți mîndri, și veți primi pedeapsa capitală. Iarăși veți fugi și iarăși veți fi scoși din vizuinile voastre, prin voința sultanului și a poporului său.

Ați fost preveniți.

Seraschierul avea sentimentul că făcuse un efort ca să clarifice situația. Zvonurile erau o forță insidioasă. Ele aveau ceva în comun cu pasiunea pentru război: puteau și trebuiau să fie ținute sub control.

Instruiește oamenii. Ghidează zvonurile. Păstrează inițiativa și lasă dușmanul doar să-ți ghicească intențiile. Eunucul suspecta că ar fi fost vorba de un complot al ienicerilor, dar seraschierul, prudent, alesese să se exprime în termeni foarte vagi. Aluzia era, desigur, limpede, întrezărită printre rînduri.

O rezolvare ca la carte.

Seraschierul se ridică și se duse la fereastra întunecată. De aici putea privi întreg orașul pe care avea datoria să-l apere. Oftă. Ziua îl cunoștea a fi o îngrămădeală imposibilă de acoperișuri, minarete și domuri, ascunzînd mii de ulicioare șerpuite și străduțe întortocheate. Acum însă, mici pete de lumină se împleteau în beznă, sclipind palid ici și colo, ca focurile unei mlaștini ucigașe.

Își îndoi degetele peste tivul vestonului și-l trase în jos cu o mișcare bruscă.

43

Primul gînd al lui Yashim, de îndată ce deschise ochii, fu acela că uitase o tigaie pe cărbuni. Sări de pe divan și se opri în mijlocul bucătăriei, legănîndu-se pe călcîie. Privi în jur nedumerit. Toate erau

la locul lor: plita ardea mocnit, cu placa abia călduță; un maldăr de vase și tigăi murdare; tocătoarele și cuțitele. Totuși, mirosea a ars.

Clătină din cap. De afară răzbătea un zvon confuz de strigăte și trosnete. Aruncă o privire spre fereastra deschisă. Cerul era luminat de o strălucire ca înainte de ivirea zorilor. Sub ochii lui, un întreg acoperiș fu împresurat de o vîlvătaie uriașă, care țîșni spre cer, apoi se risipi într-o ploaie de scîntei. Din cîte își dădea seama, asta se întîmpla la nici o sută de metri depărtare; la una, sau poate două străzi de el. Auzea trosnetul lemnăriei cuprinse de flăcări și simțea în nări miros de cenușă.

„O oră, se gîndi el. Nu va dura decît o oră."

Cuprinse cu privirea micul său apartament. Cărțile aranjate pe rafturi. Carpetele de Anatolia de pe podea.

– Ah, fir-ar să fie!

Vîlvătaia izbucnise într-o străduță care dădea în Kara Davut. Capătul uliței era blocat de o mulțime de curioși, gospodari neliniștiți, mulți dintre ei cu capul descoperit, femei îmbrăcate care cu ce apucase, fiecare dintre ei încercînd să-și acopere nasul și gura cu vreo cîrpă.

Yashim observă că o femeie își ridicase bluza de pijama, dezvelind o adorabilă cută a cărnii în jurul pîntecelui, în încercarea de a-și ascunde fața. Toți rămăseseră încremeniți, cu ochii pironiți asupra focului.

Yashim privi în jur. În Kara Davut, oamenii ieșeau în fugă afară din case. Un bărbat pe care Yashim îl recunoscu a fi brutarul îi îndemna să se întoarcă acasă și să aducă găleți. El însuși rămase pe o treaptă, lîngă fîntîna din capătul străzii, gesticulînd. Brusc, Yashim înțelese.

– Duceți femeile de acolo! strigă el, îmbrîncindu-i pe bărbații din jur. Trebuie să formăm un șir!

Îi înghionti pe bărbați: aceștia se treziră brusc la realitate. Unii dintre ei – la realitatea nevestelor pe jumătate dezbrăcate.

– Duceți-le la cafenea, îi îndemnă Yashim. Îl opri pe un tînăr care alerga spre el, cu o găleată în mînă.

– Dă-mi-o mie pe asta. Adu alta! Îi dădu găleata bărbatului de lîngă el. Formați un șir, luați asta și treceți-o dintr-o mînă în alta!

Bărbatul apucă găleata și o trecu mai departe, în alte mîini care așteptau. Alt băiat alergă la Yashim cu o găleată plină. Yashim își dădu seama că trebuia supravegheat capătul șirului.

– Rămîi aici. Dă mai departe găleata asta și fii gata să primești alta.

Fugi spre coada șirului, apucîndu-i de umeri pe privitori și împingîndu-i cîțiva pași mai în spate. Erau aduse tot mai multe găleți; de cum le primea, brutarul le umplea la fîntînă și le dădea mai departe. Yashim alergă de-a lungul șirului, verificînd dacă nu era cumva descompletat, apoi se duse la capătul opus, să se asigure că gălețile goale erau aduse înapoi. Așa ajunse pentru prima oară pe alee.

Flăcările șerpuiau pe ulicioara îngustă: sub ochii lui Yashim, o fereastră se sparse într-o ploaie de scîntei și o limbă lungă de foc țîșni afară, atingînd streașina casei de alături. Flacăra se retrase; dar o clipă mai tîrziu țîșni din nou, dusă spre casa învecinată de vîntul atras spre ulița îngustă ca de foalele fierarului. Yashim, care se găsea la cîțiva pași mai în spate, simți vîntul răvășindu-i părul și, în același timp, fierbințeala focului pe obraz. Se simți neputincios. Deodată își aminti ce trebuia făcut.

– O spărtură! O spărtură! Se năpusti spre casa cea mai apropiată, unde găsi întreaga familie lucrînd la puțul din curtea din spate. Trebuie să facem o spărtură – nu aici, peste drum. Nimeni nu-i acordă nici cea mai mică atenție; toți erau ocupați să aducă apă și s-o arunce pe fațada casei, care deja începuse să se scorojească și să se bășice din pricina căldurii. Un topor! Dați-mi un topor!

Capul familiei făcu semn din cap spre un morman de lemne din colțul curții. Yashim smuci toporul cu lamă lată, smugîndu-l din bușteanul în care fusese înfipt, și alergă în stradă.

– O spărtură! răcni eunucul, agitînd toporul. Cîțiva gură-cască se holbară la el. Yashim se întoarse către ei. Aduceți-vă uneltele, oameni buni. Trebuie să dărîmăm casa asta.

Fără să mai aștepte reacția lor, se răsuci și, cu un strigăt, înfipse toporul în tencuială. Reuși să desprindă o bucată cît o palmă. Lovi din nou; scîndurile se sfărîmară și cedară. În cîteva minute, își făcuse destul loc ca să poată lovi cu toporul în căpriorii verticali. Între timp, i se mai alăturaseră cîțiva oameni: pe doi dintre ei îi trimise

să verifice dacă mai era cineva înăuntru, apoi să înceapă demolarea din partea cealaltă. Se opri să-și tragă sufletul, sprijinindu-se de topor. Cei patru care lucrau erau dezbrăcați pînă la brîu și focul din apropiere se reflecta strălucitor pe trupurile lor asudate. Era cumplit de cald.

– Isprava ienicerilor! zise unul dintre ei printre dinții încleștați, izbind cu partea plată a toporului un cep de lemn.

Pînă la urmă reuși să-l sfărîme; omul mai lovi de vreo cîteva ori și-l reteză din nou, apoi, cu o izbitură a părții plate a toporului, îl făcu să zboare cît colo. Yashim apucă cepul și-l aruncă afară.

Casa se înclină. Cîteva plăci de tencuială de la catul de sus se prăbușiră la picioarele lor, într-un nor de praf, risipit într-o clipă de aerul fierbinte care pîrjolea întreaga stradă. Yashim privi scurt în urmă. La două case mai încolo, focul începuse să se înstăpînească. În toate părțile zburau scîntei: unul dintre oamenii pe care Yashim îi trimisese în spatele casei se iți printre doi căpriori aplecați într-o rînă, ca un om beat, apoi se retrase rapid. Toți izbucniră în rîs.

– Vor ajunge aici curînd. La țanc, spuse cineva. Simțeau apropierea victoriei; starea lor de spirit se schimbase.

Într-adevăr, cei doi își făcură brusc apariția din cealaltă parte a zidului și ieșiră în fugă afară prin cadrul prăbușit al ușii.

– Și cînd te gîndești că odinioară îi puneam pe ienicerii de la foișorul din piața Baiazid să facă asta pentru noi!

Acum se amuzau. O trosnitură puternică venită de undeva de sus le dădu de știre că grinzile cedaseră; planșeul etajului se aplecă într-un unghi care deja presa acoperișul, săltîndu-l în sus.

– Se desfac pereții! răcni Yashim. Era adevărat: întreaga casă se apleca spre ei, răsucindu-se în loc. Atenție!

Yashim se trase înapoi și alergă în josul străzii, îndepărtîndu-se de foc. Ceilalți îl urmară. Vreo douăzeci de metri mai încolo, se opriră și văzură cum casa se aplecase brusc spre stradă, ca un bețiv lipsit de sprijinul unui zid. Țiglele acoperișului părură să atîrne în gol, apoi, cu un trosnet care îl acoperi pe cel al focului și țipetele din capul străzii, casa se prăbuși cu o bufnitură, și un vîrtej de fum și de rămășițe duse de vînt se năpusti spre ei ca un *djin* furios.

Yashim se trînti la pămînt, acoperindu-și capul cu brațele: părea că o furtună a deșertului năvălise asupra lor. Cineva din preajmă scoase un țipăt. Yashim rămase cu obrazul îngropat în praf, chiar și după ce furtuna de sfărîmături începu să se domolească. Cîteva fragmente de țiglă spartă se rostogoliră pe pămînt și-l loviră peste brațe, din fericire, nu prea tare.

Privi, prudent, peste îndoitura brațului. Mai încolo, pe stradă, focul continua să facă ravagii: acum ajunsese aproape de ei și obloanele ultimei case rămase în picioare se trîntiră brusc de perete cu o forță care le făcu să se clatine violent din balamale. Dar flăcările care țîșneau prin cadrele ferestrelor șerpuiau zadarnic. Acolo unde existaseră streșini și lemn, acum rămăsese doar o gaură neagră și cîteva surcele rătăcite atîrnînd de o grindă subțire.

Cineva se aplecă și-l ajută să se ridice în picioare. Îl recunoscu pe omul cu toporul. Își strînseră mîna, și apoi, fiindcă erau profund emoționați și fiindcă reușiseră, se îmbrățișară de trei ori, umăr la umăr.

– Ne-ai făcut un mare bine, prietene, zise omul. Cu chipul alb de praf, semăna cu un strigoi. Eu sînt Murad Eslek.

Yashim zîmbi larg.

– Yashim Togalu. Nu Yashim eunucul. La firma Cerbul, Kara Davut. Apoi, fiindcă era adevărat, adăugă: Eu îți sînt dator.

Vorbirea lui educată îl luă prin surprindere pe celălalt.

– Iartă-mă, *efendi*. În întuneric... cu tot praful ăsta... n-am...

– Las-o baltă, prietene. Sîntem cu toții la fel în ochii lui Allah.

Murad Eslek zîmbi fericit și-i făcu semn lui Yashim, ridicînd degetul mare.

44

Yashim amestecă în cafea cu gîndul dus, încercînd să-și dea seama ce anume îl neliniștea în legătură cu evenimentele nopții precedente.

Nu focul în sine. În Istanbul izbucneau incendii la tot pasul – deși, dacă rememora scena, scăpase ca prin urechile acului. Dar dacă ar fi lăsat fereastra închisă? Atunci mirosul de fum ar fi ajuns la el în timp

util? Poate că ar fi continuat să doarmă, fără a avea habar de perdeaua de foc ce-și croia drum spre strada lui, s-ar fi trezit cînd ar fi fost poate prea tîrziu, cînd scara ar fi fost plină de vălătuci groși de fum negru, cînd ferestrele s-ar fi clătinat din pricina pîrjolului...

Se gîndi la mulțimea pe care o văzuse în dimineața aceea, la femeile și copiii încremeniți în mijlocul străzii. Smulși din paturile lor. Allah fie lăudat, și ei se treziseră la timp.

În minte îi veni un vers din poemul *karagozi: „Trezește-i“*.

Linguriță încetă să se mai învîrtă în ceașca de cafea.

Mai era ceva. Niște vorbe rostite de un bărbat.

Ceva referitor la ieniceri.

Isprava ienicerilor.

„Și cînd te gîndești că odinioară îi puneam pe ienicerii din piața Baiazid să facă asta pentru noi!“

O brigadă de pompieri ieniceri își avusese sediul în apropiere de moscheea lui Baiazid, prima și poate, în felul ei, cea mai măreață dintre marile moschei ale sultanilor: fiindcă pînă și Sinan Pașa, maestrul arhitect a cărui Suleymaniye depășea Sfînta Sofia, recunoscuse că moscheea lui Baiazid fusese prima de acest fel. Dar nu moscheea în sine era importantă, ci poziția ei. Fiindcă se înălța pe coama dealului, deasupra Marelui Bazar, unul dintre cele mai înalte puncte ale Istanbulului.

Un punct ce oferea o priveliște unică. De fapt, atît de unică încît fusese ales ca amplasament al celei mai înalte și poate celei mai urîte construcții a imperiului: foișorul de foc care-i purta numele. Sacul cu oseminte fusese descoperit doar la cîțiva metri mai încolo.

Mai existase un punct de strajă al ienicerilor, în cealaltă parte a orașului, acționat din Turnul Galata. Foișorul Galata. Înălțat deasupra canalului în care fusese ascuns dezgustătorul cadavru al celui de-al doilea cadet.

Iar la vechiul centru de operațiuni al ienicerilor, fosta cazarmă, acum rasă din temelii și înlocuită cu grajdurile imperiale, existase un turn pe care Yashim și-l mai amintea vag.

Palewski sugerase că ar putea exista un plan care să explice locurile în care fuseseră abandonate cadavrele – deci, dacă fiecare

cadavru fusese aruncat în apropierea unui vechi post de pompieri, un punct de strajă al ienicerilor, un foișor de foc... Yashim cîntări o clipă ideea, vrînd să-și dea seama dacă merita luată în seamă.

Focul fusese întotdeauna răspunderea specială a ienicerilor. Dar focul devenise și arma lor. Oamenii erau treziți din somn de clopotul de alarmă al pompierilor. *„Trezește-i.“*

Prin urmare, unde fusese cel de-al patrulea post de pompieri? Era de așteptat să fie patru cadavre. Deci trebuia să existe patru posturi de pompieri. Patru foișoare.

Poate, totuși, își spuse înverșunat Yashim, va reuși să ajungă la timp.

45

Kislar Agha avea o voce de copil, trupul unui luptător ieșit la pensie și cîntărea aproape o sută douăzeci de kilograme. Nimeni nu i-ar fi putut ghici vîrsta, de fapt nici el nu era prea sigur cînd anume ieșise din pîntecele mamei, sub cerul african. Cîteva kilograme de viață nedorită. O gură în plus de hrănit. Chipul lui era brăzdat de riduri negre, în schimb mîinile erau întunecate și moi ca ale unei fetișcane.

Acum, se ocupa tot de o fetișcană.

Într-una din mîinile lui moi ținea un inel de argint. În cealaltă, bărbia fetei.

Kislar Agha smuci capul fetei într-o parte.

– Uită-te la ăsta, șuieră el.

Ea închise ochii. El mări strînsoarea.

– De – ce – ai – luat – inelul?

Anuk strînse tare din pleoape, simțind cum îi dădeau lacrimile de durere. Degetele lui i se înfipseră în obraji și fata deschise brusc gura. El își strecură degetele printre dinții ei.

Atunci ea îl mușcă. Îl mușcă tare.

Kislar Agha nu mai țipase de multă vreme. Propriul țipăt era un sunet pe care nu-l mai auzise de cînd era copil într-un sat din Sudan: ca un guițat de purcel. Continuînd să țipe, își vîrî mîna stîngă sus

între picioarele ei, aplecîndu-se puțin, ca s-o apuce mai bine. „Să nu lași urme pe marfă."

Degetul mare căută portița. Întinse degetele și întîlni un mic fascicol de mușchi. Degetele i se strînseră brusc, cu forța unui clește de fier.

Fata icni, moment în care Kislar Agha își eliberă mîna. Își vîrî degetele îndurerate la subsuoară, fără însă a-i da drumul fetei.

Își mișcă degetele și fata își lăsă brusc capul pe spate. Kislar Agha apăsă și mai tare. Sub apăsarea lui, fata se prăvăli pe o parte.

Eunucul o văzu răsturnîndu-se, cu brațele întinse înainte, ca să-și amortizeze căderea. Atunci trase brusc cu degetele făcute clește.

Gîfîind, căzu în genunchi și începu să-și pipăie faldurile veșmîntului.

Uitase cu desăvîrșire de inelul de argint.

Nu avea în minte decît dorința de a o pedepsi și furnicăturile plăcerii.

46

Lui Preen nu-i venea să creadă ceea ce spunea imamul. O renaștere a ienicerilor? Cadeți ai Noii Gărzi uciși în chip abominabil?

Luă o pensetă și începu să-și smulgă firele rebele din sprîncene.

Privindu-se în oglindă, se întrebă dacă mesajul imamului avea ceva de-a face cu informația pe care i-o dăduse prietenului ei, Yashim.

Crimă.

Pentru o clipă, simți cum i se opresc bătăile inimii.

Azi, își spuse ea, își va înălța puțin linia sprîncenelor; întotdeauna putea să-și facă sprîncenele mai arcuite, folosind *kohl*. Începu să murmure un cîntecel.

Dar dacă hotărau s-o ucidă și pe ea?

Își alungă gîndul.

Nimic din ce auzise la moschee nu avea de-a face cu Yashim, cu ea sau cu proxenetul acela dezgustător.

Începu să se penseze repede, cu o mînă sigură, privindu-se în oglindă.

Dar Yorg putea fi implicat în orice. În cîrdășie cu oricine.

Din nou, simți un ghimpe de neliniște.

Nu făcuse decît să vîndă o mică bîrfă. Care nu însemna nimic.

Deși Yashim fusese mulțumit. Numise informația „aur curat".

Dar Yashim n-ar fi suflat o vorbă.

Își duse mîna la cealaltă sprînceană și începu s-o penseze.

Poate nici nu va fi nevoie să vorbească. Va vorbi Yorg. Yorg ar fi dezvăluit *orice,* dacă era plătit îndeajuns.

Sau dacă era îndeajuns de înspăimîntat.

Preen trase o gură de aer în piept. Gîndul că Yorg putea fi speriat era în sine înfricoșător.

Coborî penseta și apucă apoi cu cleștii ei o bucățică de *kohl*. Cu mare grijă, începu să-și îngroașe linia spîncenelor.

Ce-ar face Yorg, se întrebă ea, dacă ar afla despre soldații uciși? Nu de la imam. Yorgii din lumea aceasta nu află nimic de la moschee. Nici măcar nu merg acolo.

Dar dacă ar afla și ar începe să pună lucrurile cap la cap?

Bucata de *kohl* începu să tremure. Chipul din oglindă era foarte palid.

Ar guița ca un porc înjunghiat, firește.

47

Pompierul Orhan Yasmit suflă în palmele făcute căuș. Fusese o dimineață oribilă, nu numai fiindcă era frig și umezeală, dar pentru că, din pricina ceții, îi era aproape imposibil să-și facă munca așa cum trebuia. Cum să vezi un incendiu prin această pîclă înecăcioasă? Abia dacă distingea ceva dincolo de Cornul de Aur.

Tropăi de cîteva ori ca să se încălzească, apoi se duse în partea de miazăzi a foișorului și-și încordă privirea, încruntat, pînă spre Bosfor. În zilele bune, Turnul Galata îi oferea una dintre cele mai frumoase priveliști ale orașului: înălțat la aproape șaizeci și doi de metri deasupra Cornului de Aur, față în față cu minaretele și domurile Stambulului, cu vedere spre sud asupra Bosforului și a cartierului

Scutari, pe celălalt mal al strîmtorii, iar uneori putea zări și munții Gule, purpurii, în depărtare.

Era un turn solid, construit din blocuri masive de piatră, ridicat de genovezi cu aproape cinci sute de ani înainte, cînd în Bizanț domnea împăratul grec, Galata fiind suburbia italiană a orașului. De atunci, turnul trecuse prin războaie și cutremure, chiar și prin incendii. Fără îndoială, aspectul orașului se schimbase: minaretele luaseră locul clopotnițelor, pe măsură ce tot mai multă lume se stabilea în portul din ce în ce mai înfloritor, construindu-și case de lemn lipite unele de altele, case fragile de lemn înghesuite ca firele de iască prin văile dintre cele șapte coline. Și, vreme de secole, oamenii răsturnaseră vase cu jăratic sau aplecaseră lumînările, răspîndind scîntei din neglijență. Rar se întîmpla să treacă zece ani fără ca vreun cartier al orașului să ardă din temelii. Dacă mai existau zone ale orașului rămase încă în picioare, aceasta se datora înțelepciunii constructorilor genovezi care înălțaseră Turnul Galata. În caz de incendiu, totul era să-l descoperi din timp și să-l stăpînești din primele momente. Și, pe vremea ienicerilor, să te folosești de el cu înțelepciune – să-l ții sub control și să-l dirijezi în interesul corpului. Orhan Yasmit era prea tînăr să fi trăit el însuși acele vremuri, însă i se povestise despre ele. Oh, ienicerii stingeau incendiile – pînă la urmă.

Orhan Yasmit se sprijini de parapet, întrebîndu-se cît mai era pînă să-i vină schimbul. Privi în jos. Nu avea probleme cu înălțimea. Îi plăcea să-i urmărească pe oameni grăbindu-se încoace și încolo, mult mai jos decît el; cu soarele încălzindu-i spatele, trăia momente în care se simțea aproape ca o pasăre în zbor, trecînd razant peste acoperișuri și piețe. Văzuți de sus, oamenii cu turbanele lor semănau cu niște ouă de pasăre rostogolindu-se la picioarele lui: străinii, cu capetele lor mici, arătau bizar. Mai curînd ca niște insecte.

Auzind zgomot de pași, se desprinse de parapet și se întoarse. Se aștepta să dea cu ochii de pompierul de serviciu, dar cel care păși pe platformă era un civil, un străin înfășurat într-o mantie simplă, de culoare cafenie. Orhan se încruntă.

– Îmi pare rău, zise el cu asprime. Nu știu cum ai intrat, dar civilii nu au voie să urce aici.

Străinul zîmbi vag și se uită în jur.

– Două perechi de ochi sînt mai bune decît una, remarcă el. N-am să te rețin.

Orhan nu înțelegea nimic.

– S-ar zice că lucrăm amîndoi pentru aceeași instituție. Sînt aici din ordinul seraschierului.

Instinctiv, Orhan își îndreptă spatele.

– Păi, spuse el morocănos, oricum n-are rost să stai aici. Pe o zi ca asta nu poți vedea nimic.

Yashim clipi prin ceață.

– Nu, nu, presupun că nu. Se apropie de parapet și se aplecă în afară. Uluitor! Te uiți adesea în jos?

– Nu prea.

Yashim își lăsă capul într-o parte.

– În schimb, probabil că auzi unele lucruri. Am observat și eu. Sunetele ajung mult mai departe decît te-ai aștepta. Mai ales în sus.

– Adevărat. Orhan se întrebă unde voia să ajungă vizitatorul.

– În ziua cînd au găsit cadavrul erai de serviciu?

– Fusesem cu o noapte înainte. Dar n-am auzit și n-am văzut nimic. Se încruntă. De fapt, ce cauți aici, sus?

Yashim încuviință din cap, ca și cum ar fi înțeles.

– Probabil că turnul acesta e aici de multă vreme.

– Se zice că de cinci sute de ani. Pompierul plesni parapetul cu palma. Foișorul din Stambul, în piața Baiazid, e nou.

– Nou?

– Acolo a existat întotdeauna un punct de strajă, înțelegi, dar turnul era mai mic. Cu perspectivă bună asupra bazarului, numai că la răsărit era moscheea, nu-i așa, și ea acoperea priveliștea. Nu conta prea mult, atîta vreme cît turnul ienicerilor, aflat ceva mai încolo, putea supraveghea și restul zonei.

– Ah! Mă gîndeam eu că mai era un foișor acolo – mai sus de Aksaray?

Orhan încuviință.

– Era o treabă bună, în orice caz. Acum s-a dus, la fel ca *tekke* de la picioarele lui și toate celelalte.

– *Tekke?* La ce *tekke* te referi?

– *Tekke,* casă de rugăciuni, ce-o fi fost. La fel ca aici, la parter. Pentru gogoriţele ienicerilor Karagoz. Se pare că erau cele mai vechi *tekke* din oraş. Foişorul nu mai există, după cum ţi-am spus. A ars din temelii în timpul... acum cîţiva ani, înţelegi la ce mă refer? Şi atunci, ce-au făcut? Au construit foişorul din piaţa Baiazid. Ca să fie mai înalt decît moscheea. Probabil că e de două ori mai înalt, şi numai din piatră, ca acesta. Cele vechi erau din lemn şi mereu luau foc. Deci, iată că avem cele două foişoare la fel de bune ca şi cele trei vechi. De fapt, mai bune, fiindcă sînt în întregime din piatră.

– Nu mă îndoiesc. Continuă. Spune-mi despre cel de-al patrulea foişor.

Orhan se uită la străin.

– Nu există un al patrulea foişor. Galata, Stambul, asta-i tot.

– Nu, nu înţelegi. Trebuie să mai fie unul. Poate Yedikule?

– Yedikule? rîse pompierul. Zi-mi şi mie, cui i-ar părea rău dacă ar lua foc Yedikule?

Yashim se încruntă: pompierul avea dreptate. Yedikule era cloaca oraşului, jos, în sud-est, unde zidurile Bizanţului dădeau în mare. În afară de mizerie şi de cîini sălbăticiţi care cutreierau pe străzile înguste şi întunecoase, acolo se găseau tăbăcăriile; mai era şi o clădire sumbră, datînd cu mult dinaintea cuceririi Istanbulului de către otomani; cunoscută sub numele de fortăreaţa Celor Şapte Turnuri, servea cînd de monetărie, cînd de menajerie, cînd de închisoare, mai ales cea din urmă. Mulţi muriseră între zidurile lui; dar şi mai mulţi îşi doreau să moară.

– Zău, *efendi,* doar poţi supraveghea Yedikule din turnul cel nou din piaţa Baiazid. Nu-s decît foişorul din Stambul şi Turnul Galata, după cum ţi-am spus. Întreg oraşul e acoperit.

Yashim se crispă. În minte îi veni al doilea vers al poemului.

Neştiutori
Şi neştiind că sînt neştiutori,
Caută.
Învaţă-i.

Era limpede că el, unul, învăța greu.

– Uite ce e, zise binevoitor Orhan. Dacă vrei, poți să-l întrebi pe Palmuk.

În deschizătura trapei apăru un chip încadrat de favoriți. Palmuk nu era chiar bătrîn, să fi avut poate doar încă o dată vîrsta lui Orhan; purta mustăți albe și groase și avea o burtă respectabilă. Palmuk ieși din trapă, suflînd greu.

– Nenorocitele astea de scări, articulă el cu greu. Yashim observă că pompierul ținea în mînă un cornet cu cornuri cu zahăr. Nu vezi nici o fătucă? Îi făcu cu ochiul lui Yashim.

– Haide, Palmuk, nu cred că domnul dorește așa ceva. Vine din partea seraschierului.

Palmuk reacționă la avertisment dîndu-și ochii peste cap.

– Oho, bătrînul Picioare de Broască, eh? Păi, *efendi,* zi-i să nu-și facă griji pentru noi. Frig, ploaie, sîntem la datorie, nu-i așa, Orhan?

– Poate nu-ți vine să crezi, *efendi,* spuse și Orhan, dar Palmuk are cei mai buni ochi din Galata. Ai zice că adulmecă un incendiu încă înainte să-l vadă.

Chipul lui Palmuk se întunecă brusc.

– Ușurel, flăcăule. Se întoarse spre Yashim. Te miri ce-or fi fătucile de care am pomenit? Vorbe de pompier, atîta tot. Fătucă înseamnă foc. Băietanii sînt incendiile de pe malul Stambulului. Atîrnăm coșurile așa – arătă spre patru coșuri uriașe de răchită rezemate de parapet – și astfel oamenii noștri sînt îndreptați în direcția cea bună, înțelegi? Fătuca înseamnă un incendiu pe malul Galatei.

Yashim clătină din cap. Oricîți ani apucai, oricît de bine îți închipuiai că știi orașul, întotdeauna aveai ceva nou de învățat. Uneori se gîndea că Istanbulul era doar o aglomerare de coduri, la fel de enigmatice și de complicate ca ulițele lui de nepătruns: o învălmășeală tăcută de semne moștenite, limbaje secrete, gesturi semnificative. Îi veni în minte marele maestru al breslei vînzătorilor de supă și coriandrul lui. Atîtea reguli mărunte. Atîtea obiceiuri neștiute. Maestrul fusese cîndva ienicer. Se uită din nou la Palmuk, întrebîndu-se dacă și el avea un tatuaj pe braț.

– Prin urmare, ești pompier de multă vreme?

Palmuk îl fixă cu o privire lipsită de expresie.

– De doisprezece sau treisprezece ani. De ce mă întrebi?

Orhan interveni în discuție:

– Domnul vrea să știe despre un alt foișor. Nu vechea cazarmă. Un al patrulea turn. I-am zis că nu mai există altul.

Palmuk vîrî mîna în cornetul de hîrtie, scoase un corn, îl studie atent, apoi mușcă din el.

– Ai făcut bine, Orhan. Acum poți s-o ștergi, bătrînul Palmuk va avea grijă de toate.

Orhan căscă și se întinse.

– Mi-ar prinde bine să mă lungesc nițel, spuse el. Focul e aprins?

– Fierbinte și strălucitor, amice. Fierbinte și strălucitor.

Cu un oftat de ușurare și o mică plecăciune în direcția lui Yashim, Orhan se strecură prin trapă și coborî să se bucure de căldura din cămăruța pompierilor de la parter.

Palmuk dădu o raită de jur împrejurul zidului, cercetînd orașul și terminîndu-și cornul.

Yashim nu se clintise din loc.

Palmuk se aplecă peste parapet și privi în jos.

– Ciudat, remarcă el. Pe măsură ce îmbătrînești, începi să ai rău de înălțime. Ar trebui să mă plătească mai mult, nu crezi?

Se uită în spate spre Yashim, cu capul lăsat într-o parte.

Yashim îl privea cu răceală.

– Al patrulea foișor?

Palmuk se aplecă peste un coș și înfipse cornetul de cornuri în împletitura de nuiele. Apoi rămase cu ochii ațintiți către Stambul. Părea să nu fi auzit.

Yashim își stăpîni un oftat și-și scoase punga dintre faldurile mantiei. Alese trei monede și le zornăi în pumn. Palmuk întoarse capul.

– Ei bine, așa da, *efendi!* O contribuție bine-venită la buget.

Banii dispărură în buzunarul tunicii.

– Deci vrei informații, omule. *Efendi*. O vorbă aruncată acolo pentru cine are urechi de auzit, așa-i? Ai fost domn cu mine, voi fi și eu domn cu dumneata, cum sună zicala. Ei bine: nu există un al patrulea foișor. Din cîte știu eu, nici n-a existat vreodată.

Se lăsă tăcerea. Pompierul își trecu mîna peste mustață.

Privirile li se întîlniră.

– Asta-i tot?

Pompierul ridică din umeri.

– Nu asta voiai să știi?

– Ba da.

Cîteva clipe, nici unul dintre ei nu făcu vreo mișcare. Apoi Palmuk se întoarse cu spatele la Yashim și rămase lîngă parapet, privind spre sud, în direcția Bosforului învăluit în ceață.

– Atenție la trepte cînd cobori, *efendi,* spuse el, fără să se întoarcă. Sînt lunecoase cînd e umezeală.

48

– E al meu, zise fata.

Erau primele vorbe pe care le rostea.

Yashim își mușcă buza. De o jumătate de oră încerca să stea de vorbă cu ea.

La început, despre lucruri mărunte. De unde era? Da, cunoștea și el locurile. Nu cu precizie, dar... îi schiță verbal o imagine. Munți. Ceață. Zorii ivindu-se în vale. Așa era?

Nici o reacție.

– Este inelul meu.

Apoi adoptase o atitudine mai dură.

– Noi credem că nu-ți aparține ție. Bănuială gravă, acuzație gravă. Dacă nu ne spui ce știi, o să fie rău de tine, fato.

– E al meu.

O luă cu binișorul.

– Hai, Anuk. Duci o viață pe care jumătate din femeile din Cerchezia ar da orice ca s-o trăiască. Ți se îndeplinește orice capriciu. Lux. O poziție sigură, onorabilă și *de invidiat*. O fată adorabilă ca tine. Patul sultanului și apoi... cine știe?

Ea își țuguie buzele și întoarse capul, răsucindu-și o șuviță între degete.

Trase cu ură de șuviță și-și strînse buzele.

– Inelul meu, declară ea scurt.

– Înțeleg. Ți l-a dat ea? o întrebă cu blîndețe Yashim.

– Nu cred un cuvînt, îi întrerupse Kislar Agha. Toate mint ca niște hiene.

Yashim ridică din umeri și-și stăpîni iritarea.

– Te rog. Eu pun întrebările. Anuk poate să dea ce răspuns dorește, dar eu sper că va spune adevărul.

Kislar pufni. Fata îl fulgeră cu o privire disprețuitoare.

– Nu mi l-a dat ea.

– Mda. Dar a existat vreo înțelegere, vreun tîrg legat de inel?

Fata îl privi pieziș.

– Nu înțeleg ce vrei să spui. Oricum, ce importanță are? Ea e moartă, nu? Hrană la pești. Ce mai contează dacă am luat inelul?

Yashim se încruntă. Chiar trebuia să-i explice totuși ce înseamnă un furt? Să jefuiești un cadavru era ceva deosebit de dezgustător. Era un sacrilegiu. Dacă fata nu simțea măcar acest lucru, cum ar fi putut s-o abordeze?

– S-ar putea să aibă chiar foarte mare importanță. Trăia sau murise cînd ai luat inelul?

Dar chipul ei frumos devenise din nou ermetic. Buzele se țuguiaseră a îmbufnare; privirea ei era încăpățînată și de nepătruns.

Yashim le cunoștea pe aceste fete de la munte, crescute printre piscurile îndepărtate ale Cercheziei. Dure ca și casele lor de piatră, ca și potecile înghețate în toiul iernii. Trăind cu aer, mereu în dușmănie cu vecinii. Dumnezeu făcuse din neamul lor un neam frumos, mai ales femeile, dar îl înzestrase și cu duritate.

Obosit, îi repetă întrebarea:

– Trăia? Sau murise?

Fata nu răspunse.

La urma urmei, poate avea dreptate. Ce mai conta? Yashim se uită din nou la inelul din palma lui. Exact cum spusese cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor. Nu era nimic mai mult decît o tinichea cumpărată din piață, o simplă fîșie de argint cu un model uzat ce părea să înfățișeze doi șerpi înghițindu-și cozile unul altuia.

Aruncă o privire către fată. Purta brățări, un colier – toate din aur. Nu era neobișnuit aici, în harem, unde aurul și podoabele din întreg imperiul ajungeau să satisfacă setea de – cum o numise Valide? – distincție a femeilor? Cu toate acestea, Yashim știa cum astfel de obiecte puteau să capete o semnificație pe care nimeni din afară n-ar fi sesizat-o și n-ar fi ghicit-o, cum puteau deveni obiectul invidiei sau geloziei, deși în sine nu valorau nimic, cum puteau duce la certuri aprige, la furii, la lacrimi, la bătaie.

Femeile sultanului crescuseră în condiții grele. Ce însemna moartea la ele acasă? Mureau copii mici. Mureau femei dînd naștere unor copii care mureau, în timp ce bărbații mureau împușcați în spate pentru vreun cuvînt nefericit – sau apucau să trăiască pînă la o sută de ani. Moartea nu însemna nimic – ceea ce conta era onoarea. În munții de unde veneau ele, orice patimă era lipsită de rațiune, era genul de loc în care oamenii se simțeau jigniți la cel mai mic cuvînt și lăsau ca neînțelegerea să se extindă, să ducă la vărsare de sînge vreme de generații întregi, cu mult după ce adevărata cauză era dată uitării.

„Oare era posibil, se întrebă Yashim, ca o astfel de vrajbă să se fi întins și în interiorul palatului? Distanța dintre Cerchezia și Istanbul era mult prea mare. Și nu numai geografică.

Iar șerpii, oare ce semnificație aveau? Încolăciți în jurul inelului și înghițindu-și cozile la nesfîrșit. Să fi fost vreun simbol al eternității, desprins din cine știe ce aiureli păgîne vîndute ca marfă de către șamani în munți?“

Yashim oftă. Avea senzația că își crea probleme acolo unde ele nici nu existau, că stîrnea complicații acolo unde nu era cazul. Că își pierdea timpul în zadar. Tot ce izbutise pînă acum fusese să ascută animozitatea pe care o ghicise între Anuk și Kislar Agha.

– Asta-i tot, spuse el. Se înclină în fața eunucului negru, apoi, luîndu-l de un braț, îl trase deoparte. Mai dă-mi cinci minute, Kislar. Numai atît. Singur.

Privi în ochii injectați ai negrului, fără să poată ghici ce se petrecea în mintea lui.

Kislar mormăi:

– Îți pierzi timpul, zise el. Ochii lui îl ocoliră pe Yashim, ațintindu-se asupra fetei.

– *Lala* va sta de vorbă cu tine între patru ochi. Fata ridică o privire lipsită de expresie. Știi ce așteptăm de la tine.

Zicînd acestea, părăsi încăperea.

49

Anuk urmări ușa închizîndu-se, apoi, foarte încet, își întoarse ochii spre Yashim. El avu senzația că abia acum îl privea pentru prima oară. Poate că nici nu conștientizase cu adevărat prezența lui acolo. Îi întîlni ochii întunecați, ghicind în ei o nouă teamă.

– Poftim, spuse el cu blîndețe. Prinde-l.

Ochii ei urmăriră inelul zburînd prin aer. Întinse mîna în ultima clipă, cu mișcarea instantanee a unui șarpe. Strînse inelul în pumn și-și lipi pumnul de piept.

– Te-am mai văzut, zise ea cu glas stins.

Yashim clipi rar, fără să-i răspundă.

Anuk privi în jos și-și desfăcu degetele.

– O să mi-l ia din nou, spuse ea.

– Am să-i spun eu să n-o facă, o liniști Yashim.

Fata aproape că zîmbi. Un licăr obosit îi lumină o clipă chipul.

– Tu.

Yashim îi prinse fața între palme.

– Cînd suferi, începu el rar, cînd ai pierdut ceva – sau pe cineva – ești trist, nu-i așa? Uneori o schimbare e bine-venită, alteori nu face decît să ne umple ochii de lacrimi. Cînd ești tînăr, nu știi ce înseamnă durerea sau pierderea. Dar tristețea e aceea care ne face să ne dăm seama că sîntem în viață. Morții nu jelesc. Chiar și aici, există foarte multă tristețe. Chiar și în Sălașul Fericirii. În Locul Fericit.

Tăcu. Anuk nu se clintise, doar freca încet inelul între degete.

– Nu trebuie să spui nimic, Anuk. Nu acum. Nu mie. Tristețea îți aparține ție și numai ție. Dar eu vreau să-ți mai dau ceva, în afară de inel.

Anuk ridică bărbia.

– Un sfat. Yashim își înclină capul, întrebîndu-se cît de mult putea să-i spună. Cît ar înțelege ea. Nimic nu poate fi schimbat, Anuk. Pierderea nu se recuperează niciodată, durerea nu încetează niciodată. Asta-i soarta noastră, bărbați sau femei. Asta ne face... umani. Trebuie să înțelegi, Anuk, că amărăciunea nu este un mod mai bun de a suferi. Suferința are rostul ei, în schimb amărăciunea îți invadează rana la fel ca o cangrenă. Treptat, puțin cîte puțin, pînă cînd te ucide pe dinăuntru. Și, în cele din urmă, deși trăiești, de fapt ești mort. Am întîlnit astfel de situații.

Anuk își strînse buzele. Privi în jos, clipind des.

– Pot să păstrez inelul? Glasul ei era timid și tremurat.

Yashim rămase cu ochii la ea, tăcut. Încă vreo cîteva minute și i-ar fi spus tot ce știa. Și poate, cu acest unic act de trădare de sine, amărăciunea ar fi revenit.

Puse mîna pe clanță.

– Am să vorbesc chiar eu cu Valide, zise el.

Oricum, avea nevoie să discute cu ea. Ca să-și respecte o promisiune. Ca să lanseze o invitație.

50

Seraschierul se trase pînă la marginea divanului, sprijinindu-se în călcîie, apoi se săltă în picioare.

– Ar fi trebuit să-mi spui. Tonul lui era scurt, corect. Nu ți-am cerut să stai de vorbă cu străini. Cu necredincioși.

Yashim, care ședea pe divan, își sprijini bărbia pe genunchi.

– Știi de ce te-am chemat? Crezi că am făcut-o numai fiindcă voiam discreție? Privi mînios către Yashim. Pentru că mă așteptam să acționezi rapid. Mie îmi mor oamenii. Vreau să știu cine-i ucide și nu am mult timp la dispoziție. Mai este exact o săptămînă pînă la trecerea în revistă. Zilele s-au scurs și nu mi-ai raportat nimic. În Crimeea ai lucrat destul de repede. Vreau să te văd făcînd același

lucru și aici, la Istanbul. Venele de la tîmple îi pulsau. Poezii. Călătorii cu birja. Asta nu-mi spune nimic.

Yashim se ridică în picioare și se înclină. Cînd ajunse în prag, seraschierul zise:

– Acele întîlniri au fost aranjate de mine.

Mantia lui Yashim se răsuci în loc.

– Întîlniri?

Seraschierul se sprijini de fereastră, cu mîinile la spate.

– Întîlnirile cu rușii. M-am preocupat ca băieții mei să primească educație. Să prezinte arma și să-l salute pe un ofițer de grad superior! Bun. Să învețe cum să încarce o armă pe la chiulasă sau să facă instrucție ca un francez? Asta nu-i tot. Într-o bună zi, ne vom lupta cu rușii. Sau cu francezii. Sau cu englezii. Cum gîndesc ei? Cu cîtă tragere de inimă luptă soldații lor? Cine sînt eroii lor? Dacă înțelegi eroii altui neam, poți să afli multe lucruri. Seraschierul își trosni încheieturile degetelor. Aș putea pretinde că nimic din toate acestea nu contează. A fost un timp cînd ne întîlneam dușmanul în luptă și-l striveam sub picior. Eram foarte buni. Dar vremurile s-au schimbat. Nu ne mai mișcăm la fel de repede ca altădată, în schimb, inamicul a devenit mai rapid. Nu ne putem permite să nu-i luăm în seamă – pe ruși, pe francezi. Da, pînă și de la egipteni avem ceva de învățat, dar nu dacă stăm aici, la Istanbul, trăgînd din narghilele și încercînd să ne imaginăm cum sînt ei. Trebuie să mergem la ei și să aflăm cum gîndesc.

Yashim se scărpină după ureche.

– Și crezi că ofițerii dumitale pot învăța toate acestea stînd la cafea cu atașatul militar al Rusiei?

„Nu-i militar, își zise seraschierul. Nu-i nici măcar bărbat."

Vorbi cu o precizie exagerată:

– Mai deunăzi m-ai întrebat dacă vorbesc franceza. De fapt, n-o vorbesc. La ora actuală, avem cărți, dicționare, care dau toate cuvintele în turcă și în franceză, ca oamenii să poată descifra o parte dintre manualele franțuzești. Așa ceva nu exista în tinerețea mea. N-am cunoscut pînă acum nici un francez, afară de ofițerii pe care-i angajăm ca să ne instruiască oamenii. Nici un englez și nici un rus. Și,

desigur, nici o femeie de-a lor. Bineînțeles că nu. Nici n-aș ști cum să... Se întrerupse, îmbrățișînd aerul cu brațele întinse. Cum să reacționez. Cum să vorbesc cu ele. Înțelegi? Acum treizeci de ani nici nu mi-ar fi dat prin minte așa ceva. Acum mă gîndesc tot timpul la asta.

– Înțeleg.

Yashim simți un val de compasiune pentru seraschier, îmbrăcat în uniforma lui occidentală, cu cizmele lui practice, cu tunica lui încheiată la toți nasturii. Erau simboluri pe care comandantul le suporta, fără să le înțeleagă precis rostul, la fel ca oamenii săraci cu duhul din bazar, care erau convinși că nici un leac nu-i bun dacă nu-ți produce și puțină durere. Cizme magice, nasturi magici. Magie *ferenghi.*

– Lucrurile se mișcă repede. Chiar și aici. Seraschierul își frecă bărbia cu palma, cu ochii la Yashim. Sultanul recunoaște că trecerea în revistă a armatei îi oferă o ocazie. Lunea următoare tot orașul va fi de față. Oamenii vor vedea stindardul Profetului în fruntea trupelor. Tropot de cavalerie, alămuri sclipitoare, cai superbi. Vor fi șiruri lungi de soldați, mergînd în pas de marș. Indiferent ce cred oamenii despre noi, oricum vor fi mișcați. Vor fi impresionați, n-am nici o îndoială. Mai mult decît atît, priveliștea le va trezi mîndria. Seraschierul își ridică bărbia odată cu poporul, cu nările umflate de parcă deja ar fi adulmecat ceva în aer. Cu ocazia evenimentului, sultanul va emite un edict. Un edict care ne va duce în direcția pe care el vrea s-o urmăm. Iar noi trebuie să-l sprijinim. Să încercăm să învățăm lucrurile bune pe care le putem prelua de la necredincioși. Chiar și stînd la cafea cu rușii, după cum spuneai.

Dar Yashim nu-l mai asculta.

– Un edict?

Seraschierul coborî glasul.

– Nu văd de ce să nu-ți spun. Se vor face schimbări în multe privințe. Egalitatea oamenilor sub o singură lege. Administrație. Miniștri în loc de pașale și altele asemenea. După modelul reformelor armatelor din țările occidentale – și tot nu va fi suficient. Bineînțeles că nu.

Yashim era copleșit. Ce știa el? Peste șase zile un edict imperial. Un ordin aducător de schimbare. Se străduia să-și alunge gîndurile care i se învălmășeau în minte.

– Dar de ce rușii? De ce nu ne trimitem ofițerii să ia ceaiul cu englezii? Sau să bea vin cu ambasadorul Franței?

Seraschierul își trecu palma peste ceafa lui de taur.

– Rușii... s-au arătat mai interesați.

– Și nu vi s-a părut cam suspect?

– Nu sînt un naiv. Am mers la risc. Ofițerii din Gardă erau... cum să spun? La adăpost. Mi s-a părut mai sigur pentru ei să comit unele greșeli, acum, la Istanbul, decît să fiu un ignorant mai tîrziu, pe cîmpul de luptă.

„Și totuși, poate pe cîmpul de luptă tinerii ar fi supraviețuit“, se gîndi Yashim.

La Istanbul nu avuseseră nici o șansă.

51

Omul care ucide în beznă nu se teme de întuneric.

El așteaptă întunericul. Se poate bizui pe întuneric, el vine întotdeauna.

Întunericul îi e prieten.

Era în picioarele goale, ca să nu facă nici un zgomot. Știa că nu va face nici un zgomot.

Cu ani în urmă, fusese unul dintre Oamenii Tăcerii. Parte din elită. Acum privea lumina zilei crescînd printre gratiile de deasupra capului. Peste patru ore avea să ridice gratiile fără efort și fără zgomot, ca pe o pană, ca să-și înceapă treaba. Deocamdată însă, mai avea de așteptat.

Își aminti ziua în care fusese ales. Colonelul era așezat în mijlocul cazărmii, cu un trandafir pe genunchi, cu ochii legați, cerînd oamenilor să se apropie unul cîte unul. Să ia trandafirul și să se înapoieze la locul lor. Răsplata: o slujbă la pompieri.

Pardoseala de piatră era presărată cu boabe uscate de mazăre.

Nimeni nu avusese atîta îndemînare și răbdare ca el. Atîta stăpînire de sine. Vreo cîțiva ajunseseră la trandafir, dar nerăbdarea le jucase o festă.

Îl învățaseră cum să se miște în întuneric, fără zgomot. Era simplu.

Îl învățaseră cum să trăiască sub pămînt. Îl îngropaseră de viu, lăsîndu-l să respire printr-o trestie.

Îi explicaseră ce se întîmpla cu umbrele, ce vedea ochiul, deosebirea între o mișcare și alta.

Îi porunciseră să fie o umbră. Să trăiască asemenea unui șobolan. Să muncească la fel ca un miner. Să ucidă precum șarpele.

Răbdare. Supunere. Timpul, spuneau ei, e o iluzie – orele trec ca niște clipe, clipele pot părea o viață de om.

Strecoară-te pe nesimțite pe sub liniile inamicului. Ascunde-te în întăriturile lui ca un șobolan. Ascute-ți auzul la geniștii inamici, la contramine, la scîrțîitul pilonilor. Absoarbe întunericul ca pe o a doua piele. Ucide în tăcere.

Iar dacă vei fi capturat – se mai întîmpla, la așa o depărtare de liniile proprii –, nu sufla o vorbă. Nu ceda nimic.

Oricum, ei nu vorbeau prea mult. Faptul era pe placul lui, niciodată nu fusese un vorbăreț. Geniștii erau Oamenii Tăcerii.

Nu avusese nevoie de prieteni cîtă vreme făcuse parte din corp. Aparținea corpului. Împărțea cu camarazii lui același crez. Iar crezul îl ajutase să răzbească, nu? Să răzbească prin tunelul cel îngust. Să îndure amorțeala mușchilor. Să învingă spaima și panica, ajungînd în miezul nemișcat și etern al tuturor lucrurilor.

Apoi urmase Trădarea. Bombardarea cazărmii. Praf, ziduri năruite, așchii de piatră. Un zid rămas în aer cîteva clipe înainte de a se prăbuși. Își amintea acel moment: un zid întreg, înalt de nouă metri, smuls din temelie și proiectat prin aer.

Își amintea cum zidul se îndoise și se încovoiase asemenea crupelor unui cal în galop. Ca și cum aerul însuși ar fi fost dens ca apa. Un moment care-i păruse o eternitate.

Și astfel îi lăsase suficient răgaz să caute o groapă și să se rostogolească în ea.

Ca un om îngropat. Dar nu mort. Respirînd printr-o răsuflătoare dintre sfărîmături. Pe care și-o săpase încet, mișcînd treptat molozul cu tot trupul, ca un vierme în căutarea stropilor de rouă.

Grilajul de deasupra capului devenise invizibil. Dar genistul îl putea distinge printr-o mișcare imperceptibilă a capului. Folosind lumina pe care alții n-o puteau vedea.

Ridică bărbia. Sosise clipa.

Tot ce conta era răbdarea.

Tot ce conta era supunerea.

Aveau să moară oameni. Trebuiau să moară oameni.

Numai moartea putea binecuvînta renașterea imperiului.

Numai sacrificiul putea purifica și proteja sfintele altare.

Cei patru pilaștri *karagozi*.

Asasinul își pipăi punga de la brîu. Atinse pămîntul cu palma.

Apoi începu să se miște, ca o pisică.

52

Yashim se aplecă în față, cu ochii ațintiți asupra paginii numărul 34 din *Les Liaisons dangereuses*. Degeaba însă. De jumătate de oră, cartea rămînea deschisă în același loc.

A cui lege avea să fie? Ceva de genul legilor franceze, care permiteau grecilor să aibă o țară, în schimb refuzau să acorde polonezilor același drept? Și va funcționa această lege la fel de bine în munții Bulgariei ca în deșerturile Tripolitaniei?

Saltul necesar? Poate. O sigură lege pentru toată lumea, indiferent de credință, de limbă sau obîrșie. De ce nu? Se îndoia că ar fi fost un sacrilegiu, dar... multă lume o va considera așa, nu?

În timp ce răsucea aceste lucruri în minte, Yashim se întrebă cine anume mai știa despre edict. Desigur, sultanul și vizirii. Fără îndoială, demnitarii de rang înalt, ca seraschierul. Capii religioși – muftiul, rabinul, patriarhul? Probabil. Dar preoții sau imamii? Nu. Și nici oamenii de rînd din oraș. Aceștia aveau să fie luați prin surprindere. Cum fusese luat și el.

Închise brusc cartea și-și coborî pleoapele, lăsîndu-se pe spate pe divan.

În ultimele cîteva ore sucise problema în minte zeci de ori. Vor urma necazuri, era convins de asta.

Dar mai era ceva, nu-i așa?

Ceva ce știa că există acolo, ca o figură pierdută în mulțime. Ceva care-i scăpase.

53

Omul se ridică brusc în capul oaselor.

„Mi-a simțit mirosul", își spuse ucigașul. Asta făcea lucrurile și mai interesante. Fusese antrenat să se strecoare ca un miros, nu ca o ființă omenească. Acum mirosul nu-l mai părăsea.

Omul adulmecă în aer.

Un trosnet.

Omul se ridică încet în picioare. Cu un cuțit în mînă.

De unde venea și asta?

Ucigașul zîmbi. Își pipăi punga. Degetele lui se încleștară pe ceva rigid.

Omul cu cuțitul stătea chircit, cu gîtul întins.

– Cine-i acolo? Ce vrei?

Ucigașul nu se clinti.

O adiere prinse perdeaua zdrențuită din dreptul ferestrei, care începu să fîlfîie. Omul cu cuțitul se răsuci brusc, apoi reveni la poziția inițială. Încercă să distingă prin întuneric.

Își lungi gîtul. Apoi, foarte încet, întoarse capul.

Încerca să prindă un sunet.

Ucigașul aștepta. Urmărea cu privirea.

Omul întoarse capul încă puțin.

Cu o smucitură a încheieturii, ucigașul scoase lațul. Îl aruncă apoi cu un icnet sălbatic și omul cu cuțitul simți că-i fuge pămîntul de sub picioare și-și duse amîndouă mîinile la gît.

Ucigașul smuci lațul cu și mai multă violență.

Omul începu să-și miște cuțitul la întîmplare prin aer, încercînd să reteze lațul. Ucigașul ieși din umbră și-l trînti la podea. Prinse mîna care ținea cuțitul și-și înfipse degetul mare între tendoane: mîna se deschise cu un zvîcnet și cuțitul căzu zăngănind pe podea.

Acum ucigașul era călare pe victimă. Ducînd o mînă la brîu, scoase o lingură de lemn.

Omul de pe podea se sufoca.

Ucigașul slăbi strînsoarea doar o clipă. Victima căscă gura după aer, tremurînd din toate încheieturile, dar era o falsă speranță. Ucigașul vîrî lingura de lemn sub lață și începu s-o răsucească.

54

Un bărbat gras și somnoros simți cum cineva îl împinge jos din pat, apoi se izbi de pardoseală. Deschise ochii și văzu două picioare de femeie.

– Ei, floricico! Ia-ți boarfele. Hai, iubire, întinde-o, eu am terminat. Du-te!

Se îmbrăcă buimac și în mare grabă. „Să plec, se gîndi el. Banii sînt pe masă, o tulesc într-o clipă.“

Femeia îl privi cum își lua tălpășița.

Pentru seara aceea, terminase. Cel puțin, terminase cu treburile din exterior. De acum încolo, n-avea să mai vină nimeni.

Cel din camera de la etaj știa probabil că ultimul client plecase. Îi mai rămînea un singur lucru de făcut, cel mai rău.

Începu să urce treptele, cu lampa în mînă. În capul scării se opri, urechea ei nu prindea nici un zgomot.

Foarte încet, întredeschise ușa. Odaia mirosea îngrozitor.

Vîrî capul pe ușă, fără zgomot. Întinse mîna în care ținea lampa și umbrele începură să danseze în încăpere.

Cu luni în urmă, femeia își pierduse credința în Dumnezeu. Îl implorase, se rugase Lui, Îl conjurase noapte de noapte și fiecare nou răsărit de soare îi aducea același răspuns. Atunci Îl blestemase. Nimic nu se schimbase. În cele din urmă, Îl dăduse uitării.

Dar ceea ce vedea acum era aproape o revelație.

– Mulțumescu-ți Ție, Doamne, murmură ea.

55

Odată cu primii zori, Yashim coborî treptele pînă la malul apei, încă ținînd în mînă însemnările scrise de cadiu la puțin timp după rugăciunea de dimineață. Cînd se instală în barcă, hîrtia era deja atinsă de umezeala de dimineață a Istanbulului, ceva între ceață și burniță, dar oricum, nu mai avea nevoie s-o recitească.

În timp ce luntrașul trăgea cu nădejde de vîslele lui grele, îndreptînd caicul spre Capul Seraiului, Yashim își adună genunchii pe perna din păr de cal și-și lăsă mecanic greutatea pe brațul stîng, ca să echilibreze barca aceea fragilă. Cadiul îi scrisese despre o lingură de lemn: după ce văzuse sacul de oseminte și lingurile de lemn răsturnate pe podea cu numai o zi în urmă, coincidența îl îmboldise să-i dea de știre lui Yashim.

Douăzeci de minute mai tîrziu, vîslașul întoarse luntrea și o lipi de treptele de la Yedikule, cu strigături și mișcări energice din vîsle.

De îndată ce dădu cu ochii de omulețul întins cu fața în jos în noroi, cu o lingură de lemn prinsă strîns la ceafă, Yashim își dădu seama că nu avea de-a face cu cel de-al patrulea cadet. Cadavrul avea mîinile aduse pe lîngă urechi, genunchii ușor îndoiți și spinarea arcuită, astfel încît lui Yashim îi apărea de parcă s-ar fi uitat într-o gaură făcută în noroi.

Yashim întoarse cadavrul cu fața în sus și-i cercetă chipul.

Ochii ieșiți din orbite. Limba atîrnînd.

Clătină din cap. Paznicul de noapte, care stătuse chircit în apropiere de cadavru vreme de cîteva ore, scuipă pe jos.

– Îl cunoști?

Paznicul de noapte ridică din umeri.

– Se-ntîmplă, nu? Măsură cadavrul din priviri și se lumină la față. Păi, da. Băiat de treabă. Făcea cîte un favor la unu' sau la altu'. Adicătelea femei, 'nțelegi? Chestii d-astea.

Se scărpină în cap.

– Da' era afurisit, să știi. Mintea lui simplă lunecă în extrema cealaltă. Cam al dracu', după mine. Nu-l iubea deloc femeile, deloc.

Yashim oftă.

– Ce ți-e și cu femeile. Vrei să spui că avea un bordel?

– Mda, cam așa ceva. Și-avea o față cum nu întîlnești pe toate drumurile.

Yashim se îndepărtă, cu picioarele plescăind prin noroi pînă la glezne. Ceva mai departe pe chei, zări poarta unei curți și porni, printre gunoaiele risipite la tot pasul, în căutarea unei pompe de apă. Apăsă mînerul pompei. Un firicel subțire de apă maronie se prelinse din canea.

Locatarii caselor din jur începeau să se trezească. Un oblon se trînti de perete și o femeie se aplecă în afară la una din ferestrele de la etaj.

– Hei, ce tot faci acolo?

– Mă spăl pe picioare, murmură Yashim.

– Vezi c-arunc găleata asta, așa că fii atent.

Yashim se grăbi să se îndepărteze, cu picioarele încă pline de noroi. Ce cartier infect!

Dădu colțul, sperînd să găsească vreo birjă sau măcar o lectică. Pe fiecare prag zăcea cîte un cerșetor zdrențăros sau sforăia cîte un bețivan. Unii dintre ei îl urmăreau pe Yashim cu priviri buimace. Cîrciumile ar fi trebuit să se închidă la miezul nopții, dar Yashim știa că, de regulă, rămîneau deschise cîtă vreme mai aveau clienți cu bani în buzunar, iar cînd aceștia ajungeau cu pungile goale și cu burdihanul plin, cîrciumarii le făceau vînt în stradă. Yashim nu putea înțelege ce-i atrăgea pe oameni la cîrciumă. Preen îi explicase odată, cînd îi spusese că ei îi plăceau cîrciumile pentru amestecul lor de veselie și tristețe.

– În afară de bețivi, nu se știe niciodată pe cine ai să întîlnești acolo sau de ce-au venit. Fiecare are o poveste. Mie îmi plac poveștile, îi spusese ea.

Prea multe povești sfîrșeau astfel, se gîndi Yashim. Înecat cu propria vomă, pe un prag înghețat. Sau mort, cu capul cufundat în

noroi, ca proxenetul cocoșat pe care tocmai îl văzuse, exact în ton cu cartierul.

Parcă Preen îi povestise că stătuse de vorbă cu un cocoșat?

Un șobolan ticălos din port, care-i făcuse silă.

Și care-i povestise despre cadeții care se întîlniseră cu rusul în Grădinile Yeyleyi.

Informatorul ei.

Iar acum, în noroi, zăcea un proxenet cocoșat, mort cu puțină vreme în urmă.

În nici un caz victima unei crime pasionale. A unei lovituri date cu prea mare forță. A unui cuțit de bucătărie aflat la îndemînă.

Nu. Aici era mîna unui profesionist. Cineva care ucidea cu un laț... și cu o lingură de lemn.

Yashim o luă la fugă.

56

Fiecare oraș are cartiere care abia își țin echilibrul pe muchia respectabilității, care nu au nimic de-a face cu faptul că se află aproape de centrul plin de bani și vrednic de invidie. Oricît de spațioase ar fi casele, oricît de confortabile, ele sînt întotdeauna pîngărite într-un mod nedefinit de permanenta trecere a altor oameni: oameni care își iau locuință pentru o săptămînă sau chiar pentru o noapte; care vin și pleacă, înapoindu-se sau nu, și ale căror scopuri sînt imediate și prea confuze pentru a fi înțelese pe deplin. Nimeni nu întreabă. Nu se fac nici un fel de presupuneri. Banii sînt plătiți în avans, încrederea e marfă rară. Prețurile sînt întotdeauna ceva mai mari decît în altă parte, însă clienții fie sînt încîntați să nu aibă de mers prea mult, fie nu au cunoștință de alte posibilități, fiind străini de fața locului.

Cu toate acestea, Preen era cumva un locatar stabil și-și plătea chiria cu regularitate. Proprietarul nu avea ce să-i reproșeze – abia dacă știa de existența ei; el era trimis la cafenea, unde toată ziua juca table cu alți bătrîni, fiind chemat acasă numai dacă nevasta voia să-l verifice pe un nou solicitant sau să vîre spaima într-un chiriaș recalcitrant.

Fără modestie, proprietăreasa lui Preen își conducea cea mai mare parte a afacerilor țipînd din spatele unui paravan zăbrelit, aflat la baza scărilor. Paravanul avea o ferestruică prin care oamenii făceau plățile: întindeau banii prin ferestruică, iar ea îi înșfăca. Dacă voia să arunce o privire, își lipea un ochi de zăbrele. Odaia ei, aflată în spatele paravanului, era destul de întunecoasă.

În acel moment, femeia tocmai urmărea din ochi un negru mărunțel luptîndu-se cu o cobiliță de care se legănau două vase chinezești. Fără să acorde vreo atenție perechii de ochi despre care știa că-l pîndesc din spatele paravanului, omul își cără povara prin dreptul ușii și alergă în curte cu genunchii îndoiți sub greutate. Proprietăreasa îi urmărea mișcările cu invidie și iritare.

Nu ținea neapărat ca el să care lăturci la canal în fiecare dimineață. Dar negrul cel mărunțel pe care-l angajase pentru această treabă știa înaintea ei tot ce se întîmplă.

Negrul se întoarse cu vasele goale și le așeză alături de altele, dispuse în șir, la uscat. Apoi se duse la paravanul cu zăbrele.

– Trei bărbați la numărul cinci. La opt n-a dormit nimeni peste noapte, dar miroase tare rău.

Proprietăreasa își supse buzele, apoi le dădu drumul. Numărul cinci era închiriat pe o săptămînă unui domn singur. O să-l ia ea la întrebări mai tîrziu, cînd vor încerca să plece pe furiș. Cît despre numărul opt, nu era prima oară cînd femeia nu venea acasă noaptea. Mirosul urît era motivul pentru care proprietăreasa nu-și lăsa chiriașii să aducă mîncare în camere.

Dacă avea timp, se gîndi ea, va merge și va arunca acel ceva care se alterase în odaia lui Preen.

În prag se ivi un bărbat. Proprietăreasa îl recunoscu imediat ca fiind un prieten al locatarei de la numărul opt.

Bătu în zăbrele cu încheieturile degetelor.

– Nu vă mai obosiți să urcați, croncăni ea pe ceea ce spera a fi un ton prietenos. Numărul opt era cea mai bună chiriașă a ei. E plecată.

Yashim își încordă privirea spre zăbrele.

– Adică a plecat azi-dimineață?

Era puțin probabil. Negrul cel mărunțel luă un mop și începu să șteargă coridorul, rînjind cu gura pînă la urechi.

– N-are importanță, răspunse proprietăreasa. Deocamdată nu-i acasă. Am să-i spun că ați căutat-o, *efendi*.

– Bine, mulțumesc. Și fii amabilă, dă-i acest mesaj.

Yashim rupse o foaie din carnețelul pe care-l purta asupra lui, scrise în grabă cîteva cuvinte și o împături. Ferestruica se lăsă în jos și o mînă zbîrcită țîșni prin deschizătură, gata să apuce foaia.

– E important să primească mesajul cît mai curînd posibil, adăugă Yashim. Nu știi unde a plecat?

– Voi avea grijă să-l primească, declară femeia pe un ton categoric.

Yashim șovăi. Mai putea oare face și altceva? Se gîndi să urce și să lase un alt mesaj în cameră, dar era prea tîrziu. Zgripțuroaica din spatele ferestruicii luase mesajul, iar servitorul negru spălase deja coridorul.

Își luă rămas-bun de la ferestruică și ieși în stradă.

57

Cînd Preen se înapoie la locuința ei cu chirie, era deja întuneric. Nu că ar fi avut prea multe treburi în acea zi; activitatea avusese loc cu o noapte în urmă, o petrecere între bărbați, unde se servise alcool și Preen acceptase să bea și ea un pahar după ce dansase. Încălca astfel una dintre regulile ei de aur, dar chiar și regulile de acest fel sînt făcute tocmai pentru a fi încălcate, își spusese ea, în timp ce trecuse de la primul pahar la al doilea, iar viitorul mire îi punea întrebări neliniștite despre noaptea nunții.

Așa se făcea că sfîrșise prin a rămîne peste noapte, dormind pînă tîrziu și trezindu-se mahmură.

Ceilalți oaspeți plecaseră de mult, luîndu-l cu ei și pe mire. Preen își amintea vag că în zorii zilei auzise rîsete și gemete înăbușite, apoi se întorsese pe cealaltă parte și adormise din nou. O armeancă foarte grasă, pufnind dezaprobator, îi făcuse o cafea, după care Preen își petrecuse restul zilei la băi, cu un prosop înfășurat în jurul capului.

În drum spre casă se oprise la o patiserie, dar mahmureala îi tăiase pofta de mîncare, așa că se mulțumise să ronțăie puțin din prăjitură, după care îl rugase pe vînzător să i-o împacheteze. Acum o avea în geantă, dar tot ce-și dorea Preen era să urce în odaia ei și să doarmă. Împinse ușa și proprietăreasa bătu imediat în paravanul cu zăbrele.

– Ai un mesaj, îi strigă ea cu glas ascuțit. Ferestruica se deschise și Preen văzu mîna femeii întinzîndu-i o foaie împăturită.

– Mulțumesc, zise ea. Poți să-mi dai o lumînare?

– Spunea că-i urgent. Era prietenul acela al tău care a trecut pe aici mai deunăzi. Cel care vorbește frumos. Uite, ține.

„Adică Yashim“, se gîndi Preen, luînd lumînarea. Ca de obicei, nu primea decît un capăt de lumînare. Proprietăreasa era atentă la astfel de lucruri. Preen se întrebă dacă nu cumva ar fi fost cazul să plece din nou și să încerce să dea imediat de Yashim; cert era că nu putea citi mesajul, dar proprietăreasa nu trebuia să afle acest lucru.

Poate dacă bătrîna n-ar fi stat la baza scării cu lumînarea în mînă, Preen s-ar fi dus să-l caute pe Yashim. Sau dacă proprietăreasa n-ar fi adăugat, pe ceea ce putea fi luat drept ton confidențial, că ar fi recunoscătoare dacă toți locatarii și-ar aminti să nu ducă mîncare în cameră – mirosul din camera lui Preen îl deranjase pe omul de serviciu.

Preen urcă încet scara. În acest anotimp, în casă era curent în permanență și ciotul de lumînare trebuia ferit, să nu se stingă. La etajul doi o luă la stînga, pe un coridor cu tavanul jos, trecînd prin fața a două uși, amîndouă închise și tăcute, apoi ajunse la scărița în spirală care ducea la odăița ei. Urcă încet, urmînd meandrele abrupte ale scării, care îi displăcuseră întotdeauna, fiindcă într-un fel o despărțeau de restul casei, izolînd-o.

Privi în sus și văzu ușa. Pe scările înguste, umbrele dansau ca un cîrd de maimuțe sălbatice.

Se opri și adulmecă aerul. Simțea un miros, exact așa cum îi spusese proprietăreasa. Se întrebă pentru prima oară ce putea fi. Poate murise vreun șobolan sub scîndurile dușumelei. Cutremurată de un fior, întinse un deget prin aer.

Dar mai era ceva ce nu-i plăcea la scările astea, la ușa asta: faptul că trebuia să întindă mîna prin întuneric ca să deschidă zăvorul pe dinăuntru.

Era ca și cum și-ar fi vîrît degetul într-o gură neagră.

58

După ce-i lăsase proprietăresei mesajul pentru Preen, Yashim se înapoiase la Arhivele Imperiale. În lumina zilei, cu soarele palid de iarnă filtrat prin ferestrele înalte, locul nu mai părea deosebit, atmosfera era mai ternă. Dar schimbarea mai avea încă o cauză. Erau de serviciu cîțiva arhivari, însă Ibou, băiatul sudanez, nu se afla printre ei. „Îngerul Bibliotecii", cum îl numi Yashim în gînd.

Șeful arhivarilor era un individ cu o figură posomorîtă și cu mustăți pleoștite, nu un eunuc, ci un absolvent bătrîn al școlii de la palat.

– Divanul are consiliu, explică el mohorît. Vino după-amiază.

Dar Yashim nu avea chef să revină după-amiază.

– E ceva urgent, spuse el.

Arhivarul îl pironi cu ochii lui triști. Arăta teribil de afectat, dar Yashim avea o bănuială că era doar leneș.

– Am nevoie de ajutor acum. Dacă vine vreun ordin de la consiliul vizirilor, te poți întrerupe.

Arhivarul abia încuviință, umflîndu-și obrajii.

– Scrie o cerere. Vom vedea ce putem face.

Yashim se rezemă cu coatele de masa de lectură, mestecînd capătul unui creion. În cele din urmă, scrise: „Foișoarele de foc din Istanbul. Detalii privind amplasamentul". Apoi, ca și cum s-ar fi gîndit mai bine, adăugă: „Rezumat al costurilor de renovare/întreținere între 1650–1750", ca o precizare cu mai multe șanse de a descoperi ce voia să știe.

Arhivarul admise cererea cu un mormăit scurt, fără a se mai obosi s-o citească. Hîrtia rămase pe biroul lui mai mult de douăzeci de minute, timp în care el răsfoia cu degetul un volum de cifre *in quarto,*

iar Yashim se plimba încoace și încolo lîngă ușă. În cele din urmă, arhivarul luă volumul, îi aruncă o privire și sună din clopoțel.

Subordonații săi își făcură intrarea cu același aer de suficiență plictisită, clătinînd din cap și ridicînd din cînd în cînd ochii spre Yashim, de parcă l-ar fi suspectat că venise acolo doar ca să le pună răbdarea la încercare. Într-un tîrziu, unul dintre ei se făcu nevăzut printre teancurile de documente. Se întoarse cam după un ceas.

– Nu avem nici o referire specifică la amplasamente. Există două volume de cifre legate de serviciul de pompieri în general. Cifrele depășesc perioada pe care ai menționat-o. Vrei să le vezi?

Yashim își stăpîni pornirea de a-l trage de nas.

– Da, te rog, răspunse el fără ezitare.

Arhivarul se îndepărtă tîrșîindu-și picioarele. Se înapoie cu două cărți neobișnuit de mici, mai mici decît mîna lui Yashim, și legate în pînză albastră. Cea mai veche din ele, acoperind în linii mari perioada dintre începutul secolului al XVII-lea și anul 1670, era foarte uzată, iar legăturile dintre pagini erau atît de putrede, încît foile se desprindeau mai multe odată, amenințînd să cadă cu totul dintre coperți.

Arhivarul se încruntă.

– Nu știu dacă te pot lăsa să studiezi acest document, începu el.

Yashim nu se mai stăpîni.

– N-am așteptat toată dimineața ca să mi se spună că nu sînt în stare să păstrez ordine în cîteva pagini. Am să studiez cartea aici, pe bancă. N-am s-o scutur, nici n-am s-o filfîi, nici n-am să arunc cu foile în aer.

Cu toate acestea, cele două cărticele îl dezamăgiră. După o jumătate de oră, Yashim nu reușise să găsească decît trei referințe, două legate de foișorul din Stambul, care arsese de două ori din temelii, și cea de-a treia legată doar vag de foișoarele de foc, fără să le enumere sau să le denumească. Mențiunile din micul registru fuseseră scrise de mai multe mîini, ceea ce făcea ca descifrarea unora mai vechi să fie pe cît de dificilă, pe atît de agasantă.

În timp ce se străduia să descifreze o mențiune scrisă într-o caligrafie foarte veche, Yashim își aminti deodată de mesajul lăsat lui Preen. Mesajul fusese destul de limpede și, dacă ea îi urmase sfatul, acum se afla probabil în siguranță, în vreo cafenea de pe Kara Davut, așteptîndu-l și atrăgînd privirile bărbaților. Gîndul îl făcu să zîmbească, dar zîmbetul îi îngheță pe buze.

Mesajul către Preen era un avertisment, instrucțiunile date erau clare. Lăsînd deoparte înfloriturile de stil, dar cu o caligrafie exagerat de alambicată, Yashim scrisese cîteva rînduri pe care le putea citi oricine, chiar și un copil.

„Sîntem chit, doar atît."

Dar numai un copil care știa să citească.

59

Înfiorată, Preen își vîrî degetul în gaura neagră din ușă, apoi îl îndoi, bîjbîind în sus după zăvorul mic de lemn.

Îl simți cu vîrful unghiei și-l ridică. Ușa se deschise și un curent brusc de aer încărcat de miros dulceag și neplăcut de carne alterată îi stinse lumînarea din mînă. Icni speriată și se trase înapoi în întuneric.

Ușa se trînti de perete. În aceeași clipă, Preen simți ceva atingîndu-i în treacăt obrazul, cu un bîzîit ca de insectă. Își feri brusc capul, se poticni și călcă în gol de pe ultima treaptă a scării cufundate în întuneric. Se prăvăli cu zgomot, ricoșînd în zid, și se rostogoli pe o parte pe scara îngustă.

Căzu grămadă, cu trupul învinețit, cu fața lipită de podeaua coridorului. Brațul drept îi pulsa de durere. Timp de cîteva secunde nu se mișcă, neauzind decît zvîcnetul sîngelui în tîmple și propria respirație întretăiată. În întuneric i se părea că suflă nefiresc de tare.

Apoi urechea ei prinse un trosnet înăbușit pe scări, undeva în spate, aproape de picioare, ca și cum cineva ar fi încercat să vadă dacă treapta de lemn îi susținea greutatea.

Zgomot făcut de cineva care se apropia de ea prin întuneric.

Cineva cobora scara, venind dinspre odaia ei.

Zvîncnind instinctiv, își trase picioarele și se rostogoli înspre coridor. În clipa cînd își lăsă greutatea pe braț, o durere ascuțită o săgetă din umăr pînă în gît, smulgîndu-i un țipăt.

Dar țipătul îi muri pe buze.

60

Yashim, care urca treptele cîte două odată, o auzi pe Preen prăvălindu-se pe scări. Ajungînd la etaj, se prinse de perete și-și făcu vînt după colț, pe coridor. Întunericul îl împiedica să se orienteze. Auzi un alt zgomot pe hol și strigă:

– Preen!

Fără să șovăie, urcă două trepte pe întuneric. Numai două, dar ele îi salvară viața. Nu apucă să mai facă alt pas că se trezi împins în spate cu o forță care, cu cîteva secunde mai înainte, l-ar fi azvîrlit pe scări în jos. Simți o lovitură cumplită în obraz și se izbi cu spatele de perete, cu plămînii brusc goliți de aer.

În timp ce încerca apoi cu disperare să-și recapete suflul, îi fulgerară prin minte două lucruri. Unul, că era deja prea tîrziu. Doi, că ucigașul care-l lovise și care tocmai cobora în fugă scările întunecoase de la un etaj la altul nu avea să scape prea ușor.

Întinse mîna și se prinse de o bară a balustradei. Gestul îl ajută să-și recapete respirația normală; în clipa următoare, se ridică în picioare. Rămase un moment pe loc, gîfîind, apoi, cu o înjurătură, o luă la fugă în jos pe scări.

Ajunse pe coridorul de la parter și alergă în stradă, unde se răsuci în loc, privind în toate părțile. Un negru, același pe care-l văzuse dimineață, zăcea întins în praf, continuînd să țină drepte două oale de noapte, cîte una în fiecare mînă, și se holba la Yashim, fără să înțeleagă ce i se întîmplase. Încordîndu-și gîtul, puse jos o oală, aducînd-o peste umăr. Yashim începu să alerge.

Pe străzi era încă multă lume și, deși, din pricina întunericului, îi era greu să-și dea seama cîți trecători erau și unde se găseau pînă nu ajungea în dreptul lor, felul în care oamenii tresăreau și se trăgeau deoparte la ivirea lui îi dădu a înțelege lui Yashim că se afla pe drumul cel bun. „Un om aleargă prin mulțime, își spuse el, iar mulțimea îl așteaptă instinctiv și pe urmăritor – prada și vînătorul, urmăritul și urmăritorul, un lucru vechi de cînd e lumea, mai vechi decît orașul Istanbul.“ Îi veni în minte imaginea celor doi șerpi înghițindu-și unul altuia cozile. Începu să alerge.

Ajunse la colțul străzii și coti brusc la stînga, împins de o furie cumplită și o dorință instinctivă de a se cocoța undeva, de a se urca într-un punct mai înalt. Siluete de oameni se fereau din calea lui. La un colț luminat de făcliile unei cafenele, zări cîțiva inși întorcînd capul către el și-și spuse: „Sînt aproape“. Dar străzile se îngustau din nou. La răscrucea a trei străduțe aproape se opri, aproape rătăci calea, apoi ceva vag în aer, o dîră dulceagă și grețoasă care-i venise în nări și mai înainte, dar pe care n-o putea identifica, îi oferi indiciul căutat și, lăsînd deoparte o alee bine luminată și o alta pe care o știa a fi o fundătură, porni în goană pe cea mai întunecoasă și mai îngustă dintre ele. Nu știa dacă își urmărea prada din instinct, printr-un miracol sau după semne pe care nici măcar nu se putea opri să le descifreze – o pantă ușoară, preferința fugarului pentru întuneric, nu pentru lumină, capacitatea instinctivă și nepusă la îndoială de a face deosebirea între o stradă și o fundătură, abilitate căpătată după ani întregi trăiți la Istanbul: dacă s-ar fi oprit să analizeze toate acestea s-ar fi oprit cu totul, fiindcă aerul îi pătrundea șuierînd în plămîni ca la o șopîrlă furioasă: și tot ca o șopîrlă, își simțea solzii zbîrlindu-se, ghearele rîcîind țărîna.

Se întoarse către zid, întinse brusc mîna să se sprijine și rămase pe loc cîteva secunde, răsuflînd greu. În fața lui luminile clipeau și pîlpîiau roșii în întuneric, un șir de mici altare de stradă, luminate de lumînări ce străluceau în spatele sticlei colorate. Ghici unde se afla. Și, în aceeași clipă, își dădu seama și încotro se îndrepta.

Începu să alerge cu o convingere atît de sălbatică, nedefinită și arzătoare, încît pe strada următoare coti brusc la dreapta, gata să trîntească pe cineva la pămînt.

Izbitura nu fusese prea puternică, umăr la umăr, totuși omul se clătină pe picioare; în același moment, Yashim întoarse capul și-i văzu fața, pe care citi o întreagă gamă de expresii: mînie, nedumerire, apoi chipul omului se lumină, semn că-l recunoscuse.

– Incendiul! strigă omul, aproape rîzînd.

Yashim îi făcu semn cu brațul și începu din nou să alerge, dar omul era în spatele lui.

– *Efendi!*

Yashim recunoscu vocea. În acel punct aleea cotea brusc, iar în capătul ei se zărea o luminiță; drept în față, Yashim văzu ceea ce știa că ținuse tot timpul între dinți, ca pe o coadă de șarpe – imaginea de o clipă a unui om care apoi se făcu nevăzut.

În spatele lui răsună un glas:

– L-am văzut! Să mergem!

Yashim privi pieziș spre celălalt, sosit cu forțe proaspete și alergînd în pas cu el.

– Murad Eslek! gîfîi el. Își aminti de strada care luase foc, de omul negru de funingine care zîmbise și-i strînsese mîna.

Ajungînd într-o alee în care nu puteai să apuci decît la dreapta sau la stînga, Yashim șovăi. Avea senzația că-și pierduse simțul direcției: apariția neașteptată a lui Eslek îl derutase. Își dădea seama că alerga de mult timp. Intuia că se afla foarte aproape – dar, alergînd cu pași grei, pe o străduță obișnuită a Istanbulului, trăia propria mînie și nedumerire. Ceea ce luase drept inspirație se dovedise dintr-odată a fi ceva comun: o simplă coincidență.

– Tăbăcăriile! gîfîi Yashim. Mirosul îi scăpase și, în același timp, îl călăuzise parcă ore în șir. Îl simțise încă din capul scărilor, cînd ucigașul lui Preen îl lovise cu putere. Același miros îl condusese pe străzi, îl atrăsese instinctiv pe alei, îl îmboldise să cotească la dreapta sau la stînga, iar acum, ajuns la un pas de pradă, mirosul îl învăluia cu totul.

Cu încăpățînare, simțindu-se pentru prima oară sigur pe picioarele lui, Yashim ajunse la intersecția unor străduțe amărîte și porni în pas alergător spre stînga. Chiar și prin întuneric își dădea seama că zidurile din jurul lui nu erau compacte. Ici-colo, o lucire palidă îi dădea de știre că trecea pe lîngă vreo locuință, dar în cea mai mare parte a timpului alergă prin întuneric, pînă în punctul în care ulița se pierdea în stufăriș, iar oile și caprele stăteau priponite în țarcuri șubrede. Auzi animalele foindu-se cu clinchet domol de tălăngi; la un moment dat, se izbi de o poartă, în locul în care ulița făcea un cot. Însoțitorul lui rămăsese de mult în urmă, cel pe care-l urmărea nu se vedea nicăieri. Nu i se mai simțea nici mirosul.

Miasma tăbăcăriilor îl acoperise cu totul.

61

Primul lucru pe care-l remarcă Yashim, în afară de mirosul greu pe care era silit să-l tragă în piept, fu lumina.

Stranii coloane de lumină se ridicau din cuvele în care, pe o întindere de cîțiva acri, erau fierte și vopsite pieile de animale. Pe fundalul unei păduri de torțe care licăreau, fiecare cuvă arunca nori de aburi colorați, roșii, galbeni și indigo, care se împleteau și se pierdeau încet în aerul și întunericul nopții. Văzduhul mirosea greu a grăsime și păr ars, dar cea mai cumplită era duhoarea atotstăpînitoare a urinei de cîine folosită la tăbăcirea pieilor. O viziune a iadului.

Un iad în care dispăruse cel urmărit de Yashim.

Yashim se lăsă într-un genunchi și privi cu băgare de seamă în jur.

Auzise despre zona tăbăcăriilor, îi simțise mirosul, însă era pentru prima oară cînd o vedea cu ochii lui. Un zid înalt închidea un spațiu de dimensiunile unui teren de fotbal și, înghesuite la un loc, aproape atingîndu-se una de alta, stăteau cuve fixate într-o pardoseală ridicată, făcută din argilă și ciment, care sclipea de grăsime în lumina torțelor, în timp ce tăbăcarii umblau printre ele, amestecînd cu o prăjină lungă conținutul lor bolborosind. Modelată din

argilă și căptușită cu țiglă, fiecare cuvă măsura aproape doi metri în diametru. Ici-colo fusese improvizat cîte un scripete, pentru a vîrî vrafurile grele de piei umede în vopsea și a le scoate de acolo; în locul în care se întîlneau cîte patru cuve – un spațiu care aducea cu o stea în patru colțuri –, fuseseră prinse grilaje de fier circulare, din cîte își dădea seama Yashim, pentru a aduce aer la focurile de dedesubt. Cîteva dintre aceste grilaje erau vizibile din locul în care stătea el.

Nu se zărea nici urmă de ucigaș, dar Yashim știa că se afla undeva acolo, ascuns poate după vreo cuvă sau nemișcat și lipit de pereții cufundați în umbră. Yashim nu cunoștea aproape nimic despre asasin, decît că putea acționa în întuneric: prin întuneric se aruncase asupra lui, tot pe întuneric o ucisese pe Preen și tot în bezna nopții se furișase să-l sugrume pe cocoșat. Întunericul, se gîndi Yashim, era prietenul acestui om.

Privi din nou cu atenție prin toată tăbăcăria. Era înconjurată de ziduri înalte: abia în celălalt capăt, dincolo de lumina jucăușă, se deslușeau alte uși învăluite în întuneric. Era convins că ucigașul nu avusese timp să ajungă pînă la ele.

Yashim își îndreptă privirea spre cuvele cele mai apropiate. Culorile aburului erau mai puțin vii, poate din pricina felului în care cădea lumina asupra lor; abia spre exterior, unde se întrepătrundeau coloanele de abur, lumina căpăta nuanțe de curcubeu. Unele cuve din apropiere păreau să fie goale.

Yashim se apropie, pășind cu genunchii îndoiți și ținîndu-și cu mîna poalele mantiei. Talpa lui călcă pe argilă. Era neașteptat de alunecoasă, presărată cu stropi fini de abur și grăsime, așa că înaintă prudent, avînd grijă unde pune piciorul. Simțea fierbințeala cuvelor, dar, într-adevăr, printre ele erau și unele goale. Vedea acum că puteau fi golite printr-un cep de lemn agățat de un lanț fixat de un inel metalic de pe muchia fiecărei cuve. Avu imaginea ucigașului ascuns în interiorul uneia dintre ele: la fel ca soldatul găsit cu ceva timp în urmă în cazanul de la grajduri.

Vîrî mîna sub mantie și scoase micul pumnal din teaca de la brîu. O fracțiune de secundă lama lui scînteie sălbatic în lumina stranie, apoi sclipirea se stinse odată cu aburul din aer, condensat pe metalul rece. Întinse pumnalul în față, apucîndu-l cu degetul mare de sub mîner și ținîndu-l strîns cu celelalte degete, ca pe un băț.

Puse talpa pe grătar și un val de aer fierbinte îi învălui piciorul; săltă de cîteva ori pe grătar ca să verifice dacă îi putea susține greutatea și-l simți clătinîndu-se cu un sunet metalic, aproape imperceptibil. Împinse din nou, ceva mai tare. Aceeași vagă senzație că grătarul cedează sub apăsare, numai că de data aceasta se auzi un zgomot, semn clar că grătarul se lovise de bordura lui.

Yashim făcu un pas înapoi și se lăsă pe vine ca să cerceteze grătarul. Măsura cam jumătate de metru diametru și era făcut din bare rotunde de fier puse la distanță de vreo cinci centimetri unele de altele. Își ridică capul, analizînd situația. Ucigașul avusese la dispoziție foarte puțin timp ca să se ascundă. Dacă s-ar fi ghemuit într-una dintre cuvele goale ar fi fost prins ca un urs în bîrlog: ar fi fost o chestiune de timp ca Yashim să-l găsească și atunci...

Întinse mîna și împinse marginea opusă a grătarului: văzu cum se îndepărta încet de el. Într-o parte nu fusese bine așezat, așa încît, continuînd să-l miște încoace și încolo, Yashim îi găsi punctul de sprijin. Își plimbă palma de-a lungul muchiei și scoase un mormăit cînd degetele lui întîlniră o bucățică de material, nu mai mare decît o unghie, agățată în balama.

Se ridică în picioare și se trase înapoi cu băgare de seamă, apoi luă o torță din soclul ei de pe perete. Își roti încă o dată privirea prin tăbăcărie, dar nu sesiză nici o mișcare. Îngenunche lîngă grătar și lipi torța de barele metalice.

Tuneluri. Grătarele erau probabil mai mult decît simple răsuflători, fără îndoială, puncte de acces într-o rețea de tuneluri prin care tăbăcarii își menținеau aprinse focurile cu care fierbeau apa în cuve. Era posibil ca ucigașul să fi coborît pe aici în tunel: în graba lui, totuși, un colț al mînecii se agățase într-o balama, în timp ce asasinul așeza la loc grătarul în urma lui.

Am spus deja că Yashim era curajos în limite rezonabile, dar acest lucru se întîmpla numai cînd renunța să gîndească. Fără ezitare, eunucul ridică grătarul și-și coborî picioarele în tunel. În clipa următoare, ateriză pe vine la baza tunelului, vreo doi metri mai jos, privind uimit la ce îi dezvăluia lumina pîlpîitoare a torței.

62

Ucigașul rămase o clipă în patru labe, ca să-și tragă sufletul. Puternic: da, era foarte puternic. Dar poate că alergatul era pentru cineva mai tînăr; pentru cineva antrenat. El, unul, nu se mai antrenase pentru așa ceva de ani de zile. De zece ani.

„Mișcă-te, se îndemnă el. Tîrăște-te departe de grătar." Pentru prima oară în ultimele patruzeci și opt de ore se simțea obosit. Simțea că-l părăsește norocul.

Misiunea eșuase. Așteptase ore întregi în odaia aceea, cu ochii la ușă. O dată sau de două ori încercase încuietoarea, să vadă cît dura ca ușa să se deschidă larg. Se lăsase întunericul – era în elementul lui.

O auzise venind. Văzuse cum se apropia lumina, urmărise satisfăcut degetul strecurat înăuntru ca să ridice zăvorul. Mîna lui se încleștase pe greutatea de la capătul sforii.

Apoi, în întuneric, totul scăpase de sub control. Dansatoarea făcuse un pas înapoi, nu înainte. Greutatea vîjîise prin aer, apoi auzise prăbușirea. Ar fi putut să meargă pînă la capăt. Dar venise cineva.

„Dacă există cel mai mic risc să fii descoperit, renunță."

Ucigașul începu din nou să se miște, în tăcere, tîrîndu-se departe de grătar, de-a lungul tunelului. „Uită că ai dat greș, se gîndi el. Ascunde-te. Intră în pămînt."

Mișcarea îl liniștea. Își recăpătă suflul. Acum trebuia să se odihnească. Nimeni nu avea să-l urmărească aici, iar mai tîrziu își putea îndrepta greșeala. Acum trebuia să doarmă.

Să doarmă printre altare.

Fiecare dintre ele avînd deasupra un cazan plin cu jăratic.

Aerul era cald și fetid.

Aerul era plin de somn.

Ucigașul se strecură printr-o arcadă scundă și găsi un loc liber pe cărămida caldă. Totodată, pe marginea unui cazan, găsi și o pîine veche de o zi și vîrî în gură o bucată. Scoase dopul unui urcior de lut și bău o înghițitură zdravănă de apă caldă.

În cele din urmă, se întinse pe cărămizile fierbinți, cu mîinile împreunate sub cap.

Apoi, privind în sus la pîntecele rotunjit al cuvelor, scoase un urlet.

63

Yashim își dădu seama că se înșelase în privința spațiilor de sub cuve. Din cîte își dădea el seama, șirul de guri de aer dădea într-o încăpere uriașă și foarte joasă, ridicată pe bolți de cărămidă nu prea adînci. Între bolți, la intervale regulate, se vedeau cazane mari cu jăratic așezate pe cărămizi clădite unele peste altele și care încălzeau cuvele căptușite cu țiglă de deasupra; în lumina palidă și cețoasă din pricina fumului, cuvele stăteau suspendate la fel ca țîțele unei uriașe creaturi a întunericului.

Își luă ochii de la cepurile de lemn atîrnate ca niște mamele de cărămizile care alcătuiau podeaua și pe care sta acum chircit. Într-un fel, nu se înșelase. Se așteptase la un labirint de tuneluri, dar ceea ce găsise era emblema unui labirint, ca și cum podeaua tăbăcăriei ar fi fost crestată de o roată uriașă; ca și cum tunelurile pe care și le imaginase ar fi fost abandonate pe cînd aveau doar cîțiva centimetri înălțime. Toate fiind îngroșate de grăsime colorată.

Porni înainte, tîrșîindu-și picioarele, cu torța într-o mînă și pumnalul în cealaltă. Simți grăsimea cum i se adună sub tălpi: uitîndu-se în jos, o văzu adunîndu-se într-un val gros la picioare. Privind în față, își dădu seama că grăsimea chiar curgea încet spre el. Cineva o dăduse deja deoparte, lăsînd o urmă abia vizibilă, dar inconfundabilă,

iar acum grăsimea se prelingea treptat la loc, dezvăluind în același timp direcția urmei.

Lui Yashim îi veni brusc o idee: se trase puțin înapoi spre gura de aer și se ridică în picioare. Puse torța pe pământ, deasupra capului, apoi se prinse de marginea grătarului și se săltă înapoi în aerul înăbușitor.

În următoarele cinci minute, Yashim se tîrî încoace și încolo în jurul cuvelor. Se duse pînă în celălalt capăt al tăbăcăriei și scoase grătarul, vîrînd torța prin tunel. Urmări din ochi cîteva minute grăsimea care se prelingea.

Se duse în centrul tăbăcăriei și meșteri ceva cu o frînghie atîrnată de unul dintre scripeții folosiți la ridicarea și coborârea maldărelor de piei în cuve.

Cînd termină, puse mîna pe lanțul prins de muchia unei cuve și îl smuci.

Apoi alergă la altă cuvă, la încă una și încă una, trăgînd lanțurile cu toată puterea.

Și undeva departe, venind ca din pământ, auzi un urlet.

64

Ucigașul văzu cum dispare primul cep.

Cu zece ani în urmă, văzuse cum un zid se prăbușește peste el și momentele acelea îi păruseră o eternitate.

Acum, vreme de o eternitate, nu scoase nici un sunet.

Vreme de o eternitate se chinuise să găsească o explicație.

Se rostogoli într-o parte numai cînd, în locul cepului, pe podeaua de cărămidă se prăvăli un șuvoi negru de apă și grăsime încinsă.

Amestecul ricoșă pe spinarea lui, grăsimea încinsă înțepîndu-l cu mii de ace.

Atunci urlă.

În jurul lui se revărsară valuri grele de vopsea clocotită. Șanțul în care stătea lungit se umplu dintr-odată de lichid învolburat. Îngrozit, își cufundă mîinile în torentul opărit, căutînd o cale de scăpare. Se întinse, își prinse degetele opărite de grătar și-l săltă.

Încercînd să iasă afară prin gura de aer, nu observă colacul de frînghie încolăcit strîns de gleznele torturate de usturime.

65

Yashim trase cu toată puterea de celălalt capăt al frînghiei și avu satisfacția să-l vadă pe ucigaș trîntit la pămînt. Dar, în timp ce frînghia aluneca pe șanțul scripetelui, brațul acestuia oscilă greoi spre Yashim și funia slăbi. Yashim trase și mai tare, ca s-o mențină întinsă, dar în acel moment frînghia, care susținea greutatea ucigașului, îi zvîcni în mîini, aproape trîntindu-l la pămînt: frînghia îi alunecă din palme și Yashim se trezi deodată zvîrcolindu-se pe panta unsuroasă. Începu să dea din picioare: stîngul lunecă dincolo de margine și talpa atinse apa clocotită. Își trase brusc piciorul înapoi, icnind, și se lăsă pe o parte.

Zbătîndu-se să-și regăsească echilibrul pe suprafața lunecoasă, Yashim văzu cum frînghia încărcată de grăsime îi scapă încet printre degete. Întinse brusc mîna stîngă și înșfăcă frînghia cu putere, ca pe o bară, cîțiva centimetri deasupra capului, trăgîndu-se în sus puțin cîte puțin, pînă cînd reuși să se țină pe picioare, dar cu genunchii îndoiți. O clipă simți cum îi alunecă sandalele pe podeaua plină de grăsime și se lăsă pe spate ca să-și mențină echilibrul. Totul se întîmplase atît de repede încît, într-un tîrziu, cînd ridică privirea, nu reuși să-și dea seama ce avea în fața ochilor.

La cîțiva metri în fața lui, ceva ce semăna cu un crab gigantic își mișca cleștii într-un jet de abur rozaliu.

Legat la glezne, cu capul în jos, ucigașul își depărta și-și apropia picioarele de la genunchi. Mantia îi căzuse peste cap, dar își agita brațele în sus prin valul de stofă, luptînd să-și țină sub control picioarele. Tivul mantiei plutea într-o baie de vopsea. Era suspendat direct deasupra unei cuve clocotite, unde îl dusese scripetele cînd îi simțise greutatea pe brațul lui.

Yashim trase de frînghie și se ridică în picioare, dar în momentul în care slăbi frînghia ucigașul se prăbuși. Yashim îl trase înapoi,

înfășurînd frînghia în jurul mijlocului și aplecîndu-se pe spate peste cuva de lîngă el.

„Nu pot să-i dau drumul“, se gîndi el.

Omul care se zbătea desfăcu din nou picioarele. „Oare ce făcea?“ Yashim aruncă o privire peste umăr: era aplecat peste o cuvă în care bolborosea un lichid cu miros grețos. Vedea pieile rostogolindu-se înăuntru. Trebuia să-și păstreze echilibrul, să-și sprijine picioarele de muchia cuvei, să le miște de-a lungul scîndurii pline de grăsime și să apropie treptat frînghia, fixînd-o apoi de scripete.

Abia atunci văzu ce încerca să facă omul: ținînd cuțitul în mînă, se întindea în față, făcîndu-și vînt cu picioarele ca să reducă distanța, în încercarea de a tăia nodul.

Nu-și dădea seama unde se găsea.

Dacă ar fi tăiat frînghia, s-ar fi prăbușit în cuva cu vopsea.

Dar și Yashim se legăna deasupra unei cuve cu lichid clocotit, din care se ridicau miasme insuportabile. Numai greutatea ucigașului îi mai ținea picioarele pe muchia cuvei.

Din clipă în clipă, funia avea să treacă șuierînd prin șanțul scripetelui și Yashim avea să cadă pe spate în lichidul bolborosind.

Se echilibrau unul pe celălalt.

Frînghia se scutură și slăbi un centimetru.

Yashim o prinse și mai strîns. Privi prin vălătucii de abur purpuriu și galben, și văzu că dincolo de uși întunericul începea să se risipească.

Un grup de bărbați se desprinse din întunericul ușii și începură să alerge spre el pe pardoseala lucioasă a tăbăcăriei.

Și, judecînd după direcția din care veneau și după felul în care se mișcau, lui Yashim nu i se părură prea prietenoși.

66

Frînghia se mai zgîlțîi o dată și Yashim se luptă să-și mențină echilibrul pe muchia cuvei. Piciorul drept își pierdu punctul de sprijin și o clipă eunucul se legănă deasupra lichidului din cuvă. Ca să-și

regăsească poziția, se văzu nevoit să dea drumul frînghiei pînă cînd aceasta ajunse aproape orizontală. Simțea fierbințeală în ceafă și greutatea lichidului care-i impregna veșmîntul.

Mai mult din instinct decît dintr-o hotărîre rațională, smuci violent frînghia ca să poată pune din nou piciorul pe muchia cuvei. Reacția contragreutății umane de la celălalt capăt al funiei îl aduse o clipă în poziție verticală; ucigașul se prăbuși. În clipa cînd atinse apa opărită, își agită convulsiv picioarele pentru ultima oară, apoi frînghia cedă. Yashim se dezechilibră și începu să-și miște spasmodic brațele prin aer, iar ucigașul se prăvăli în cuvă. Regăsindu-și echilibrul, Yashim apucă să mai zărească o mînă țîșnind afară din cuvă, apoi scufundîndu-se în apa ce bolborosea.

Nu avea vreme să cugete la cele întîmplate. Ocolind suprafața alunecoasă dintre cuve, bărbații din prag se împărțiră în două șiruri, mergînd pe lîngă perete și strigînd: „Opriți-l! Închideți porțile!“ Yashim începu să se deplaseze în zigzag spre poarta din colț, pe unde intrase. Numai că el era nevoit să se miște cu prudență, pe cînd ceilalți, departe de marginile cuvelor și adăpostiți de zid, continuau să se apropie.

Cînd Yashim trecu de grătarul prin care coborîse prima oară, cîțiva tăbăcari ajunseseră deja la poartă. Se aplecă și scoase grătarul cu mîna stîngă, ca pe un scut: cu mîna cealaltă apucă pumnalul cu lamă scurtă. Știa deja că gestul era inutil. Bărbații de la poartă stăteau aduși de spate, cu genunchii îndoiți, gata de luptă. Ceilalți, intuind un moment prielnic, plecaseră de lîngă perete ca să se apropie de el printre cuve.

Se răsuci brusc. Un bărbat venind din spate se repezi spre el și Yashim îi crestă obrazul cu pumnalul. Un altul se apropie și Yashim îl izbi cu grătarul pe care-l ținea în mînă ca pe o mănușă de oțel: bărbatul căzu pe spate. Întorcînd capul, văzu că la porți era puhoi de oameni; nici vorbă să scape pe acolo.

Ghici o mișcare înapoia lui și se întoarse în loc, o clipă prea tîrziu. Nu avu răgaz decît să vadă un chip negru de furie, apoi o lovitură năucitoare în ochiul drept îl aruncă la pămînt. Împunse orbește în aer cu pumnalul, așteptînd ca omul să se înfigă în tăiș sau să se

ferească, ajungînd astfel să se lupte corp la corp; dar cum nu se întîmplă nimic din toate acestea, Yashim se rostogoli pe jos, încercînd să ridice grătarul și să-l folosească drept scut.

Apucă să-l vadă pe omul cu fața înnegrită smucit de braț și tras spre dreapta. Cel care-l înșfăcase se aplecă, apoi țîșni ca un pește din apă și-l pocni cu precizie pe atacator chiar în vîrful nasului. Acesta se prăbuși, iar cel care-i dăduse lovitura se întoarse spre Yashim și zîmbi larg.

– Și acum să te scoatem dracului de aici, zise el.

67

Se zvonea că lupta – numită doar o simplă încăierare – continuase multă vreme după ce Murad Eslek îl ajutase pe Yashim să-și croiască drum cu pumnii, cu picioarele și cu pumnalul afară din tăbăcărie, în tăcerea și întunericul din jur.

În timp ce înaintau pe bîjbîite de-a lungul ulițelor, lumini palide sclipeau deasupra capetelor lor, în spatele obloanelor. Cînd și cînd se auzea trîntindu-se vreo ușă. Undeva, departe, începu să latre un cîine. Pașii lor răsunau înfundat pe pavaj, ecoul fiind preluat de casele cufundate în somn și în tăcere. Un vînt rece aduse miros de tencuială umedă și un iz persistent amintind de miasmele nopții.

– Pfui! Da' știu că duhnești, măi frățioare! spuse rîzînd Murad Eslek.

Yashim clătină din cap.

– De n-ai fi fost tu, zise el, n-ar mai fi avut cine să duhnească. Îți datorez viața.

– Las-o baltă, *efendi*. A fost o bătaie pe cinste, atîta tot.

– Totuși, spune-mi cum...

Yashim se încruntă ușor. Acum, că toată agitația se domolise, piciorul opărit începea să-l usture.

– Destul de simplu, răspunse Eslek. Numa' ce te-am văzut alergînd ca un apucat – și mi-am zis, poate te jefuise cineva, știu io? Da' cînd ai luat-o spre tăbăcărie nu mi-a mirosit a bine... adică, știi, cu ăia nu-i de glumă. Atunci mi-am zis că o să ai nevoie de niscaiva

artilerie grea. Așa că am rupt-o la fugă înapoi și-am adunat băieții. Am luat la rînd cafenelele. Am dat sfară-n țară. E rost de scandal la tăbăcărie? Nici o problemă. Păi cum, cînd am venit și-am văzut în ce belea intraseși, flăcăii au dat buzna ca măgaru' la morcovi. Bună treabă!

Yashim zîmbi. Ajunseseră deja în oraș. Străzile erau pustii și-și spuse că era prea tîrziu ca să mai facă o baie. Eslek păru să-i citească gîndurile.

– Io lucrez la transporturi. Adică muncesc noaptea, *efendi*. Aprovizionez piețele, îndeosebi legume și vite mici. Cînd am dat nas în nas cu dumneata tocmai mă duceam la muncă. Treaba e că există un *hamam* pe care-l folosim noi, deschis toată noaptea și de care dumneata, un domn, s-ar putea să nu ai cunoștință. Adică-i mic, dar io zic că-i curat. Măcar așa n-o să-ți mai umpli casa de duhoare. Nu vreau să te jignesc, se grăbi el să adauge, da' mirosu' de tăbăcărie îți intră în piele. Din pricina grăsimii.

– Nu, nu, ai perfectă dreptate. Ți-aș fi recunoscător. Dar ai făcut destule pentru mine astă-seară. Nu vreau să te iau de la treburile dumitale.

Eslek clătină din cap.

– Aproape am ajuns, spuse el.

La ușa *hamam*-ului se despărțiră, strîngîndu-și mîinile. Yashim murmură ceva, dar Eslek protestă.

– Nici pomeneală, *efendi*. Dumneata ai sărit să ne ajuți în noaptea cu incendiul. Am nevastă și copii pe strada aia, și ei știu ce lucru mare ai făcut pentru ei. Voiam să vin și să te caut... la Cerbul, parcă așa ai zis... să-ți mulțumesc cum se cuvine. Și ascultă povața mea, nu-ți mai face de lucru cu tăbăcarii. Sînt murdari, *efendi*, și nu numai din pricina grăsimii.

Yashim îi era recunoscător pentru baie. Eslek avusese dreptate: era curată. Proprietarul, un bătrîn armean măsliniu la față, cu o figură obosită și inteligentă, acceptă chiar să trimită un băiat să aducă veșminte curate de la proprietăreasa lui Yashim, în timp ce acesta se spăla de grăsimea colorată prinsă între degetele de la picioare și de

duhoarea de urină care-i intrase în piele. Și, în tot acest timp, eunucul se străduia să nu-și amintească de ceea ce știa.

Își desfășură turbanul și-și turnă apă în păr. Preen era moartă. Se concentră asupra locului în care se găsea. Cînd slujbașul de la băi îi aduse o bucată de săpun, acesta mirosea, descoperi Yashim, la fel ca Murad Eslek. Își atinse obrazul stîng: mîine va avea un ochi vînăt. Continuă să folosească polonicul, turnîndu-și ritmic apă fierbinte pe cap, frecînd săpunul ca să ajungă la piele, după urechi, pe gîtul amorțit de durere. Avea coastele învinețite în locul în care ucigașul se aruncase asupra lui, pe coridorul locuinței lui Preen. Iar Preen murise. Yashim își ridică brusc capul, urmărindu-l din ochi pe slujbașul care tocmai îi aducea un lighean cu apă rece pentru piciorul opărit. Cu genunchiul nu era nimic de făcut. Era roșu și îl durea. Se va vindeca.

Se străduia să-și amintească urmărirea de pe ulițe. Palewski îi povestise cîndva cum intrase Napoleon în Italia, cîștigînd bătălie după bătălie împotriva austriecilor, pînă cînd simțise că-i fuge pămîntul de sub picioare. Așa simțise și el, urmărindu-l pe ucigașul cocoșatului pe străduțele în pantă ale Istanbulului. Urmărindu-l pe ucigașul lui Preen.

E drept, nu reușise să-l salveze pe ucigaș. Altfel, l-ar fi putut face să vorbească. Să afle... ce? Amănunte, nume, locuri.

Nici măcar acum nu-și dădea seama dacă ucigașul știuse ce se întîmplă atunci cînd se luptase să reteze funia care-l lega de scripete. Yashim sperase să-l poată trage cîțiva centimetri mai încolo de cuva clocotită. Oare ucigașul știuse unde se afla? Voise să-și ia singur viața? Yashim era îndeajuns de cucernic să spere că nu fusese așa.

Și totuși, nu reușea să-și alunge gîndul că ucigașul, ca și el, înțelesese că amîndoi erau prinși de aceeași frînghie: legați unul de altul minute întregi, într-o perfectă înțelegere. „Voia să murim amîndoi“, așa bănuia Yashim.

În schimb, aflase cum fusese fiert cel de-al treilea cadet ucis, astfel încît oasele lui să rămînă perfect curate. Dar acest lucru, se gîndi el, era ceva ce ar fi putut ghici. La urma urmei, marele maestru al breslei vînzătorilor de supă îi povestise deja cum se întorseseră

ienicerii la Istanbul și cum își căutaseră slujbe ferite de ochii lumii. Paznici. Fochiști. Tăbăcari. Își aminti chipul înnegrit și brăzdat de cicatrici al omului care-l lovise, trîntindu-l la pămînt.

„Oare de asta murise Preen?“

Yashim își stoarse părul.

Preen era moartă.

Și de ce dorise ucigașul atît de mult să moară?

Oare ce anume, în afară de teama de justiție, ar fi făcut pe cineva să prefere mai curînd să moară decît să vorbească?

Yashim nu se putea gîndi decît la două lucruri.

Unul era frica.

Celălalt era credința: o moarte de martir.

Își dădu brusc capul pe spate, gîfîind, cu ochii înțepați de usturime.

Preen murise singură, în întuneric, fără vină.

Inteligentă și capricioasă, afectuoasă și blestemată pentru totdeauna, murise din pricina lui.

El o rugase să-l ajute.

Dar nu numai asta. Yashim gemu, cu dinții dezgoliți într-un rînjet, strîngînd din pleoape și lovindu-se cu capul de faianța zidului din spate.

Niciodată n-o învățase să citească.

68

Zorii se iviră, cu lumina lor strălucitoare și curată. Pe străzi, locuitorii Stambulului se salutau unii pe alții, fericiți că se întorsese vremea bună și exprimîndu-și speranța că pîcla așternută deasupra orașului în ultima săptămînă avea, în sfîrșit, să se ridice. Optimiștii declarau că valul de crime părea să se fi încheiat, dovadă că mesajul rostit de imami își atinsese scopul. Pesimiștii preziceau că pîcla avea să persiste. Numai fataliștii, care la Istanbul erau de ordinul sutelor de mii, se mulțumeau să ridice din umeri și să comenteze că, la fel ca în cazul incendiilor și cutremurelor, totul se întîmpla din voia lui Allah.

Yashim se duse devreme la cafeneaua din Kara Davut. Proprietarul îl văzu că șchioapătă și, fără un cuvînt, îl pofti pe un divan cu perne, ceva mai departe de trotuar, dar de unde putea urmări în continuare ce se întîmplă pe stradă. După ce i se aduse cafeaua, Yashim întrebă:

– E cineva care ar putea duce un mesaj din partea mea, ca apoi să-mi aducă și răspunsul? L-aș ruga pe fiul dumitale, dar e cam departe.

Spuse adresa. Proprietarul se încruntă și-și lăsă colțurile buzelor în jos.

– E vremea să-l trimit și pe el, vorbi omul morocănos. Mehmet se poate duce. Ei, Mehmet!

Auzind chemarea tatălui, un băiețaș de vreo opt sau nouă anișori dădu buzna din spatele prăvăliei. Făcu solemn o plecăciune și rămase privindu-l pe Yashim cu ochii lui mari și căprui, frecîndu-și un picior de celălalt.

Yashim îi dădu o pungă și-i explică răbdător unde trebuia să meargă. Îi vorbi despre bătrîna din spatele paravanului cu zăbrele.

– Trebuie să bați în grilaj. Cînd îți răspunde, transmite-i complimentele mele. Dă-i banii și spune-i că sînt pentru... cheltuielile doamnei Preen de la camera opt. Să nu te sperii, orice ți-ar zice. Doar ține minte ce ți-am spus.

Puștiul încuviință din cap și alergă afară, unde un grup de oameni se adunase să privească un derviș dansînd în stradă. Yashim zîmbi fără voia lui, privind cum băiatul își făcea loc fără ezitare printre faldurile veșmintelor celor de afară, apoi cum apuca în josul străzii. „Un comision lugubru, își spuse el; tatăl puștiului nu va fi deloc încîntat."

– Ai un copil bun, remarcă Yashim cu un sentiment de vinovăție. Ar trebui să fii mîndru de el.

Tatăl dădu din cap evaziv și începu să lustruiască niște pahare cu o cîrpă.

Yashim sorbi din cafea și se întoarse din nou spre fereastră să privească spectacolul din stradă.

Dervișul dansa în mijlocul cercului de privitori, care, din cînd în cînd, erau nevoiți să se dea deoparte, făcînd loc cîte unui client care intra sau ieșea din cafenea, astfel încît Yashim reuși să-l zărească

pe dansator. Acesta purta o tunică albă, moletiere albe, tichie albă și-și îndoia brațele și picioarele după un ritm numai de el știut, ținînd ochii închiși. Totuși, nu era în transă. Din cîte își dădea seama Yashim, părea să fie unul dintre acele dansuri simple ale căutătorului de adevăr, o redare stilizată a Ignoranței căutînd Calea cea Dreaptă.

Vru să se frece la ochi și, fără voia lui, scoase un icnet de durere. Uitase de vînătaie.

Un post de pompieri. Alt foișor. Studierea dosarelor de la Arhivele Imperiale nu dusese la nici un rezultat. Referirile la foișoarele de foc erau mult prea puține pentru a-i folosi la ceva și, oricum, nu însemnau nimic. Tot ce se putea spune era că existau foișoare; Galata, Baiazid. Asta știa toată lumea. Poate că nu căutase în cartea care trebuia.

Numai de-ar fi putut ajunge la tînărul și eficientul sudanez Ibou.

Căutase dovezi despre un al patrulea foișor. Nu găsise nimic.

Poate că nu exista nici unul.

Dar dacă a patra locație nici nu era un foișor?

Și dacă nu era un foișor, atunci el ce căuta de fapt?

Îi veni în minte cel de-al doilea vers al poemului *karagozi*.

Neștiutori
Și neștiind că sînt neștiutori
Ei caută.

Ei, bine, în punctul acesta se găsea și el. Neștiutor, căutînd. Și ultimele cuvinte?

Învață-i.

Toate bune și frumoase, se gîndi Yashim, dar ce să-i învețe? Iluminare? Sigur, asta trebuie să fie. Dar pentru el nu însemna nimic. După cum spunea și poemul, el nu știa nici măcar ce nu știa. S-ar fi putut învîrti astfel în cerc o veșnicie.

Așadar, cine erau acești oameni care se presupunea că ar fi trebuit să-i învețe pe alții? Pur și simplu învățători. De pildă imami, îndesînd cu forța versurile Coranului în mințile turmei lor de drept-credincioși. Poate instructori de artilerie *ferenghi* încercînd să explice regulile matematicii unui nou contingent de tineri recruți. Învățători erau și la medrese, școlile de pe lîngă moscheile orașului, unde puști isteți învățau elementele de bază ale logicii, retoricii și limbii arabe.

Afară, dervișul își terminase dansul. Scoase o tichie de la brîu și trecu prin cafenea, cerînd de pomană. Ori de cîte ori primea cîte ceva, se oprea, întindea mîna și murmura o binecuvîntare. Yashim îl zări cu coada ochiului pe proprietar privindu-l, cu brațele încrucișate. Eunucul nu se îndoia că, dacă ar fi fost vorba de un simplu cerșetor, proprietarul l-ar fi dat afară, poate omenindu-l cu un bănuț, dar fiindcă era un derviș... nu, *baba* se cereau respectați, întrucît ei le arătau oamenilor calea. Calea către un adevăr mai înalt.

Dervișii erau învățători ai adevărurilor superioare.

Dar și *karagozi* erau învățători ai Căii lor.

Yashim își aplecă umerii, încercînd să se concentreze.

Nu de mult avusese în minte versul: „Neștiutori, ei caută. *Învață-i*“. Și-și spusese – sau poate fusese doar un simplu gînd – că probabil el, unul, era greu de cap.

Unde se întîmplase? Avea senzația că, la urma urmei, totuși învățase ceva. Se gîndise la versul acela și auzise ceva util. Dar nu-și mai amintea nici locul, nici momentul.

Închise ochii. Se străduí să găsească răspunsul în mintea lui.

Greu de cap. Cu ce ocazie îl săgetase acest gînd?

Nu-i venea nimic în minte. Să mai încerce o dată.

Ghicise că existau patru foișoare. Bătrînul Palmuk, pompierul, negase acest lucru.

Atunci își aminti. Nu bătrînul, ci celălalt, Orhan. Orhan îi povestise despre foișoare în timp ce stăteau la parapetul Turnului Galata, învăluiți în ceață. El îi descrisese foișorul distrus și cum, în locul lui, fusese înălțat cel din piața Baiazid. Vechiul foișor arsese, așa spusese Orhan, odată cu *tekke*. O *tekke* la fel ca aceea de la parterul Turnului Galata.

Deci, ambele foișoare fuseseră dotate cu cîte o *tekke karagozi*. Încă nu putea fi sigur în privința foișorului din piața Baiazid, dar o *tekke* era cu siguranță un loc în care se învăța adevărul în viziunea *karagozi*. „Neștiutori, ei caută. *Învață-i.“* Și coincidența făcea ca acele *tekke* din foișoarele de foc să fie cele mai vechi din oraș.

– Mi-am amintit tot, anunță Yashim.

Se ridică brusc și văzu cum dervișul clipea zîmbind, întinzîndu-i tichia pentru bani. Tichia trecu pe sub nasul lui Yashim.

Eunucul ieși din cafenea.

Dervișul întinse amîndouă mîinile în semn de binecuvîntare. Văzuse în tichie un țechin de argint.

69

– *Charmante! Tout à fait charmante!* Dacă aș fi mai tînără, draga mea, aș fi de-a dreptul geloasă.

Eugenia se îmbujoră ușor și făcu o plecăciune. În mintea ei nu exista nici o îndoială că Valide, care stătea sprijinită între perne pe canapeaua de la fereastră, trebuie să fi fost cîndva ea însăși de o frumusețe răpitoare. Profilată pe lumina blîndă din spate, avea dezinvoltura și siguranța de sine a unei femei frumoase. Fără a mai pune la socoteală pomeții.

– Mă bucur mult că am reușit să te convingem să vii, continuă Valide, fără urmă de ironie în glas. Ridică lornieta și privi cu atenție rochia Eugeniei. Fetele te vor considera foarte *à la mode,* declară ea. Vreau să te așezi aici, lîngă mine, înainte să te soarbă ele din priviri. Putem sta puțin de vorbă.

Eugenia zîmbi și se așeză pe marginea divanului.

– Ați fost deosebit de amabilă să mă invitați aici, spuse ea.

– Deși bărbaților nici nu le trece prin minte, există foarte multe lucruri pe care femeile le pot aranja, *n'est-ce pas?* Chiar și de aici. *Tu ne me crois pas?*

– Bineînțeles că da, Valide.

– Iar voi, rușii, cîștigați mult în influență la ora actuală. Contele Orloff, predecesorul soțului tău, a fost un bun prieten al imperiului pe timpul crizei egiptene. Din cîte am auzit, avea o nevastă tare urîtă. Dar nu mă îndoiesc că erau foarte fericiți împreună.

Eugenia își îngustă o clipă pleoapele.

– Soția lui era din familia Voronski, răspunse ea.

– S-ar putea să nu-ți vină să crezi, continuă Valide, dar eu n-am fost niciodată impresionată de cei care susțineau că se trăgeau dintr-o veche familie. Nici eu și nici draga mea prietenă din copilărie, Rose, n-am figurat în *Almanahul Gotha.* Am fost istețe și asta contează mult mai mult. Ea a devenit împărătească. Bineînțeles, soțul ei, Napoleon, provenea dintr-o familie oarecare. Îmi pare bine să pot spune că turcii nu au snobisme de acest fel.

Eugenia clipi alene și surîse. Știa că oamenii inteligenți aveau tendința de a-și ascunde această calitate. Trase concluzia că Valide Sultan era o femeie foarte inteligentă.

– Dar, fără îndoială, în imperiu există o singură familie veche, ale cărei pretenții trebuie respectate.

Valide Sultan întinse mîna, punînd-o pe brațul Eugeniei.

– Ai perfectă dreptate, draga mea. Însă fiul meu a fost crescut mai curînd în ideea de-a apăra aceste pretenții decît de a se bizui pe ele. Nu are importanță dacă ești al cincilea, sau al douăzeci și cincilea sau, în cazul lui Mehmet, al douăzeci și optulea sultan al Imperiului Otoman, descendent direct al lui Osman Bei însuși, dacă nu poți dovedi că imperiul are nevoie de tine. Mehmet s-a dovedit a fi peste așteptările mele. Aș vrea să-l cunoști. Nu mă îndoiesc că va fi încîntat de tine.

Valide Sultan văzu expresia surprinsă de pe chipul Eugeniei și rîse încetișor.

– Oh, nu te teme. Fiul meu nu-i Soliman.

Eugenia rîse fără voia ei. Soliman Magnificul, marele sultan din epoca Renașterii, se îndrăgostise lulea de o curtezană rusoaică, Roxelana. Pînă la urmă se căsătorise cu ea – ultima oară cînd un sultan se însurase.

Valide Sultan o strînse ușor de braț.

– Și, *entre nous,* preferă formele ceva mai pline. Ai să vezi.

Ridică mîna. Ca la un semn magic, două fete intrară și făcură o plecăciune. Una din ele ducea o tavă cu cafea în cești minuscule de porțelan. Cealaltă ducea o narghilea.

– Fumezi?

Eugenia înălță spre Valide Sultan o privire surprinsă. Valide Sultan ridică din umeri.

– Mai uită omul. Mă tem că e un viciu al haremului. Dar numai unul. Un altul este pasiunea pentru moda franțuzească.

Le făcu semn fetelor, care așezară tava și narghileaua. Una din ele îngenunche grațios la picioarele Eugeniei și-i oferi o ceașcă de cafea.

– A început inspecția, zise scurt Valide.

Eugenia luă ceașca, murmurînd un cuvînt de mulțumire. Fata nu se clinti, doar își duse mîna la frunte și rosti cîteva cuvinte către Valide.

– Exact cum m-am așteptat, spuse Valide. Fetele se întreabă dacă ai vrea să faci baie împreună cu ele.

70

Yashim urcă scara în spirală, bucuros de veștile primite.

Băiețașul îl găsise pe trotuarul din fața cafenelei. În poziție de drepți, îi turuise mesajul pe care-l memorase în timp ce făcea în fugă cale întoarsă de la proprietăreasa lui Preen.

– Doamna zice că prietena dumneavoastră n-o să moară și că eu n-ar trebui să întreb astfel de lucruri. Zice că doar s-a lovit la brat și are nevoie de odihnă. Mai zice... mai zice... Se strîmbă, străduindu-se să-și amintească. Nu mai țin minte ce-a mai zis, dar cred că era tot ceva de soiul ăsta.

Yashim îi ceru să repete mesajul. Rămase încremenit cîteva momente, apoi începu să rîdă.

– Ai făcut o treabă foarte bună... și mi-ai adus o veste extraordinară. Mulțumesc.

Băiețașul luă moneda cu un aer ceremonios și grav, și dădu fuga în cafenea să i-o arate mamei sale. Yashim o luă în susul străzii și porni în direcția Cornului de Aur, fredonînd o melodie.

Nu-și pierdu buna dispoziție nici cînd își vîrî capul prin trapă, dînd cu ochii de Palmuk, pompierul, sprijinit de parapet, cu spatele la el. Dimpotrivă. Zîmbind, făcu în tăcere cîțiva pași pe acoperiș. Ajuns în spatele lui Palmuk, îl înșfăcă brusc de centură. Înainte ca pompierul să poată reacționa, Yashim îl sili să se aplece peste parapet.

– Ahh! Auu! Să nu faci asta! Orhan! Ah! Dă-mi drumul! Ticălosule! Oh! Oh! Inima mea! Orhan?

– Nu-i Orhan, vorbi liniștit Yashim. Sînt omul pe care l-ai mințit ieri. Foișorul. Îți amintești? Parcă spuneai și că nu-ți plac înălțimile. Dar cine sînt eu ca să te cred?

– Nu-mi plac, *efendi,* zău că nu. Și jur că n-am mințit.

Bătrînul Palmuk zvîrlea din picioare, dar brațele lui erau mult prea în afara parapetului ca să-și poată găsi un sprijin. Yashim îl mai împinse puțin.

– Nu, te implor! Acum aproape că urla, cuvintele îi veneau pe buze în izbucniri întretăiate. Ce ți-am spus eu... voiam să primesc banii. Ți-i dau înapoi.

– O *tekke,* îi strigă Yashim. Există o a patra *tekke,* nu-i așa?

Dar bătrînul era inert în mîinile lui. Yashim își îngustă pleoapele. Se întrebă dacă nu cumva era un șiretlic. Cînd îl va trage înapoi... Pac! Bătrînul Palmuk îi va sări la beregată.

– Atunci n-ai decît să cazi, zise el cu glas tare.

Dar bătrînul Palmuk fie leșinase, fie era foarte tare de înger.

Yashim se gîndi la ucigașul care-și dăduse drumul în vopseaua clocotită. Îl trase pe Palmuk înapoi pe acoperiș.

Chipul omului era ca de ceară. Își plimba înspăimîntat privirea dintr-o parte în alta, abia reușind să răsufle. Apoi plescăi de cîteva ori.

„Am mers prea departe“, își spuse Yashim.

Îl culcă repede la pămînt și-i descheie gulerul cămășii. Îi masă pieptul, împingînd cu amîndouă mîinile. Obrajii lui Palmuk începură să-și recapete culoarea și privirea rătăcită se mai liniști. În cele din

urmă, bătrînul scoase un oftat șuierător, lung și tremurat, apoi închise ochii.

Yashim nu scoase un cuvînt. Rămase în așteptare.

Ochii bătrînului se deschiseră pe jumătate și se ațintiră asupra lui.

– N-ar fi trebuit să faci asta, articulă el cu greu. Ai profitat de neatenția mea, nu-i așa? Nu-i așa, *efendi*?

Yashim, lăsat pe vine, se legănă pe călcîie și pufni lung pe nări.

– M-ai mințit, zise el cu răceală.

Un zîmbet viclean se lăți pe fața lui Palmuk, care rîse fără veselie.

– Asta voiai, nu? Vorbea foarte liniștit. Bătrînul Palmuk la dispoziția clientului. Hei, Palmuk, spune-ne o poveste. Închise ochii din nou. N-ar fi trebuit să faci asta.

Yashim își mușcă buza. Îl disprețuia pe bătrînul Palmuk, iar cu o noapte în urmă ucisese un om. Astăzi...

– Iartă-mă, zise el.

Palmuk își duse o mînă la piept și-și încleștă degetele pe cămașă, adunînd la un loc marginile sfîșiate.

– Era nouă, *efendi*.

Yashim oftă.

– Am să-ți cumpăr alta. Am să-ți cumpăr două. Dar mai întîi spune-mi un lucru. Au avut *karagozi* o *tekke* la foișorul din piața Baiazid? La fel ca asta de aici?

Bătrînul Palmuk făcu ochii mari.

– O *tekke?* La foișorul din piața Baiazid?

Respirația îi deveni șuierătoare. Abia după cîteva momente, Yashim se dumiri că bătrînul rîdea.

– Ți-am spus cumva vreo glumă?

– O *tekke* în piața Baiazid, așa ai zis? Bătrînul Palmuk își frecă nasul cu palma, zîmbind batjocoritor. Da, a existat o *tekke* acolo. Întreg foișorul a fost zidit peste ea.

Yashim încremeni.

– Eski Serai?

– Eu așa am auzit. Cu multă vreme în urmă, cînd ienicerii încă mai păzeau vechiul palat. A ajuns o ruină, nu? Dar *karagozi* n-au

abandonat și *tekke*. Au găsit o cale de-a o păstra, de-a o proteja. Au construit tot foișorul peste ea, pricepi?

Yashim pricepea.

– Deci, o altă *tekke*. De ea aveam nevoie. A patra.

Pompierul schiță un zîmbet mai mult batjocoritor.

– Au fost zeci, *efendi*. Sute.

– Da. Dar pentru pompieri? A existat vreuna... specială?

Bătrînul Palmuk făcu un efort să se ridice în capul oaselor. Se aplecă în față, clătinînd din cap. Cînd vorbi, glasul lui trăda tristețe și uimire.

– Mi-aș dori să știu, *efendi*. Aș vrea să știu ce cauți. Nu știu cine-ți închipui că sînt eu, dar nu de mine ai nevoie. Nu... nu știu despre ce vorbești. Se întoarse să-l privească pe Yashim, cu ochii cenușii rotunzi de mirare. Cîndva am fost hoț de buzunare. În port. Dădea din cap, privindu-l pe Yashim de parcă l-ar fi întîlnit pentru prima oară în viață. Ține minte, *efendi*. N-am fost de față.

„E adevărat, se gîndi Yashim. Îi dau bani. Îi cumpăr cămăși. Și el nu știe absolut nimic."

71

Yashim îl găsi pe ambasadorul polonez îmbrăcat într-un halat de mătase brodat cu lei și cai; firul de aur, acum uzat și fără luciu, era probabil chinezesc, aprecie Yashim. Ambasadorul bea ceai și fixa în tăcere cu privirea un ou fiert; cînd intră Yashim, își duse o mînă paravan la ochi, sucindu-și capul într-o parte și în alta, ca o țestoasă neliniștită. În lumina soarelui, se vedeau fire de praf suind încet spre ferestrele înalte.

– Știi cît e ceasul? întrebă Palewski cu glas coborît. Servește niște ceai.

– Ești bolnav?

– Bolnav, nu. Doar suferind. Oare de ce nu plouă?

Nevenindu-i în minte nici un răspuns, Yashim se cuibări într-un fotoliu și-l lăsă pe Palewski să-i toarne cu mîna tremurîndă o ceașcă de ceai.

– *Mezze,* spuse Yashim. Ridică ochii. *Mezze*. O mică gustare înainte de felul principal.

– Chiar trebuie să vorbim despre mîncare?

– *Mezze* sînt un mod de a trezi atenția oamenilor pentru masa gustoasă care va urma. Prepararea lor necesită mult efort. Sau, mai bine zis, alegerea lor. Uneori, cele mai bune *mezze* sînt cele mai simple. Castraveți proaspeți de Karaman, sardele de Ortakoy, cel mult date prin ou și făină, și apoi puse pe grătar... Fiecare în sezonul în care are gustul cel mai bun; s-ar putea spune că lucrul cel mai important este alegerea lor la momentul potrivit. Ia, de exemplu, aceste crime. Ai avut dreptate, ele reprezintă mai mult decît niște acte de violență izolate. Există un plan, ba chiar mai mult de atît. Luate împreună, ele n-au un scop în sine. Festinul nu se încheie cu *mezze,* nu-i așa? *Mezze* doar anunță ospățul. Iar aceste omoruri, la fel ca *mezze,* depind de momentul în care sînt comise, continuă Yashim. În ultimele trei zile m-am tot întrebat, de ce tocmai acum? Vorbesc despre crime, despre cadeți. Ca să aflu aproape întîmplător că într-una din zilele următoare sultanul e hotărît să emită un decret. Nenumărate reforme.

– Ah, da, edictul, încuviință Palewski, împreunîndu-și vîrfurile degetelor.

– Ești la curent cu edictul? Yashim își întrerupse raționamentul, uluit.

– Nu în mod direct. Acum cîteva săptămîni, anumiți membri ai comunității diplomatice din Istanbul au primit o explicație. Văzu că Yashim deschisese gura să vorbească și ridică o mînă. Cînd am spus anumiți, m-am referit la faptul că nu m-am numărat și eu printre ei. Motivul nu-i greu de înțeles, dacă am dreptate în ceea ce privește edictul și semnificația lui. Unul din scopuri – din cîte știu eu, scopul principal – este ca Înalta Poartă să poată face împrumuturi din străinătate. Evident, Polonia nu are capacitatea de a influența piața

de acțiuni. Așadar, pe mine m-au lăsat deoparte. A fost, în esență, aranjamentul Marilor Puteri. Eu am aflat de la suedezi, care știau, dacă nu mă înșel, de la americani.

– Vrei să spui că au fost invitați americanii?

– Oricît ți s-ar părea de bizar. În definitiv, tu știi cine sînt americanii? Sînt experții mondiali în împrumuturi de bani în Europa. Poarta îi vrea de partea ei. Poate vor izbuti să-și coordoneze eforturile. Și, sincer să fiu, nu cred că Poarta a reușit vreodată să-și dea seama cu adevărat de partea cui sînt americanii. Pașalele voastre încă se mai străduiesc să înțeleagă Declarația de Independență, la șaizeci de ani după eveniment. Palewski se întinse după ceainic. Ideea de republică i-a fascinat întotdeauna, într-un mod aproape copilăresc. Dinastia Osman este probabil cea mai longevivă familie regală din Europa. Mai vrei ceai?

Yashim îi întinse ceșcuța pe farfurioară.

– Am fost un naiv, rosti el. M-am tot întrebat cine știa despre edict. Nu m-am gîndit nici o clipă la puterile străine.

– Dar tocmai puterile străine, observă cu cinism Palewski, sînt cheia – puteri străine, împrumuturi din străinătate.

– Da. Da, desigur.

Cîteva clipe își băură ceaiul în tăcerea întreruptă numai de ticăitul pendulei nemțești.

– Ienicerii ăștia ai tăi, mormăi Palewski, după o vreme. Încă mai crezi că există?

Yashim încuviință din cap.

– Îți place sau nu, sînt sigur de asta. I-ai văzut nimiciți, chiar tu mi-ai spus. Foarte bine. Polonia, după cum crede lumea, a dispărut acum cincizeci de ani. Nici măcar n-o poți găsi pe hartă. Dar tu nu-mi spui asta. Tu spui că dăinuiește în continuare. Polonia există în limbă, în amintire, în credință. Trăiește mai departe, ca o idee. Iar eu vorbesc despre același lucru. Cît despre foișoarele de foc, am avut doar parțial dreptate. Am făcut o legătură între cele trei foișoare despre care știam – dintre care două încă în picioare și unul care a fost incendiat și dărîmat în 1826 – și cadeții, ale căror trupuri au fost

găsite în apropiere. Trebuia să găsesc un al patrulea foișor de foc, nu-i așa? Dar n-am izbutit. N-a existat niciodată un al patrulea foișor. Dar știam că planul nu era greșit. Foișoarele de foc purtau urma ienicerilor pe ele, ca și aceste crime. Nu avea cum să fie altfel.

– Poate. Dar fără un al patrulea foișor, totul pare fără noimă.

– Așa am simțit și eu. Doar dacă nu exista ceva ce nu vedeam – ceva care să lege toate trei foișoarele de un alt loc, care nu este nicidecum un foișor.

Palewski își împinse în față buza de jos și oftă.

– Nu-mi place s-o spun, Yash, dar ai atins un subiect foarte delicat. Hai să uităm o clipă de rezervele mele. Bănuiești că ienicerii i-au ucis pe acești cadeți, date fiind lingurile de lemn și toate celelalte. Strîmbă din nas. Ideea cu foișoarele ți-a venit deoarece ienicerii le-au avut cîndva în stăpînire, ca pompieri ai orașului? Să lăsăm foișoarele și atunci, ce se întîmplă cu teoria ta legată de ieniceri? Răspunde-mi. Nu le poți avea pe amîndouă.

Yashim zîmbi.

– Ba cred că da. Am aflat ceea ce aveam nevoie să știu acum vreo două zile, dar de-abia astăzi mi-am dat seama cum se pune totul cap la cap. Turnul Galata a adăpostit o *tekke karagozi,* un loc sacru pentru ieniceri. Fostul foișor de la cazarma ienicerilor avea și el una.

– Dar turnul lui Baiazid, obiectă Palewski, este modern. Și tocmai asta vreau să spun. Atunci cînd a fost construit, ienicerii – precum și *karagozi* – erau deja istorie. Serios, Yash, obsesia asta cu ienicerii nu face decît să-ți stea în cale.

– Nu cred. Tocmai am descoperit că turnul lui Baiazid a fost construit chiar în locul unei vechi *tekke karagozi* la Eski Serai. Și astfel se fac trei. Ceea ce caut eu acum este încă o *tekke karagozi* – și nici măcar nu știu de unde să încep.

Palewski bîjbîi pe masa de lîngă el și scoase la iveală cîteva cutii lungi din piele. În interiorul uneia dintre ele se găsea o singură foaie de hîrtie împăturită ușor în două. O despături și, spre uimirea lui, Yashim dădu cu ochii de o vedere de ansamblu a Istanbulului,

desenată cu migală în cerneală. În locul unde ar fi trebuit să fie cerul, aerul era plin de nume, însemnări și cifre.

– Căutai o hartă. Aseară mi-am amintit de Ingiliz Mustafa, spuse polonezul.

– Englezul Mustafa?

– De fapt, a fost scoțian. Îl chema Campbell. A venit la Istanbul în urmă cu vreo șaizeci de ani, să pună bazele unei școli de matematică pentru artileriști. Apoi a trecut la islamism.

– Mai trăiește?

Palewski pufni disprețuitor.

– Nu, nu. Mă tem că nici măcar religia islamică n-a putut face asta pentru el. Una dintre obsesiile lui era caracterul sacru al Istanbulului; cît de cufundat în sfințenie e orașul. Aș îndrăzni să afirm că a fost un bun musulman, dar peste educația scoțiană în materie de științe nu se poate trece așa ușor. Harta aceasta arată toate moscheele, mormintele sfinte, *tekke* ale dervișilor și altele asemenea, pe care el le-a localizat în oraș. Ba chiar a tipărit acest lucru pe hartă.

Căută în buzunarul halatului și scoase o pereche de ochelari de citit.

– Privește, fiecare loc sfînt din oraș are un număr. Cheia este aici sus. Paisprezece: Cammi Sultan Mehmet. Moscheea lui Mehmet. Douăzeci și cinci: Turbe Hasan. Mormîntul lui Hasan. Uite, treizeci: *tekke karagozi*. Și încă una. Aici.

Yashim clătină din cap, nevenindu-i să creadă.

– Numai un străin e în stare să facă așa ceva, spuse el. Vreau să spun că e atît de... atît de... Avea de gînd să spună „fără rost“, dar se răzgîndi. Atît de neobișnuit.

Palewski scoase un mormăit.

– Voia să arate cum credința îmbrățișată de el era una cu orașul. Și o mulțime de *tekke karagozi* dintre care să alegi.

– Îți mulțumesc pentru hartă, spuse copleșit Yashim. Apoi îi povesti despre foișoare. Vezi tu, am înțeles greșit. Realitatea este că foișoarele erau și *tekke karagozi*. Faptul că erau și foișoare ar putea fi o simplă coincidență. Cred că asta ar trebui să caut: o altă *tekke karagozi*.

Palewski făcu semn spre hartă.

– Atunci ai de unde să alegi.

– Prea multe, murmură Yashim. Oare care este aceea pe care o caut? Care-i cea de-a patra?

Palewski se lăsă pe spate și-și acoperi ochii cu palmele, căzut pe gînduri.

– Nu mi-ai povestit tu că acele trei foișoare erau și cele mai vechi *tekke* din oraș? Nu așa ziceau pompierii?

Mintea lui Yashim începu să lucreze cu febrilitate. Palewski continuă:

– Poate spun asta numai fiindcă eu sînt polonez și, în adîncul sufletului, toți polonezii sînt iubitori de relicve ale altor epoci. Ia, de pildă, halatul. Știi de ce-l port?

– Pentru că-i comod, răspunse absent Yashim.

– Da și nu. E din Sarmația. Vezi tu, cu ani în urmă, noi, polonezii, ne credeam înrudiți cu un trib de războinici pe jumătate legendar, venit din Sarmația, undeva în Asia Centrală. Presupun că nu ne cunoșteam prea bine originile și ne căutam strămoșii, ca să zic așa. Aveam o adevărată obsesie pentru Sarmația și pentru presupusul stil sarmat – știi tu, mătase, pene și piele stacojie. Cînd am venit aici, am găsit acest halat atîrnat într-un dulap. E o relicvă din altă epocă sau ce-o mai fi. Asta îmi place cel mai mult la el. În fiecare dimineață mă înfășor în istorie. În gloria imaginară a trecutului. În plus, e și foarte comod, cum ziceai tu. Ei bine, ceea ce mă pune pe gînduri este faptul că aceste *tekke* sînt vechi, chiar foarte vechi. Poate chiar primele înființate în oraș. Dacă vrei, ele țin de originile tale. Aici ar trebui să înceapă să caute cei pentru care lucrezi. Poate că a patra *tekke* este și una dintre primele loje din oraș. Prima, a patra, nu contează. Prin urmare, trebuie să cauți o *tekke* la fel de veche ca și cele trei pe care le cunoști.

Yashim încuviință din cap. Cele patru *tekke* inițiale. Se potrivea: tradiționaliștilor le-ar fi plăcut ceva de felul ăsta.

– Ceea ce ar putea explica un alt lucru care nu-mi dă pace, zise el cu voce tare. Nu momentul – e vorba de edict –, ci numărul. De ce

patru? Dacă ai dreptate, dacă ne întoarcem la origini, încercînd să luăm totul de la început, atunci numărul e patru. Patru e numărul puterii, la fel ca picioarele unei mese. E o reflectare a ordinii pămîntești. Patru colțuri ale lumii. Patru vînturi. Patru elemente. Patru este o temelie. Și se întoarce în timp, chiar la originile întregii evoluții otomane! Războiul sfînt... Istanbulul ca fiind cel mai important oraș al lumii.

Lui Yashim i se părea că-l ascultă pe marele maestru al breslei vînzătorilor de supă explicînd că ienicerii construiseră imperiul; că ei, sub îndrumarea acelor *baba karagozi,* cîștigaseră acest oraș de partea credinței.

– Ori de cîte ori lucrurile nu au mers cum trebuie, au existat unii care să justifice că pur și simplu ne-am abătut de la căile strămoșești adevărate, că trebuie să ne întoarcem și să încercăm să fim ce-am fost pe vremea cînd întreaga Europă tremura la picioarele noastre.

– Ei bine, replică sec Palewski, nu chiar întreaga Europă.

– Afară de Polonia, viteazul nostru inamic. Pe chipul lui Yashim trecu o umbră de îndoială. Dar cum să ne dăm seama care era cea de-a patra *tekke,* cea originală? Chiar dacă cineva ar avea cunoștință de ele, harta ta nu oferă date.

Palewski își rodea unghiile.

– Dacă am avea o hartă și mai veche, zise el încet. Una cu adevărat bună, ca s-o comparăm cu asta. La urma urmei, majoritatea acestor *tekke* ar putea să nu existe. Prin eliminare, ai putea ajunge la un rezultat. Își frecă palmele una de alta. Va trebui să fie o hartă foarte bună, chibzui el. Apoi clătină din cap. Ca să fiu sincer, nu sînt prea sigur că vei face rost de una prea curînd. Eu, unul, nu am așa ceva.

Yashim își încordă maxilarul, privind țintă focul.

– Numele de Lorich îți spune ceva? întrebă el liniștit. Flensburg. Pe la 1500.

Palewski făcu ochii mari.

– Cum naiba să nu-mi spună, Yash? Cea mai uluitoare hartă a orașului întocmită vreodată. Sau, cel puțin, așa am auzit. De fapt, ca să fiu sincer, n-am văzut-o niciodată. Probabil că există cîteva copii, dar aici, în Istanbul, n-o să găsești nici una, asta e sigur.

– O hartă uluitoare, repetă Yashim. Însă te înșeli, prietene. Cred că știu exact locul unde s-o găsesc.

72

Jumătate de ceas mai tîrziu, Yashim se găsea sub arcada Ambasadei Rusiei, cochetînd cu gîndul supărător că a ști nu însemna același lucru cu a găsi. Se afla la nici un kilometru de reședința de ambasador a lui Palewski și la nici douăzeci de metri de harta pe care o văzuse agățată în galeria din holul de la etaj. Cît privește șansele de a ajunge acolo, harta putea la fel de bine să fie în Siberia.

După toate aparențele, ambasadorul nu era acasă. Yashim se întrebă dacă și prințul avea același program ca Palewski; poate era în pat cu adorabila lui soție. Gîndul îl tulbură, așadar, ceru să stea de vorbă cu primul secretar. Dar nici acesta nu era disponibil. Lui Yashim îi trecu prin minte să ceară o întrevedere cu soția ambasadorului, dar rațiunea, precum și buna-cuviință moștenită din străbuni îl determinară să excludă această posibilitate. Nici măcar femeile creștine nu deschideau ușa oricărui bărbat care bătea în ea.

– Există cineva cu care aș putea sta de vorbă? E ceva foarte urgent.

În clipa în care auzi pasul milităros, sigur pe el, Yashim înțelese cine ar fi putut accepta să poarte o conversație. Cel cu mîna mutilată. Cu cicatricea aceea urîtă.

– Bună ziua, îl salută Potemkin. Vă rog, poftiți înăuntru.

Yashim îl urmă pe tînărul diplomat în holul mare și privirea lui lunecă instinctiv în direcția scării.

– De regulă, personalul ambasadei nu primește pe nimeni care n-a fost programat pentru audiență. Regret că a trebuit să așteptați atîta timp. Ambasadorul și oamenii lui au deja mult de lucru pentru astăzi. Excelența Sa este așteptat diseară la palat. Mă tem că-i cu neputință să-l întrerup.

Glasul lui era neliniștit, tensionat, își spuse Yashim. Apoi rosti cu voce tare:

– Poate mă ajutați dumneavoastră. Zilele trecute am văzut o hartă interesantă lîngă ușa de la biroul domnului ambasador. Aș vrea s-o mai privesc o dată. Mă întreb dacă...

Pe chipul lui Potemkin se citea nedumerirea.

– O hartă?

– Da. Făcută de Melchior Lorich. E agățată în holul de la etaj.

– Sînt convins că Excelența Sa ar fi încîntat să v-o arate, spuse Potemkin, mai binevoitor. Dacă ați vrea să formulați o cerere scrisă, mă voi îngriji personal ca ea să intre în atenția Excelenței Sale.

– Chiar acum?

Potemkin reuși să schițeze un zîmbet vag.

– Mă tem că este cu neputință. Cererile de acest fel necesită cam o lună să fie aprobate. Poate totuși mai reducem termenul. Să zicem, trei săptămîni?

Yashim scrîșni din dinți.

– Știți, ar putea fi foarte important. Știu că harta este foarte aproape, la etaj. Nu voi deranja pe nimeni.

Potemkin continuă să zîmbească, fără un cuvînt.

– Doar un sfert de oră, îl rugă Yashim, disperat.

– Domnule, dumneavoastră uitați că vă găsiți într-o ambasadă, unde lumea are de lucru. Aici nu-i nici muzeu, nici galerie publică. Sînt sigur însă că Excelența Sa prințul va fi încîntat să vă ia în considerație rugămintea, la timpul cuvenit. Pînă atunci, dacă nu mai aveți nimic altceva de...

– Presupun că încă n-ați avut ocazia să cercetați lista de cheltuieli a slujitorului, remarcă Yashim, sardonic.

– Nu, admise încet atașatul. N-am avut ocazia. Permiteți-mi să vă conduc, domnule.

73

Chiar în clipa aceea, soția ambasadorului era ajutată să se dezbrace de către cinci fete agere, care-i luau veșmintele pe măsură ce

erau abandonate, studiindu-le cu exclamații care mai de care mai admirative și mai entuziasmate.

Sugestia făcută de Valide, că ar fi trebuit să se îmbăieze împreună cu femeile din haremul sultanului, venită după invitația de a trage un fum din narghilea, o lipsise un timp pe Eugenia de puterea de a scoate vreun cuvînt. De felul ei nu putea fi lăsată prea ușor fără replică, dar se gîndise imediat că sultanului i-ar fi putut trece prin minte să se bucure el însuși de plăcerea unei băi. Sau că s-ar fi putut delecta cu priveliștea femeilor în baie, văzută din spatele vreunei ferestruici secrete. Pînă la urmă se întrebă dacă nu cumva Valide Sultan se amuzase pe seama ei.

– Nu te teme, spusese Valide. Sultanul nu folosește niciodată baia femeilor. Fetele ar fi încîntate, dar dacă ai prefera să nu...

„Iată că am primit răspuns măcar la două dintre temerile mele“, se gîndi Eugenia.

– Mi-ar face mare plăcere, declară ea.

Cîteva minute mai tîrziu rîdea, în timp ce fetele îi cercetau corsetul, cu fel și fel de strîmbături caraghioase. Una își umflă obrajii și suflă. Alta, spre veselia generală, mimă că descuie o ușă cu cheia. Înălțînd din umerii albi și fermi, fata îi demonstră Eugeniei că femeile otomane se bucurau de unele libertăți refuzate femeilor europene. Dar cînd Eugenia se dezbrăcă de jupon, toate se traseră înapoi cu sinceră admirație, pînă cînd dădură cu ochii de părul ei pubian. Văzîndu-l, se holbară la el cu aceeași uimire neprefăcută. În sfîrșit, o ajutară să desfacă șireturile și o însoțiră pînă la baie.

Mai tîrziu, Eugenia avea să reflecteze la diferența dintre baia turcească și cea rusească. Pe moșia tatălui ei din afara Moscovei, Eugenia ieșise adesea din aburii cabinei de bușteni în răceala zăpezii, icnind de plăcere, în timp ce slujbașele băii îi plesneau pielea cu un mănunchi de nuiele de mesteacăn pînă se înroșea. În baia haremului obțineai plăcerea ca atare, fără durere, plăcerea părea infinită și trăită în mod ciudat, în cele mai mici amănunte. Fetele o săpuniră, îi frecară pielea, o masară; i se părea că nici cea mai mică părticică a trupului ei nu scăpase atenției lor sau femeii viguroase care-i îndoia brațele și picioarele, îi sucea gîtul în dreapta și în stînga, ba chiar îi

flexa degetele de la mîini și de la picioare. Numai printr-un mare efort de voință, pe care mai tîrziu aproape că avea să-l regrete, își rosti părerea despre ceara fierbinte și briciul pe care slujnica de la baie le adusese din obișnuință. După baie, cînd stătea lungită goală pe sofa în încăperea învecinată, înconjurată de alte femei care fumau, beau cafea și-și apreciau invitata – și toate hainele ei –, Eugenia nu reuși să-și dea seama de cît timp era acolo. Sporovăiala femeilor era odihnitoare și cadența lor ca un ciripit se împletea cu aroma de lemn de măr și tutun, astfel încît, închizînd ochii, se duse cu gîndul la toamnele copilăriei, lîngă un rîu îndepărtat, nu cu prea multă vreme în urmă.

O trezi o mînă rece lăsată pe umărul ei. Se ridică din reflex în capul oaselor, dînd cu ochii de Kislar Agha, care o fixa cu o privire impasibilă. Kislar dădu din cap de cîteva ori, apoi, arătîndu-și dinții mărunți, îi făcu semn că trebuie să se ridice.

Se ridică încet, cu mișcări lente, zîmbind spre noile ei prietene. Ele îi surîseră fugar și o ajutară să se îmbrace. Mai întîi își puse juponul, apoi își înfășură corsetul în jurul trupului. Una dintre fete îi legă șireturile la spate; ar fi vrut să-i fie legate și mai strîns, dar cumva atmosfera destinsă care i-ar fi permis s-o roage pe fată să facă acest lucru dispăruse. Privi spre negrul care îndeplinea funcția de mai-marele eunucilor și care stătea în picioare lîngă ușă, plimbîndu-și privirea prin încăpere. După ce se îmbrăcă, ridică bărbia și-l privi în ochi cu îndrăzneală. El se înclină aproape imperceptibil și deschise ușa.

Ajungînd în apartamentul lui Valide, o găsi pe venerabila doamnă pe divanul ei, la taifas cu un bărbat durduliu, între două vîrste, așezat călare pe un scaun occidental, pe care-l legăna în față și în spate.

Sultanul întoarse capul și se ridică apoi, cu un mic efort.

– Prințesă! Se înclină, îi luă mîna și-și apăsă buzele pe ea. Eugenia făcu o mică plecăciune.

– Bravo! Valide Sultan bătu din palme. Văd că ai reușit să scapi la fel de frumos îmbrăcată ca înainte. Fetelor, explică ea, le-ar fi fost ușor să-i fure hainele.

– Hainele? Sultanul părea nedumerit. Dar noi facem comandă la Paris în fiecare an, Valide.

Eugenia rîse amuzată.

– Cred, Înălțimea Voastră, că pentru noi, femeile, nu hainele sînt interesante, ci felul în care sînt purtate. Și toată lumea, adăugă ea, nevenindu-i în minte un epitet potrivit pentru femeile sultanului, a fost încîntătoare.

Prin „toată lumea“ Eugenia nu voise să spună și Kislar Agha. Kislar Agha îi dădea fiori.

74

– Te-ai întors?

– Stanisław Palewski, îl anunță Yashim, avem la dispoziție exact patru ore. Mergi la o petrecere.

Palewski zîmbi și clătină din cap.

– Știu la ce te gîndești, la concertul ambasadorilor de la palat. Sună foarte tentant, dar eu nu mai particip la astfel de evenimente. La ora actuală eu... Își răsfiră degetele. Ca să spun drept, Yash, problema e îmbrăcămintea. Își coborî vocea. O problemă, ca să zic așa, de molii.

Yashim ridică mîna, semn că nici nu voia să audă.

– Nu vorbim de acele sacouri oribile ca niște carapace de gîngănii pe care le purtați voi. Ai cele mai minunate haine și patru ore la dispoziție. Am și trimis după croitor. Diseară îți vei face apariția la palat ca o întruchipare vie a istoriei Poloniei.

– Cum așa?

– Te vei duce îmbrăcat ca un sar... cum ziceai că-l cheamă?

– Sarmat?

– Întocmai.

Ambasadorul polonez își încrucișă brațele cu încăpățînare.

– O idee mai nebunească nici că se putea. Dar cine te crezi? Zîna cea bună?

Yashim clipi și Palewski chicoti scurt.

– N-are importanță, e un basm. Se încruntă. Ce faci acolo?

Yashim ridicase brațele, fluturînd din degete și făcînd un pas înainte, de parcă Palewski ar fi fost un *djin* pe care tocmai îl invocase să apară din senin.

Palewski își îngustă pleoapele, bănuitor.

– Îmi pare rău, Yash. Știi bine că aș face orice pentru tine. Dar numai în limite raționale. Ca ambasador al Poloniei pe lîngă Înalta Poartă am o răspundere mai mare. Sînt conștient că nația pe care o reprezint este o nație învinsă. Dar sînt încăpățînat, domnule, foarte încăpățînat. Amenință în glumă cu degetul. Numește-o mîndrie, vanitate, cum vrei, dar îți spun un lucru. Nu mă duc printre omologii mei îmbrăcat într-un halat vechi și mîncat de molii nici de dragul tău, și nici măcar de dragul Madonei Negre din Czestechowa.

75

– Excelența Sa nu este acasă, declară cu glas bubuitor majordomul.

Rămase în ușa întredeschisă, cercetîndu-l cu atenție pe turcul care trăsese clopoțelul de la intrare.

– Aș prefera să-l aștept, spuse Yashim. Am destul timp la dispoziție.

Majordomul chibzui asupra celor auzite. Pe de o parte, fusese un compliment la adresa stăpînului său, care era, desigur, un om ocupat. Pe de altă parte, la Istanbul nimeni nu spunea exact ce gîndea. Îl cîntări din ochi pe Yashim. Veșmintele turcului erau cu siguranță curate, chiar dacă mai simple. Ar fi vrut să pipăie mantia cu degetele, să se asigure că era chiar cașmir, dar da... la urma urmei, turcul putea fi un om de vază.

– Dacă doriți să intrați, îl invită majordomul, găsiți un scaun în hol.

Yashim păși înăuntru și se așeză. Majordomul închise ușa în urma lui cu un pocnet sonor. Yashim se instală cu fața spre ușa pe care tocmai intrase și spre cele două ferestre uriașe care coborau pînă aproape de podea. Scara din stînga urca în spirală prin spatele lui Yashim pînă în holul de la etaj. Majordomul se îndreptă cu pas maiestuos spre valetul cu perucă și pantaloni strînși sub genunchi,

postat solemn la baza scării, și-i murmură cîteva cuvinte. Valetul continuă să privească drept în față, fără să răspundă.

– Sper că nu va trebui să așteptați prea mult, spuse majordomul, trecînd pe lîngă Yashim și dispărînd printr-o ușă din dreapta.

Yashim rămase așezat, cu mîinile încrucișate în poală.

Valetul stătea în picioare, cu mîinile pe lîngă corp.

Vreme de douăzeci de minute, nici unul din ei nu făcu vreo mișcare.

La sfîrșitul acestui interval, Yashim tresări brusc. Ridică fruntea. Ceva îi atrăsese atenția la fereastră. Se aplecă ușor într-o parte și privi cu atenție, dar acel ceva care-l trezise din reverie dispăruse. Rămase totuși cu ochii la fereastră.

După vreo treizeci de secunde, aproape sări în picioare, cu ochii țintă la fereastră. Privirea valetului se opri asupra lui, apoi lunecă spre fereastră, însă fereastra era întunecată și valetul nu desluși nimic.

Dar atenția lui Yashim era captată de ceva aflat aproape în afara razei lui vizuale. Curios, se aplecă și mai mult spre dreapta, ca să se vadă mai bine. Din locul în care stătea, valetul își dădu seama că nu avea cum să observe la ce se uita străinul.

Se întrebă ce putea să fie.

Yashim zîmbi în sinea lui, pufni pe nas și continuă să se uite, întinzîndu-și gîtul.

Valetul își freca nervos degetele în podul palmei.

Observă că străinul își mișcase brusc capul, urmărind ce se petrecea afară. Acel ceva părea acum să se îndepărteze, ieșind din raza lui vizuală, întrucît străinul se aplecase în față.

Cu mișcări foarte lente, Yashim se lăsă din nou pe spate în scaunul lui. Avea un aer nedumerit. De fapt, pur și simplu nu înțelegea semnificația a ceea ce văzuse.

Trebuie să fi fost ceva în grădină, valetul era convins de asta.

Într-un loc în care nu ar fi trebuit să fie nimic. Și nimeni.

Se întrebă ce ar fi putut să fie. Fără îndoială, o lumină. O lumină în întuneric, în grădina casei. Ocolind zidul ambasadei.

Oare ce-ar face majordomul în locul lui? Valetul aruncă o privire către turc, care continua să stea cuminte exact unde ședea de o jumătate de oră. Doar puțin mai încruntat.

Pentru că văzuse ceva ce nu se aștepta să vadă. Ceva ce nimeni altcineva nu observase.

Valetul făcu un pas calm înainte, șovăi, apoi porni spre ușa din față și o deschise.

Aruncă o privire în stînga. Spațiile dintre coloanele porticului erau negre ca smoala. Făcu un pas în grădină, apoi încă unul, întinzînd gîtul ca să vadă mai bine.

Simți o umbră în spatele lui și se răsuci pe jumătate. În prag se ivise turcul.

Turcul întinse brațele cu palmele în sus și ridică din umeri. Apoi arătă spre el însuși și spre poartă.

– Plec, zise el în turcește.

Valetul înțelese gestul. Neliniștea lui spori.

Turcul coborî scara.

Valetul așteptă pînă cînd turcul ieși de sub arcadă, apoi coborî și el în fugă treptele și o luă la stînga prin întuneric.

Se bucură în sinea lui de adierea rece care-l izbi în obraz, dar care n-ar fi reușit nici într-o mie de ani să-i ciufulească părul artificial. Dar de văzut tot nu vedea nimic. Alergă spre colțul clădirii și privi de-a lungul aripii de răsărit.

Nu îndrăznea să meargă mai departe.

76

Yashim urcă în fugă scara de la intrare, traversă holul pustiu și sui treptele cîte trei odată. Ajuns sus, încetini pasul și puse mîna pe clanța de la vestibul.

Dar dacă acolo mai era de pază un valet, cum văzuse mai înainte?

Apăsă clanța și păși înăuntru.

Încăperea era aproape cufundată în întuneric. În capătul cel mai îndepărtat ardeau două lumînări în sfeșnicele lor, mult prea departe ca să-i fie de vreun folos lui Yashim. O luă la dreapta, pășind tiptil de-a lungul galeriei. Tablourile în ulei erau greu de distins prin întuneric, dar trecînd pe lîngă unul dintre ele, se opri. Făcu un pas într-o

parte, lăsînd lumina palidă să se oprească asupra picturii și, deși aproape învăluite în umbre, figurile grupate în centrul tabloului erau neîndoielnic cea a țarului și a țarinei sale iubitoare, alături de copilașii lor.

Yashim făcu cale întoarsă.

Două portrete pînă la umeri. Portretul întreg al unui bărbat călare. O scenă pe care nu reuși s-o descifreze, reprezentînd un rîu și un puhoi de oameni și de cai năpustindu-se spre el. Apoi un alt portret.

Ajunsese din nou la ușă. La parter îl auzi pe valet închizînd cu putere ușa de la intrare.

Privi în jurul lui, uimit.

Din cîte își amintea, holul mai găzduia un întreg Parlament de nobili ruși, un Ermitaj de figuri imperiale. Cît despre peisaje, ei bine, tot aici fuseseră înghesuite nenumărate verste de stepă rusească, unde husarii cazaci se aplecau pe ulițele satelor să-și sărute iubitele în semn de rămas-bun.

Însă nicăieri o hartă a Istanbulului.

În locul în care fusese harta era acum portretul unui țar suferind de gută.

Făcu un pas mai aproape. Țarul avea o expresie mirată; probabil nu-i plăcea să nu fie luat în seamă. Chiar și în lumina slabă a lumînărilor, Yashim izbuti să distingă conturul vag al ramei, o urmă albicioasă pe lambriurile întunecate.

„Au luat harta de aici."

Yashim abia avu răgaz să conștientizeze acest gînd îngrozitor, că și auzi pași urcînd scara în fugă.

Fără să șovăie o clipă, se repezi spre ușa din celălalt capăt al coridorului. Clanța cedă imediat și în clipa următoare, Yashim se găsea de partea cealaltă a ușii.

77

Ambasadorul rus își duse monoclul la ochi, apoi îl lăsă să cadă, fără un cuvînt, cu ochii măriți de uimire.

– Nu pot să cred! murmură el, fără a se adresa cuiva anume. Un al doilea secretar, care stătea în picioare în apropiere, se aplecă de parcă ar fi vrut să culeagă remarca și să și-o ducă la ureche; dar nu auzi nimic. Ridică fruntea și urmări privirea șefului său.

În picioare, la intrare, cu un pahar de șampanie într-o mînă, iar în cealaltă cu o pereche de mănuși foarte albe, din piele de căprioară, se găsea Stanisław Palewski, ambasadorul Poloniei. Dar nu semăna cu nici un ambasador polonez din cîți întîlnise rusul pînă atunci. Pe chipul palid ca moartea, ochii albaștri sclipeau de viață și interes ca două safire în zăpadă, dar nu expresia feței lui Palewski era ceea ce-l uluise pe ministrul țarului.

Palewski era învești mîntat într-o haină de călărie, căptușită, mai lungă de genunchi, din mătase de un roșu strălucitor, cu broderii fantastice din fir de aur, cu guler și manșete dintr-o minunată blană de hermină. Vesta lungă era din catifea galbenă, fără accesorii vulgare ca nasturii, era prinsă în talie cu o superbă eșarfă de mătase alb cu roșu. Sub eșarfă se vedeau pantalonii largi de catifea albastră, vîrîți în cizmele răsfrînte, atît de bine lustruite încît reflectau mozaicul model tablă de șah al pardoselii.

Cizmele, afirmase sfidător croitorul lui Yashim, nu erau de competența lui.

Acum însă, lustruite cu migală, nimeni n-ar fi ghicit că aveau găuri în talpă.

– E o veche șmecherie pe care am citit-o undeva, remarcase Palewski, întinzînd liniștit crema de ghete cu o pensulă. Îl foloseau ofițerii francezi în ultimul război, ori de cîte ori Napoleon ordona o gardă de onoare.

78

Yashim închise ușa în urma sa, dînd drumul la clanță foarte încet, ca să nu facă nici un zgomot.

Era și timpul. În momentul în care își lipi urechea de ușa pe care intrase, auzi cealaltă ușă dîndu-se de perete. Cineva păși în încăpere, apoi se opri.

„În cinci secunde vor ajunge și aici", își spuse Yashim. Privi în jur, sperînd să găsească o ascunzătoare.

În clipa următoare, își dădu seama că frumoasa soție a ambasadorului rus, cu trupul înfășurat într-o etolă din blană lucioasă de vulpe, ședea în fața oglinzii, privindu-l cu gura căscată.

Și, în afară de blană, nu mai avea nimic pe dedesubt.

79

Prințul Derențov aruncă o privire spre ambasadorul austriac, un bărbat aproape lipsit de gît, cu o mustață uriașă și un pîntece mare, cît un burduf de vin din Bucovina. Acesta stătuse cu spatele la ușă, așa încît Derențov avu ocazia să-i urmărească plin de satisfacție reacția față de Palewski, în clipa cînd, remarcînd o schimbare de expresie la omulețul cu care stătea de vorbă, austriacul se întoarse, dînd cu ochii de ambasadorul polonez.

Falca lui masivă căzu în jos. Ochii îi ieșiră din orbite. Chipul lui luă pe rînd toate culorile, de la pămîntiu la purpuriu.

„Mare dobitoc", își spuse prințul Derențov. Fără îndoială că polonezul a venit aici în astă-seară îmbrăcat astfel pentru a insulta cu bună știință Marile Puteri, care-i reduseseră la tăcere țărișoara lui belicoasă cu vreo patruzeci de ani în urmă. Dar reacția acelui cîrnățar austriac avea să-i ofere polonezului o oarecare satisfacție.

Austriacul încercă să atragă atenția prințului, mișcîndu-și o labă dolofană prin aer, ca o focă rănită. Derențov se răsuci pe călcîie și începu să discute cu cel de-al doilea secretar al său.

Ambasadorul britanic nu-și întrerupse conversația, ci se mulțumi să arunce din cînd în cînd cîte o privire ba la omologul lui austriac, ba la prințul Derențov, trăgîndu-se de buză ca să-și rețină zîmbetul.

Ambasadorul american exclamă:

– Să fiu al naibii! Ar fi vrut să meargă direct la Palewski și să-i strîngă mîna, dar era nou-sosit la Istanbul, precum și novice într-ale protocolului diplomatic. „Am să stau de vorbă cu tipul înainte de încheierea serii“, își promise el.

Ambasadorul Franței își schimbă discret locul, astfel încît, pășind în sală, Palewski se alătură firesc micului grup al francezului.

Dirijorul imperial, Giacomo Donizetti, care era italian și extrem de romantic, schimbă cîteva cuvinte în șoaptă cu primul violonist. Programul de muzică germană de concert, adecvat ocaziei, se încheie discret și, după cîteva clipe în care se auzi foșnet de partituri, orchestra atacă cea mai recentă poloneză a lui Chopin. Cîțiva dintre invitații mai educați izbucniră în aplauze. Bineînțeles, prințul Derențov își continuă conversația.

Sultanul Mehmet alese tocmai acest moment pentru a-și face apariția. Auzind aplauzele, simți cum îi revine încrederea – detesta aceste activități internaționale – și se duse să stea de vorbă cu ambasadorul Franței.

Ceva mai tîrziu, încerca să-i explice toate acestea mamei sale.

– Mi s-a părut că arăta nemaipomenit de bine. Cred că la fel gîndea și Concordet. Mi-ar plăcea să avem așa un regiment, totul numai eșarfe și culoare. Arăta ca unul dintre ai noștri.

– Asta am priceput și eu, replică sec Valide Sultan. Însă ceea ce nu pot înțelege este de ce ai pus să fie reținut.

Sultanul își răsuci degetele.

– Nu spune bazaconii, Valide. N-am reținut pe nimeni. Am poruncit doar să fie însoțit într-o încăpere laterală. Mai tîrziu i-am pus unele întrebări. La fel am procedat și cu rusul, Derențov. Totul a fost din vina lui, el a propus duelul. Chiar sub nasul meu!

Valide Sultan înțelese ce voia să spună. Cu cîțiva ani în urmă, la sfatul ei, sultanul emisese un decret oficial, susținut de *ulema,* care interzicea practica duelului pe tot cuprinsul imperiului. Decretul îi viza în special pe acei cerchezi încăpățînați din munți, ale căror vechi vrajbe aduceau durere și neliniște în haremul sultanului și o agasau pe Valide Sultan; însă decretul se aplica în egală măsură și străinilor irascibili din Galata.

– Ambasadorul britanic l-a condus pe Palewski suficient de aproape ca rusul să-l audă, explică sultanul. Prin urmare, a fost și vina lui. Eu nu eram acolo, dar se pare că Stratford Canning s-a străduit să atragă atenția lui Derențov, iar rusul s-a întors atît de brusc încît i-a dat lui Palewski peste mîna în care ținea șampania, vărsîndu-și băutura pe cămașă. Știi cum sînt oamenii aceștia. Sau măcar îți poți închipui. Derențov a pretins că a fost insultat. Polonezul a scos batista și a început să-i șteargă piepții cămășii... hi, hi, hi!

– Mehmet!

– Păi, a fost nostim, Valide. Știu precis că rușii n-au recunoscut nici măcar o dată existența lui Palewski. De fiecare dată s-au prefăcut că nu-l vedeau. Iar acum Derențov pretindea duel în zori, în timp ce ambasadorul polonez îl ștergea de șampanie cu batista!

Valide Sultan cedă și ea umorului situației.

– Și ce-a spus polonezul?

Mehmet se legănă pe loc, cu ochii închiși.

– A spus... hi, hi, hi... a spus... ha, ha, ha... În acest caz, accept provocarea dumneavoastră și n-aveți decît să vă ștergeți cu batista proprie! Hi, hi, hi!

Valide Sultan, care nu rîsese de cîțiva ani buni, poate chiar mai mult, se molipsi de rîsul fiului ei. Trecuse multă vreme de cînd nu mai mersese la nici o petrecere, dar știa ce caraghioși pot arăta bărbații cînd sînt împreună.

Sultanul Mehmet se potoli primul și-și continuă istorisirea, pufnind în rîs din cînd în cînd.

– După aceea a trebuit să-i despart eu. Polonezul s-a îndepărtat foarte politicos. Am stat de vorbă cu el și l-am lăsat să plece. Cînd am ajuns la Derențov, era furios la culme, îi tot dădea înainte cu încălcarea drepturilor lui diplomatice și altele asemenea. L-am lăsat să bată cîmpii, după care i-am zis și eu ce aveam de zis, cum e cu duelurile și care-i legea, exact cum îi spusesem și ambasadorului polonez. I-am spus că o societate civilizată se distinge tocmai prin respectul față de individ și prin respectul individului față de lege, că înțelegeam, desigur, principiile diferite ale altor națiuni, dar că în imperiul pe care-l conduc eu duelul este interzis. Am spus că de

aceea avem legi, care – am adăugat – vor fi întărite și clarificate peste cîteva zile. Între timp, i-am pretins doar să-și ceară scuze.

– Și?

– Dacă ar fi fost să-l las să plece numai în schimbul acelor scuze, Valide, atunci poate ar fi și acum închis în cameră. Am acceptat cîteva cuvinte bălmăjite – înjurături, sînt sigur – drept semn că regreta, lucru pe care i l-am spus și lui. Pe urmă l-am îndemnat să meargă acasă și am părăsit încăperea.

– Așa, *mon brave!* Ești tare isteț!

Valide Sultan își prinse fiul de urechi și-i dădu o sărutare.

80

Înainte ca Yashim să-și revină din surpriză, Eugenia întinse un deget într-un gest ce nu admitea replică.

– Ascunde-te sub pat, îl îndemnă ea.

Yashim nu avea nevoie să i se mai spună și a doua oară. Se repezi spre pat și se tîrî sub el. O văzu pe Eugenia apropiindu-se de ușă în picioarele goale; în trecere luă ceva de pe pat. Un halat de mătase foșni prin aer, apoi i se înfășură în jurul gleznelor.

Se auzi o bătaie în ușă. Yashim își încordă auzul, dar tot ce reuși să audă fu glasul Eugeniei – *niet, niet* – și cîteva cuvinte în șoaptă. Ușa se închise și picioarele ajunseră din nou la marginea patului. Apoi halatul lunecă pe podea ca un nor moale și picioarele dispărură.

Eugenia ședea pe pat în capul oaselor, chiar deasupra lui. Aștepta ca turcul să iasă de sub pat. Singurul ei veșmînt era un surîs discret.

Simțindu-se ridicol, Yashim se ridică în picioare și făcu o plecăciune.

– Iertați-mă, Excelența Voastră, spuse el. M-am rătăcit. Nu știam...

Eugenia îți țuguie buzele, îmbufnată.

– *Nu* știați, domnule turc? Mă dezamăgiți. Veniți.

Își trecu mîna printre sîni. „Fir-aș să fiu, își spuse Yashim, e adorabilă: mai frumoasă decît fetele din haremul sultanului. Ce piele albă! Și părul... negru și strălucitor ca abanosul."

Eugenia își ridică un genunchi și mătasea halatului lunecă în sus, dezvelind o coapsă lungă și zveltă.

„Mă dorește, își zise Yashim. Și eu o doresc pe ea." Pielea ei: își dorea nebunește să întindă mîna și s-o mîngîie. Tînjea să respire parfumul ei straniu, străin lui, să-i atingă rotunjimile trupului, să-i atingă buzele întunecate cu ale lui.

Interzis. Aceasta era calea pasiunii și a regretelor.

„Pe acest drum nu ai cum să apuci. Asta dacă pui preț pe sănătatea ta mentală."

– Nu înțelegi, spuse disperat Yashim. Eu sînt... sînt... Ce cuvînt folosise tînărul englez? Își aminti: Sînt liber profesionist.

Eugenia părea nedumerită.

– Vrei să te plătesc? Rîse neîncrezătoare și-și scutură cîrlionții. Și dacă nu vreau?

Yashim era stînjenit. Eugenia îi citi pe chip stînjeneala și ridică mîinile.

– Vino, spuse ea.

Își puse palmele pe pat, sprijinindu-și spatele. Yashim gemu încetișor și închise ochii.

Cinci minute mai tîrziu, Eugenia descoperi ce voise Yashim să spună prin liber profesionist.

– Din ce în ce mai bine, zise ea, lungindu-se pe spate între perne. Își ridică genunchiul delicat.

– Iubește-mă, turcule! gîfîi ea.

81

Departe, în prima mare curte a Palatului Topkapi al sultanului, ultima caleașcă se îndepărtă pe dalele curții și ieși pe poarta înaltă, dispărînd în direcția Hipodromului și în întunericul orașului. De fapt,

nu chiar ultima: mai rămăsese o trăsură frumoasă, cu vizitiul nemișcat pe capră, cu biciul în mînă, cu doi valeți în spate, neclintiți ca două statui, nepăsători la burnița subțire. Vîntul făcea să pîlpîie torțele agățate de-a lungul zidului interior și flacăra se răsfrîngea în lacul negru și strălucitor al trăsurii, punînd în evidență vulturul cu două capete, stema imperială a Romanovilor, simbolul născut chiar în acest oraș, cu multe veacuri înainte.

În timp ce trăsura ambasadorului era încremenită într-o tăcere mormîntală, în budoarul soției acestuia lucrurile atinseseră un punct culminant.

Eugenia își săltă umerii într-un suspin lung și mulțumit.

Cîteva clipe mai tîrziu, zîmbea leneș în urechea lui Yashim.

– Poate am o părere prea bună despre mine, dar îmi închipui că nu de asta ai venit, nu? șopti ea.

Yashim se ridică în capul oaselor. Îți ținea pleoapele strînse, de parcă l-ar fi durut ceva. Eugenia întinse mîna și-i mîngîie fruntea transpirată.

– Iartă-mă, zise ea simplu.

Yashim răsuflă adînc și deschise ochii. Trase aer în piept și zise:

– Harta… din… hol. Unde a dispărut?

Eugenia rîse, dar cînd văzu expresia din ochii lui, se trase brusc deoparte și îngenunche pe pat.

– Vorbești serios?

– Trebuie să văd harta aceea, spuse el. Înainte să se întoarcă soțul tău.

– El? Pe chipul Eugeniei se așternu o expresie disprețuitoare. El nu va intra aici.

Zîmbi cu tristețe. Apoi sări jos din pat și-și îmbrăcă halatul, legîndu-și cordonul cu o mișcare furioasă.

– Nu mi-a iertat niciodată faptul că m-am măritat cu el. Și n-ai idee cît *mă plictisesc*.

Yashim se încruntă. Era greu de imaginat că prințul își putea ține mîinile departe de soția sa vreo clipă. Și totuși, așa era. Poate că el, Yashim, nu era cu nimic mai presus decît acei occidentali care-și imaginau că sultanul trăiește într-un paradis plin de parfumuri și hurii.

– Sînt aici de șase luni. Nu ies niciodată în oraș. Îmi schimb rochia de trei sau patru ori pe zi... la ce bun? Pentru cine? Pentru santinele? O dată pe săptămînă soțul meu organizează un dineu cumplit de plicticos. Își adună cîrlionții negri cu o mînă și-i ridică la ceafă. Apoi îi lăsă să cadă.

– Acasă avem bal în fiecare seară. Mă întîlnesc cu prietenii. Călăresc pe zăpadă. Rîd... știu eu, flirtez, discut despre literatură, despre artă, despre toate. Probabil că de aceea am pus ochii pe tine. Ai fost primul turc cu care am avut ocazia să stau de vorbă. Primul meu amant turc.

Yashim își plecă ochii. Eugenia rîse din nou.

– Am să-ți arăt harta. E chiar aici.

Eugenia arătă peste umărul lui. Yashim se răsuci și văzu, agățat pe perete, conturul familiar al orașului, semănînd cu botul unui animal care rîma țărmurile Asiei.

– Am nevoie să fac o comparație, explică el, întinzînd mîna după mantie.

Scoase harta lui Palewski, o despături și se lăsă pe vine lîngă harta lui Hontius, netezind pe sticla ei harta lui Palewski.

– Nu înțeleg ce vrei să faci, totuși, te pot ajuta?

Îi puse o mînă pe umăr.

Yashim îi explică.

– S-ar putea să nu meargă. Pe harta asta există referiri amănunțite la toate clădirile religioase care existau în Istanbul acum vreo treizeci de ani. Pe mine mă interesează *tekke karagozi* – mi-ar lua prea mult timp să-ți explic de ce sau ce sînt acestea, dar simbolul pare să fie litera arabă k, uite așa.

– Sînt foarte greu de observat, spuse Eugenia, posomorîtă. Aici e o pădure de înfloriturii arabe.

– Adevărat. Totuși, trebuie să încerc. Ochii lui Yashim cercetară toată harta. Inițial, căutam un foișor de foc, dar din păcate a trebuit să renunț. Vechea hartă, aceasta de la tine, arată toate clădirile existente în 1599. Poate că, dacă le vom compara, vom reuși să ne dăm seama unde ar fi putut fi cele mai vechi *tekke karagozi*.

– Vrei să spui că dacă apare ceva pe ambele hărți, înseamnă că a fost construit înainte de 1599. Eugenia își mușcă buza. Cel mai bine ar fi să împărțim orașul în cîteva zone, să zicem pe direcția nord-sud, ca să știi unde te găsești și să nu-ți scape nimic.

– E o idee excelentă, răspunse Yashim. Așa vom face.

Eugenia luă harta lui Palewski și o împături în patru pe verticală. Apoi deschise primul pliu și începură amîndoi să caute *tekke*.

După douăzeci de minute terminaseră un sfert din oraș, eliminînd vreo douăsprezece *tekke,* construite prea recent. Mai existau două posibilități: o *tekke* teoretic rămasă pe vechiul loc, dar greu de identificat datorită diferențelor de scară, precum și bănuielii că poate Hontius nu avusese acuratețea unui topograf, și încă una, posibil acoperită de o altă construcție.

– Să vedem următorul pliu, îl îndemnă Eugenia.

Continuară să lucreze.

– Unii ar putea crede că e un mod ciudat de a petrece timpul în miez de noapte în compania unei tinere rusoaice pe jumătate goală.

– Da, îmi pare rău.

– Mie îmi place. Ochii ei sticleau. Își cuprinse genunchii cu brațele. Totuși, în curînd m-ai putea duce din nou în pat.

Terminară și cu al doilea pliu. Mai apăruse o a treia posibilitate, lîngă zidul orașului, dar de data aceasta harta nouă era cea care semăna confuzie, făcînd dificil de identificat cu precizie care anume clădire fusese *tekke*.

– Sîntem la jumătatea drumului, îi aminti Yashim.

– Mai mult de jumătate, răspunse ea. De aici încolo, pînă la Capul Seraiului, clădirile se mai împuținează.

– Adevărat. Mai departe.

După vreo zece minute identificară turnul din Stambul ca fiind o *tekke*.

– Bun, se bucură Yashim. Asta dovedește că sistemul funcționează.

– Pff! Abia acum îmi spui!

Pe ultimul pliu al hărții găsiră Turnul Galata, precum și vechea *tekke* din fostul cartier general al ienicerilor, acum îngropat sub grajdurile

imperiale. După cum anticipase Eugenia, terminară de comparat hărțile mai repede, întrucît nu numai că forma orașului se subția, dar o bună parte a Istanbulului în această zonă era reprezentată de palat și de terenurile situate mai sus de Capul Seraiului. Aici nu descoperiră nimic neobișnuit.

– E tîrziu, spuse Yashim. Ar trebui să plec.

Eugenia se ridică în picioare și se întinse ca o balerină, mai întîi un picior, apoi celălalt.

– Cum? Poate nu te-ai gîndit, dar ambasada e încuiată pe timpul nopții. Zidurile sînt înalte. Paznicii, vigilenți. Nu intră musca. Dar nici nu iese. Din fericire pentru mine tu nu ești o muscă.

Cu un gest larg, își dezlegă cordonul prins în talie. Halatul se desfăcu și, cu o mișcare a umerilor, ea îl lăsă să alunece la podea.

– Plăcerea e de partea mea, spuse zîmbind Yashim.

– Asta mai vedem, replică ea, întinzîndu-i o mînă.

82

Marele maestru al breslei vînzătorilor de supă își prinse capetele mustăților cu amîndouă mîinile și începu să tragă de ele, gînditor.

Apoi luă vechea cheie, pe care tocmai i-o adusese paznicul, și o puse la locul ei, pe inelul mare de chei.

Știa că omul trimis de palat să cerceteze cazul avea dreptate: numai paznicii de noapte ar fi putut să aranjeze furtul. Dar de ce? Probabil o năzbîtie prostească. Poate vreun ritual sentimental de-al lor. Cînd le spusese că lipsea unul dintre cazane, se așteptase ca ei să se arate rușinați, să dea din colț în colț. Să-și mărturisească vina. Să-i dezvăluie tot. Sperase că vor avea încredere în el.

În schimb, ei îl fixau cu priviri inexpresive. Negau tot. Marele maestru al breslei vînzătorilor de supă era dezamăgit.

– Uitați ce este, vorbi el din nou. Nu vreau să vă pedepsesc. Cazanul ar putea fi înapoiat și atunci poate considerăm discuția încheiată. Dar – ridică un deget gros – sînt descumpănit. Breasla este o

familie. Avem probleme, ni le rezolvăm. Eu le rezolv. Asta-i menirea mea, eu sînt capul acestei familii. Prin urmare, atunci cînd un străin vine să-mi spună de probleme de care nu am habar, sînt îngrijorat. Și rușinat.

Făcu o pauză, privindu-i pe cei trei. Ei îi susținură privirea.

– Un isteț de la palat vine și-mi spune ceva ce s-a întîmplat în propria casă. A... acum ați priceput, nu-i așa?

Ghici în ochii lor un licăr de interes, care se stinse imediat.

Marele maestru se trase din nou de mustăți. De felul lui, nu era prea iute la minte, totuși întrevederea îl tulbura. Cei trei nu erau chiar impertinenți, dar erau distanți. Marele maestru avea senzația că riscase pentru ei, oferindu-le o slujbă cînd avuseseră nevoie disperată de una; dar în cazul de față, ei nu dădeau dovadă de recunoștință.

Renunță să-i dea afară din slujbele lor, cu sentimentul neplăcut că în aer plutea o amenințare nerostită. Că el, unul, trebuia să-și vadă de treaba lui – ca și cum furtul unui cazan și negarea acestei fapte n-ar fi fost tocmai treaba lui! Dar acum pur și simplu nu-i putea da afară. Dacă ei aveau ceva de suferit, ar putea suferi și el. Ar putea fi acuzat că acordase ajutor și că era în cîrdășie cu dușmanii Înaltei Porți.

Își împreună strîns mîinile masive, frămîntîndu-și degetele.

Oare chiar nu exista nici o cale de a-i face să plătească pentru lipsa lor de loialitate? Se gîndi la eunuc. Fără îndoială că-i dezvăluise prea multe.

Eunucul avea o anumită poziție la palat.

Marele maestru al breslei vînzătorilor de supă se întrebă cum ar putea ajunge să-l cunoască mai bine pe omul acela.

83

Yashim își petrecu dimineața vizitînd cele trei locuri identificate pe harta veche cu o noapte mai înainte. Nu știa sigur ce anume căuta, spera totuși că, dacă se străduia, pînă la urmă ceva avea să-i atragă atenția.

O *tekke* nu trebuia să fie prea mare, însă un spațiu mare ar fi putut oferi un indiciu. O *tekke* nu se supunea, ea însăși, unei anumite forme, dar un mic dom putea sugera un lăcaș de cult. La fel, poate, un vas pentru apă sfințită, o nișă inutilă sau o inscripție deasupra unei uși, pe un coridor. Yashim era convins că vor apărea semne, în sine nesemnificative, dar care, puse cap la cap, i-ar fi arătat direcția cea bună.

În caz contrar, putea oricînd să întrebe.

Prima stradă vizitată își revenea treptat după un incendiu atît de violent, încît cele cîteva clădiri din piatră pur și simplu explodaseră. Cîteva blocuri mari de piatră sfărîmată continuau să zacă îngropate în cenușa care plutea de la un capăt la altul al străzii pîrjolite. Vreo doi-trei bărbați scormoneau cenușa cu niște bețe; Yashim presupuse că erau foștii locatari, căutînd orice nimicuri care ar fi scăpat din foc. Oamenii îi răspunseră încet, cu gîndul în altă parte. Nici unul dintre ei nu avea cunoștință de vreo *tekke*.

Al doilea loc se dovedi a fi un scuar mic, de formă neregulată, chiar lîngă zidul orașului. Era un cartier de muncitori, cu mulți armeni și greci printre negustorii turci ale căror prăvălii se înghesuiau de-a lungul laturii de răsărit. Clădirile erau dărăpănate. Era aproape cu neputință să le ghicești vechimea. Într-un cartier sărac, clădirile erau reparate și reciclate mult după ce depășiseră o vîrstă înaintată. Dar ajungea un incendiu și oamenii construiau din nou, în același stil ca părinții și bunicii lor.

Peste drum de prăvălii se găsea o moschee mică, dar curată și liniștită, iar în spatele ei, o căsuță văruită, în care locuia imamul. El însuși veni să deschidă ușa, sprijinindu-se în baston, un om foarte bătrîn și foarte cocîrjat, cu barbă albă și încîlcită, și cu ochelari groși. Era cam surd și păru nedumerit, ba chiar iritat, cînd Yashim îl întrebă despre *karagozi*.

– Aici sîntem cu toții drept-credincioși musulmani, repetă el cu voce ascuțită. Cum? Nu te înțeleg. Tu nu ești musulman? Păi atunci? Nu înțeleg ce vrei să... Aici toți sîntem buni musulmani.

Lovi o dată sau de două ori cu bastonul în pămînt și, cînd Yashim reuși într-un tîrziu să plece, bătrînul continuă să rămînă în prag, sprijinit în baston, urmărindu-l prin ochelarii lui groși pînă cînd Yashim dispăru după colț.

Eunucul află de la negustori că, o dată la două zile, în scuar era zi de piață. Cît despre vreo *tekke* sufi, abandonată sau nu, se mulțumiră să ridice din umeri. Cînd Yashim le adresă întrebarea, niște bătrîni așezați sub un chiparos înalt care creștea aproape de vechiul zid începură să dezbată chestiunea între ei, dar după cîteva minute conversația alunecă spre amintiri legate de alte locuri, astfel încît unul dintre ei începu o istorisire lungă despre un derviș Mevlevi pe care-l întîlnise cîndva la Ruse, unde el însuși se născuse cu aproape un veac în urmă. Yashim se îndepărtă tiptil, lăsîndu-i să vorbească.

Tîrziu, spre prînz, ajunse la cea de a treia și ultima dintre posibilitățile sugerate de harta Eugeniei: un păienjeniș dens de ulicioare din partea de apus a orașului, unde fusese imposibil să localizeze cît de cît corect, fie strada, fie clădirea care părea să fi adăpostit o *tekke*.

Yashim colindă peste tot, definindu-și un fel de circuit și petrecînd mai mult de oră ca să-l exploreze. Dar, ca întotdeauna, aceste străduțe înguste nu dezvăluiau mare lucru, era cu neputință să ghicești ce se petrecea în spatele fațadelor înalte și oarbe, cu atît mai puțin să-ți imaginezi ce s-ar fi putut întîmpla acolo cu cincisprezece sau o sută de ani în urmă. Abia în ultima clipă, tocmai cînd era pe cale să renunțe, Yashim abordă un bărbat grăbit, cu mustață ceruită, care ieșea de sub o arcadă cu o plasă de rafie în mînă.

Yashim i se adresă, făcîndu-l să tresară.

– Ce dorești? se răsti el.

– Caut o *tekke,* începu Yashim și, în timp ce vorbea, îi trecu prin minte o idee. Caut o *tekke* sufi, nu sînt sigur a cui.

Omul îl măsură din cap pînă în picioare.

– Chiar nu contează a cui? Părea cu adevărat mirat. Știi, nu sînt toate la fel.

– Sigur, înțeleg, răspunse împăciuitor Yashim. În cazul meu, e vorba de o *tekke* extrem de veche… Sînt arhitect, adăugă el la noroc.

Își petrecuse dimineața întrebîndu-i pe oameni dacă își aminteau de o *tekke karagozi*. Își închipuise că o *tekke* devenită inutilă putea fi transformată în orice, de la magazin la ceainărie. Pînă în acest moment nu-i dăduse prin cap că soarta cea mai probabilă pentru o *tekke* abandonată era să fie preluată de altă sectă. O *tekke karagozi* ajungea astfel să aparțină altui cult.

– O *tekke* veche. Omul își mișcă nasul în dreapta și în stînga. Există o *tekke* Nasrani pe strada vecină. Ei sînt acolo abia de vreo zece ani, dar clădirea este foarte veche, dacă asta vrei să spui.

Karagozi fuseseră interzișii cu zece ani în urmă.

– Exact asta vreau să spun, răspunse zîmbind Yashim.

Omul se oferi să-i arate locul. Pe drum îl întrebă pe Yashim:

– Ce zici de toate omorurile astea?

Era rîndul lui Yashim să tresară. Un cîine maidanez se ridică de pe un prag și începu să-i latre.

– Crime?

– Cadeții, nu se poate să nu fi auzit. Toată lumea vorbește despre ei.

– Oh, da. Dumneata ce crezi?

– Eu nu cred… decît ce spune toată lumea. E o treabă serioasă, nu-i așa? Ceva e pe cale să se întîmple. Își ridică mîna în aer de parcă ar fi vrut să-l pipăie cu degetele împreunate. Am șobolani.

– Șobolani?

– Îți plac animalele? Eu le ador. Nu-mi permit să țin animale și n-am nici loc, dar cîndva am avut păsări. Îmi plăcea grozav să văd lumina căzînd pe cuștile lor iarna. Le țineam agățate afară, la fereastră. Păsările cîntau întotdeauna în lumina soarelui. Pînă la urmă le-am dat drumul. Dar șobolanii sînt inteligenți, nu-i deranjează să stea în cușcă. În plus, le dau drumul să alerge. Îi poți vedea cum se opresc și se gîndesc. Am trei. De vreo trei zile încoace se poartă ciudat. Nu vor să iasă din cuști. Sigur, îi scot eu afară, dar ei nu caută decît să se ascundă pe undeva. Dacă ar fi vorba numai de unul, aș înțelege. Uneori nici eu nu vreau să văd pe nimeni, doar să stau acasă și să mă joc cu animalele mele. Dar toți trei se comportă în același fel. Eu cred că simt.

Yashim, căruia nu-i plăcuseră niciodată șobolanii, întrebă:

– Ce anume? Ce simt?

Omul clătină din cap.

– Nu știu. Oamenii șușotesc, își murmură la ureche. Cum ți-am spus, ceva se întîmplă și noi nu știm ce anume. Uite, aici e *tekke*.

Yashim privi în jur, surprins. Mai devreme trecuse pe lîngă construcția joasă, lipsită de ferestre, pe care și-o întipărise în minte ca fiind un magazin sau un depozit. Nu-i de mirare că nu se oprise aici.

– Ești sigur?

Omul încuviință din cap cu vioiciune.

– S-ar putea să nu fie nimeni înăuntru, dar seara e lume prin preajmă. Îți urez noroc. Flutură plasa de rafie. Mă duc să fac rost de ceva mîncare pentru șobolani, explică el.

Yashim îi zîmbi cu jumătate de gură.

Apoi bătu cu putere în ușile duble.

84

– Da, *karagozi*. Omul continuă să surîdă cu blîndețe.

„Deci, asta e“, își spuse Yashim. În același timp, se uită în jur cuprins brusc de curiozitate. Aici să fie, oare, locul în care ienicerii se dedau la orgiile lor rituale? Băutură, femei și poezie mistică! Sau ceva mai prozaic, cum ar fi o cameră de comerț, unde se încheiau afaceri și unde soldații deveniți negustori și artizani discutau despre starea pieții și despre ce puteau obține de pe piață.

La prima vedere, locul nu avea nimic sacru. Așa cum era, putea fi lesne luat drept un depozit, cum crezuse mai devreme Yashim: o încăpere simplă, văruită, luminată de obișnuitele ferestre înalte, cu o masă mare din lemn de stejar în mijloc și banchete de o parte și de alta. Să zicem, ca o sală de banchet. Pereții erau proaspăt văruiți, dar păreau să fi fost cîndva pictați, judecînd după imaginile neclare care încă se mai distingeau sub stratul de var.

– Pereții au fost cîndva decorați?

Învățătorul de la *tekke* încuviință din cap.

– Și încă foarte frumos.

– Cu ce fel de imagini? Profanatoare?

– Din punctul nostru de vedere, da. *Karagozi* nu se temeau să reprezinte creațiile Domnului. Poate reușeau să realizeze acest lucru cu inima curată. Totuși, credincioșii ca mine ar fi considerat că astfel de imagini ne abat de la calea cea dreaptă. N-aș spune că acesta a fost motivul pentru care picturile au fost acoperite. Mai curînd dorința de a reveni la vechea puritate a acestei *tekke*.

– Înțeleg. Deci pictura murală a fost introdusă în *tekke karagozi* abia de curînd? Nu a fost ideea lor originală.

Învățătorul căzu pe gînduri.

– Nu știu. Pentru noi, ocupația *karagozi* a fost un răgaz pe care preferăm să nu-l comemorăm.

Yashim privi în sus, la cofrajele tavanului.

– Răgaz? Nu prea înțeleg.

– Iartă-mă, spuse smerit învățătorul. N-am fost destul de explicit; poate nu știi, dar aceasta a fost o *tekke* Nasrani pînă la rebeliunea lui Patrona Khalil. La vremea aceea, *karagozi* deveniseră foarte puternici și aveau nevoie de mai mult spațiu; așa că le-am cedat-o lor. Evenimentele recente, adăugă el cu prudența obișnuită, ne-au permis să ne recăpătăm clădirea, iar picturile au fost acoperite, după cum vezi.

Yashim se întoarse către el cu o expresie dezamăgită. Rebeliunea lui Patrona Khalil avusese loc în 1730.

– Vrei să spui că această *tekke* a fost construită de ordinul vostru? N-a fost inițial o ctitorie *karagozi?*

Omul zîmbi și clătină din cap.

– Nu. Și, după cum vezi, ne mișcăm în cerc. Ceea ce-i deschis va fi închis.

Cinci minute mai tîrziu, Yashim era din nou în stradă.

Harta lui Palewski, desenată de scoțianul Ingiliz Mustafa, identifica în mod corect drept vechea *tekke* – la vremea cînd fusese

desenată. Dar nu *karagozi* o construiseră; nu era una dintre cele patru *tekke* originale.

Totuși, principiul rămînea valabil.

Yashim se gîndi din nou la micul scuar de lîngă vechile ziduri bizantine ale orașului.

Încercă să și-l readucă în minte. Moscheea. Șirul de prăvălii. Un bătrîn chiparos crescut lîngă pietrele roase de vreme ale zidului.

Tekke era acolo. *Trebuia* să fie acolo.

85

O jumătate de oră mai tîrziu, în timp ce mergea spre scuar de-a lungul unei străduțe lungi și drepte venind dinspre sud, Yashim se opri brusc.

Drept în fața lui, dincolo de capătul străzii, avea o priveliște clară a superbului chiparos lîngă care stătuse de vorbă cu bătrînii ceva mai devreme.

Din locul în care se găsea, la depărtare de cinci sute de metri, putea vedea ceea ce nu văzuse mai înainte. Putea vedea peste vîrful copacului.

Chiar în spatele frunzișului delicat, într-o splendoare singuratică, aproape în ruină, se înălța un turn bizantin, crescut din zidurile masive ale orașului.

Într-o fracțiune de secundă, în mintea lui Yashim totul deveni limpede.

Kerkoporta. Mica poartă.

Nu existau prea mulți locuitori ai Stambulului care să fi aflat în amănunt povestea cuceririi din 1453. Era o istorie veche, datînd de aproape patru sute de ani. Fusese împlinirea unui destin, iar felul în care orașul fusese capturat de la apărătorii greci și motivul acestei capturi erau prea puțin interesante sau relevante pentru locuitorii Istanbulului turcesc din secolul al XIX-lea.

Numai două categorii de oameni își menținuseră treaz acest interes și relatau povestea oricui se arăta dornic s-o asculte.

Ienicerii, cu mîndrie.

Fanarioții, cu regret – deși Yashim nu reușise niciodată să-și dea seama dacă regretul lor era sincer. La urma urmei, marii negustori ai Fanarului făcuseră avere sub dominația otomană.

Yashim își amintea cu precizie unde anume se găsea cînd auzise pentru prima oară povestea cuceririi din 1453. Conacul Mavrocordat, în Fanarul de sus, era cel mai impozant și mai mohorît palat de pe strada aceea. Retras în spatele zidurilor înalte și construit în stil rococo, era sediul unei operațiuni extinse de familie, care se întindea pînă la principatele de pe Dunăre și antrepozitele din Trabzon, acumulînd pretutindeni titluri civile și ecleziastice. În decursul secolelor, Mavrocordații dăduseră lumii învățați și împărați, boieri și amirali de flotă, escroci, sfinți și fete frumoase. Erau neînchipuit de bogați, aveau relații uluitor de sus-puse și erau periculos de bine informați.

În jurul mesei se aflau șapte dintre ei, plus Yashim. Chipurile lor exprimau sentimente diferite – umor și amărăciune, satisfacție și dispreț; dar era acolo și un chip încîntător, pe care încă îl mai vedea în visele lui, un chip ale cărui priviri spuneau mai mult. Numai ochii erau aceiași, albaștri și înnegurați; atunci Yashim înțelesese de ce se temeau turcii de ochii albaștri.

Masa fusese acoperită cu un covor de Anatolia, a cărui confecționare durase probabil ani de zile, atît de strînsă era urzeala, de o calitate cum nu mai exista, deși culorile rămăseseră la fel de vii, de parcă ar fi fost țesut doar cu un an în urmă. Fusese adusă cafeaua, iar cînd draperiile grele fuseseră trase și servitorii se retrăseseră, Gheorghios Mavrocordat, bărbatul cu fălci mari și puternice, care era patriarhul clanului, îl invitase pe Yashim să-și înceapă relatarea.

După aceea, Gheorghios se dusese încet spre șemineu și toți ceilalți i se alăturaseră într-o tăcere absolută, la fel de grăitoare ca și vorba. În cele din urmă, bătrîna mamă a lui Gheorghios își netezise

rochia neagră de mătase peste pîntece și-i făcuse semn lui Yashim să se apropie.

După care îi istorisise povestea cuceririi.

86

Acum, stînd nemișcat pe alee, își aminti totul.

Mai presus de orice, își amintea amărăciunea bătrînei cînd îi povestise despre Kerkoporta. Mica poartă.

Asediul dura deja de nouăzeci de zile cînd tînărul sultan Mehmet ordonă asaltul final asupra zidurilor. Epuizați și slăbiți, cei cîteva mii de bizantini rămași să-și apere orașul auziră bubuitul de cazane și văzură cum dealurile de sub ziduri încep să se pună în mișcare, pe măsură ce zeci de mii de soldați ai lui Mehmet coborau, pornind la atac. Val după val, turcii se năpustiră asupra zidurilor slab apărate și vechi de o mie de ani; recruți din Anatolia, başbuzuci de pe colinele Serbiei și Bulgariei, renegați și aventurieri din întregul bazin al Mediteranei. Cu fiecare atac respins, rezistența apărătorilor slăbea și totuși atacul continua, cu poliția lui Mehmet venind din urmă, înarmată cu bice și ghioage, ca să împiedice retragerea, cu scări sfărîmîndu-se de ziduri, cu vaierul ascuțit al cimpoaielor anatoliene, cu jocul intermitent al flăcărilor și cu bubuitul brusc, ca de tunet, al giganticelor tunuri ungurești.

Toate clopotele orașului băteau. Pe măsură ce fumul se risipea din spărtura din ziduri, acolo unde zăceau năvălitorii muribunzi, în timp ce apărătorii se grăbeau să reclădească apărarea din ruine, iar luna se chinuia să apară dintr-o fîșie de nori negri și zdrențuiți, Mehmet însuși porni la atac, în fruntea infanteriei sale de elită, ienicerii. Îi conduse la șanțul cu apă și de acolo ei înaintară, nu într-un atac furios și nimicitor, ca oștenii de ocazie și ca turcii, care fuseseră zvîrliți de pe metereze pe tot parcursul nopții, ci, la acel ceas dinaintea zorilor, ca un zid compact și neiertător.

– Au luptat pe metereze, umăr la umăr, vreme de un ceas sau mai bine, povestea bătrîna. Se părea că turcii aveau să piardă bătălia. Chiar și ienicerii își pierdeau din avînt. Dar... n-a fost așa.

Yashim o urmărea cum își mișca buzele peste gingiile știrbe. Cu ochii uscați, ea continuase:

– Exista o portiță, vezi tu, în locul în care vechile ziduri ale lui Teodosiu le întîlneau pe cele mai subțiri din spatele Palatului Cezarilor. Portița fusese blocată, cine știe cu cîți ani în urmă. Era tare micuță. Nu cred că doi oameni ar fi putut trece prin ea umăr la umăr, numai că... voia lui Allah e neștiută și plină de necunoscut. La începutul asediului, portița fusese deschisă pentru scurte raiduri. Un grup de oșteni tocmai se înapoiase dintr-o incursiune pe cîmpul de luptă și, n-o să-ți vină să crezi, cel care intrase ultimul uitase să blocheze poarta.

Tocmai descoperirea acelei portițe, legănîndu-se în balamale – o mică spărtură în doisprezece kilometri de ziduri masive dublate de altele interioare, o neatenție de o clipă într-o poveste lungă de o mie de ani – a fost ceea ce a schimbat cursul asediului. Vreo cincizeci de ieniceri au năvălit înăuntru, ajungînd între zidurile duble. Dar în locul acela erau teribil de expuși, putînd fi alungați sau uciși de apărători în orice clipă, de nu s-ar fi întîmplat tocmai atunci ca unul dintre eroicii apărători, un căpitan genovez, să fie grav rănit de un glonț tras de aproape. Oamenii lui l-au cărat de acolo; bizantinii și-au dat seama că eroul nu mai era printre ei și au scos un strigăt de disperare. Otomanii s-au năpustit spre zidurile interioare și o namilă de om, pe nume Hassan, s-a cocoțat pe metereze în fruntea companiei lui de ieniceri.

Zece minute mai tîrziu, steagurile turcești fluturau pe turnul de deasupra portiței, Kerkoporta.

Toate acestea se petrecuseră în urmă cu patru sute de ani.

Dar acum, în spatele chiparosului înalt din scuar, turnul roșu cu alb al portiței dăinuia, profilat golaș pe cerul albastru de iarnă.

Exact locul în care o mie cinci sute de ani de istorie romană atinseseră apogeul sîngeros, cînd ultimul împărat al Bizanțului își smulsese însemnele imperiale și, cu spada în mînă, dispăruse în învălmășeală, fără a mai fi văzut vreodată.

Locul exact în care Constantinopolul, Mărul Roșu, centrul lumii, fusese cucerit de către ieniceri în numele Islamului și al sultanului.

Pînă la urmă, bătrînul Palmuk avusese dreptate.

Exista un al patrulea turn.

A patra *tekke*.

Clătinînd din cap sub apăsarea amintirilor trezite la viață, Yashim păși înainte, în lumina soarelui de iarnă.

87

Treptele de piatră care duceau la parapetul interior al primului zid nu se vedeau de pe alee. Ca să ajungă acolo, Yashim dibuise drumul printr-un pasaj nemarcat, între două case de lemn clădite chiar la baza zidului. Odată ajuns sus, Yashim se întoarse și porni de-a lungul parapetului spre turnul Kerkoporta.

La nivelul parapetului exista o ușă de lemn încastrată în zid. Ușa era întredeschisă pe balamalele ruginite, fiind prinsă de cadrul ei cu un lanț de fier de pe care se desprindea rugina și care aproape că se sfărîmă la atingerea lui Yashim. Eunucul împinse ușa. Aceasta tremură ușor. Yashim își propti umărul în scînduri și o săltă pînă cînd balamalele începură să scîrțîie și ușa zvîcni spre interior, în întuneric.

Podeaua era acoperită de praf, mortar căzut și excremente uscate. Pășind cu grijă, cu picioarele încălțate în sandale, Yashim înaintă urmărind dîra de lumină, pînă ajunse în mijlocul încăperii, apoi privi în jur. Tavanul era învăluit în umbre. Pereții păreau să fi fost cîndva tencuiți, însă acum dezvăluiau straturi de cărămizi romane alternînd cu altele de piatră, în timp ce în colțul cel mai îndepărtat al încăperii, o scară în spirală se ridica de la podea, dispărînd undeva sus.

Yashim se îndreptă spre scară și privi în jos. O adiere ușoară suia spre el, semn că încăperea de dedesubt avea aer și poate chiar lumină; adierea aducea cu ea un iz de paie și zidărie umedă. Yashim încercă prima treaptă cu piciorul și începu să coboare prin întuneric, desprinzînd cu mîna stîngă pînze de păianjen de pe peretele exterior și aspru al scării în spirală.

Primele cîteva trepte le coborî în beznă totală și, cu gîndul la soarele din scuar și la negustorii așezați în fața prăvăliilor la numai cîțiva

metri depărtare, își dădu seama că se găsea într-unul din acele locuri singuratice și tăcute care împînzeau întreg Istanbulul.

La următoarea cotitură a spiralei, constată că bezna devenea ceva mai puțin densă și, pe măsură ce Yashim cobora scara, întunericul se transformă treptat într-un amurg cenușiu, pînă cînd eunucul ajunse într-o încăpere cu boltă, cu cîte o fereastră oblonită de fiecare parte; numai că obloanele erau crăpate și încrustate cu scîntei sclipitoare de lumină.

Zidurile erau întunecate, umede și verzui, dar tencuiala rezistase și, privind mai îndeaproape, Yashim reuși să distingă forme asemănătoare contururilor începețoșate pe care le văzuse dimineață, sub stratul de var, în acea *tekke* Nasrin. Recunoscu copaci, pavilioane și un rîu. O masă lungă de stejar era așezată pe toată lungimea încăperii, cu banchete de lemn lipite de pereți.

Făcu un pas înainte și-și trecu degetul de-a lungul mesei. Era curată.

Cu toate acestea, încăperea de deasupra era numai mizerie și praf.

Se întoarse cu fața spre perete. Cioburile de lumină străluceau prea tare, așa că-și duse mîna streașină la ochi și atunci zări o ușă. Ușa era încuiată pe dinafară.

Se opri cu spatele la ea și studie încăperea. Din locul în care se afla, putea vedea dincolo de masă.

În celălalt capăt al mesei se găsea ceva ce părea a fi un scrin de lemn, acoperit cu un capac plat.

Yashim străbătu încăperea și se opri lîngă scrin. Capacul îi venea în dreptul mijlocului. Își strecură degetele pe sub buza lui și-l săltă încetișor.

Capacul se ridică fără efort și Yashim privi înăuntru.

88

Stanisław Palewski deschise gura, gata să scoată un geamăt, așa cum făcea în fiecare dimineață cînd se trezea. Dar geamătul îi rămase în gît.

– Ha!

Evenimentele din noaptea precedentă îi reveniră în minte cu o neașteptată claritate.

Își mișcă degetele de la picioare, apărute ascultător în celălalt capăt al patului, de sub plapuma la care recursese de multă vreme, după moda turcească. Degetele erau foarte murdare și-și aminti cum le înnegrise cu peria mînjită cu cremă de ghete.

Își aminti șampania execrabilă pe care fusese cît pe ce s-o pedepsească cu o seară în urmă. Neîndoielnic, vreo firmă franțuzească mai șmecheră descărcase un butoi din vinul cel mai prost la Înalta Poartă, care nu bănuise nimic, și pretinsese un preț nerușinat, cu convingerea că șarlatania nu avea să iasă la iveală. La urma urmei, cine s-ar fi putut plînge? În nici un caz turcii, care nu se atingeau de băutură. Cît despre oaspeți, existau puține șanse să facă mare caz din asta.

Cu toate acestea, își spuse Palewski, el nu avea în fiecare zi ocazia să bea șampanie și s-ar fi bucurat de ea ceva mai mult, dacă rusul cel cu gîtul țeapăn n-ar fi fost așa de stîngaci.

Zîmbi cu gura pînă la urechi.

Felul în care vărsase băutura pe prințul Derențov, își zise el, fusese o manevră de mare clasă. Dar gestul de a-l șterge, ca să-l facă să se simtă și mai prost, fusese și mai inspirat.

Ce mai conta că pe urmă se alesese cu reproșuri zdravene din partea sultanului? Fără îndoială că rusul o pățise și mai rău – în definitiv, el fusese cel care lansase provocarea la duel. El încălcase porunca sultanului. Palewski nu făcuse altceva decît să accepte provocarea, cum era de datoria oricărui om de onoare.

Dar el și sultanul avuseseră și o discuție interesantă. Neașteptat de amicală și de deschisă, și asta numai pentru că el vărsase băutura și pentru că oferise o scuză al naibii de neobișnuită și de bine ticluită pentru ținuta care dovedea rafinamentul sarmat al strămoșilor săi îndepărtați.

Sultanului îi plăcuse haina. Împreună cu Palewski, își amintise de vremurile vechi, pe care nici unul din ei nu le apucase, dar pe care fiecare le intuia a fi fost marcate de o strălucire și de un triumf pe care nici Polonia, nici imperiul nu le mai regăsiseră. Sultanul lăsase

amintirile să se sedimenteze, apoi spusese, cu glas deodată obosit și nesigur, că întreaga lume trecea prin prefaceri rapide.

– Ca aceasta.

– Edictul dumneavoastră?

Sultanul încuviințase din cap. Și începuse să vorbească. Descrisese unele dintre presiunile care-l obligau acum să aducă schimbări în modul de administrare a imperiului. Slăbiciunea armatei. Spiritul de revoltă din ce în ce mai puternic, încurajat fățiș de ruși. Exemplul rău al grecilor, a căror independență fusese cumpărată de puterile europene.

– Sînt convins că luăm măsurile corecte, declarase sultanul. Am foarte mare încredere în edict. Dar în același timp, înțeleg și că ne va fi extrem de greu să-i convingem pe oameni de necesitatea acestor schimbări. Ca să-ți spun drept, uneori văd pretutindeni numai împotrivire – chiar și în propria casă.

Palewski fusese impresionat. După cum știau amîndoi, casa sultanului număra vreo 20 000 de oameni.

– Unii vor gîndi că mă grăbesc prea tare. Cîțiva ar putea socoti că m-am mișcat prea încet. Uneori chiar mi-e teamă că lucrul pe care încerc să-l fac va fi atît de greșit înțeles, atît de denaturat și de blamat, încît, pînă la urmă, va însemna sfîrșitul a... toate acestea. Schițase un gest trist spre ornamentele din jur. Vedeți însă, Excelență, nu am altă cale. E singurul lucru pe care-l putem face.

Amîndoi rămăseseră tăcuți cîteva momente.

– Cred, spusese încet Palewski, că nu trebuie să ne temem de schimbare. Ici-colo sorții luptei se mai schimbă, dar presupun că inimile celor care poartă lupta nu-și pierd curajul din acest motiv. Totodată, cred și sper că ați acționat exact la timp.

– *Inshallah*. Să sperăm amîndoi că următoarea serie de schimbări va fi favorabilă pentru noi – și pentru dumneavoastră.

După ce-i mulțumise ambasadorului că-l ascultase, îi strînsese mîna.

În timp ce pleca să stea de vorbă cu prințul rus, sultanul se întorsese din ușă, fluturînd din mînă, și spusese:

– Nu vă mai gîndiți la incidentul de astă-seară. Eu l-am și dat uitării. Nu însă și discuția noastră.

Incredibil! Pînă și Stratford Canning, Marele Elchi, cum le plăcea turcilor să-l numească, cel care ajutase Înalta Poartă să reziste la pretențiile rușilor, ar fi leșinat de plăcere să-l audă pe sultan vorbindu-i atît de frumos.

Palewski – care, de regulă, nu se grăbea niciodată dimineața – își împreună mîinile sub cap, pe pernă, zîmbi încîntat, își mișcă degetele de la picioare, trase clopoțelul ca să-i fie adus ceaiul și decise că primul lucru pe care avea să-l facă în ziua aceea era să meargă la baie.

Mai tîrziu, fiindcă era o zi de joi, avea să ia masa împreună cu Yashim.

89

Capacul se ridică pe balamalele bine unse, și Yashim aruncă o privire precaută înăuntru.

Lumina era difuză, și interiorul scrinului, era ascuns în umbră, dar chiar și așa, Yashim recunoscu obiecte pe cît de banale, pe atît de neașteptate.

În locul cadetului mort pe care se temea că-l va descoperi acolo, scrinul nu conținea decît un vraf de farfurii.

Alături de ele, se vedea o tavă cu păhărele sofisticate, puse cu gura în jos, ca să nu intre praful. Lîngă ele, un pocal din metal acoperit cu ceva ce se dovedi a fi o bucată de pînză brodată. Și o carte.

Yashim luă cartea. Era Coranul.

În rest, scrinul nu mai cuprindea nimic altceva și mirosea a lac proaspăt.

Yashim zîmbi, oarecum posomorît.

„Încep să adune cele necesare, își spuse el. Pentru festin."

O bacanală *karagozi*.

Închise repede capacul și porni spre scări. Pe la jumătatea distanței îl înghiți întunericul, așa că începu să urce treptele cîte două odată, apoi părăsi spirala și traversă încăperea prin care venise, fără

să-i pese de norul de praf pe care-l ridica în aer la fiecare pas. Ajuns afară, pe parapet, închise bine ușa, agăță la loc lanțul și se sprijini de zid, răsuflînd greu. Din locul în care se găsea, putea privi în jos, prin frunzișul frumosului chiparos.

„Cum se face, se întrebă el, că mă poate înfricoșa un vraf de veselă?“

Își răspunse fără șovăire.

„Pentru că de data asta am ghicit corect. Apar trei cadavre, în apropiere de trei *tekke*. Aceasta trebuie să fie cea de a patra. Pe locul celui mai mare triumf al ienicerilor – cucerirea Constantinopolului.“

Iar cadavrul încă nu apăruse.

90

Prima persoană pe care o văzu Murad Eslek în clipa cînd păși în cafenea pentru prima masă a zilei se dovedi a fi Yashim *efendi,* domnul pe care-l salvase de tăbăcari.

Yashim îl văzu zîmbind și-i făcu semn cu mîna. Murad îi șopti ceva ospătarului care tocmai trecea pe lîngă el, apoi se așeză lîngă Yashim și-i strînse mîna.

– Ești bine, *inshallah?* Ce-ți face piciorul?

Yashim îl asigură că piciorul lui era mai bine. Eslek îl privi curios.

– Și chiar te cred, *efendi*. Iartă-mă, dar arăți ca un trandafir proaspăt stropit.

Yashim înclină capul, amintindu-și ceasurile petrecute cu Eugenia noaptea trecută, punînd capăt războiului dintre ruși și turci. O revăzu în minte gîfîind, lăsîndu-și capul frumos pe spate și dezgolindu-și dinții, plină de o dorință nestăvilită, aproape copleșită – cum îi șoptise ea – de faptul că întîlnise un om capabil de mai mult decît să-i potolească foamea trupului; un bărbat care reușise, în orele cît se jucaseră împreună, să-i trezească o dorință cum nu mai simțise niciodată. Iar el nu închisese ochii nici o clipă.

Nu dormise cine știe ce nici cu o noapte înainte, noaptea în care îl scăpase pe atacatorul lui Preen – din cîte se dovedise, atacatorul,

nu ucigașul ei – în cuva clocotită de la tăbăcărie. De atunci umblase tot timpul: se dusese a doua oară la ambasada rusă, îl trimisese pe Palewski la petrecere ca să cîștige timp, cutreierase străzile în căutarea unei *tekke* care nu însemna nimic pentru nimeni în afară de el și... mai cine? Și, în tot acest timp, răsucise în minte toate posibilitățile, rememorînd întîlnirile din ultima săptămînă, doar-doar avea să afle ceva de care să se agațe.

În permanență se luptase să nu se gîndească la ce se întîmplase noaptea trecută. Să nu-și amintească suferința și dorința. Zbuciumul căruia nu reușise să i se împotrivească.

Va aștepta să vadă cum ar putea să-l ajute prietenul lui, Eslek, apoi va merge la *hamam* să-și mai revină. Să-și spele trupul de praful din turnul Kerkoporta. Să-și aline picioarele îndurerate, să-și uite gîndurile și să privească în față demonul pe care luptase atît de multă vreme și cu atîta înverșunare să-l țină sub control.

Murad Eslek ridică privirea de la ceașca de cafea și văzu expresia de pe chipul lui Yashim.

– S-a întîmplat ceva?

Yashim se strădui să-și recapete expresia obișnuită.

– Am nevoie de ajutorul tău. Din nou, răspunse el.

91

Cu o oră înaintea asfințitului, Stanisław Palewski se alătură unui grup de bărbați vociferînd furioși la intrarea Hamînam Celebi, una dintre cele mai bune din oraș, pe partea Stambulului.

Baia se găsea la poalele unei coline, mai jos de păienjenișul unor alei aglomerate, a căror lățime destul de generoasă sugera că era vorba, totuși, de un cartier prosper, nici atît de înghesuit încît casele aproape să se atingă de vecinele lor de peste drum, nici atît de grandios încît locuințele să fie ascunse înapoia zidurilor; un cartier de negustori și administratori înstăriți, cărora le plăcea să coboare strada în pas vioi în fiecare seară, să se așeze și să discute veștile

zilei într-una dintre numeroasele cafenele și restaurante. De fapt, nu era departe de Kara Davut și tocmai gîndul de a se opri și a face o baie în drum spre Yashim, unde avea să ia masa ca în fiecare joi, îl determinase pe Palewski să traverseze pe jos Podul Galata, împăcat cu lumea, cu două sticle de whisky rece bine ambalate și vîrîte în fundul valijoarei sale.

Lucru neașteptat, Hammam Celebi era închisă pentru curățenie. Clienții dezamăgiți, cu sacoșe de rufe curate în mînă, tunau și fulgerau împotriva administratorului.

– Cică să ne întoarcem într-o oră sau chiar două! se plîngea un bărbat cu capul acoperit, după obiceiul arăbesc. Ca și cum ar trebui să ne petrecem toată seara coborînd și urcînd dealul, cu sacul de haine în mînă, ca niște telali!

– De parcă n-ar fi joi! adăugă un altul.

Palewski cugetă la acest argument inatacabil. Desigur, a doua zi era zi sfîntă, pentru odihnă și rugăciune, o zi pe care trebuia s-o întîmpini curat, măcar la trup. Joia seara, baia era întotdeauna aglomerată.

– Iertați-mă că intervin, vorbi politicos ambasadorul. Nu înțeleg ce se întîmplă.

Bărbații se întoarseră spre el, măsurîndu-l din cap pînă în picioare. Chiar de-ar fi fost surprinși să vadă un străin – și pe deasupra, un *ferenghi* – cu intenția vădită de a intra în baia lor, erau cu siguranță mult prea civilizați ca s-o arate. Iar cînd venea vorba de baie, uzanța era, prin tradiție, una democratică. Orele de baie pentru bărbați erau ore pentru toți bărbații, fie ei drept-credincioși sau necredincioși, străini sau locuitori ai Stambulului.

Un al treilea client supărat, un bărbat cam pîntecos și cu cîțiva cîrlionți cărunți scăpați de sub turban, îi oferi politicos o explicație lui Palewski.

– Dintr-un motiv pe care nici unul dintre noi nu-l înțelege, slujbașii băii și-au pus în minte să curețe *hamam*-ul în toiul unei seri aglomerate, în loc s-o facă noaptea.

Interveni și un al patrulea, pe un ton liniștit.

– S-ar putea să fie vorba de vreo boală. Pînă acum nu s-a întîmplat niciodată așa ceva. Poate ar trebui să-l lăudăm pe administrator, nu să fim furioși pe el. Ar trebui să facem cum au zis slujbașii și să ne întoarcem peste cîtva timp. Cît despre rufele pe care le cărăm de colo-colo, în cartier există atîtea cafenele bune, în care ne-am putea trece timpul mai ușor. N-am dreptate?

Grupul se împrăștie treptat. Palewski n-ar fi putut spune dacă aveau de gînd să se mai înapoieze sau nu, după ce ultimul care vorbise adusese în discuție posibilitatea vreunei boli. Își închipui că probabil o vor face. „La urma urmei, turcii sînt fataliști. Ca și mine."

Faptul că băile puteau fi închise pe motiv de boală îl surprindea chiar mai mult decît probabilitatea ca toată lumea să se întoarcă, în ciuda acestui avertisment.

Se întrebă ce să facă. Pe de o parte, așteptase cu nerăbdare să-și spele negreala de pe picioare. Pe de altă parte, deși amînarea poate că nu l-ar fi făcut să întîrzie la întîlnirea cu Yashim, încă nu ajunsese la fel de fatalist ca turcii în materie de boli.

Hotărî să meargă să se așeze undeva și să bea o cafea, fără să piardă din ochi *hamam*-ul. Dacă se deschidea din nou și semnele păreau să fie bune, va decide dacă să intre sau nu. Dacă nu, atunci va merge pur și simplu să-și viziteze prietenul la ora stabilită, rămînînd să se spele pe picioare mai tîrziu, la vreo cișmea. Sau, mai degrabă, a doua zi de dimineață, gîndi el, amintindu-și de vodca din plasă.

Se întoarse, urcă puțin colina și alese o cafenea de unde putea sta cu ochii pe ușa *hamam*-ului fără să-și miște capul. Ba chiar putea să vadă dincolo de domul băii, dincolo de acoperișurile din spatele ei, și să admire cum apune soarele în Marea Marmara, aurind acoperișurile și minaretele, domurile și chiparoșii.

92

Eslek învățase repede, își zise Yashim. Spre ușurarea lui, nu refuzase să fie plătit: era o însărcinare esențială, prea importantă

spre a fi dusă la îndeplinire doar ca o favoare unilaterală. Oricum, îi făcuse deja o favoare lui Yashim. Acum era timpul ca el să-și plătească datoriile.

Își scoase hainele și le înmînă slujbașului, încălțînd o pereche de saboți de lemn, ca să-și ferească tălpile de piatra încinsă. În încăperile fierbinți ale *hamam*-ului, podelele erau în permanență periculos de alunecoase. În pielea goală, doar cu o cîrpă legată în jurul șoldurilor, trecu de ușă și intră tropăind într-o încăpere spațioasă, cu un tavan în formă de cupolă și plină de aburi, spunîndu-și fără rost că o *tekke karagozi* ar fi trebuit să arate mai curînd așa, ca nartexul unei bisericuțe sau al unei moschei. Domul se sprijinea pe mici arcade, care creau nișe semicirculare de jur împrejurul zidurilor, nișe unde se putea sta la un jet de apă fierbinte, care se prelingea apoi la vale, spre canalul de scurgere din centru; apa pe care o puteai lua de aici în pumni era un adevărat răsfăț pentru piele.

Yashim păși fericit în încăperea cu aburi. Își depărtă picioarele, își arcui spatele și se întinse pînă cînd îi trosniră încheieturile umerilor. Apoi își trecu degetele prin cîrlionții negri și căută din ochi un loc în care să se așeze. Ocupă o nișă și se așeză pe o banchetă joasă, cu spatele la perete, cu picioarele lungi întinse în fața lui. Preț de cîteva minute nu făcu nici o mișcare, lăsîndu-și trupul să absoarbă căldura, pînă simți cum începeau să-l treacă șiroaie de transpirație. În cele din urmă, se aplecă și luă un mic căuș aflat la picioarele lui.

Întinse brațul să umple căușul, apoi, foarte încet, își turnă apă în creștet. Ținea ochii închiși. Îi plăcea cum apa își căuta loc să se prelingă prin părul lui, cum cobora pe gît ca niște degete mîngîietoare. Repetă gestul. Auzi pe cineva rîzînd. Îi veni în nări miros animalic de piele curată. După alte cîteva minute luă o bucată de săpun și începu să se săpunească, începînd cu picioarele, apoi tot corpul și în cele din urmă fața și părul.

Continuă să-și toarne apă pe cap și pe umeri. Apoi începu să se clătească din cap pînă în picioare, frecîndu-și pielea cu degetele, urmărind cum firele de păr de pe picioare se aplecau în calea apei.

Faptul îi amintea întotdeauna de visul lui Osman, în care întemeietorul dinastiei otomane văzuse un copac uriaș ale cărui frunze începuseră brusc să tremure, apoi se aliniaseră, ca purtate de vînt, îndreptînd o puzderie de vîrfuri ascuțite spre Cetatea Roșie a Bizanțului. La sfîrșit își masă tălpile cu degetele mari, după care își îndreptă spatele și porni să-și caute loc pe platforma ridicată din mijlocul încăperii.

Se cocoță alene pe platforma fierbinte, așa-numitul pîntece al *hamam*-ului, își întinse prosopul și se lungi pe el cu fața în jos, cu capul spre dreapta și cu ochii închiși. Maseurul uriaș, cu capul chel ca un ou, cu pielea complet lipsită de păr și strălucitoare, se apropie și începu să frămînte picioarele lui Yashim cu mare forță și îndemînare, netezindu-i și apăsîndu-i carnea, pînă cînd Yashim își simți tot trupul săltat în sus și în jos. În sus și în jos. Din cap pînă în picioare pe marmura fierbinte.

Fiori nevăzuți îi străbătură picioarele. Îi veni în minte vraful de farfurii. Revăzu în gînd sînii albi ai Eugeniei, cearșafurile șifonate, buzele ei umflate de căldură. Era un alt fel de fierbințeală, una care-i anihila voința, care-l seca de toate puterile. O dată sau de două ori zvîcni din picioare, trezit din somnul după care tînjea amarnic. Nu-i nimic, își zise el încetișor. Încă vreo cîteva minute, apoi maseurul îl va da jos de pe masă și-l va trezi. Să doarmă.

Încăperea începea treptat să se golească.

Uriașul continua să maseze trupul lui Yashim.

Încet, tot mai încet.

În *hamam* mai rămăsese un singur bărbat, adormit pe o banchetă. Maseurul își luă degetele de pe gîtul lui Yashim. Yashim nu se mișcă.

Maseurul se duse la clientul adormit și-l ridică în brațele lui puternice, legate la încheieturi, ridicîndu-l ca pe un copil. Omul tresări și deschise ochii, dar cînd maseurul îl puse jos din nou, era deja în trepidarium, gata să plonjeze în apa rece. Maseurul îl împinse ușor, cu un gest amical, și omul sări în cada cu apă rece, gîfîind și rîzînd. Adormise!

Maseurul trase zăvorul ușii *hamam*-ului și-și încrucișă brațele uriașe peste piept.

În încăperea fierbinte Yashim continua să doarmă, visînd zăpadă care se topea.

93

– Ei, cum arăt, bătrîne?

Fizerly își măsură prietenul din cap pînă în picioare cu o privire critică.

– Nemaipomenit, Compston. Sau să-ți zic Mehmet? De-acum încolo ești Mehmet, să nu uiți asta.

Compston chicoti și se privi în oglinda ambasadei. Fizerly îi confecționase un turban pe cinste – la sfîrșit i-l aranjase astfel încît să nu se vadă nici măcar un fir de păr blond și, chiar dacă echilibrul turbanului avusese ușor de suferit de pe urma operațiunii, nu se cunoștea.

– Tu continuă să-ți miști capul în dreapta și-n stînga, ca un om de treabă, îl sfătuise cu amabilitate Fizerly. De fapt, nu Fizerly. Ali. Ali Baba, la porunca dumneavoastră.

Compston-Mehmet rîse încetișor și mai adăugă puțină funingine pe sprîncene.

– Să sperăm că n-o să plouă, zise el.

94

Palewski își bău încet cafeaua, privind cum apune soarele. Afară, hărmălaia traficului începea să se domolească, hamalii urcau dealul cu mîinile goale, cîteva căruțe trase de măgari se înapoiau la grajduri și din ce în ce mai multă lume ieșea să respire aerul curat al serii. Pe unii, Palewski îi recunoștea – un demnitar de la palat al cărui nume nu-l știa, un dragoman grec cu legături la una dintre casele de negustori fanariote, un imam care arăta exact ca în

urmă cu cincisprezece ani, cînd Palewski purtase cu el o discuție despre istoria ideii reîncarnării sufletelor. Mai tîrziu, văzu doi tineri de la ambasada britanică – Fizerly, își aminti el numele, cu favoriți zbîrliți, fumînd un trabuc turcesc și pășind vioi alături de un alt flăcău; acesta purta o pălărie ciudată, părînd a fi făcută din diverse piese de lenjerie, și saluta, și rîdea alături de Fizerly. Palewski se întrebă în treacăt ce făceau îmbrăcați ca niște copii dintr-o scenetă cu nașterea Domnului. Nimeni nu părea să le acorde prea mare atenție, iar tinerii coborîră dealul și dispărură după colț, pe după clădirea băilor.

Ce mult se schimbase Istanbulul în cei treizeci de ani de cînd cunoștea orașul! Oare cum îi spusese lui Yashim? Îi spusese că deplîngea dispariția ienicerilor. Ei bine, ultimii zece ani fuseseră deosebit de agitați. De la lichidarea ienicerilor nu mai existase nimic care să-l rețină pe sultan, afară de teama de o intervenție străină, iar sultanul avea un spirit înnoitor înnăscut. Sărise în șaua europeană mai iute ca oricine. Schimbarea suferită de oraș se extindea dincolo de dispariția treptată, dar continuă, a turbanelor și papucilor, înlocuiți de fesuri și pantofi de piele. O schimbare pe care Palewski era suficient de romantic s-o regrete, deși nu se aștepta să fie încheiată în timpul vieții sale – fie și pentru că marele oraș continua să atragă oameni din toate colțurile imperiului, oameni care nu auziseră în viața lor de legile somptuare sau de șireturi. Dar în imperiu veneau din ce în ce mai mulți și din afara granițelor, iar în reconstruirea treptată a Galatei, după marele incendiu, apăruseră ciudățenii ca mănușarul francez și belgianul care vindea șampanie proastă, retrași în prăvălioarele lor cu clopoțel deasupra ușii, de parcă s-ar fi aflat la Cracovia.

Ușa se deschise și o rafală de aer rece năvăli în zăpușeala cafenelei. Palewski îl recunoscu și pe cel care intrase, deși, pentru o clipă, nu reuși să-și amintească de unde anume: un bărbat înalt, solid, trecut de vîrsta mijlocie, înfășurat într-o mantie albă. Îl urmau doi negustori europeni pe care Palewski îi mai văzuse prin împrejurimi, dar cu care nu vorbise niciodată. Își imagină că erau francezi.

Cei trei ocupară o masă în spatele lui Palewski, unde el nu-i mai putea vedea; polonezul nu întoarse capul decît după o vreme, recunoscîndu-l pe seraschier, care-și dăduse jos pelerina de pe umeri și acum ședea cu picioarele încălțate în cizme strîns încrucișate, cu uniforma albastră-cenușie încheiată pînă la gît. Învîrtea între degete o ceașcă de cafea, ascultîndu-l cu un zîmbet vag pe unul dintre însoțitori, care, aplecat în față, încerca să se facă înțeles în șoaptă, ajutîndu-se de gesturi. Prin urmare, francez. Sau poate italian?

Palewski se întrebă dacă să mai comande și el o cafea. Privi în josul dealului. Ușile băii erau în continuare închise, dar afară se adunase iar un grup de oameni cu saci de rufe în mînă, probabil repetînd aceleași vorbe revoltate pe care le auzise cu o jumătate de oră mai devreme. „Auzi, curățenie la băi taman joi seara! Sacrilegiu! Scandal!“ Palewski zîmbi și-i făcu semn ospătarului.

Ei bine, el vedea că se făcea curățenie la băi – și încă temeinic. Prin mica gură de aerisire din vîrful domului se strecura o coloană de abur alb, care se ridica învolburată, pierzîndu-se în lumina înserării. Sub ultimele raze ale soarelui de asfințit, aburul căpăta din cînd în cînd culori de curcubeu. „Foarte frumos“, își spuse Palewski. Deodată apăru un băț, de care era legată o pînză albă fluturînd în vînt. „Curățenie temeinică, își repetă Palewski. Dacă termină la timp, am să-mi încerc din nou norocul.“

Ospătarul îi aduse cafea proaspătă. Palewski se lăsă pe spate, încercînd să tragă cu urechea la conversația din spatele lui, dar cei trei șușoteau între ei la oarecare distanță, vorbele lor fiind acoperite de bolboroseala țevilor, de fîsîitul apei care dădea în clocot și de frînturile de discuții din întreaga cafenea. Dezamăgit, își îndreptă din nou privirea spre fereastră.

„Ce bizar“, își spuse el. Bățul continua să se miște în sus și în jos în gaura lui, iar bucata de pînză flutura agățată de el, ca un mic steag.

„Curățenia e curățenie, se gîndi el, contrariat, dar asta e obsesie.“

În timp ce privea, bățul începu brusc să tremure și se lăsă într-o parte. Rămase înclinat, cu bucata de pînză albă zbătîndu-se în adierea înserării, parcă în semn de capitulare.

95

Yashim visa. Visa că el și Eugenia se găseau goi, unul lîngă altul, în zăpadă, privind cum trosneau vîrfurile copacilor într-o pădure cuprinsă de incendiu. Nu era frig. Pe măsură ce focul cotropea pădurea, începu să fie din ce în ce mai cald și zăpada începu să se topească. „Sari!“ strigă el și amîndoi săriră peste porțiunea de zăpadă topită. Nu-și amintea dacă atinsese pămîntul de dincolo de zăpadă, dar începu să alerge, traversînd scuarul în direcția uriașului chiparos. Eugenia nu se vedea nicăieri, în schimb marele maestru al breslei vînzătorilor de supă întinse mîinile lui uriașe și dădu foc chiparosului cu un chibrit. Copacul arse ca o rachetă luminoasă, în timp ce Yashim se ținea de el, cu obrazul lipit de scoarța netedă; dar cînd încercă să se desprindă, nu reuși, pentru că pielea i se topise și se lipise de copac.

Tuși și încercă să-și ridice capul. Deschise ochii. Parcă ar fi fost acoperiți de o peliculă subțire: privirea îi era încețoșată. Făcu încă un efort să-și ridice capul și, de data asta, obrazul se dezlipi cu un plescăit de suprafața tare a mesei de masaj pe care zăcea năclăit de sudoare. Se întoarse pe o parte, cu trupul alunecînd pe banchetă, și-și puse picioarele pe podea.

Tălpile îi pulsau de o durere surdă: abia după vreo cîteva momente își dădu seama că îl ardea fierbințeala pardoselii de piatră. Se așeză din nou pe banchetă, cu picioarele ridicate, și privi în jur. În afară de el nu mai era nimeni.

Aburul se ridica de la podea în fuioare furioase, împletindu-se într-o ceață din ce în ce mai densă pe măsură ce se înălța spre dom. Yashim își dădu seama că abia respiră: aerul era atît de fierbinte și de umed încît fiecare răsuflare i se oprea în gît ca o cîrpă, fără a-l

face să se simtă mai bine. Cu o mînă fără vlagă își șterse sudoarea care-i picura în ochi.

Ceața părea ciudat de aproape, de parcă Yashim ar fi avut, într-adevăr, o problemă cu ochii, fapt care-l deruta; își întoarse brusc capul în toate părțile, căutînd o ușă. Își descoperi saboții de lemn alături de bancheta de masaj. Îi încălță, clătinîndu-se o clipă pe picioare și ținîndu-se de banchetă; apoi, ca și cum și-ar fi croit drum prin troiene de zăpadă, porni cu pași nesiguri în direcția ușii. Se prăbuși peste ea, bîjbîind după o clanță: dar ușa era la fel de netedă ca și pereții.

Nici urmă de clanță.

Yashim începu să bată cu pumnii, incapabil să strige, gîfîind spasmodic printre dinți. Nu veni nimeni să deschidă. Se izbi în ușă cu toată puterea, iar și iar: ușa nu se clinti, însuși zgomotul fiind înăbușit de lemnul de stejar prins cu scoabe de fier. Se chirci la pămînt, sprijinindu-se de ușă cu o mînă.

Fierbințeala care se ridica din podea nu-l lăsă să rămînă în acea poziție prea multă vreme. Se ridică încet în picioare; îndoit de mijloc, se tîrî de-a lungul zidului. Jetul de apă din prima nișă se oprise. Pe podea zăcea un căuș, dar în el mai rămăseseră doar două degete de apă și metalul ardea.

Nu-și dădea seama cît timp rămăsese ghemuit acolo, privind în jos, printre brațe, la apa din căuș. Dar cînd apa începu să scoată aburi, îl fulgeră gîndul: „Sînt fiert de viu.

Totuși, gîndesc.

Trebuie să ies de aici."

Își ridică cu grijă capul, simțindu-l gata să plesnească în orice clipă; trebuia cu orice preț să aibă grijă să nu-i intre apă în ochi.

Prin ceața de deasupra răzbătea o lumină difuză, provenind de la orificiile din vîrful domului. O clipă, Yashim se întrebă dacă s-ar putea cățăra acolo, să-și scoată mîinile afară, poate să-și lipească buzele de orificii.

„N-ai cum să te cațeri prin interiorul unei cupole", își spuse.

Cercetă cu privirea baza zidului, căutînd ceva ce i-ar fi putut fi de folos.

Era cît pe ce să-i scape din vedere tubul lung de bambus al unui mop, sprijinit oblic de perete.

Abia reuși să-l apuce – degetele lui umflate refuzau să se îndoaie.

Yashim ridică cu greu bambusul subțire. Era prea scurt.

Făcu încă o dată turul încăperii. De două ori fu cît pe ce să-și piardă cunoștința și se prăbuși în patru labe; dar piatra încinsă îl sili să-și vină în fire, așa că porni ametit mai departe pînă cînd găsi și un al doilea mop.

Acum avea nevoie de o fîșie de pînză cu care să lege bețele unul de altul. Rupse prosopul cu degetele și cu dinții, scîncind.

În cele din urmă, reuși să cresteze puțin tivul prosopului. Încercă să-l sfîșie, simțindu-se plăpînd ca un copil, aproape prea slăbit ca să-și ridice brațele, și într-un tîrziu obținu o fîșie de bumbac cu care legă strîns cele două bețe de bambus. Restul prosopului îl prinse de vîrful prăjinii, pe care începu s-o înalțe. Capătul liber atinse marginea domului. Yashim îl săltă și mai sus.

Era prea scurt.

Prin aburul care umplea domul, Yashim nu-și putea da seama cît de scurt era. Chipul i se schimonosise, dinții stăteau dezgoliți într-un rînjet. Se duse clătinîndu-se pînă la masa de masaj și se cocoță pe ea. Fiecare gest era chinuitor. Ridicînd brațele, observă că erau aproape purpurii, ca și cum sîngele ar fi stat gata să-i țîșnească prin toți porii.

Începu să miște bățul în sus și în jos. La fiecare mișcare simțea că-și pompează și sîngele prin porii pielii. Își aminti vag că trebuia neapărat să miște bățul, nu și de ce anume era atît de important să-l miște, doar că era singurul lucru care se cerea făcut.

Singurul care-i mai rămînea.

96

– *Avec permission,* seraschier. Palewski se înclină și întinse mîna. Palewski, *ambassadeur de Pologne*.

Seraschierul ridică privirea, surprins. Apoi zîmbi politicos.

– *Enchanté,* Excelență. Ce mai faceți?

– Iertați-mă că vă întrerup, dar tocmai am văzut ceva bizar și aș dori să aflu părerea dumneavoastră.

– *Mais bien sûr*. Seraschierul nu părea impresionat. Noțiunea de ciudățenie a ambasadorului polonez putea fi complet diferită de a lui. Ce-ați văzut, Excelență?

Lui Palewski îi trecu prin minte că orice explicație oferită ar fi fost neconvingătoare, poate chiar ridicolă. Se întoarse către însoțitorii seraschierului.

– Iertați-mă o clipă. Vi-l răpesc pe seraschier numai un minut. Vă rog să nu vă supărați, *efendi*.

Cei doi schițară un gest de circumstanță, fără să scoată un cuvînt. Seraschierul își mută privirea de la ei la Palewski, cu un început de zîmbet nerăbdător.

– Foarte bine, Excelență. Se ridică în picioare. Scuzele mele, domnilor.

Palewski îl luă de braț și-l scoase afară în stradă.

– Acum cîteva minute s-a întîmplat ceva ciudat la băi, începu el. Mai întîi băile au fost închise, așa din senin, tocmai într-o seară de joi. Mizase pe acest detaliu, care-l nedumerise la început, socotindu-l neobișnuit din punctul de vedere al unui turc. Se presupune că se face curățenie la băi, dar acum un minut am văzut cum cineva flutura un steag scos afară printr-o gaură din dom. Am spus steag, fiindcă eu, unul, nu găsesc altă explicație. Mi s-a părut, să zicem, un semnal. Acum a încetat. Înțelegeți, *efendi?* S-ar putea să vi se pară ciudat, dar exact asta mi-a sugerat – ca și cum cineva ar fi făcut semne, apoi, dintr-un motiv oarecare, s-a oprit. Voiam să merg eu însumi acolo, dar văzîndu-vă pe dumneavoastră... ei bine, mi-am zis că aveți mai multă autoritate să vedeți ce se întîmplă. Seraschierul se încruntă. Bineînțeles, i se părea o prostie, iar ceea ce se întîmpla la un *hamam* nu era treaba lui... totuși, polonezul era vădit neliniștit.

– Ca să vă facem pe plac, Excelență, vom merge să vedem ce este, declară el cu toată bunăvoința pe care reuși s-o pună în vorbe.

97

Yashim deslușì glasuri. Ceva alinător îi atinse o clipă trupul, apoi dispăru.

Umbre difuze se mișcau în lumină. „Accident oribil... mare noroc...“ Apoi cineva începu să-i șteargă obrazul cu un prosop rece și umed, după care în fața ochilor îi apăru chipul lui Palewski.

– Yash? Yashim? Mă auzi?

Încercă să dea din cap.

Palewski îi puse o mînă sub ceafă și-l aplecă în față.

– Bea asta, îl îndemnă el. Yashim simți pe buze muchia unui pahar, dar i se părea că buzele lui sînt uriașe: avea senzația că-l strînge un costum gros, iar degetele îi păreau înmănușate, abia și le putea îndoi.

– Poate să vorbească?

Era vocea seraschierului.

„Visez“, își spuse Yashim.

Niște brațe îl ridicară și-l mișcară prin aer. În clipa următoare stătea din nou lungit, acoperit cu o pătură.

Palewski își văzu prietenul culcat pe targă și făcu semn celor care o purtau. Apoi se adresă seraschierului:

– Îl duc la ambasadă. Acolo va fi în siguranță.

Seraschierul încuviință din cap.

– Vă rog să-mi dați de știre cum se simte.

Purtătorii târgii săltară prăjinile pe umeri și porniră prin noapte, pe urmele ambasadorului.

Yashim putea simți zdruncinăturile târgii în timp ce se deplasau pe străzile întunecoase. Auzea lipăitul picioarelor celor doi oameni care îl cărau, clinchetul clopoțeilor și se întreba îngrijorat cît de gravă era starea lui. Din cînd în cînd, materialul aspru al târgii i se freca de piele și atunci aproape țipa de durere.

Cineva plecase mai înainte, ca s-o anunțe pe menajera lui Palewski să pregătească un pat și să facă focul; cînd ajunseră, fata îi aștepta pe scări cu un vraf de rufărie curată. Palewski luă sfeșnicele de pe o masă din hol ca să lumineze drumul celor care cărau targa, iar ei îl transportară pe Yashim cu atîta îndemînare încît eunucul nu simți că urcau scara decît după înclinarea tavanului.

Îl așezară pe pat. Palewski ațință focul în soba de teracotă smălțuită cu ghirlande de flori albastre, aflată într-un colț al încăperii, iar Marta își făcu apariția cu un lighean de apă rece și un burete, apoi trase cearșaful și începu să tamponeze cu blîndețe pielea inflamată a lui Yashim.

Yashim nu simțea nimic, numai un val de greață care-i strîngea din cînd în cînd stomacul, făcîndu-l să icnească. Cînd, în sfîrșit, vomită, Marta îl șterse fără un cuvînt. Dormi puțin, iar cînd se trezi, ea era tot acolo; îi dădu o lingură de doctorie atît de amară încît îl duru toată gura; o înghiți totuși, și greața îi dispăru treptat.

Marta aduse un lighean cu apă caldă, mirosind a levănțică și a miere. Răsuflarea lui Yashim devenise mai regulată. La lumina lumînărilor, o urmări din ochi pe tînăra grecoaică cu frunte înaltă și piele măslinie, aplecată peste lighean, preocupată de ce avea de făcut. Fata luă un vraf de prosoape mari de in și le muie pe rînd în apă, apoi le stoarse și le întinse pe un suport, lăsîndu-le să se răcească. Avea părul negru și drept împletit în două cozi prinse de o parte și de alta a capului; cînd se apleca în față, Yashim îi vedea firele de păr de la ceafă sclipind în lumină.

Cînd termină, fata luă primul prosop mirosind a miere și-l împături.

– Te rog, închide ochii, zise ea. Pe Yashim îl surprinse blîndețea glasului ei, ca un gîngurit de porumbiță. Fata îi lipi bine prosopul pe frunte, apoi el îi simți degetele netezind ștergarul umed peste pleoapele lui, modelîndu-l după forma nasului și a pomeților.

– Te poți întoarce pe o parte? Stai să te ajut.

În clipa următoare, simți un alt prosop răcoros apăsat pe bărbie, pe gît și pe umăr. Marta îi ridică brațul stîng, apoi degetele ei îi apăsară un alt prosop pe piept și pe spate.

– Încearcă să nu te miști, spuse ea.

Pe măsură ce ea îi îngrijea trupul, Yashim simți cum îi revin senzațiile. Prin prosopul răcoros simți palmele Martei pe fesele și pe coapsele lui. În cele din urmă, fata termină de îngrijit picioarele și-l ajută să se întoarcă din nou pe spate, ca să-i acopere cu prosoape și partea dreaptă a trupului.

– Mă simt ca o mumie egipteană, articulă cu greu Yashim. Ea îi puse un deget pe buze. Glasul lui suna slab și încordat. Se întrebă dacă ea îi auzise vorbele.

Probabil ațipise puțin, pentru că deodată avu impresia că e strîns de gît și nu poate deschide ochii, că pieptul și membrele îi sînt strivite de o cumplită apăsare. Scoase un țipăt și încercă să se elibereze, dar două mîini micuțe îi apăsară umerii, silindu-l să se culce la loc pe spate, și un glas îi șopti cu blîndețe:

– Sînt aici, nu-ți fie teamă. Totul e în regulă. Ți-ai mai revenit.

O clipă îi simți răsuflarea pe buzele lui, apoi ea îi îndepărtă bandajul de pe ochi. Yashim își dezlipi pleoapele și o văzu aplecată deasupra lui, cu șervetul într-o mînă și chipul luminat de un surîs timid.

Surîse și el. Pentru prima oară de cînd fata îl atinsese, era conștient de goliciunea lui; conștient că se afla, încă o dată, singur cu o femeie. Se săltă încet într-un cot, iar ea păru să-i împărtășească sentimentele, fiindcă se întoarse să ia sfeșnicul și zise:

– Dacă te simți mai bine, ar trebui să te speli. Ești lipicios de la miere. Am să-ți aduc toate cele necesare.

Lipsi cîteva minute. Se înapoie cu un lighean cu apă caldă și un halat atîrnînd pe braț. Puse ligheanul jos, lîngă pat, și așternu halatul la picioarele lui Yashim.

– În lighean ai un burete, zise ea. Se întoarse să plece, dar Yashim îi spuse:

– Brațul mi-e încă foarte înțepenit.

Chipul ei se deschise într-un zîmbet și, pentru prima oară, Yashim văzu o sclipire în ochii ei serioși.

– Atunci va trebui să te speli foarte încet, răspunse ea cu blîndețe și dispăru.

Yashim oftă și-și dădu jos picioarele din pat, într-o cascadă foșnitoare de prosoape.

Se spălă cu mișcări încete, așa cum îl sfătuise fata.

Conștient că nu avea prea mult timp la dispoziție.

Întrebîndu-se ce se întîmplase cu Murad Eslek.

Întrebîndu-se ce însemna Marta pentru prietenul ei, Palewski – și el pentru ea.

98

– Cît e ceasul?

Yashim își dezlipi pleoapele, dînd cu ochii de Palewski așezat la piciorul patului, cu coatele sprijinite pe genunchi, studiindu-l cu atenție.

– Trecut de miezul nopții. Marta s-a dus la culcare.

Yashim îi zîmbi vag și un gînd răzleț i se strecură în minte. Pentru Palewski, eu sînt bărbat numai pe jumătate – jumătatea care-i place lui. Jumătatea în care poate avea încredere. Hotărî să nu-i destăinuie niciodată prietenului său ce se întîmplase între el și Eugenia la ambasada rusă.

– Palewski, trebuie să-ți mulțumesc că mi-ai salvat viața.

– Iar eu, bătrîne, trebuie să-ți mulțumesc că mi-ai oferit ocazia să stau la taclale vreo oră cu sultanul. Își lovi palmele una de alta. A fost o petrecere pe cinste!

Pe chipul lui Yashim se citea limpede că nu știa despre ce era vorba. Palewski îi relată despre provocarea aruncată de Derențov și despre discuția între patru ochi avută cu sultanul Mehmet al IV-lea.

– Am impresia, Yash, că sultanul are insomnii din pricina edictului. Actul acesta va face din el un om singur. Un om marcat, ca să zic așa. Își face o sumedenie de dușmani.

Yashim încuviință.

– Încep să cred că, de fapt, crima este cea mai neînsemnată dintre urmări. Iar astă-seară, de n-ai fi fost tu, m-ar fi ucis și pe mine. M-am comportat prostește.

– Te găseai într-un loc public.

– Am uitat un lucru din cele pe care le-am aflat, urmă Yashim. Munca de fochist la băi era una dintre slujbele primite de ienicerii care au supraviețuit masacrului. Spune-mi, ai văzut semnalul meu?

Palewski îi povesti evenimentele care-i aduseseră, pe el și pe seraschier, la ușa băii.

– Seraschierul? îl întrerupse Yashim. Ah, de n-aș fi fost pe jumătate mort... e omul cu care trebuie neapărat să stau de vorbă. Trebuie să merg să-l caut.

Palewski întinse mîna să-l oprească.

– Marta mi-a dat instrucțiuni precise, Yashim. Vrea să te găsească aici mîine-dimineață. Ești pacientul ei. Poate vrei să bei un ceai? Sau ceva mai tare?

Yashim închise ochii.

– Am aflat unde va apărea al patrulea cadavru.

Pe chipul lui Palewski se așternu o expresie îngrijorată.

– Bine, bine, murmură el. Își îndreptă spatele. Iartă-mă, Yashim, dar știi ce cred eu? Nimeni dintre noi nu-i implicat în povestea asta. În cel mai bun caz, sîntem simpli martori, chiar și tu. E prea... Căută în minte un cuvînt. Spuneai că totul seamănă cu un festin, *mezze* la felul întîi, ții minte? Ei bine, cred că ai avut dreptate. Noi sîntem oaspeții. Și e vorba de o petrecere periculoasă.

Se ridică cu grijă în picioare și se apropie de Yashim, lăsîndu-se pe vine la căpătîiul lui.

– N-ai să găsești pe nimeni în viață. Nici unul dintre cadeți n-a fost ucis în locul în care l-ai găsit. Nici pe acesta n-ai să-l descoperi fiert sub ochii tăi. Odihnește-te. Dacă te simți în putere, poți pleca mîine-dimineață, după ce Marta te va obloji din nou.

Yashim rămase cu privirea ațintită în tavan. Era un sfat înțelept. Pierduse un timp atît de prețios și nimic nu putea să i-l aducă înapoi. Dorea din toată inima să facă precum îl povățuise prietenul său, să

doarmă... și să se bizuie pe Eslek. Ar fi putut ajunge la Kerkoporta odată cu ivirea zorilor.

Era un sfat bun și dat din tot sufletul. Dar, cel puțin dintr-un punct de vedere, ambasadorul se înșela cumplit.

99

Aprovizionarea unui mare oraș, îi plăcea cadiului să remarce, este semnul unei civilizații avansate. La Istanbul era vorba e o afacere reglată aproape perfect de experiența a aproape două mii de ani și se putea spune pe drept cuvînt că pe piețele orașului nu exista floare, fruct, varietate de carne sau de pește care să nu se vîndă aici în sezonul ei.

Un oraș imperial dispune de un apetit imperial și, vreme de secole, metropola ceruse tributul zilnic al unor teritorii imense. Acolo unde bizantinii își îngrijiseră grădinile pentru a-și vinde produsele pe piață, de-a lungul căilor de acces dinspre Tracia și Asia Mică, turcii, la rîndul lor, cultivau legume. Cele două mări – calda Mediterană și întunecata și recea Mare Neagră – furnizau pește din belșug, în timp ce păstrăvul cu carnea cea mai dulce care trăia în lacurile Macedoniei era adus în oraș cu cisternele. Din munții Bulgariei veneau multe feluri de miere, preschimbate în dulciuri de maeștrii cofetari ai Istanbulului.

Prin urmare, era vorba de o antrepriză perfect pusă la punct, de la pășunile Balcanilor la tarabele pieții, o succesiune constantă de comenzi, inspecții, cumpărări și achiziții. Ca orice activitate care necesită supraveghere permanentă, și aceasta lăsa cale liberă abuzurilor.

Cadiul pieții Kerkoporta îndeplinea această slujbă de douăzeci de ani și era renumit pentru strictețea sa. Un măcelar care se folosea de greutăți false era spînzurat de ușa propriei prăvălii. Un zarzavagiu care mințea în privința provenienței fructelor sale era pedepsit prin tăierea mîinilor. Cei care amînau clienții sau care se abătuseră de la

căile oficiale spre a achiziționa o marfă chilipir erau siliți să poarte săptămîni la rînd un jug lat de lemn, să achite o amendă usturătoare ori erau țintuiți de urechi de ușa prăvăliilor. Piața Kerkoporta devenise renumită pentru corectitudine, iar cadiul era convins că-și dă toată silința ca lucrurile să meargă cît mai bine.

Negustorii socoteau că se amesteca în treburile lor, dar în privința modului de a trata cu el, părerile erau împărțite. Cîțiva gîndeau că ar trebui să se unească și să scornească vreo plîngere împotriva lui, din care cadiul să nu mai poată ieși basma curată; însă cei mai mulți ridicau din umeri și se sfătuiau între ei să aibă răbdare. Unii sugerau că, în definitiv, cadiul își stabilea propriul preț. Oare un negustor de carpete ambițios nu laudă culorile și calitatea mărfii, raritatea covoarelor, ca un preludiu la negociere? Oare tînărul luptător nu-și aruncă în luptă toată forța, în timp ce potrivnicul mai vîrstnic își folosește puterea doar atît cît e nevoie? Cînd va sosi momentul, susțineau aceștia, cadiul va începe să cedeze.

Grupul oamenilor de acțiune pretindea că omul acesta era deosebit. Realiștii spuneau că era și el o ființă omenească. Cei mai subtili aminteau că înaltul slujbaș avea două fete. Despre cea mai mare, apropiată de vîrsta măritișului, se spunea că era foarte frumoasă.

Căderea cadiului, cînd în sfîrșit se întîmplă, se petrecu fără zarvă și se dovedi definitivă. Zvonurile despre frumusețea fiicei lui erau perfect adevărate; pe deasupra, fata mai era și pioasă, ascultătoare și îndemînatică. Tocmai aceste calități îl chinuiau amarnic pe cadiu, care se străduia să-i găsească un soț pe potrivă. Își iubea fata și dorea să-i ofere tot ce era mai bun; iar pentru că ea era atît de desăvîrșită, el deveni pretențios. Devenind pretențios, se opri într-un tîrziu asupra unui învățător de la o medrese din centru, un burlac dintr-o familie bogată și de vază.

Averea cadiului nu reușea nici pe departe să ofere fiicei sale o zestre la fel de frumoasă și o ceremonie la fel de somptuoasă cum făcea familia mirelui pentru propriile fiice. Desigur, faptul nu-i deranja defel; în schimb, îl preocupa pe cadiu. Pricina zbuciumului său nu rămase un secret pentru pețitoare, o bătrînă vicleană, care mesteca betel și purta cîte o brățară pentru fiecare căsătorie negociată cu

succes, astfel că zornăia la fiecare mișcare. Or, femeia se mișca tot timpul: adică vizita cu regularitate fiecare casă din cartier și, în urma unei astfel de vizite, negustorii din Kerkoporta aflară ceea ce-l frămînta pe cadiu.

Se procedă cu tact și cu finețe.

Negustorii organizară o nuntă ca-n basme, contribuind cu toții spre a-i oferi fetei o zestre aleasă, totul fără a-i cere cadiului nimic în schimb. Puține piețe erau slujite de cadiul lor la fel de bine cum era Kerkoporta, unde slujbașul instaurase atîta ordine și cinste în afaceri încît, după cum se știa, chiar și un străin putea cumpăra de aici cu deplină încredere. Nimeni nu trebuia să știe că zestrea și ceremonia erau o contribuție privată din partea pieții pentru înaltul slujbaș.

Nu se vorbi nimic. Nu se încheiară nici un fel de tîrguri, Doamne ferește! Cadiul continua să-și facă datoria cu aceeași rigoare ca și pînă atunci. Nici măcar nu se arătă din cale afară de recunoscător.

Era pur și simplu obosit. E istovitor să fii cinstit, dar nu atît de mult ca faptul de a ști că pactiza cu negustorii pe care trebuia să-i facă să se supună regulilor.

Continuă să stea în clădirea pieții, să asculte plîngeri, să facă cercetări, încruntîndu-se la cei veniți cu plîngeri și păstrîndu-și părerea pentru sine. Dar nu mai pedepsea încălcarea legii cu aceeași severitate. În realitate, nu-i mai păsa la fel de mult dacă negustorii își înșelau sau nu clienții. Dacă găsea aur în pungă sau i se aducea la ușă o oaie proaspăt jupuită, aceste atenții nu-i mai stîrneau nici indignare, nici recunoștință.

La urma urmei, mai avea o fată.

100

Măgărușii tropăiau pe dalele străzii cu copitele lor mici. Șaretele săltau și se zdruncinau în urma lor cu zgomot de pietre azvîrlite. Raze subțiri de lumină lunecau de-a lungul zidurilor oarbe.

Paisprezece. Cincisprezece. Șaisprezece.

Murad Eslek ridică mîna. Paznicul de noapte dădu din cap și împinse la loc bariera în locașul ei de lemn, de partea cealaltă a porții, blocînd drumul.

Eslek îi strigă un cuvînt de mulțumire și-și urmă șaretele în scuar.

Pentru oricine în afară de piețari, era o hărmălaie de nedescris: șaizeci-șaptezeci de șarete trase de măgari înghesuindu-se prin deschizăturile înguste, negociindu-și trecerea cu vreo zece căruțe mai mari, trase de catîri, la care se adăugau o turmă de oi behăind și vînzătorii care continuau să sosească. Spațiul era limitat de tarabele goale pe care Eslek și oamenii lui le instalaseră în ultimele ceasuri, fiecare luminată de un felinar. Căruța cu numărul opt, observă Eslek, își depășise taraba: nu avea rost s-o împingă înapoi, trebuia să dea un nou ocol, după ce restul vehiculelor vor elibera drumul. Un vînzător din spatele tarabei, înfășurat într-o pătură de cal legată cu o sfoară, voia să știe unde era căruța cu marfa lui: șareta cu numărul cinci fusese împinsă mai departe de năvala mai multor căruțe trase de catîri, venind dinspre oraș. Eslek abia reuși s-o distingă în depărtare, cu stiva ei înaltă de cuști de păsări legănîndu-se gata să se răstoarne. Dar în cea mai mare parte, toate erau la locul lor.

Începu să ajute la descărcarea căruței din fruntea șirului. Coșuri de vinete, saci de iută cu cartofi, găleți cu spanac răsturnate pe tarabă. Cînd căruța fu aproape goală, Eslek făcu cîțiva pași în urmă și repetă aceeași operație cu cea de-a doua căruță. Șmecheria era ca toate căruțele să termine de descărcat aproape în același timp și să părăsească piața în ordine. Altfel, s-ar fi creat un permanent du-te-vino, fără o clipă de răgaz pînă la amiază.

Dădu fuga în cealaltă parte a scuarului, unde se găsea șareta cu păsări. Exact așa cum se temuse, rămăsese blocată în spatele unei căruțe trase de un catîr și încărcată cu saci de orez, nimeni neluînd în seamă strigătele căruțașului. Eslek înșfăcă animalul de căpăstru și făcu semn cu mîna căruțașului, care stătea în picioare în căruță, aruncînd sacii grei în brațele altui om de jos.

– Hei, hei! Așteaptă!

Căruțașul îi aruncă o privire și se întoarse să apuce un alt sac. Eslek trase căpăstrul spre spate, catîrul încercă să-și ridice capul, dar

pînă la urmă se hotărî să facă un pas înapoi. Căruța se opinti, iar căruțașul cu sacul în brațe, luat prin surprindere, își pierdu echilibrul și căzu greoi în șezut.

Tarabagiul rîse și se scărpină în cap. Căruțașul sări furios jos din căruță.

– Ce naiba... oh, tu ești, nu?

– Haide, haide, lasă-mă în pace! Genghis, dă hodoroaga asta înapoi o clipă, sîntem blocați aici. Ține, trage!

Făcu semn spre omul cu șareta trasă de măgăruș, care ședea pe capră cu biciul lui lung gata pregătit. Cel cu orezul își dădu înapoi căruța, omul cu măgărușul stîrni un nor de praf din coastele animalului și acesta porni la trap înainte.

– Hai, noroc! salută Eslek, făcîndu-i semn cu mîna și începu să alerge paralel cu șareta, ținînd o mînă pe loitră. E a doua oară săptămîna asta, Abdul. Ne ții pe loc.

Aduse șareta în spatele șirului său, spuse căruțașului să apuce o ladă și, cu ajutorul omului de la tarabă, începură să descarce, ferind alte vehicule care veneau în șir. Cei mai mulți precupeți își aranjau deja marfa; în aer plutea miros de cărbune de la vînzătorii cu de-ale gurii, care-și aprindeau focurile. Lui Eslek i se făcu foame, dar mai întîi trebuia să termine treaba cu căruțele; după vreun ceas le conduse fără probleme afară pe poartă, unde plăti și căruțașii.

– Abdul, zise el. Tu fii cu ochii în patru, ai priceput? Ăștia cu catîrii au un aer crunt, dar nu se vor atinge de tine. Doar dacă ai să le dai ocazia. Tu ține-te de cel din fața ta și rămîi cu privirea înainte. Numai gura-i de ei.

Se înapoie în piață. Din cînd în cînd era nevoit să se lipească de zid pentru a face loc altor șarete trase de măgăruși, care tropăiau pe lîngă el, dar cînd ajunse în scuar zarva dinainte se mai domolise. Precupeții erau ocupați cu aranjarea fructelor și legumelor, luîndu-se la întrecere care mai de care să înalțe piramide, amfiteatre și acropole de bame, vinete și cartofi galbeni precum ceara, sau de curmale și caise, în grămezi, șiruri și jocuri fanteziste de culori. Alții, care își aprinseseră cazanele cu jăratic, așteptau să ardă cărbunii și să se îmbrace în coajă albă de cenușă, între timp desfăcînd castane cu cuțitul

sau înfigînd hălci de carne de oaie în frigări. „În curînd, se gîndi Eslek, simțind cum i se strînge stomacul de foame și de nerăbdare, chifteluțele vor sfîrîi, peștele se va frige, vînatul și păsările se vor rumeni pe frigări."

Dar și el mai avea de terminat o treabă înainte să mănînce. După care-i controlă pe precupeți și le calculă facturile, făcu un tur al pieții. Își îndreptă atenția îndeosebi asupra ungherelor întunecate, a pragurilor învăluite în umbră și a spațiului de sub tarabele neocupate. Scruta chipurile oamenilor și-i recunoștea imediat; cînd și cînd înălța capul și cerceta întreaga piață; să vadă cine venea, să urmărească sosirea oricărei căruțe necunoscute.

Din cînd în cînd se întreba de ce întîrzie Yashim.

O trupă de jongleri și acrobați, șase bărbați și două femei, se instalară lîngă chiparos, așezați pe vine, așteptînd lumina și publicul. În mijlocul lor puseseră un coș mare cu capac și Murad Eslek îi urmări cu privirea un timp, din colțul aleii, din spatele zidurilor orașului, pînă cînd se convinse că în coș se aflau într-adevăr făclii, mingi și alte obiecte specifice meșteșugului lor. Apoi trecu mai departe, cu ochii la alți vraci și saltimbanci, adunați în număr mare pentru tîrgul de vineri: povestitorul kurd în haină cusută din bucăți de culori diferite; înghițitorul de foc bulgar, cu capul chel ca un ou; mai multe grupuri de muzicanți – cimpoieri din Balcani, cîntăreți din coarde din Anatolia, doi africani tăcuți și agili, așezîndu-și leacurile și amuletele pe o pătură întinsă la pămînt; un grup de țigani argintari, cu mici nicovale și o provizie de monede învelite în bucăți de piele moale, care deja se așternuse la treabă, tăind monedele în bucăți și confecționînd inele și brățări subțiri.

Mai cuprinse o dată piața cu privirea și gîndul îi zbură la mîncare, deși știa că vor mai trece cîteva minute bune pînă va reuși să înghită ceva. Aerul era deja încărcat de aroma ierburilor cu care fuseseră împănate fripturile; putea auzi sfîrîitul grăsimii încinse picurînd pe cărbuni. Luă în treacăt un dumicat de pîine albă de pe o tarabă și o vîrî în gură; cum nimeni nu protestă, se opri o clipă să admire cum fusese aranjată frigarea, învîrtită de un cățeluș care alerga vioi în interiorul unei roți de lemn. Ceva mai încolo zări cu coada ochiului

un om învîrtind chiftele cu un cuțit plat. Negustorul scoase de pe foc cîteva chiftele și Eslek făcu un pas spre el.

– Gata?

Omul zîmbi și încuviință.

– Primul client de vineri mănîncă întotdeauna gratis.

Murad rîse cu toată gura. Urmări din ochi cum negustorul punea cîteva bucăți de pîine arăbească pe suprafața fierbinte a tigăii, cum le apăsa cu lama cuțitului și cum le întorcea pe partea cealaltă. După cîteva clipe, omul trase către el una dintre bucăți și o crestă cu o mișcare circulară din vîrful cuțitului, despicînd-o apoi cu tăișul.

– Sos chili?

Lui Murad Eslek îi lăsa gura apă. Dădu din cap.

Omul luă sos pe vîrful cuțitului, îl întinse în interiorul pîinii, luă două chiftele și le îndesă în înăuntru, împreună cu o frunză mare de salată și puțină zeamă de lămîie.

Ținînd kebabul cu amîndouă mîinile, Eslek porni binedispus printre tarabe, mestecînd cu poftă.

Nu întîlni nimic deosebit. În cele din urmă, porni de-a lungul aleii de sub zid și găsi gangul întunecos despre care îi povestise Yashim. Urcă treptele cu grijă și făcu apoi cale întoarsă în direcția turnului. Ușa era închisă tot cu lanțul, așa cum o lăsase Yashim. Se așeză pe parapet, legănîndu-și picioarele și lingîndu-și degetele, privind printre crengile chiparosului la piața de sub el.

Cerul se luminase, curînd aveau să se ivească zorile.

101

Cînd Yashim deschise ochii era încă întuneric. Focul din cămin se stinsese. Cu o ușoară grimasă de durere, se săltă ușor în capul oaselor și-și lăsă picioarele peste marginea patului. Își simțea tălpile învinețite și umflate, dar se sili să stea în picioare. După ce șchiopătă vreo cîțiva pași prin încăpere, timp de cîteva minute, văzu că durerea devenea suportabilă. Își găsi hainele absolut din întîmplare, întinzînd

o mînă prin întuneric în căutarea unui sprijin. Hainele erau împăturite frumos pe o masă, probabil puse acolo de Marta, și Yashim îi mulțumi în gînd Celui de Sus că nu lăsase ca goliciunea să facă din el un prizonier.

În hol își descoperi și pelerina și ieși afară, în aerul rece dinaintea zorilor. Pielea încă îl durea, în schimb mintea îi era limpede.

Porni în pas grăbit spre Cornul de Aur. Versurile poemului *karagozi* îi reveneau obsedant în gînd, în ritmul pașilor.

Neștiutori
Și neștiind că sînt neștiutori,
Ei dorm.
Trezește-i.

Iuți pasul în direcția cheiului. Acolo găsi un barcagiu treaz, se înfășură în mantie ca să se apere de răcoarea dimineții și, odată ajuns pe malul celălalt, opri o litieră și porunci celor doi cărători să-l ducă în piața Kerkoporta.

102

– Te-am văzut venind, spuse Murad Eslek. Îl recunoscuse imediat și se repezise să-l întîmpine înainte să dispară în mulțime. Acum că se crăpase de ziuă, era mare aglomerație, oamenii treceau prin dreptul tarabelor și-și umpleau coșurile cu produse proaspete. M-am uitat peste tot, cum mi-ai spus. Nimic neobișnuit. Cîțiva saltimbanci pe care nu-i cunosc, dar atîta tot. E liniște, totul e ca de obicei.

– Dar turnul?

– Da, am verificat și turnul. Ușa de care mi-ai vorbit e prinsă tot cu lanțul. Am stat acolo sus aproape o oră.

– Hmm. Totuși, mai există o intrare, din partea cealaltă. Ceva mai jos. Am să merg să arunc o privire. Tu rămîi aici și fii cu ochii în

patru, iar dacă nu mă întorc în jumătate de oră, ia cîțiva băieți de-ai tăi și vino după mine.

– E serioasă treaba, așa-i? Așteaptă o clipă, chem pe cineva să te însoțească.

– Sigur, acceptă Yashim. De ce nu?

Nu le luă decît vreo cîteva minute ca să ajungă sus, pe parapet. Hamalul pe care-l găsise Eslek pășea indiferent în urma lui Yashim, care era bucuros să nu fie singur; amintirea scărilor întunecoase care coborau în încăperea aceea curată încă îi mai dădea fiori. Scoase lanțul și forță și de data asta ușa cu umărul.

Hamalul protestă.

– Cred că n-ar trebui să intrăm acolo. Nu-i voie.

– Eu am voie, replică scurt Yashim. Iar tu ești cu mine. Hai să mergem!

De data aceasta era și mai întuneric, dar Yashim știa încotro s-o apuce. În capul scărilor, duse un deget la buze și porni primul în jos, pe trepte. *Tekke* arăta exact așa cum o lăsase cu o zi înainte. Încercă ușa. Era tot încuiată. Hamalul se oprise neliniștit la baza scării, privind în jur cu un aer mirat. Yashim se duse la scrin și săltă capacul. Aceeași colecție de farfurii și pahare. Nici urmă de cadet.

Yashim își îndreptă spatele.

– Hai să ne întoarcem, zise el.

Hamalul nu așteptă să i se spună de două ori.

103

Efendi îi spusese să fie cu ochii în patru, iar Eslek exact asta făcea de vreo cîteva ore. Nu era sigur ce anume căuta sau cum își va da seama că găsise acel ceva. Poate ceva neobișnuit, așa îi sugerase Yashim. Sau ceva într-atît de obișnuit încît nimeni nu i-ar fi acordat vreo atenție – afară poate de Eslek, îi explicase Yashim. Eslek știa tot ce mișcă în piață și cine trebuia să fie acolo într-o zi de vineri.

Se scărpină în cap. Totul era exact ca de obicei. Tarabele, mulțimea, saltimbancii, muzicanții; așa stăteau lucrurile de fiecare dată. Piața era mai aglomerată, fiind o zi de vineri. Ce anume se întîmplase altfel decît în restul săptămînii? Vînzătorul de chiftele îi oferise un mic dejun gratis, asta chiar că nu ți se întîmpla în fiecare zi! Dar ceva de rău augur? Gîndul îl făcu pe Eslek să zîmbească.

Zîmbetul i se topi. Gîndul la chiftele îi reamintise de ceva.

Încercă să-și dea seama de ce anume. Da, îi fusese foarte foame. Și, nu-i așa, văzuse înaintea tuturor că erau gata chifteluțele. Văzuse cu coada ochiului, în timp ce șterpelea un dumicat de pîine...

Eslek ridică brusc bărbia. Dumicatul de pîine. Nimeni nu observase. Nu era nimeni la tarabă, doar cățelușul care alerga, învîrtind frigarea. Așa ceva nu mai văzuse niciodată, cel puțin nu în piață. Ei, și ce era cu asta? Doar *efendi* nu se referise la ceva atît de banal, nu?

Cu toate acestea, hotărî să mai arunce o privire. În timp ce-și croia drum prin mulțime, îl zări pe vînzătorul de chiftele servind un client, cu cuțitul plat într-o mînă și pîinea în cealaltă. Dar privirea lui era îndreptată în altă parte. Cînd Eslek ajunse lîngă el, omul continuă să rămînă așa, încremenit, iar clientul începu să bombăne:

– Am zis că vreau sos.

Vînzătorul întoarse capul, cu o privire nedumerită. Apoi privi în jos, la cuțit și la pîine, de parcă n-ar fi știut de ce le ținea în mînă. Clientul îi întoarse spatele, pufnind.

– Las-o baltă! Viața e prea scurtă.

Vînzătorul de chiftele păru să nu-l audă. Întoarse capul și privi din nou peste umăr. Eslek îi urmări privirea. Cățelușul continua să alerge în interiorul roții, cu limba atîrnînd afară. Dar nu cîinele abandonat era ceea ce-i atrase atenția lui Eslek, cît carnea înfiptă în frigare. Fusese legată strîns, ca să se frigă de îndată ce avea s-o prindă căldura; dar cum nu exista nimeni prin preajmă ca s-o stropească cu grăsime, carnea începea să se usuce. Se desfăcea de pe frigare, întărindu-se treptat și dezvăluindu-i lui Eslek forma vietății de la care provenea. Două dintre picioare, îndepărtate acum de corpul neobișnuit de subțire, erau groase; celelalte două erau mai mici și chircite într-o poziție ca de rugăciune. Putea fi un iepure, numai

că de zece ori mai mare decît toți iepurii pe care îi întîlnise Eslek la viața lui.

Vînzătorul de chiftele probabil îl observase, fiindcă i se adresă pe neașteptate:

– Nu-mi dau seama ce se întîmplă. Toată dimineața n-a fost nimeni la taraba aia, de cînd am venit eu. Cîinele trebuie să fie rupt de oboseală. Înghiți în sec și Eslek îi văzu mărul lui Adam mișcîndu-se în sus și în jos. Și ce naiba e în frigarea aia?

Eslek simți cum i se zbîrlește părul pe ceafă.

– Să-ți spun un lucru, frate, mîrîi el. Să fiu afurisit, da' nu-i lucru curat.

Își duse mîna la amuletă și o strînse cu putere în palmă. Vînzătorul de chiftele începu să murmure ceva. Eslek își dădu seama că rostea o rugăciune, pomenind cele 99 de nume ale lui Allah și, în același timp, privind cu oroare la corpul și membrele unei ființe omenești care pocneau și se înnegreau pe cărbunii încinși.

104

Yashim nu auzi strigătele decît cînd ajunse aproape de ieșirea din turn. Împreună cu hamalul, se opri pe parapet, încercînd să vadă pe după chiparosul cel bătrîn. Într-o clipă, spațiul de la picioarele lor se umplu de lume care încerca să fugă, înghesuindu-se pe alee și țipînd. Auzi cîteva glasuri strigînd: „Cadiul! Chemați cadiul!" O femeie țipă. Lumea năvăli peste jongleri și unul dintre bețele lor se rătăci prin frunzișul chiparosului, apoi căzu jos, ricoșînd din creangă în creangă.

Yashim cuprinse cu privirea întreg scuarul. Își dădu seama că nu avea rost să încerce să coboare în piață cît timp mulțimea continua să se îmbrîncească pe alee. Cineva de jos se poticni și coșul cu legume îi zbură din mîini. „Fugi! Fugi!" Hamalul se muta de pe un picior pe altul.

– N-ar fi trebuit să vin, se căină el. Am să-mi pierd slujba.

Yashim îi porunci să tacă.

Acum îl putea vedea pe cadiu, care ieșise din clădirea lui și pășea în mijlocul unei mulțimi gesticulînd și arătînd în toate părțile. Observă că undeva mai spre stînga, printre tarabe, se formase un cerc, izolînd una dintre ele. Privi în jos. Mulțimea nu mai alerga încoace și încolo. Oamenii se opriseră în mici grupuri, iar cei aflați mai aproape de intrarea în alee se întorseseră, întinzînd gîturile, neliniștiți, să vadă ce se petrece în piață.

Yashim începu să alerge de-a lungul parapetului. Coborî în fugă treptele și se năpusti spre gang. Cineva îl apucă de braț, dar el se smulse, croindu-și drum spre scuar printre grupurile de gură-cască. În timp ce alerga spre cercul format în jurul unei tarabe, îl văzu pe Murad Eslek conducîndu-l pe cadiu. Mulțimea se trase deoparte, făcîndu-le loc să treacă, iar Yashim se repezi pe urmele lor.

O singură privire îi dezvălui tot ce voia să vadă.

Cadiul rămăsese fără grai. Frigarea continua să se învîrtă: la fiecare învîrtitură, cîte un membru scorojit cădea la pămînt. Yashim făcu un pas înainte și puse mîna pe roată, iar cățelușul se prăbuși, gîfîind.

– Trebuie să stingem focul, spuse Yashim, întorcîndu-se spre Eslek. Cheamă hamalii și cere să fie adusă o roabă. E bună și o șaretă trasă de măgar. Trebuie să scoatem... chestia asta de aici.

Eslek închise ochii un moment și încuviință din cap.

– Nu... nu mi-am închipuit nici o clipă...

Nu-și duse gîndul pînă la capăt. Se întoarse spre hamali, spunîndu-le ce aveau de făcut.

În acest timp, cadiul începu să se răstească la mulțime, agitîndu-și pumnii prin aer.

– Plecați! Fiecare la treaba lui! Credeți că am terminat cu voi? Las, că v-arăt eu vouă! Asta-i de glumă, da? Își plesni tîmplele cu pumnii, holbîndu-se la mulțime și legănîndu-se pe călcîie. În piața lui! Ce dezonoare! Ce dezonoare și ce rușine! Cine îi făcuse una ca asta?

Se urni brusc din loc și oamenii se traseră în lături, poticnindu-se unul de altul, ca să-i facă loc. Cadiul se îndreptă cu pași mari către clădirea pieții, unde intră, trîntind ușa după el.

În tăcerea uluită care se așternuse, Yashim și alți cîțiva sesizară pentru prima oară mirosul. Plăcut, pătrunzător fără să fie greu, ca și carnea de vițel. Ca și Yashim, întoarseră capul.

Vînzătorului de chiftele i se făcuse rău și vomita zgomotos.

Yashim îl văzu pe Eslek înapoindu-se cu hamalii înarmați cu mături și greble.

Vorbiră amîndoi cîteva minute. Apoi Yashim puse unele întrebări vînzătorului de chiftele, care nu se putea opri din tremurat.

Nimeni nu văzuse nimic. Cît despre vînzătorul de chiftele, la sosirea lui frigarea deja se învîrtea. E drept, i se păruse cam ciudat, dar cum avusese de lucru, nu se mai gîndise la asta pînă după ivirea zorilor. De fapt, îi fusese milă de cîine.

Ceea ce-i atrăsese atenția fusese în primul rînd cîinele.

105

Podoabele lui Valide scînteiau în lumina gălbuie. În încăperea aceea slinoasă erau singurele obiecte care ar fi putut atrage atenția.

Aveau în ele o magie aparte. Magia puterii. Nimeni nu-și putea lua ochii de la aceste giuvaiere, la fel cum iepurele nu-și poate dezlipi privirea de la ochii unui șarpe.

Degetele moi se întinseră pe furiș și le mîngîiară.

Magie *ferenghi,* poate. Care era deosebirea? Degetele încremeniră. Poate era nevoie de anumite cuvinte. Invocări. Incantații. O posibilitate pe care nu o luase în calcul. Desenul în zigzag de pe fiecare podoabă putea fi un cuvînt sau, cine știe, un sunet.

Nu. Ceea ce conta în primul rînd era posesia. Cel care stăpînea giuvaiere se bucura și de puterea pe care ele i-o dăruiau. Napoleon folosise această putere pentru a împrăștia chiar și armatele drept-credincioșilor – toată lumea știa că avusese noroc cu carul. Prostul! Se despărțise de podoabe și soarta i se schimbase. Pe urmă, Valide. Se descurcase de minune din momentul în care primise giuvaiere. Luptase să ajungă în vîrful piramidei, pe un cîmp de luptă mult mai primejdios decît oricare altul cu care avusese de-a face vreun împărat

francez, un loc în care șoaptele erau vîrfuri de lance, cunoașterea valora cît batalioane, iar frumusețea mărșăluia în rîndul întîi.

„Știam toate acestea, nu-i așa? Știam ce greu era să rămîi în picioare în mijlocul gloatei, să nu fii azvîrlit înapoi, tras la loc în mulțime, să nu te ofilești neștiut de nimeni. Să-ți atingi scopul, să ajungi în vîrf, să ai puteri depline asupra unor ființe care se tîrau și se făceau una cu pămîntul la un simplu cuvînt al tău!

Nimic nu putea distruge această putere. Nimeni nu te putea lipsi de ea.

Nu atîta timp cît podoabele se aflau în posesia ta.“

Două buze se întinseră să sărute giuvaierele.

106

Yashim apucă ceșcuța și privi cu recunoștință lichidul negru și gros dinăuntru. Fără arome și fără un fir de zahăr. În timp ce o ducea la nas, o umbră coborî asupra mesei și Yashim ridică privirea, surprins.

– Te rog, spuse el, făcînd semn către un scăunel.

Marele maestru al breslei vînzătorilor de supă își puse mîinile enorme pe masă și se lăsă cu toată greutatea pe scăunel. Își roti privirea prin cafenea, studiindu-i pe ceilalți clienți, cele două plite, peretele acoperit cu ibrice de cafea strălucitoare. Adulmecă aerul.

– Cafeaua miroase bine.

– E cafea proaspătă de Arabia, răspunse Yashim. Boabele verzi sînt aduse aici și prăjite în fiecare dimineață. Prea mulți cumpără cafea peruviană, nu crezi? E ieftină, dar mie mi se pare întotdeauna rîncedă la gust.

Maestrul încuviință. Fără să-și ia mîna de pe masă, ridică degetele și schiță un semn din cap spre negustor, care se apropie, făcînd plecăciuni.

– Cafea, foarte dulce, cu nucșoară. Fără scorțișoară. Negustorul se îndreptă spre plita lui. Nu-mi place scorțișoara, adăugă marele maestru al breslei vînzătorilor de supă.

Discutară amabil pe această temă pînă cînd li se aduse cafeaua. Yashim înclina să fie de părerea marelui maestru, și anume că scorțișoara în cafea era ceva oribil.

– De unde ne vin astfel de idei? Sprîncenele marelui maestru se arcuiră brusc în semn de uimire. Și pentru ce?

Yashim ridică din umeri, fără să răspundă.

Marele maestru al breslei vînzătorilor de supă puse ceșcuța jos și se aplecă în față.

– Te întrebi probabil de ce sînt aici. Noaptea trecută paznicii mei n-au venit la lucru. E pentru prima oară cînd se întîmplă. M-am gîndit că poate te-ar interesa să știi.

Yashim își lăsă capul într-o parte. Se întreba de ce venise uriașul. Și ce semnifica informația pe care i-o dăduse.

– Aș prefera să discutăm despre trecut, spuse el. Despre ce s-a întîmplat cu douăzeci, douăzeci și cinci de ani în urmă. Ienicerii au stîrnit un mare scandal, nu-i așa? Ce anume au făcut?

– Incendii, prietene. Yashim remarcă adresarea, dar nu zise nimic. În corpul ienicerilor aveam oameni care stăpîneau focul la fel de lesne ca ursarul care-și îmblînzește ursul. Am spus noi, de fapt mă refeream la ei. Eu n-am fost implicat. Dar ei așa își făceau cunoscute sentimentele.

– Unde izbucneau cele mai multe focuri? În zona portului?

Marele maestru ridică din umeri.

– În port, în Galata, lîngă Cornul de Aur. Ce pot să-ți spun? Uneori părea că întregul oraș arde mocnit, ca și cum focurile ar fi fost aprinse sub pămînt. Nu era nevoie decît să ridici vreun capac cine știe pe unde și izbucnea vîlvătaia. Toți simțeau pericolul. Primejdia pîndea din toate părțile.

„Ca și acum", își spuse Yashim. Tot orașul era la curent cu crimele. Oamenii înțelegeau ce se întîmplă. Orașul era încordat de așteptare. Mai rămîneau trei zile pînă la pronunțarea edictului de către sultan.

– Mulțumesc, mare maestru. Ai observat din ce direcție bate azi vîntul?

Marele maestru își îngustă brusc pleoapele.

– Dinspre Marmara. A bătut dinspre apus toată săptămîna.

107

Seraschierul își țuguie buzele.

– Mă îndoiesc că se poate face. Ca operațiune, da, poate. Am putea împînzi orașul cu soldați din Noua Gardă, cîte unul la fiecare colț de stradă, artilerie – dacă am putea s-o aducem – în spațiile deschise. Atîtea cîte există.

Se ridică greoi în picioare și se duse la fereastră.

– Privește, Yashim *efendi*. Privește la aceste acoperișuri! Ce porcărie! Dealuri, vîlcele, case, magazine, toate înșiruite pe ulicioare și străduțe. Cîte colțuri crezi că am aici? Zece mii? Cincizeci de mii? Și cîte spații deschise? Cinci? Zece? Nu sîntem la Viena.

– Nu, îl aprobă liniștit Yashim. Și totuși...

Seraschierul ridică o mînă, întrerupîndu-l.

– Să nu crezi că te-am înțeles greșit. Și eu sînt convins că s-ar putea face totuși ceva. Însă decizia nu-mi aparține. Numai sultanul poate porunci ca trupele să intre în oraș. Vreau să spun trupe înarmate. Crezi că poate lua această decizie chiar atît de repede?

– Acum zece ani a făcut-o.

Seraschierul scoase un mormăit.

– Acum zece ani, îngînă el. Acum zece ani voința oamenilor era una cu a sultanului. Nimeni nu nega că ienicerii deveniseră un pericol pentru noi toți. Dar astăzi... ce știm noi? Crezi că locuitorii Stambulului îi vor întîmpina pe oamenii mei cu brațele deschise? Mai este ceva ce șovăi să-ți destăinui. Ce s-a întîmplat în urmă cu zece ani nu s-a realizat doar într-o zi. Au fost necesare luni de zile, ba chiar ani, să pregătim victoria asupra hoardelor de ieniceri. Acum avem la dispoziție douăzeci și patru de ore. Iar sultanul a... a mai îmbătrînit. Sănătatea lui este mai șubredă.

„Vrei să zici că bea“, gîndi Yashim. Toată lumea îi știa meteahna. Toți știau că M. Lebrun, negustorul belgian de vinuri din Pera, vindea mult mai multă marfă decît figura în evidența comunității străine. Ce să mai spunem despre descoperirea, cu numai un an în urmă, a unui adevărat munte de sticle cu gîtul lung, în pădurile din apropierea locului în care sultanului îi plăcea să-și ducă familia să ia masa în aer liber?

– Va avea loc o insurecție a ienicerilor, spuse răspicat Yashim. Eu, unul, cred că se va manifesta sub forma unui incendiu, poate mai multe, nu am cum să știu. Mai devreme sau mai tîrziu, sultanul va fi nevoit să cheme Noua Gardă, ca să restabilească ordinea și să țină focul sub control, iar eu, unul, aș prefera s-o facă mai curînd. Se îndepărtă de fereastră și se întoarse cu fața spre seraschier. Dacă dumneata nu vrei, atunci voi sta eu de vorbă cu sultanul, declară el.

– Dumneata.

Nu era o întrebare. Yashim văzu că seraschierul îl cîntărește din priviri. Rămase cu spatele la lumină și cu mîinile la spate. Tăcerea deveni și mai adîncă.

– Vom merge amîndoi, dumneata și cu mine, îl anunță într-un tîrziu seraschierul. Dar dumneata, Yashim *efendi,* îi vei spune limpede sultanului că este sugestia dumitale, nu a mea.

Yashim îl măsură cu o privire rece. „Într-o bună zi, își zise el, voi întîlni pe cineva din slujba sultanului care să nu ascundă realitatea, care să aibă curajul să-și țină fruntea sus și să-și apere credința. Dar nu acum.“

– Am să-mi asum eu răspunderea, acceptă el liniștit.

„În definitiv, nu sînt decît un eunuc.“

108

Zidul înalt al seraiului le întoarse ecoul pașilor care se îndreptau spre prima curte. De regulă, vinerea locul ar fi trebuit să fie aglomerat, dar cerul mohorît și tensiunea reținută care plutea în aer făceau ca spațiul uriaș al curții să fie aproape pustiu. Gărzile de

onoare stăteau în poziție de drepți de-a lungul zidului, la fel de tăcute și de nemișcate ca și gărzile ienicerești, a căror neclintire dădea odinioară fiori emisarilor străini. Yashim se întrebă dacă Noua Gardă nu era, în felul ei, și mai sinistră; mai curînd niște marionete nemțești decît oameni în carne și oase. Cel puțin, ienicerii avuseseră acea mîndrețe de panaș, cum subliniase și Palewski.

Își încleștă degetele pe o bucată de hîrtie vîrîtă la brîu. Trecînd pe lîngă Hipodrom, se răsucise instinctiv pe călcîie și, lăsînd în urmă Șarpele de Bronz, păși prin țărînă pînă la Copacul Ienicerilor, știind ce va găsi acolo: aceleași versuri mistice pe care le răsucise în minte toată săptămîna.

Fuseseră prinse de scoarța care se cojea. „Așa își vesteau grecii morții, se gîndise Yashim. Printr-o bucată de hîrtie bătută în cuie pe un stîlp sau un copac.“ Smulse hîrtia și o studie încă o dată.

Neștiutori
Și neștiind că sînt neștiutori,
Ei dorm.
Trezește-i.

„Un foc în noapte, se gîndi Yashim. O chemare la arme.“ Da, profeția se adeverea. Dar ce semnificație aveau următoarele versuri?

Neștiutori
Și neștiind că sînt neștiutori,
Cei cîțiva fii ai tăcerii devin una cu Esența.
Apropie-te.

Împături hîrtia și o vîrî la brîu.

109

Sultanul îi lăsă să aștepte vreme de un ceas, iar cînd îi chemă, nu-i primi în apartamentul personal, cum se aștepta Yashim, ci chiar în

Sala Tronului, o încăpere în care Yashim mai fusese doar o singură dată, în urmă cu cincisprezece ani.

Nici pe sultan nu-l mai întîlnise de mulți ani. Barba lui Mehmet, cîndva neagră ca pana corbului, era acum vopsită în roșu cu henna, iar ochii întunecați și ageri deveniseră apoși și îngropați în straturi de grăsime. Gura sultanului avea colțurile lăsate într-o expresie de permanentă dezamăgire, ca și cum, după ce se înfruptase din tot ce banii erau în stare să cumpere pe lume, i s-ar fi acrit de toate. Le făcu semn cu o mînă durdulie, încărcată de inele, dar nu schiță nici un gest să se ridice de pe tron.

Sala însăși era exact așa cum și-o amintea Yashim, o cutie de bijuterii de un albastru foarte rece, îmbrăcată de la podea și pînă în vîrful domului într-un superb mozaic de Iznik, reprezentînd visul înghețat al unei grădini cu plante agățătoare care îmbrăcau pereții de jur împrejur.

Yashim și seraschierul intrară aplecîndu-se de mijloc, iar după cîțiva pași, îngenunchează cu fruntea la pămînt.

– Ridicați-vă, ridicați-vă, se răsti agasat sultanul. Era și timpul să apari, adăugă el, arătînd brusc spre Yashim.

Seraschierul se încruntă.

– Înălțimea Voastră, începu el. În oraș s-a creat o situație care, credem noi – adică Yashim *efendi* și cu mine – că ar putea avea urmări extrem de grave pentru bunăstarea și siguranța populației.

– Ce tot spui acolo? Yashim?

Yashim făcu o plecăciune, și apoi începu să explice. Vorbi despre edict și despre uciderea cadeților. Descrise o profeție rostită cu secole în urmă de întemeietorul ordinului de derviși *karagozi* – și văzu cum sultanul se încruntă în semn de avertisment.

– Ai grijă, *lala.* Ai grijă ce rostești. Sînt lucruri despre care nu se poate vorbi.

Yashim îl privi în ochi.

– Atunci cred că nu mai e nevoie să continui, Înălțimea Voastră.

Se așternu o tăcere adîncă.

– Nu, răspunse sultanul. Am înțeles tot ce mi-ați spus. Și acum, apropiați-vă amîndoi de tron. Doar nu vreți să strigăm în gura mare.

Yashim șovăi o clipă, fulgerat de un gînd. Cuvintele sultanului îi aminteau de ultimul vers al poemului: „Cei cîțiva fii ai tăcerii devin una cu Esența. *Apropie-te.*" Ce-ar fi putut să însemne? Făcu un pas către sultan. Seraschierul stătea țeapăn lîngă el.

– Ce părere ai, seraschier?

– Dacă datele noastre sînt corecte, s-ar putea să fie circa cincizeci de mii de oameni care se pregătesc să iasă în stradă.

– Și Istanbulul ar putea arde din temelii, nu-i așa? Înțeleg. Ei bine, trebuie să facem ceva. Ce propuneți?

– Înălțimea Voastră, eu cred că ar trebui să porunciți ca Noua Gardă să ocupe temporar orașul, îl întrerupse Yashim. Seraschierul nu vrea să ia o astfel de măsură, dar eu nu văd o cale mai bună de a garanta siguranța publică.

Sultanul se încruntă și se trase de barbă.

– Seraschier, cunoști temperamentul oamenilor dumitale. Sînt pregătiți pentru o asemenea acțiune?

– Sînt foarte disciplinați, Înălțimea Voastră. Și au cîțiva comandanți cumpătați și hotărîți. Cu îngăduința Voastră, ar putea ocupa pozițiile chiar în astă-seară. Simpla lor prezență i-ar putea descuraja pe conspiratori.

Yashim observă că seraschierul era mai sigur pe el.

– Cu toate acestea, remarcă sultanul, totul ar putea degenera într-o luptă de stradă.

– Există acest risc. În acest caz, va trebui pur și simplu să facem tot ce ne stă în putință. Să identificăm capii rebeliunii, să limităm distrugerile. Și, mai presus de orice, Înălțimea Voastră, să apărăm palatul.

– Hmm. De fapt, seraschier, nu aveam de gînd să rămîn în oraș.

Seraschierul părea îngrijorat.

– Cu tot respectul, Înălțimea Voastră, cred că este absolut necesar ca, într-un moment atît de grav, să rămîneți aici. Vă putem garanta siguranța, iar prezența Voastră va calma poporul și va da Noii Gărzi autoritate și legitimitate.

Sultanul răspunse cu un oftat.

– Nu mă tem, seraschier. Își frecă obrazul cu palmele. Pregătește oamenii. Am să mă consult cu vizirii mei. În următoarele cîteva ore vei primi porunca mea.

Se întoarse spre Yashim.

– Cît despre tine, e timpul să faci progrese în ancheta noastră. Te rog să te înfățișezi în apartamentele mele.

Le făcu semn să plece. Amîndoi se înclinară adînc și se retraseră cu spatele spre ușă. În timp ce ușa se închidea, Yashim îl văzu pe sultan stînd pe tron, cu obrazul sprijinit în pumn, urmărindu-i cu privirea.

110

În fața ușii, seraschierul se opri să-și șteargă fruntea cu batista.

– Ancheta *noastră?* Ar fi trebuit să-mi spui că lucrai la un caz de la palat, murmură el, plin de reproș.

– Nu m-ai întrebat. Oricum, așa cum ai auzit, am acordat întîietate cazului dumitale.

Seraschierul mormăi.

– Pot să te întreb despre ce e vorba?

Seraschierul era prea grăbit. Pe terenul de paradă poate că mergea – oștenii jurau supunere absolută. Dar Yashim nu era militar.

– Nu cred că te-ar interesa.

Seraschierul strînse din buze.

– Poate că nu. Îl privi fix pe Yashim. Atunci, îți sugerez să faci precum ți-a poruncit sultanul. La fel voi proceda și eu.

Îl urmări din ochi pe seraschier, care se îndrepta cu pas alert spre Ortakapi, poarta centrală care ducea în prima curte. Yashim nu și-ar fi dorit să fie în locul lui. Pe de altă parte, dacă seraschierul rezolva situația cu bine, atît el, cît și garda, aveau să se acopere de glorie. Era o bună ocazie de a reabilita reputația gărzii, cumva lezată de eșecurile ei pe cîmpul de luptă.

Era, în același timp, și o datorie. Nu numai față de sultan, dar și față de populația Istanbulului. Fără Noua Gardă, întreg orașul se afla sub amenințarea rebelilor ieniceri.

În mintea lui Yashim nu exista nici o îndoială că a patra crimă încheia ciclul, pregătind cumva scena pentru ce avea să urmeze. Vechile altare fuseseră din nou sfințite, cu sînge. Yashim era convins că nu mai era mult și avea să înceapă cea de-a doua etapă.

„Trezește-i. Apropie-te.“

Oare care era adevăratul înțeles al acestor vorbe?

Intuia că în următoarele șaptezeci și două de ore aveau să afle cu toții.

Îl văzu pe seraschier dispărînd în umbra porții Ortakapi. Se întoarse și el și porni către apartamentele haremului.

111

– Hei, străinule!

Fusese abia o șoaptă. Ibou, bibliotecarul, întinse brațul lui lung și-și mișcă degetele în semn de salut.

Yashim zîmbi și ridică mîna.

– Ai de lucru? întrebă el cu glas coborît.

Printr-o tradiție de mult consacrată, nimeni nu ridica vocea în cea de-a doua curte a palatului.

Ibou își înălță capul.

– De fapt, tocmai am isprăvit. Aveam de gînd să merg să îmbuc ceva.

Yashim sesiză invitația.

– Păi, aș vrea să te pot însoți, spuse el. Apoi adăugă: Ai ieșit pe altă ușă.

Ibou îl țintui cu o privire solemnă, apoi întoarse capul.

– Mie nu mi se pare nimic ciudat.

– Vreau să zic, arhiva. N-am... n-am știut că se poate ieși și pe aici.

Yashim simți cum se înroșește la față.

– N-are importanță. Mulțumesc pentru ajutorul de mai deunăzi.

– Îmi pare rău că n-am putut face mai mult, *efendi,* răspunse Ibou. Dacă dorești, mai poți trece pe la mine. Lucrez de noapte toată săptămîna.

Făcu o plecăciune și Yashim îi răspunse în același fel.

Yashim intră în harem prin Poarta Grădinii cu Păsări. Niciodată nu putea păși pe această poartă fără a se gîndi la Kösem, Valide Sultan care, cu două secole în urmă, fusese tîrîtă de călcîie, dezbrăcată afară din harem și sugrumată. Aceasta marcase sfîrșitul a cincizeci de ani de groază, în care imperiul fusese condus de o serie de nebuni, bețivi și desfrînați – inclusiv propriul fiu al lui Kösem, Ibrahim, care poruncise ca pereții și pardoseala din apartamentele lui să fie așternute cu blănuri rusești și care călărea fetele ca pe niște iepe... pînă cînd fusese ucis prin strangulare.

Haremul era un teritoriu periculos.

Păși în camera gărzilor. Erau de serviciu șase halebardieri, postați doi cîte doi de o parte și de alta a ușilor care dădeau spre curtea lui Valide Sultan și spre Calea de Aur, o alee îngustă și deschisă care lega haremul de *selamlik*. Halebardierii erau neînarmați, cu excepția pumnalelor scurte vîrîte în brîul șalvarilor; nu purtau halebarde decît atunci cînd alcătuiau escorta, cum se întîmpla în rarele ocazii în care le însoțeau pe femeile sultanului în afara palatului. În rest, aveau o singură trăsătură distinctivă: cozile împletite atîrnînd din creștetul turbanelor înalte, semn că fuseseră admiși în harem. Yashim își aminti că un francez rîsese cînd i se explicase semnificația cozilor împletite.

– Crezi că un smoc de păr îl va împiedica pe un bărbat să întîlnească femeile sultanului? În Franța, declarase el, femeile sînt cele care poartă părul lung. Oare ca să nu arunce ocheade bărbaților bine făcuți?

Yashim îi replicase, cu destulă răceală, că halebardierii nu intrau în zonele mai expuse ale haremului decît ca să aducă lemne de foc.

Își duse pumnul la piept și se înclină ușor.

– Din ordinul sultanului, murmură el.

Halebardierii îl recunoscură și se traseră deoparte, lăsîndu-l să treacă.

Ajunse sub colonadele care se înșiruiau pe latura dinspre apus a curții lui Valide. Plouase și dalele curții străluceau printre băltoace, în timp ce pereții erau verzui de umezeală. Ușa spre apartamentele lui Valide Sultan era deschisă, dar Yashim rămase pe loc, cîntărind situația în minte.

Oare ce anume isca primejdie în harem? se întrebă el.

Se gîndi la halebardierii pe care tocmai îi întîlnise, cu părul lor lung care-i împiedica să vadă, la fel ca niște ochelari de cal.

Se gîndi la camerele și apartamentele de dincolo de uși, la fel de vechi și de înguste ca însuși orașul Istanbul, cu colțuri și unghere ascunse, cu deschizături nebănuite, cu odăi minuscule ca niște giuvaiere, alcătuite din firide și paravane. La fel ca orașul, aceste apartamente se întinseseră odată cu trecerea secolelor, unele încăperi fiind adăugate din rațiuni de utilitate, altele fiind eliminate dintr-un simplu capriciu; fuseseră deschise și uși noi, din pricina a ceea ce probabil fusese resimțit ca presiunea a mii de ochi și milioane de suspine. Nimic care să fi urmat un plan. Și acest spațiu măsurînd abia două sute de metri pătrați cuprindea băi și dormitoare, camere de zi și coridoare, spălătoare și odăi comune, scări întortocheate, balcoane abandonate; pînă și Yashim, care le cunoștea, s-ar fi putut rătăci înăuntru sau s-ar fi putut trezi pe neașteptate privind afară pe fereastră într-o curte pe care o credea a fi mult mai departe. Yashim știa bine că înăuntru existau și cămăruțe mici cît niște celule.

Oare cîți oameni colindau labirintul acesta în fiecare zi, petrecîndu-și ore întregi din viață între ziduri, pășind pe căile bine cunoscute care-i duceau de la o treabă la alta: dormit, mîncat, îmbăiat, slujit? Desigur, sute, poate mii, amestecîndu-se cu spiritele altor mii care trăiseră aici înaintea lor: femei care mințiseră și muriseră, eunuci care sporovăiau în jurul lor, bîrfa care se înălța ca aburul din baia femeilor, privirile pline de gelozie, iubire și disperare pe care el însuși le văzuse.

Își roti privirea de jur împrejurul curții. Deși nu măsura mai mult de cincizeci de metri pătrați, totuși era cel mai mare loc deschis din harem, singurul în care o femeie își putea înălța ochii către cer, putea simți stropii de ploaie pe obraz, putea vedea norii plutind prin fața soarelui. Și existau – le numără – șapte uși care dădeau în această curte; șapte uși; cincisprezece ferestre.

Douăzeci și două de posibilități de a nu fi singur.

Douăzeci și două de posibilități de a fi urmărit.

Stînd în picioare sub coloane și privind cum plouă, auzi rîset de femei. Se gîndi imediat: pericolul este că în acest loc nimic din ce faci nu rămîne secret.

Totul poate fi urmărit sau auzit.

Poate fi observat un furt.

Poate fi găsit un inel.

Doar dacă...

Aruncă o privire spre ușa deschisă care dădea către apartamentele lui Valide.

Dar Valide Sultan nu și-ar fi furat bijuteriile.

Auzi cum se deschide ușa din spatele lui și se întoarse. În prag, gîfîind de efort și ocupînd tot cadrul ușii cu trupul lui enorm, stătea Kislar Agha. Kislar îl privi pe Yashim cu ochii lui galbeni.

– Te-ai întors, zise el cu glas neobișnuit de subțire.

Yashim se înclină.

– Sultanul este de părere că nu m-am străduit destul de mult.

– Sultanul, răspunse negrul, ca un ecou. Chipul lui era lipsit de orice expresie.

Păși încet spre Yashim, lăsîndu-se de pe un picior pe altul, și ușa dinspre sala gărzilor se închise în spatele lui. Rămase lîngă o coloană și întinse mîna să simtă ploaia.

– Sultanul, repetă el încetișor. Îl cunosc de cînd era copil. Închipuie-ți!

Își dezgoli brusc dinții și Yashim – care nu-l văzuse niciodată zîmbind – se întrebă dacă era un zîmbet sau o grimasă.

– L-am văzut pe Selim murind. Chiar aici, în curtea asta. Știai?

Ploaia continua să răpăie în curte, prelingîndu-se printre dale și pătînd zidul, iar Yashim își spuse: „Și el simte apăsarea istoriei în acest loc“.

Clătină din cap.

Kislar Agha ridică două degete și se trase de lobul urechii uriașe. Apoi se întoarse să privească din nou ploaia.

– Mulți i-au dorit moartea. Selim voia ca totul să se schimbe. Acum e tot așa, adevărat?

Yashim nu-i răspunse. Kislar Agha continuă să privească ploaia, trăgîndu-se de lobul urechii. „Ca un copil“, se gîndi vag Yashim.

– Vor să ne modernizăm, spuse el pe un ton încărcat de dispreț. Cum să mă modernizez? Nu sînt decît un blestemat de eunuc.

Yashim își plecă fruntea.

– Chiar și eunucii pot învăța să stea pe scaun. Să mănînce cu cuțitul și cu furculița.

Eunucul cel negru îl fulgeră cu o privire mîndră.

– Eu nu pot. Oricum, se presupune că oamenii moderni cunosc multe. Doar citesc, nu? Înghit cu ochii furnicile negre de pe foaia de hîrtie și apoi împroașcă totul în obrazul celorlalți, cînd le e lumea mai dragă. Cum se cheamă asta? Tanzimat – epoca reformei. Ei bine, ai dreptate. Tu știi multe.

Kislar Agha înălță capul și-l privi cu asprime pe Yashim.

– Poate nu acum, poate nu anul acesta și nici următorul, vorbi el încet, cu glasul lui subțirel, dar va veni vremea cînd ne vor arunca în stradă, lăsîndu-ne să pierim.

Gesticulă cu degetele de parcă i-ar fi făcut semn lui Yashim să plece. Apoi păși greoi în curte și porni prin ploaie în direcția unei uși aflate în capătul celălalt al curții.

Yashim îl urmări cu privirea cîteva minute, după care se duse la intrarea apartamentului lui Valide Sultan și bătu ușor în lemnul ușii.

Una dintre sclavele mamei sultanului, care șezuse pe o pernă brodată, în holul cel micuț, tăindu-și unghiile de la picioare cu o forfecuță, ridică privirea și zîmbi larg.

– Aș dori să stau de vorbă cu Valide, dacă se poate, spuse Yashim.

112

Cînd Yashim părăsi palatul în acea după-amiază de vineri, se făcuse aproape întuneric și în piața de lîngă Kara Davut vînzătorii de la tarabe începeau să-și strîngă marfa la lumina torțelor.

O clipă se întrebă dacă ar fi trebuit să meargă să ia masa cu Ibou, grațiosul arhivar, întrucît nu mîncase nimic toată ziua și se simțea amețit de foame. Aproape mecanic, își alungă gîndul. Regretele și revenirile asupra unei idei nu-l tulburau prea des: erau emoții inutile, în fața cărora se obișnuise să reziste, de teamă să nu le deschidă larg zăgazurile. Cunoscuse mult prea mulți bărbați în situația lui, măcinați de amărăciune; prea mulți bărbați – și femei – paralizați de regrete, răsucind în minte întîmplări din viața lor pe care nu le stătea în putere să le schimbe.

Grecul Gheorghios ieși în graba mare din spatele tejghelei, în timp ce Yashim alegea din ce mai rămăsese într-un coș de salată. Priveliștea îl scoase din minți pe grec.

– Ce fac de vin așa tîrziu? Cumpăr porcăria asta? Ce, sînt o babă? Țin cumva acasă iepure? Eu strîns tot pe ziua de azi.

Își înfipse mîinile în șolduri.

– De fapt, ce vreau de la mine?

Yashim încercă să se gîndească. Dacă Palewski venea la cină, după cum promisese, atunci va dori să mănînce totuși ceva mai sățios. Prin urmare, supă și *manti* – femeia care vindea *manti* cu siguranță mai avea vreo cîteva bucăți. Ar fi putut pregăti un sos cu măsline și ardei gras din borcan. Usturoi avea.

– Îl iau pe ăsta, decise el, arătînd spre un dovleac portocaliu. Cîteva bucăți de praz, dacă ai. Dacă sînt mai mici, e și mai bine.

– Am niște praz mic, foarte bun. Gătesc *balkabagi?* Atunci trebuie la tine niște ceapă. Bun. Pentru umplutură: un morcov, ceapă, pătrunjel, dafin. Asta fac cu totul douăsprezece de piaștri.

– Plus ce-ți mai datoram de zilele trecute.

– Eu uitat de zilele trecute. Azi e azi.

Îi găsi lui Yashim și o plasă în care să pună legumele.

Vînzătoarea de *manti* nu plecase, după cum sperase și Yashim. Cumpără o livră de carne și *manti* cu dovleac, jumătate de livră de smîntînă fermentată de la lăptăria de alături, precum și două bucăți de *borek,* abia scos din cuptor. Apoi, pentru prima oară după cîteva zile, se duse acasă.

Ajuns în odaia lui, aprinse lămpile, își scoase pantofii de stradă și-și atîrnă mantia într-un cuier. Potrivi fitilele lămpilor și întredeschise fereastra atît cît să iasă mirosul stătut. Cu o cîrpă muiată în ulei și o mînă de nuiele uscate aprinse focul în plită și acoperi nuielele cu cîțiva cărbuni. Apoi se apucă să gătească.

Răsturnă legumele pentru umplutură într-o oală, adăugă apă din urcior și le puse la fiert pe plită cît să dea în clocot. Turnă un fir de ulei de măsline într-o tigaie cu fundul gros și tăie ceapa, cea mai mare parte din praz și cîțiva căței de usturoi, pe care îi căli în ulei. Între timp, cu ajutorul unui cuțit ascuțit, tăie un capac la dovleac, îi scoase semințele și le puse deoparte. Cu grijă, ca să nu taie coaja, scobi miezul cu o lingură și-l puse la călit împreună cu ceapa. Adăugă un praf de mirodenii amestecate și de scorțișoară, precum și o lingură de miere limpede. După vreo cîteva minute, puse deoparte tigaia și trase oala cu legume pe cărbuni.

Puse un prosop și un săpun într-un lighean gol și coborî la cișmeaua din micuța curte interioară, unde își desfăcu turbanul și se dezbrăcă pînă la piele, tremurînd sub burnița rece. Își vîrî capul sub jet, icnind. După ce se spălă, se șterse frecîndu-se cu putere și încercînd să uite de pielea care-l ustura, apoi umplu cana cu apă. După ce ajunse sus, se uscă pe corp și mai bine și-și puse o cămașă curată.

Abia cînd termină cu toate, se ghemui pe divan cu picioarele sub el și deschise romanul *Les Liaisons dangereuses,* împrumutat de la Valide. Auzea legumele bolborosind încet în oala de pe plită; la un moment dat capacul sări deoparte și un jet de abur aromat umplu odaia, cu un șuierat ușor. După ce citi aceeași propoziție de vreo zece ori, închise ochii.

Îi deschise din nou, fără să-și dea seama dacă dormise sau nu; cineva bătea la ușă. Cu o tresărire vinovată, sări în picioare și deschise ușa de perete.

– Stanisław!

Dar nu era Stanisław.

Omul din prag era mai tînăr decît el. Își azvîrli pantofii și Yashim văzu în mîna lui un fir de mătase, înfășurat în jurul încheieturii.

113

Seraschierul traversă în pas vioi prima curte a palatului și ieși pe poarta imperială, Bab-i Hümayun, ajungînd în spațiul deschis care despărțea palatul de marea biserică, acum moschee, Sfînta Sofia. După liniștea nefirească a palatului, rămase năucit de zgomotele marelui oraș: huruitul roților de căruță cu obezi de fier pe caldarîm, cîinii mîrîindu-se întărîtați pentru tot felul de resturi, plesnete de bici și strigătele catîrgiilor și ale zarzavagiilor.

Doi dragoni călare își îndemnară caii înainte, aducînd și calul lui cenușiu. Seraschierul sări grațios în șa, își așeză mantia și întoarse calul în direcția cazărmii. Dragonii porniră în urma lui.

Trecînd pe sub portalul moscheii, seraschierul privi în sus. Deasupra capului său se înălța vîrful marelui dom construit de Iustinian, al doilea ca mărime după bazilica Sfîntul Petru din Roma și cel mai înalt punct din Istanbul, după cum știa prea bine seraschierul. În timp ce înaintau călare, comandantul cercetă pentru a mia oară terenul, gîndindu-se unde să amplaseze artileria, unde să-și instaleze trupele.

Cînd ajunseră la cazarmă, hotărîrea lui era deja luată. Socoti că ar fi fost inutil să-și risipească forțele prin întreg orașul; ar fi fost și mai riscant pentru oamenii lui. Era de preferat să aleagă două sau trei poziții, să le asigure pe acestea și de aici să facă incursiunile necesare pentru a-și atinge scopurile. Sfînta Sofia era unul dintre punctele de întîlnire; Moscheea Sultanului Ahmet, la sud-vest, era un altul. Ar fi vrut să-și plaseze oamenii la grajdurile vechiului palat al marelui vizir, chiar lîngă zidurile seraiului, dar se îndoia că ar fi obținut permisiunea. Ceva mai la apus exista o colină, care oferea o perspectivă clară spre palat.

În fond, palatul era cel la care trebuia să se gîndească.

De îndată ce ajunse în biroul lui, chemă vreo zece ofițeri ca să-i pună la curent cu situația.

Își încheie relatarea cu un scurt cuvînt de încurajare. Totul, spuse el, depindea de cum se vor comporta ei și oamenii lor în următoarele patruzeci și opt de ore. Cuvîntul de ordine era supunerea. Era convins că împreună vor reuși să facă față pericolului care se ivise.

Asta era tot.

114

Yashim încercă să se prindă de ușă. Omul din prag țîșni înainte și cîteva clipe se luptară încercînd să se domine unul pe celălalt, despărțiți doar de ușa cea subțire. Dar Yashim fusese luat prin surprindere și cedă primul; făcu un salt din dreptul ușii și atacatorul se prăvăli în odaie, aproape poticnindu-se, dar se răsuci fulgerător și se lăsă pe vine, față în față cu Yashim.

„Un luptător", își spuse Yashim. Omul avea trupul ras complet. Gîtul era bine înfipt între umerii lați, care ieșeau prin despicăturile unei veste de piele fără mîneci. Pielea lui neagră lucea de parcă ar fi fost unsă. Yashim observă că omul avea talia zveltă, picioare scurte și-și ținea tălpile goale pe covor, depărtate la vreun metru și genunchii îndoiți. Nici urmă de altă armă, în afară de firul de mătase din mîna dreaptă.

„E în stare să mă facă praf dintr-o suflare", își spuse Yashim. Se trase un pas înapoi, tîrșîindu-și tălpile goale pe scîndurile lustruite.

Omul scoase un mormăit și se repezi înainte, cu capul în piept ca un berbec, atacîndu-l pe Yashim cu o viteză neașteptată. Yashim sări înapoi, aruncîndu-și brațul în spate, și mîna lui atinse în treacăt tocătorul din bucătărie. Degetele lui pipăiră cuțitul, dar nu reușiră decît să-l miște din loc, probabil că se învîrtise în loc, fiindcă vrînd să-l apuce de mîner, mîna lui Yashim nu întîlni decît aerul. În clipa următoare, umărul masiv al luptătorului îl lovi în capul pieptului, izbindu-l violent de tocător, cu o forță care-l făcu să vadă negru înaintea

ochilor. Simți că i se taie răsuflarea, iar atletul își repezi în sus brațele, încercînd să i le imobilizeze pe ale lui.

Yashim înțelese că, dacă uriașul reușea să-l înșface, era un om pierdut. Se aruncă spre dreapta, lăsîndu-și partea de sus a corpului cu toată greutatea pe brațul ridicat al luptătorului și, în același timp, întinzînd și el brațele, ca să apuce toarta oalei cu legume de pe foc. Smuci oala și o trase peste umărul atacatorului, dar capacul era înțepenit și Yashim nu avu răgaz decît să salte în aer cratița și s-o ducă spre spate, apoi atacatorul îi prinse brațul ca într-un clește.

Nu era decît o fîșie de piele, dar cusută de jur împrejurul răscroielii de la gît a vestei de piele a atacatorului. Probabil că în timp ce Yashim ridica oala, capacul se agățase de fîșia de piele. Omul sări înapoi sub șuvoiul de apă clocotită revărsat pe gîtul lui și-i dădu lui Yashim drumul din strînsoare.

Surpriza ucigașului, care-și repezise degetele încovoiate între picioarele lui Yashim, strîngîndu-l cu putere, era desăvîrșită. Cu siguranță, mai palpabilă decît boașele lui Yashim.

Asasinul își trase brațul înapoi ca mușcat de șarpe. Yashim își strecură cu toată forța mîna dreaptă pe lîngă brațul stîng al ucigașului și, ducînd brusc brațul stîng în jos, îl răsuci pe al atacatorului în jurul mîinii lui, prinzîndu-l de încheietură. Se auzi un trosnet și brațul se făcu moale ca o cîrpă. Ucigașul și-l prinse cu mîna dreaptă, dar în clipa următoare Yashim îl lovi peste încheietura dreaptă și, cu un efort, îndoi trupul asasinului ca pe un arc și-l răsuci de la mijloc, aducîndu-i brațul drept într-un dublu Nelson strîns. Ucigașul nu urlase și nu scosese nici o vorbă.

Trecură alte cinci minute și omul tot nu sufla o vorbă. Abia dacă scosese un mormăit nedeslușit. Yashim nu știa ce să creadă.

În clipa următoare, Yashim își dădu seama de ce nu vorbise ucigașul. Nu avea limbă.

Yashim se întrebă dacă mutul știa să scrie.

– Știi să scrii? șuieră el în urechea ucigașului. Acesta îl privi cu ochi lipsiți de expresie. Un surdomut? Cu multă vreme în urmă, în timpul domniei lui Soliman Magnificul, fusese emis un decret prin care numai surdomuții aveau voie să-l slujească pe sultan. Era

un mod de a garanta că nimic nu risca să fie auzit; că nimic din ce vedeau slujitorii nu putea ajunge la lumea din exterior. În schimb, surdomuții își făceau semne unii altora: *ixarette,* limba secretă a curții otomane, era un complicat limbaj al semnelor pe care toți cei care slujeau la palat, surzi sau cu auzul bun, trebuiau să-l stăpînească foarte bine.

Slujitorii palatului.

Un surdomut.

Yashim începu să gesticuleze cu disperare în limbajul semnelor.

115

În celălalt capăt al orașului, Preen, dansatoarea *köçek,* stătea trîntită pe divan, cu ochii ațintiți spre fereastra întunecată.

Într-un cuier se vedea o perucă neagră ca pana corbului, din păr adevărat, dublat de fire din coadă de cal. Borcănașele ei de cosmetice, periile și pensetele stăteau neatinse pe măsuța de toaletă.

Preen încercă să-și miște umărul înțepenit. Bandajele aplicate de veterinar scîrțîiră. Cînd era vorba de tratarea fracturilor și vînătăilor, fetele apelau întotdeauna la veterinar; acesta aduna mai multă experiență într-o lună decît un măcelar de doctor într-o viață, cum spunea Mina, pentru că turcii își îngrijeau caii mai bine decît se îngrijeau pe ei înșiși. Veterinarul palpase umărul scrîntit al lui Preen și-i diagnosticase o entorsă.

– Nu-i nimic rupt, Allah fie lăudat, spusese el. Cînd pacienții mei își rup ceva, îi împușcăm.

Preen rîsese pentru prima oară de cînd fusese atacată. Dar rîsul nu era singurul leac folosit de veterinar; îi alinase umărul și gîtul cu un preparat din castane dulci. Apoi îi aplicase bandajele și-i badijonase umărul cu clei fierbinte.

– Are un gust oribil, observase el, dar împiedică fîșiile bandajului să se lărgească și să se desfacă. O fi necesar din punct de vedere

medical, n-o fi? Cine știe? Eu sînt totuși prea bătrîn ca să-mi mai schimb tratamentele.

Cleiul se întărise și se uscase, și acum scîrțîia de fiecare dată cînd Preen își mișca umărul. Cel puțin reușea să-și miște degetele; cu două zile în urmă, fuseseră umflate și imposibil de mișcat. Mina venise s-o ajute să mănînce, îi adusese într-un castron de lut supa ei de măruntaie preferată. În afară de veterinar și de prietena ei, Mina, Preen nu mai primea alți vizitatori. Hotărîse să nu-l primească nici pe Yashim, în caz că ar fi venit. Fără machiaj, era convinsă că arăta îngrozitor.

Desigur, arăta diferit. Părul ei natural era tăiat scurt, ca un fel de puf moale, iar pielea era foarte palidă; totuși, Mina deslușea în forma capului și în pomeții înalți destul de mult din trăsăturile băiatului de altădată, în același timp nerăbdător și fragil. Ochii mari și căprui ai lui Preen o imploraseră pe Mina să rămînă peste noapte, iar Mina se ghemuise lîngă prietena ei, privind-o cum doarme.

În cea de-a treia dimineață, Preen fusese nevoită să-i spună proprietăresei că nu avea de gînd să plătească nimic în plus pentru așa-zisa musafiră. Conversația fusese purtată prin ușă, fiindcă Preen refuzase s-o primească pe bătrînă înăuntru.

– Poate ar trebui să scad din chirie cînd lipsesc noaptea de acasă? strigase Preen. Oricum, e vina dumitale că sînt nevoită să am pe cineva să mă îngrijească. Am avut încredere că ești cu ochii pe oricine intra și ieșea de aici! Iar dumneata ai dat drumul la un asasin!

Urmă o tăcere ofensată și Preen zîmbi. Nimic nu putea fi mai jignitor pentru bătrînă decît să fie acuzată de lipsă de vigilență în pînda ei din spatele paravanului. Ca și cum i-ar fi fost pusă credința la îndoială.

Scena avusese loc mai devreme. Acum Mina tocmai intra cu pîinea și cu supa pentru cina lor.

O ajută pe Preen să se ridice în capul oaselor și-i întinse un castronel.

– Ratezi o mare distracție, draga mea, îi spuse Mina, așezîndu-se pe marginea divanului. O adevărată invazie de tineri arătoși. Își arcui sprîncenele. Bărbați în pantaloni strîmți! Noua Gardă!

Preen făcu ochii mari.

– Și ce anume fac?

– Asta i-am întrebat și eu. Cică ocupă *poziții*. Ei bine, nu m-am putut abține, înțelegi? Le-am spus că le-aș fi putut arăta eu vreo cîteva poziții care nici nu le-ar fi trecut prin minte.

Amîndouă chicotiră.

– Totuși, ce înseamnă asta? insistă Preen.

– Se pare că e vorba de protecție. Toate omorurile și comploturile astea sînt pe cale să atingă punctul culminant. Oh, Preen, iartă-mă... Ești galbenă la față precum ceara. N-am vrut... adică sînt sigură că n-are nimic de-a face cu ce s-a întîmplat mai deunăzi. Uite, de ce nu-l întrebi pe domnul acela, amicul tău?

– Pe care? Pe Yashim?

– Da, draga mea, pe Yashim. Hai, mănîncă-ți supa și aranjează-ți chipul. Am să te ajut eu. Poți să mergi, da? Vom face rost de o lectică și vom pleca în căutarea lui chiar acum.

Desigur, adevărul era că Mina începea să se cam plictisească de îndatoririle ei. Tare ar fi vrut să iasă în oraș, mai ales acum, cînd afară avea loc ceva atît de captivant. Prin urmare, făcu apel la toată puterea ei de convingere și, în cele din urmă, birui temerile lui Preen.

– Pur și simplu, nu mă simt în siguranță, recunoscu Preen.

– Prostii, draga mea. Voi fi alături de tine și împreună îl vom găsi pe prietenul tău. O să fie plăcut, cine știe? Nu riști nimic ieșind în stradă. Ești la fel de în siguranță ca și aici. Ba chiar mai mult.

Mai tîrziu, Preen avea să-și amintească această remarcă.

116

Se întîmpla ca tocmai atunci Yashim să se ocupe de cel de-al doilea vizitator al serii.

Palewski urcă scările, adulmecînd aromele de pe palierul lui Yashim, numai că de data aceasta rămase dezamăgit. Simțea un vag iz de ceapă, își zise el, poate și de morcov fiert, dar aceste indicii

irelevante nu erau concludente, puteau corespunde oricărei rețete. Apoi observă sandalele, o pereche de sandale solide din piele.

„Are oaspeți", își imagină Palewski. Bătu la ușă.

Ușa se întredeschise cu oarecare întîrziere.

– Ah, bine că ești tu! exclamă Yashim, deschizînd larg ușa și trăgîndu-l pe Palewski înăuntru.

Palewski aproape scăpă din mînă valiza-surpriză. Yashim ținea în mînă un cuțit mare de bucătărie, dar nu asta era important. Ceea ce-l șocă era un trup uriaș de bărbat, trîntit cu fața în jos pe covor și înfășurat strîns într-un cearșaf legat cu noduri.

– Trebuie să fac ceva cu nebunul ăsta, zise scurt Yashim. I-am legat încheieturile cu un colț de cearșaf, dar nu-mi mai vine altă idee.

Palewski clipi. Se uită la Yashim, apoi din nou la trupul de pe podea. Văzu că omul răsufla greu.

– Poate că tot ce-ți trebuie, zise el liniștit, căutînd la brîul omului legat, este asta.

În mînă ținea un fir lung de mătase, răsucit cu fir de aur.

– Se potrivea la halatul meu. Rafinament sarmat, aș zice.

Împreună legară strîns încheieturile omului la spate. Yashim desfăcu cearșaful și i-l înfășură în jurul picioarelor: omul era atît de docil, încît lui Palewski nu-i venea să creadă ce-i spunea Yashim.

– Luptător? Apoi își mișcă în tăcere buzele: „Ienicer?"

– Nu-ți face griji, e surd, bietul de el. Nu, nu ienicer. Mai ciudat decît atît. Și mai grav decît mi-am închipuit. Uite, trebuie să merg neîntîrziat la palat. Nu știu ce-aș fi făcut cu individul ăsta de n-ai fi venit tu. Vrei să rămîi să-l păzești? Dacă încearcă să se miște, împunge-l.

Palewski îl țintui cu o privire plină de oroare.

– Pentru numele lui Dumnezeu, Yash! Nu-l putem da pe mîna paznicului de noapte?

– N-avem timp. Dă-mi o oră. Ai pîine și măsline. Pe urmă poți să-l lași aici. Dacă se dezleagă, treaba lui... Deși, înainte să pleci, ai putea să-i arzi una în cap cu tigaia. De dragul meu.

– Bine, bine, rămîn, bombăni Palewski. Dar e un lucru străin de principiile mele, să știi. În prima noapte, conversație amicală cu sultanul. În noaptea următoare, o seară liniștită cu prietenii. În a treia

noapte, veghez în tăcere un surdomut criminal care cîntărește peste o sută patruzeci de kilograme și mai e și luptător. Cred că am să beau ceva, adăugă el, trăgînd valiza mai aproape.

Dar Yashim nu-l mai asculta.

– Îți sînt de două ori dator, aruncă el peste umăr, coborînd primele trepte dintr-o singură săritură.

117

Vinerea noaptea, pe Kara Davut era întotdeauna aglomerat. Negustorii și proprietarii de cafenele agățau felinare deasupra ușilor și, după ce ieșeau de la moschee, familiile se plimbau în sus și în jos pe stradă, oprindu-se pentru un șerbet sau o înghețată, stînd la coadă pentru hrană fierbinte vîndută în stradă și umplînd cafenelele. Copiii se fugăreau prin mulțime, rîzînd și strigînd, din cînd în cînd dojeniți de părinții indulgenți. Tinerii se adunau în jurul meselor rotunde din cafenele, cei care-și permiteau se așezau la o cafea, ceilalți stînd alături la taclale sau trăgînd cu coada ochiului la fetele de prin partea locului, care, înfășurate în *chador* și *yashmak,* se plimbau împreună cu părinții, însă făcînd tot timpul semne prin însuși felul cum pășeau și prin mișcările capului și mîinilor.

Yashim era convins că nu era o simplă închipuire a lui – atmosfera din acea seară era cu adevărat schimbată. Strada era plină ca de obicei, ba chiar mai aglomerată; dar copiii păreau mai liniștiți, de parcă s-ar fi jucat ținuți din scurt, în timp ce grupurile de tineri de prin cafenele păreau mai numeroase și mai puțin exuberante ca în alte rînduri.

Impresia de așteptare tăcută îl urmări pe Yashim și în timp ce se grăbea către palat. Nu găsise o lectică și-și închipui că purtătorii de lectică aveau misiunea de-a contribui la învălmășeala care urma să cotropească orașul; chiar dacă nu erau foști ieniceri, totuși rămîneau o categorie de oameni aspri, genul care îngroșau rîndurile mulțimii sau se puneau în slujba gloatei dacă bănuiau că ar fi rost de răsplată.

În timp ce mergea aproape în pas alergător pe străzi și ulicioare, Yashim rămase mirat că nu întîlnea în drumul lui soldați, nu vedea

nici una dintre micile patrule prevăzute de seraschier la fiecare colț de stradă. Cînd aveau de gînd să asigure paza orașului?

Răspunsul îl află de îndată ce părăsi labirintul de străduțe din spatele Hagiei Sofia, ieșind în spațiul deschis dintre moschee și zidurile seraiului. Doi paznici în uniformă alergară către el, strigînd; în spatele lor, Yashim văzu că întreg spațiul era ocupat de militari, unii călare, cîteva plutoane în ceea ce părea a fi formație de instrucție, alții pur și simplu stînd liniștiți pe jos, cu picioarele încrucișate, așteptînd ordin. Dincolo de ei, lui Yashim i se păru că distinge siluete de tunuri și mortiere pe afeturile lor.

„Ce văd eu aici prevestește un dezastru total", își spuse el încrîncenat, opinie confirmată fără întîrziere de cei doi militari care alergară să-i blocheze accesul.

– Drumul e închis! Trebuie să faci cale întoarsă!

Amîndoi își țineau puștile la piept.

– Am treabă urgentă la palat, se răsti Yashim. Lăsați-mă să intru.

– Ne pare rău, amice. Așa am primit ordin. Nu trece nimeni.

– Unde-i seraschierul?

Soldatul care se găsea mai aproape de Yashim păru încurcat.

– Nu știu. Oricum, probabil că e ocupat.

Cel de-al doilea soldat se încruntă.

– Cine ești?

Yashim înțelese că i se ivea o ocazie. Întinse degetul spre el.

– Nu. Cine ești *tu?* Vreau să știu ce grad ai și cum te cheamă. Era o frază pe care o mai auzise. Nu știa mare lucru despre organizarea militară, dar spera că vorbea mai convingător decît se simțea. Seraschierul va fi foarte supărat dacă va afla ce faceți. Mai întîi tu.

Soldații se uitară unul la altul.

– Păi, nu știu, se bîlbîi unul din ei.

– Știți bine cine sînt, declară Yashim. Se îndoia de acest lucru, dar în glasul lui se ghicea o supărare deloc prefăcută. Yashim Togalu. Ofițerul principal de informații al seraschierului. Am o misiune urgentă.

Oamenii se mutară de pe un picior pe altul.

– Dacă nu mă conduceți la poarta imperială chiar în acest moment, mă voi plînge comandantului vostru.

Unul din soldați aruncă o privire în jur. Poarta imperială se profila, neagră și masivă, în întuneric, la numai cîteva sute de metri mai departe. Comandantul corpului, ei bine, el putea fi oriunde.

– Bine, mergi, zise soldatul repede, făcîndu-i semn cu capul să se ducă. Yashim trecu pe lîngă el.

După ce dispăru, unul din soldați scoase un oftat de ușurare.

– Măcar nu i-am spus cum ne cheamă.

118

În timp ce-și croia drum printre soldații care așteptau răbdători, așezați pe jos, Yashim simți cum i se zbîrlește părul pe ceafă. Se aștepta ca în orice moment să fie interpelat din nou, din nou ținut pe loc. Ar fi fost de ajuns un strigăt.

Și iată că strigătul veni. Mai întîi unul, apoi un altul. Văzu cum oamenii din jurul lui întorceau capetele.

Dar nu priveau spre el. Apoi un alt strigăt:

– Foc!

Yashim se răsuci brusc, în direcția spre care priveau soldații. Pe deasupra capetelor lor, dincolo de silueta Marii Moschei, cerul se luminase ca la revărsarea zorilor. Dar zorii se iveau dinspre apus. În direcția opusă celei din care bătea vîntul. În timp ce privea, văzu cum lumina se îngălbenește și începe să pîlpîie.

Cîteva secunde rămase încremenit. În jurul lui, soldații se întindeau fără chef după arme, așteptînd ordin să se ridice.

Yashim o luă la fugă.

119

Cînd Preen și Mina ajunseră pe coridorul de la piciorul scării, ferestruica se deschise cu un pocnet, dar fetele trecură prin dreptul ei

fără un cuvînt, cu privirea înainte. Ajunse în stradă, își dădură una alteia cîte un ghiont și începură să chicotească.

Timp de vreo zece minute merseră spre răsărit, căutînd o lectică măcar pentru Preen. Preen părea să-și fi recăpătat aplombul încă din clipa în care ieșise din casă; abia dacă se sprijinea de brațul Minei, privind nesățios în jur, de parcă ar fi stat la pat o lună, nu doar cîteva zile. Cîțiva bărbați le aruncară priviri curioase și, în cele din urmă, Preen nu mai rezistă.

– Unde sînt soldații cei arătoși? întrebă ea.

Mina pufni disprețuitor.

– Și eu, care credeam că voiai să ieși din casă și să te sfătuiești cu prietenul tău! Zău așa, Preen! Privi în jur și ridică din umeri. Mai devreme erau cu zecile, vorbesc serios. N-aș putea spune că nu sînt și eu puțin dezamăgită. Oh, unde au dispărut toți purtătorii de lectici?

– Nu-i nimic, spuse Preen, zîmbind și bătînd-o ușor pe braț, acum mă simt bine.

Pe strada din spatele lor se iscă brusc zarvă și agitație, „ca un gîngurit neașteptat de porumbei“, se gîndi Preen. Întoarse capul și văzu un bărbat care alerga pe ulicioară, cu pieptul scos înainte și făcîndu-și vînt cu coatele; purta barbă, iar pe cap avea un fes înalt și roșu, cu panaș alb în vîrf. În fiecare mînă ținea cîte o torță aprinsă.

– Foc! Foc! începu el să răcnească. Se răsuci spre zid, răsună zgomot de sticlă spartă, apoi omul se aplecă, reveni la poziția inițială și porni în fugă pe uliță.

– Foc!

Acum avea în mînă o singură torță, în schimb în mîna cealaltă ținea o sticlă cu care stropea un prag.

– Foc!

– Ce faci aici? țipă Preen, desprinzîndu-se de Mina, care încremenise cu o mînă la gură.

Fără să se gîndească, întinse mîinile și simți cum o săgetează o durere ascuțită în umăr.

Omul atinse ușa cu torța. Focul izbucni într-o superbă vîlvătaie albăstruie chiar în clipa cînd Preen ajunse lîngă el și omul se răsuci pe călcîie, rînjind ca un nebun.

– Foc! urlă el.

Preen îl plesni cu putere peste obraz cu mîna sănătoasă. Capul lui zvîcni pe spate. O clipă, omul își îngustă pleoapele, apoi se aplecă brusc și trecu în fugă pe lîngă ea, luînd-o la goană pe stradă, înainte ca Preen să-și dea seama ce are de făcut.

Privi înspăimîntată către ușă, flăcările albastre începură brusc să arunce scîntei. O parte din vîlvătaie își schimbă culoarea în galben, înălțîndu-se tot mai mult și mușcînd din lemnăria veche.

– Mina!

Mina nu se clintise din loc, dar își mutase privirea de la Preen la partea opusă a străzii, unde o fereastră făcută țăndări apărea și dispărea succesiv sub flăcările care izbucneau și se domoleau înăuntru.

– Hai să ne întoarcem! o imploră Mina.

Preen acționă din instinct. Oamenii alergau deja dintr-o parte în alta a străzii. Cîțiva se opriseră și luptau să înăbușe flăcările care cuprindeau pragul. Dar chiar în timp ce încercau să stingă focul cu mantiile, izbucniră flăcări din fereastra opusă.

– Nu! Să mergem! La Yashim! strigă ea. Aruncă o privire în urmă; o lumină zăbovi o clipă la colțul străzii, apoi de după colț se ivi o mulțime compactă de bărbați cu turbane, toți cu torțe aprinse în mîini, blocînd strada. Fugi!

Începu să urce în goană panta și durerea din umăr păru să se mai domolească. După o clipă, întinse mîna și o puse pe umărul Minei. Ambele dansatoare se opriră și-și azvîrliră pantofii, acele sandale de lemn cu tocuri de cinci centimetri pe care le plăcea să meargă în compania bărbaților; cum fac toate femeile. Își luară încălțările în mîini și începură să alerge în picioarele goale pe străduțele care duceau spre Kara Davut.

Nu reușiră să ajungă pînă acolo. Chiar cînd coteau pe aleea care ducea spre spațiul deschis din fața Porții Imperiale, dădură nas în nas cu un alt grup compact de bărbați, mergînd în rînduri strînse, cot la cot. Aproape în aceeași clipă le ajunseră din urmă alți oameni, care alergau în spatele lor; Preen o prinse de braț pe Mina

și o trase înapoi. Amîndouă luptară să ajungă la colț, apoi cotiră spre dreapta.

– Vom ocoli prin spatele moscheii, șopti Preen la urechea Minei.

Încetiniră pasul, pe de o parte ca să-i evite pe cei care alergau pe stradă în direcția lor, pe de altă parte fiindcă, în mijlocul mulțimii, Preen se simțea umilită și refuza să cedeze panicii care-i cuprindea deja pe cei din jurul lor.

Dar la următoarea răscruce se văzură nevoite să-și facă drum cu greu prin mulțime; întorcînd capul spre stînga, către asfințit, Preen văzu focurile fumegînd pe colina de deasupra.

Dincolo de marea de oameni, strada lăturalnică se umplea și ea de bărbați și de femei, unele dintre ele cu copii, pe care încercau să-i protejeze de permanentele izbituri ale mulțimii care alerga încoace și încolo. Toți strigau, țipau să se dea ceilalți din drum, urlau să anunțe focurile.

Doi bărbați care se ciocniseră venind din direcții opuse, încetară brusc să mai strige și se luară la bătaie.

Un om, pe nume Ertogrul Aslan, care tocmai scosese capul pe ușă, se trezi lovit cu putere peste ureche cu o cutie de lemn dusă de cineva care fugea pe alee, pe lîngă zid.

Un tipograf care dăduse buzna în stradă se văzu dus de valul de oameni care se năpustea spre colțul următor.

Un băiețel în cămașă de noapte, care într-o bună zi avea să ajungă deputat în Adunarea Națională din timpul lui Kemal Atatürk și să-și petreacă o seară bînd *raki* în compania unui as al aerului, baronul von Richhofen, se trezi smuls din mîna mamei lui, apoi ridicat în aer și trecut din mînă în mînă cîteva minute, pînă cînd ajunse din nou la pieptul mamei, o experiență pe care ulterior avea să și-o evoce perfect din amintirile altor persoane.

Alexandra Stanopolis, o grecoaică la vîrsta măritișului, fu ciupită de fund de șaisprezece ori, secret pe care avea să-l tăinuiască pînă la moartea ei în Trabzon, cincizeci de ani mai tîrziu, cînd, în cele din urmă, avea să-l destăinuie nurorii ei, moartă și ea, dar în orașul New York.

Un cerșetor de tristă faimă, cunoscut sub numele de Yilderim Tunetul, pierdu caseta de lemn pe care o ducea unui tîlhar vesel, care avea să descopere mai tîrziu că înăuntru nu se găsea decît o eșarfă albă, înnodată strîns: cerșetorul avea să moară ulterior, într-un spital de nebuni, iar hoțul, la Sevastopol, de dizenterie, încă purtînd la gît eșarfa albă.

Cîteva sute de drept-credincioși de la Marea Moschee, odinioară biserica Sfînta Sofia, se treziră prinși în clădire ca într-o cursă, trebuind să fie escortați grupuri-grupuri de trupe înarmate, care îi conduseră pe o străduță mai jos de serai, spunîndu-le să se descurce singuri pînă acasă. Doi dintre ei, înfășurați în pelerinele lor sărăcăcioase, cu chipurile înspăimîntate ascunse sub glugă, începură să se văicărească la apariția soldaților și, în învălmășeala creată în jurul marii intrări, se duseră din greșeală pe urmele unui bine-cunoscut dezertor din armată, ajungînd într-o capelă laterală a catedralei, unde se ghemuiră în spatele unei coloane, comunicînd doar prin priviri îngrijorate. Numele lor, neobișnuite pentru niște musulmani, erau Ben Fizerly și Frank Compston.

În tot acest timp, la apus de oraș, focurile făceau ravagii și se năpusteau unele spre altele, năvălind asupra obstacolelor dintre ele și pîrjolindu-le, asemenea ostașilor unui regiment împrăștiat. Astfel se întîmplă că Stanisław Palewski, ambasadorul Poloniei pe lîngă Înalta Poartă, cu un cuțit de bucătărie într-o mînă și cu ochii la fereastră, își recuperă cordonul cu fir de aur al halatului și, fără să adreseze vreun cuvînt omului care se zbătea pe podea, se retrase în grabă spre Pera, peste drum de Cornul de Aur.

„La vremuri de restriște, își spuse el, ambasadorii străini trebuie să se găsească la sediul ambasadei lor.“

120

Alergînd spre prima curte a seraiului, Yashim observă că aceasta era aproape pustie; cu Noua Gardă instalată în scuar și nelăsînd pe

nimeni să treacă, era cumva de așteptat. Puținii oameni rămași păreau să se fi adunat sub uriașul platan. Copacul Ienicerilor. Yashim le aruncă o privire neliniștită și porni grăbit pe aleea pavată cu dale de piatră, cu pelerina cafenie fluturînd în urma lui.

La poarta Ortokapi, cinci halebardieri ai *selamlik*-ului, lipsiți de cîrlionți, se adunară în grup compact, ca să-i blocheze trecerea. Doi dintre ei țineau în mîini sulițe; ceilalți erau înarmați doar cu pumnale, dar aveau mantiile prinse la spate și se postaseră cu picioarele depărtate și cu mîna dreaptă pe mînerele pumnalelor înfipte la brîu.

– Bravo vouă, vitejilor! le strigă Yashim, făcînd un pas în lumină. Sînt Yashim Togalu, în slujba sultanului!

Se dădură la o parte, privindu-l suspicioși, dar îl lăsară să treacă.

Vîntul care-i făcuse pelerina să fluture, biciuindu-i picioarele, acum se potolise. Yashim se minună o clipă de uriașul spațiu deschis din fața lui, apoi se avîntă pe o alee cu chiparoși, șocat de siluetele lor negre și încremenite, de întunericul care-l învăluia la numai un pas de centrul puterii otomane. Doar licărul palid al unei lămpi la capătul tunelului de ramuri îl împiedică să se lase copleșit de teamă în atmosfera amintind de o pădure cufundată în noapte.

Se grăbi să iasă de pe alee și se îndreptă repede spre arcada ultimei porți, cea mai misterioasă dintre toate cîte defineau puterea Înaltei Porți: Porta della Felicità, Poarta Fericirii, care făcea trecerea din cea de-a doua curte, unde zilnic vizirii, scribii, arhivarii, ambasadorii își pocneau călcîiele sau dădeau porunci răstite prin care controlau viețile oamenilor dintre Marea Roșie și Dunăre. Dincolo de această poartă, se găsea incinta sacră a celei de-a treia curți, unde o singură familie enormă ducea o existență devenită prețioasă prin prezența sultanului, șahinșahului, reprezentantul lui Allah pe pămînt.

Cu toate acestea, ușile reprezentantului rămîneau închise.

Pumnul lui Yashim lovi fără ecou în porțile cu scoabe de fier; era ca și cum ar fi bătut în piatră. Exasperat, făcu cîțiva pași înapoi și privi în sus. Streașina uriașă ieșea în afară vreo trei metri sau chiar mai bine, în stilul otoman clasic. Ochii lui alergară de-a lungul zidului. Zidurile exterioare închideau bucătăria imperială, fiind ornate cu

o serie de domuri, ca niște castroane așezate pe un raft; pe acolo nu se putea trece. Coti spre stînga și porni grăbit către arhive.

Puse mîna pe ușile sculptate și le împinse, fără să-l oprească cineva. Ușa se deschise scîrțîind și Yashim păși în holul de la intrare. Ușa din fața lui era ușor întredeschisă și, după cîteva clipe, Yashim se găsea în sala întunecoasă a arhivelor, atît de cunoscută lui.

– Ibou? chemă el încetișor.

Nici un răspuns. Rosti numele din nou, ceva mai tare.

– Ibou? Ești aici? Sînt eu, Yashim.

Mica lumînare din celălalt capăt al încăperii se stinse o clipă, apoi se aprinse din nou. Cineva se mișcase prin întuneric.

– Nu te teme. Am nevoie de ajutorul tău.

Auzi lipăit de sandale pe podeaua de piatră și Ibou păși în cercul de lumină. Avea ochii măriți de frică.

– Ce poți să faci? spuse el aproape în șoaptă.

– Trebuie să folosesc ușa din spate, Ibou. Îmi dai voie să trec?

– Am o cheie. Dar... nu vreau să merg acolo.

– Nu, tu rămîi. Știi ce se petrece?

– Sînt nou aici. N-am fost invitat... dar e un fel de întrunire. Primejdioasă.

Vorbea ridicînd grațios din umerii delicați, cu sclipirea inteligentă a acelui Ibou pe care îl cunoscuse Yashim.

– Vino.

Ușița dădea spre coridorul pe care fusese tîrîtă și ucisă Valide Kösem. Yashim îl prinse de mînă pe Ibou.

– Mult noroc, îi ură în șoaptă tînărul.

Ușa care dădea în sala gărzilor era închisă. Yashim o deschise apăsînd scurt clanța și păși înăuntru.

– Am fost chemat.

„Apropie-te.“

Halebardierii stăteau încremeniți la locurile lor.

Nu schițară nici un gest ca să-l oprească pe Yashim să deschidă ușa, încremeniți ca niște figurine de soldați ai unui ceas pe care stăpînul uitase să-l întoarcă.

O fracțiune de secundă Yashim rămase și el pe loc, privind spre curtea lui Valide Sultan.

Apoi făcu un pas înapoi și închise ușa foarte încet.

121

Dormitoarele sclavelor haremului se găseau deasupra colonadelor, care se întindeau într-o parte a curții mamei sultanului; încercînd fără zgomot ușa, Yashim ajunse într-o încăpere mică și sărăcăcioasă, cu saltele și carpete așternute pe jos și luminată slab de cîteva lumînări scurte, așezate pe jos, pe niște farfurii. În paturi nu era nimeni, însă umbrele întunecate din dreptul ferestrei zăbrelite îl făcură pe Yashim să-și dea seama că sclavele haremului se îngrămădiseră acolo ca să vadă mai bine.

Una dintre tinerele sclave își înăbuși un țipăt cînd Yashim se ivi în spatele ei. El își duse un deget la buze și privi în jos.

Yashim nu avea să uite toată viața priveliștea ce i se înfățișa dinaintea ochilor. În stînga, Valide Sultan stătea în ușa apartamentelor ei, în fruntea unei mulțimi formate din femeile haremului: așezate pe trei rînduri, pornind din prag și înșiruindu-se de-a lungul zidului, o sută de femei, poate chiar mai multe, aprecie Yashim, fiecare cu ce apucase să pună pe ea. Unele, fără îndoială trezite din somn, încă purtau pijamale.

În cealaltă parte a curții se vedeau eunucii palatului, negri și albi. Turbanele lor străluceau de pietre prețioase și pene de egretă unduind la cea mai mică mișcare a capului. După socoteala lui Yashim, trebuie să fi fost vreo trei sute, toți fremătînd și șoptind ca porumbeii cocoțați într-un copac.

Ca la un semn, eunucii tăcură. Toți își întoarseră fețele spre ușa de sub fereastra la care se afla Yashim, apoi începură să se dea încet la o parte, lăsînd loc de trecere. Acum Yashim îi putea vedea mai bine, chiar îi recunoscu pe cîțiva dintre ei, văzu blănuri de samur, caftane de cașmir și o vistierie întreagă de broșe și pietre prețioase. Eunucii semănau mai curînd a coțofene decît a porumbei, își spuse Yashim, atrași de tot ce sclipea și făcîndu-și cuib din aur și diamante.

Se ridică pe vîrfuri ca să vadă cine înainta prin mulțime, deși știa deja. Kislar Agha arăta magnific, îmbrăcat într-o mantie enormă, de culoare închisă, atît de încărcată de stropi de ploaie încît devenise sclipitoare. Păși încet, dar neașteptat de ușor. Mîna lui încleștată pe baston era încărcată de inele. Chipul i se pierdea sub turbanul uriaș, făcut din cea mai albă muselină și înfășurat în jurul fesului roșu și conic, reprezentînd însemnul slujbei lui. Yashim nu reuși să-și dea seama de expresia lui Kislar. Văzu însă cum ceilalți eunuci își plecau privirile, de parcă n-ar fi îndrăznit să-l privească în ochi. Yashim cunoștea chipul lui Kislar, încrețit ca o față de maimuță, cu ochii injectați, cu obrajii grași și umflați, un chip care purta semnele viciului și care-și arăta viciul cu nepăsare și indiferență.

Acum eunucii formaseră un unghi, lăsîndu-l pe Kislar Agha singur între ei, cu fața către Valide, aflată în celălalt capăt al curții. Kislar nu-și ridică mîinile, nici nu era nevoie. Nimeni nu se clintea.

– A sosit Ceasul.

Vorbea rar, cu glasul lui subțire și răgușit.

– Noi, sclavii sultanului, proclamăm ceasul. Noi, sclavii sultanului, ne adunăm spre a-l proteja. Noi, care îngenunchem lîngă tron, susținem puterea sacră. Vrem să vorbim cu fiul Vostru, domnul și stăpînul nostru, șahinșahul!

Glasul mai-marelui eunucilor se ridică într-un strigăt:

– A sosit Ceasul!

Un strigăt tremurător se înălță din rîndul eunucilor:

– Ceasul! Ceasul!

Valide Sultan nu schița nici o mișcare, doar bătea ușor cu piciorul delicat în treapta de piatră.

Mai-marele eunucilor ridică brațele, cu degetele încovoiate ca niște gheare.

– Trebuie să desfășurăm stindardul. Mînia lui Allah și a poporului trebuie domolită. El trebuie să se întoarcă de pe marginea prăpastiei necredinței, trebuie să mînuiască spada lui Osman în apărarea credinței! Aceasta este Calea. Stă scris că aceia care știu se vor apropia și vor fi una cu Esența. Calif și sultan, stăpîn al necuprinsului, acesta e destinul său. Poporul s-a ridicat, altarele sînt pregătite. Allah e cel

care ne-a trezit, în ceasul al unsprezecelea, Ceasul Renașterii! Chemați-l! urlă el cu glas înfricoșător. Își strînse încet pumnii și-și lăsă brațele să cadă de-a lungul trupului. Vocea i se topi într-o șoaptă răgușită. Dezvăluiți Esența.

Ca și Yashim, Valide Sultan părea să considere spectacolul destul de ieftin. Mama sultanului întoarse capul, murmurînd ceva unei însoțitoare, și Yashim deslușì profilul ei perfect, încă frumos și clar, și-i recunoscu expresia indiferentă cu care se întoarse spre mai-marele eunucilor, țintuindu-l cu privirea. Indiferența însemna primejdie. Yashim se întrebă dacă Agha știa acest lucru.

– Kislar, vorbi ea, pe un ton amuzat și disprețuitor. Unele dintre femeile noastre, aici de față, nu sînt îmbrăcate așa cum se cuvine. Dă-mi voie să-ți atrag atenția că e o noapte rece. Cît despre tine, ești îmbrăcat nepotrivit.

Ridică ușor bărbia, ca și cum l-ar fi măsurat din cap pînă în picioare.

Eunucul își îngustă pleoapele de furie.

– Nu, Kislar, turbanul pare să fie în regulă. Dar am impresia că porți podoabele *mele.*

„Bravo, își spuse Yashim, încleștîndu-și pumnul. Cu siguranță, Valide Sultan se pricepea să folosească informațiile."

Mai-marele eunucilor își lărgi nările, dar în clipa următoare coborî privirea. Yashim nu-și dădea seama dacă gestul – după toate aparențele, consecință a confruntării cu o femeie mult mai puternică decît el – îi domolise atacul sau remarca ei îl luase pur și simplu prin surprindere. Oricum, Kislar deschise și închise gura, de parcă ar fi vrut să vorbească, numai că nu reușea.

Glasul lui Valide Sultan era mîngîietor ca mătasea.

– Și chiar ai ucis pentru ele, nu-i așa, Kislar?

Eunucul ridică arătătorul, îndreptîndu-l către Valide. Yashim îl văzu cum tremura.

– Pietrele sînt... pentru puterea mea! țipă el.

Acum improviza, atras într-o dispută pe care n-o dorise și pe care nu avea cum s-o cîștige. Puterea lui, cum o numise el, scădea cu fiece cuvînt rostit.

Yashim zări cu coada ochiului o formă albă mișcîndu-se lîngă zid. O siluetă feciorelnică țîșni în față, ca o pisică, repezindu-se spre eunuc.

Kislar n-o observă din prima clipă, brațul întins înainte îi bloca vederea.

– Cheamă-l pe sultan sau vei avea de suferit! țipă Kislar Agha.

Apoi întoarse imperceptibil capul și, în aceeași clipă, Yashim recunoscu fata.

Era aceea care furase inelul de la *gözde*.

Yashim închise ochii. Revăzu în minte chipul ei frumos și încăpățînat în clipa cînd se închisese în sine.

Abia acum recunoscu expresia ei. O mască a durerii.

O sclavă icni chiar lîngă el și Yashim deschise ochii. Fata se aruncase asupra uriașului eunuc, iar el o zvîrlise deoparte ca pe o muscă. În clipa următoare însă, fata sări în picioare și atunci Yashim văzu că avea în mînă un pumnal lung și încovoiat ca ghimpele de scorpion. Fata țîșni din nou și de data aceasta se îmbrățișară amîndoi ca doi amanți – silueta cea albă și grațioasă și negrul cel uriaș, clătinîndu-se sub povara fetei agățate de el.

Dar fata nu-i putea ține piept lui Kislar. Degetele lui îi prinseră gîtul ca într-un clește și, cu o mișcare nimicitoare a brațelor, o desprinse de el. Urma degetelor lui lungi rămase întipărită pe gîtul ei ca o pată. Fata dădea cu disperare din picioare, dar luneca mereu pe dalele ude. Își ridică mîinile agățîndu-se de ale lui, dar Kislar era mult mai puternic. Cu un mormăit, o azvîrli cît colo. Ea se prăvăli pe dale și rămase nemișcată.

Nimeni nu schița vreun gest. Pînă și Valide Sultan încetase să mai bată din picior.

Deodată, o femeie țipă și-și duse mîna la gură. Kislar Agha se răsuci brusc, mișcîndu-și capul dintr-o parte în alta, de parcă s-ar fi așteptat la un nou atac. Yashim văzu cum femeile se trag înapoi.

Kislar Agha deschise gura să vorbească.

Tuși.

Își duse mîinile la pîntece.

În spatele lui, eunucii începură să se agite. Mai-marele lor vru să se întoarcă spre ei și, în aceeași clipă, Yashim văzu limpede de ce țipase femeia.

Mînerul încrustat cu pietre prețioase al unui pumnal cerchez.

Kislar nu apucă să se răsucească spre eunuci că deodată începu să bolborosească și să se lase în jos zvîcnind din tot corpul, aplecîndu-și încet pieptul enorm și răsucindu-se în aer. Picioarele nu-l mai ținură și căzu în genunchi, cu pumnalul încă înfipt în burtă, cu o expresie de groază și uimire pe care avea s-o ducă în mormînt.

Chiar și din locul unde se găsea, Yashim auzi bufnitura cu care Kislar Agha se prăvăli pe dale, cu capul în jos.

122

Urmă o clipă de tăcere, după care în curte se dezlănțui iadul. Eunucii se repeziră către uși, într-o încercare disperată de a scăpa, de a fugi cît mai departe de conducătorul lor căzut. Bărbații se îngrămădeau și se călcau în picioare, vrînd care mai de care să ajungă la uși, unii năpustindu-se spre Calea de Aur, alții dînd năvală pe sub coloane, unde Yashim nu-i mai putea vedea. Fără îndoială că figurinele de halebardieri rămăseseră imobile în toată acea învălmășeală de oameni care se refugiau la adăpostul dormitoarelor. „Mîine nici unul nu va admite că a fost aici în astă-seară", reflectă Yashim.

În schimb, se vor acuza unii pe alții.

Totuși, exista unul pentru care Yashim putea garanta personal. Era bucuros că Ibou alesese calea cea dreaptă, rămînînd în lumea lui de texte mucegăite și documente zdrențuite.

Eunucii dispăruseră din curte, lăsînd în urmă podoabe, papuci, chiar și bastoane împrăștiate pe dale. Cîțiva încercaseră să stăvilească iureșul înainte să se instaleze panica, trăgînd de confrații lor, strigîndu-le cuvinte de încurajare: „Încă este Ceasul!" Dar eunucii se făcuseră nevăzuți ca orătăniile dintr-o ogradă, iar vorbele de încurajare se pierduseră în vînt. Toți fugiseră.

Femeile însă nu se clintiseră din loc, așteptînd semnul stăpînei lor. Mai-marele eunucilor și sclava moartă rămăseseră lungiți pe dalele sclipitoare, ca niște piese luate la un joc de șah – pionul sacrificat pentru turnul negru. Era, totuși, un sacrificiu de sine. Inelul fusese de la bun început al fetei. Poate un dar oferit de iubitul ei cu rugămintea

de a-l purta, presupuse Yashim. Între aceste ziduri existau și alte forme de iubire decît cea dintre o femeie și un bărbat – dacă actul în sine putea fi socotit iubire. Ce le spusese cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor? Că inelul apărea cînd la o fată, cînd la alta, cu simbolul lui ezoteric, cu tîlcul lui ascuns. Acum era destul de clar. Un cerc fără început și fără sfîrșit, șarpele înghițind coada altui șarpe. Dezamăgire, dorință și plăcere deopotrivă – și fără urmări.

Valide Sultan coborîse în curte, iar femeile se adunaseră în jurul fetei moarte, luîndu-i trupul de acolo și purtîndu-l pe sub colonade.

Chiar și acum pe Yashim îl încercă un sentiment de milă pentru omul care o ucisese și pentru iubitul ei. Cu numai cîteva ceasuri mai înainte stătuse de vorbă cu Kislar, chiar în locul unde el zăcea acum fără suflare, și Agha îi amintise lui Yashim de uciderea tatălui sultanului, Selim, în timp ce cînta la *ney* pentru plăcerea fetelor palatului. Bătrîn fără minte, însuși predecesorul lui Kislar pusese la cale omorul. Să fi fost oare o tradiție pe care Agha încercase s-o mențină: uciderea sultanilor de către un Kislar Agha?

Totuși, de ce furase giuvaierele lui Valide? Poate că explicația, deși nebunească, fusese cea dată de el însuși. În mintea lui îngustă, vicleană și superstițioasă, ajunsese să asocieze giuvaierele cu puterea, așa că le furase ca pe un talisman, ca pe un fetiș care să-l călăuzească prin cea mai mare cumpănă din viața lui.

Sclavele se strecuraseră deja afară din odaie. Yashim porni după ele, coborînd scările și traversînd sala gărzilor spre coridor.

Se opri cu mîna pe clanța ușii care dădea înspre arhivă. Ce-ar fi trebuit să-i spună tînărului arhivar?

Împinse ușa și ea se deschise. Ibou stătea în picioare, la un pas de ușă, cu o lampă în mînă.

– Ce s-a întîmplat? Am auzit strigăte. Zgomot de încăierare.

Ridică puțin lampa, ca să arunce lumină pe coridorul din spatele lui Yashim.

– Ce e? întrebă Yashim.

Ibou privi peste umărul lui, părînd că șovăie.

– Ești singur? Oh, mi... mi s-a părut că aud pași. Își duse mîna la obraz și începu să-și facă vînt. Uuuff! Ce zăpușeală!

Yashim zîmbi.

– Va fi în curînd, zise el, dacă nu stingem focurile.

– Adevărat, încuviință Ibou, cu o umbră de surîs.

Yashim întinse mîna spre tocul ușii și se sprijini de el, cu ochii în podea. Se gîndi la Ibou, care continua să muncească singur, în timp ce eunucii cereau să-l vadă pe sultanul lor în curtea lui Valide. Se gîndi la ușița dosnică prin care trecuse atît de ușor și la grupul de bărbați pe care-i văzuse adunați sub Copacul Ienicerilor. O sincronizare perfectă, nu-i așa? Răzmerița din oraș și încercarea de a-l convinge pe sultan. Neîndoielnic, conspiratorii aveau nevoie de o cale de comunicare – pentru a duce rebelilor de afară vestea apoteozei mistice a sultanului.

Un mesager. Cineva care putea duce vești din lumea închisă a haremului la cei de afară, care amenințau orașul.

Simți un nod uriaș în gît.

– Care focuri, Ibou? întrebă el liniștit.

Yashim nu voia să vadă chipul lui Ibou. Nu voia să aibă confirmarea că avusese dreptate, că Ibou era cheia întregului complot. Dar înțelese din răspunsul bîlbîit pe care încercă să i-l dea Ibou. Din simplul fapt că nici un arhivar închis între zidurile înalte ale sălii de documente nu ar fi putut vedea sau auzi de focurile pe care Yashim le văzuse aprinzîndu-se cu numai cîteva momente înainte de a intra în palatul pe jumătate pustiu.

Ibou știuse dinainte ce avea să urmeze.

Yashim făcu un efort să ridice ochii spre chipul tînărului arhivar.

– N-a mers, Ibou. Mai-marele eunucilor e mort. Nu are cine să mai vină.

Privi dincolo de Ibou, de-a lungul vrafurilor de documente învăluite în umbre, către ușă. Lampa din fața lui sclipea și strălucea. Yashim strînse cu putere pleoapele, apoi deschise ochii din nou. Lumina ardea liniștită.

Ibou se întoarse și puse lampa pe masă. Rămase cu degetele pe baza ei, de parcă ar fi fost o ofrandă, își spuse Yashim, ca și cum s-ar fi rugat. Privirea tînărului era pironită pe inelul de foc și ceva din tristețea așternută pe chipul său îi aminti lui Yashim de omul al cărui cadavru zăcea abandonat în curte, în ploaie. Cu ani în urmă, și Kislar Agha trebuie să fi arătat ca Ibou. Blînd și zvelt. Încîntător. Timpul și

experiența făcuseră din el un om vulgar, dar odinioară și el fusese o făptură agreabilă.

– Nu s-a sfîrșit încă, Ibou, spuse el încet. Trebuie să le spui. Să oprești ce se întîmplă acum. Ceasul n-a sosit.

Ibou răsufla precipitat. Nările îi fremătau.

Foarte încet își desprinse degetele de lampă. Apoi ridică mîna și se trase de lobul urechii.

Yashim făcu ochii mari.

– Darfur? întrebă el.

Tînărul îl privi fugar și clătină din cap.

– Voi numiți locul acela Darfur. Dar nu-i nimic acolo. Cocioabe. Crocodili în rîu. Purceluși sălbatici în mijlocul drumului, cîini. M-au sfătuit să vin aici. Și eu doream să vin.

Yashim își mușcă buza.

– Am patru frați și șase surori, continuă Ibou. Ce altceva puteam să fac? Ne trimitea bani din cînd în cînd. Cînd a devenit mai-marele eunucilor a trimis după mine.

– Înțeleg.

– E unchiul mamei mele, explică Ibou. Yashim încuviință din cap. Fratele bunicului meu. Iar eu am vrut să vin. Chiar și cînd a fost vorba de cuțit, am fost fericit. Nu mi-a fost teamă.

„Nu, comentă în gînd Yashim, ai supraviețuit. Fie că era vorba de mînie sau de disperare, oricare din aceste sentimente te-ar fi ajutat să supraviețuiești.“ În cazul lui Yashim, fusese mînia. Dar Ibou? Un sătuc plin de noroi și crocodili, un cuțit mînuit în inima deșertului, făgăduința unei vieți mai bune.

– Ascultă-mă, Ibou. Ce s-a întîmplat s-a întîmplat. Acum nu mai ai un protector, în schimb ai un alibi. Eu voi garanta pentru tine. Însă va trebui să vii cu mine chiar în clipa asta și să le spui celor de afară că jocul s-a sfîrșit. Ceasul a trecut. Fă asta, Ibou, înainte să moară prea mulți oameni.

Ibou se scutură de un fior și-și trecu palma peste obraz.

– Ai... ai să mă aperi tu?

– Dacă vii cu mine chiar acum. Tu trebuie să fii acela care să le spună. Unde așteaptă, sub Copacul Ienicerilor?

– Da, sub Copacul Ienicerilor, aproape că șopti Ibou.

„Trebuie să plecăm în clipa asta, își spuse Yashim, înainte să i se facă frică. Înainte de a fi prea tîrziu."

Îl apucă de braț pe Ibou.

– Să mergem, îl îndemnă el.

123

Ajungînd la Poarta Ortakapi, Yashim încetini.

– Ibou, zise el cu glas coborît. Eu nu pot merge mai departe. Prezența mea nu va sluji la nimic. Trebuie să le spui că Kislar Agha e mort și că la palat e liniște. Numai atît. Înțelegi?

Ibou îl prinse cu putere de braț.

– Mă aștepți aici?

Yashim șovăi.

– Trebuie să-l găsesc pe seraschier, spuse el. Pentru tine nu-i nici un pericol, ei așteaptă un mesager. Acum, du-te!

Îl bătu încetișor pe umăr și-l văzu ieșind cu pas grăbit pe poartă și îndreptîndu-se spre grupul de bărbați învăluiți în umbra întunecată a platanilor. Văzu cum aceștia se mișcă și întorc capetele, apoi, convins că Ibou se bucura de atenția lor, intră din nou pe poartă și porni pe după zidul cel mai îndepărtat al primei curți, străduindu-se să rămînă ascuns în umbră.

124

Tunarul Genghis Yalmuk își vîrî un deget pe după cureaua de sub bărbie, trecîndu-l dintr-o parte în alta a gîtului, să mai slăbească strînsoarea. Era în Noua Gardă de zece ani, cu cinci ani în urmă devenise din soldat de rînd artilerist și singura lui nemulțumire în tot acest timp fusese casca pe care erau nevoiți s-o poarte militarii: *shako ferenghi,* cu o curea tare de piele. Acum

comanda un batalion de zece tunuri și echipele lor: în total, patruzeci de oameni.

Aruncă o privire peste Hipodrom și scoase un mormăit. Mărșăluise prin nisipurile și arșița Siriei. Fusese în Armenia, la vremea cînd cazacii străpunseseră rîndurile infanteriei și-i atacaseră reduta, cu săbiile lucind în soare, cu caii înspumați, cînd comandantul lui amenințase că va împușca pe oricine își va părăsi postul. Învățase că bătălia însemna ceasuri și zile lungi de așteptare, cînd trebuia să nu gîndești, ciocniri scurte și încrîncenate, în care nici nu aveai timp să gîndești. Gînditul, i se spusese în repetate rînduri, e treaba comandanților.

Ei bine, acum se număra și el printre aceștia, dar, din cîte își dădea seama, interdicția de a gîndi rămînea valabilă. Primise ordin direct de la seraschier, care umblase ca un nebun printre rîndurile de soldați, stabilind poziția tunurilor, instruind trupele, fixînd zidurile de apărare și îndemnîndu-i pe toți la supunere. Genghis, desigur, nu avea nici o obiecție; totuși, era din Stambul, nu un recrut din Anatolia, și i se părea bizar să se găsească în propriul oraș și să stea cu brațele încrucișate în timp ce orașul se mistuia în flăcări.

Ar fi vrut să fie trimis la Moscheea Sultanului Ahmet sau în oricare alt loc din inima orașului, unde oamenii fără îndoială se luptau cu focurile, în loc să îndrepte armele în toate părțile și să împiedice mulțimea să se apropie de palat. Însă seraschierul dăduse instrucțiuni foarte precise. Totodată, își potriviseră toți ceasurile, pregătiți să ridice barajul peste aproape o oră. Barajul al cărui scop Genghis nu-l cunoștea și nici nu încerca să-l deslușească, dar pe care îl pregătise însuși seraschierul, mergînd de la un tun la altul, cu un teanc de coordonate, de parcă tunarul nu le-ar fi putut fixa el singur.

Și, între timp, se gîndi el posomorît, iată că așteptau din nou. Așteptau, în timp ce orașul era în flăcări.

Zări un om înfășurat în mantie cafenie, vorbind cu două santinele în dreptul porții seraiului, și se încruntă. Ordinul fusese categoric, nici un civil nu avea ce căuta în zona apărată; omul acesta probabil se strecurase pe poartă, venind dinspre palat. Genghis Yalmuk își îndreptă umerii și porni spre cei trei. Omul trebuia să se înapoieze pe

unde venise, și încă repede, în palat sau afară din palat, altfel avea să dea de belea.

Dar nu apucă să facă decît vreo cîțiva pași, că omul cu mantie cafenie se întoarse și studie terenul; una dintre santinele arătă spre Genghis și omul porni în direcția lui, cu o mînă ridicată.

– Uite ce e, începu Genghis, dar civilul îl întrerupse.

– Yashim Togalu, din serviciul imperial, se prezentă el. Trebuie să-l găsesc pe seraschier, și încă foarte repede. E vorba de ceva urgent, adăugă el. Am noi informații, de importanță capitală.

Genghis Yalmuk clipi. În definitiv, reflexul supunerii era adînc înrădăcinat, iar urechea lui știa să deosebească tonul de comandă.

Cît despre Yashim, el își ținea degetele încrucișate.

O clipă cei doi se priviră în ochi.

Apoi Genghis Yalmuk arătă cu mîna.

– Acolo sus, zise el scurt.

Yashim privi în direcția indicată. Dincolo de ziduri și de copacii din jurul Marii Moschei. Dincolo de minarete. Mai sus și mai departe.

Genghis arăta înspre domul Sfintei Sofia.

– Atunci e prea tîrziu, răspunse Yashim la fel de laconic. Îmi pare rău, dar trebuie să-ți cer să-mi arăți ordinul.

125

Seraschierul se sprijini de învelișul de plumb al contrafortului, cu obrazul lipit de metalul neted. Pînă în acest moment nu-și dăduse seama cît era de nerăbdător. Fața îi ardea la fel ca orașul din jurul lui, de la picioarele lui.

Aici, pe acoperișul de plumb, i se deschidea o priveliște perfectă. Sfînta Sofia părea că se ridică exploziv, cu masivul dom central sprijinit pe un cerc de contraforturi înălțat peste două jumătăți de dom, cîte una de fiecare parte. Așa o imortalizaseră artiști din vremurile cele mai îndepărtate: cu umeri rotunzi, ca multe alte moschei; dar aici greșiseră. Construită în secolul al VI-lea, imensa biserică a

împăratului bizantin Iustinian reprezenta combinația a două stiluri opuse. Marele cerc al domului, ridicat pe o galerie circulară de arcade, se înălța spre cer dintr-un pătrat acoperit cu plumb. În cele patru colțuri, rămînea un spațiu în care înclinația domului era foarte lină; de aici, de la o înălțime de șaizeci de metri, seraschierul putea vedea dincolo de cele Șapte Coline, dincolo de serai, pînă la apele întunecate, luminate ici-colo de cîte o torță mișcătoare. Mult înspre apus își imagină cum apa oglindea flăcările care mai continuau să se înalțe spre cer într-o ploaie strălucitoare de scîntei, cuprinzînd acoperișurile unul cîte unul, mistuind gardurile de lemn ale vechilor căsuțe dinspre port, năvălind dincolo de uși și făcînd ravagii pe străzi. O vîlvătaie implacabilă și purificatoare, alimentată de două mii de ani de înșelăciune și trădare.

Flăcările aparțineau orașului. Mocniseră în toate acele veacuri lungi, răbufnind din cînd în cînd, hrănindu-se din cheresteaua adunată prin colțurile și umbrele Istanbulului, prin ungherele ascunse, pline de praf, de fărîmături și de mizeria unui milion de suflete ignorante. Un oraș al focului și al apei. Al mizeriei și bolilor. Un oraș așezat pe malul apei, dar plin de miasme ca un cadavru intrat în putrefacție, prea putrezit pentru a fi mutat din loc, strălucitor sub stratul uleios de putregai.

Se întoarse către miazăzi. Cît de întunecat era seraiul! Ferecat în spatele vechilor ziduri, cum visa, mohorît, la strălucirea de odinioară! Dar seraschierul îi cunoștea adevărata față: un cuib de vulturi, acoperit de murdăria și mizeria mai multor generații, clădit pe oasele morților, răsunînd de țipătul flămînd al puilor golași, încălziți de propriile excremente și hrăniți cu mizerii smulse din gunoaiele orașului în care fusese construit.

Seraschierul se duse pînă la jgheabul de scurgere și privi în jos, spre piața în care oamenii lui așteptau lîngă tunuri. „Ordine și disciplină“, își spuse el; oameni destoinici, modelați în ultimii douăzeci de ani după cuvenita tradiție a respectului și a supunerii. Știau ce-i așteptă în caz de nesupunere. Armata însemna ordine și disciplină, iar armata era un instrument în mîinile oricui știa s-o folosească. Fără ordine nu aveai decît o adunătură mîrîind și mușcînd ca un cîine

turbat, fără să-și cunoască scopul, deschisă la orice influență și pradă capriciilor orișicui.

Ei bine, noaptea aceasta avea să arate poporului cine era mai puternic: gloata fără căpătîi și cuibul de vulturi ori puterea armelor și a disciplinei.

Iar cînd fumul avea să se risipească, se va arăta un nou început. Un nou și măreț început.

Zîmbi și ochii îi sticliră în lumina focului.

În clipa următoare încremeni. Se depărtă de zid și-și scoase pistolul de la brîu.

Trase piedica și îndreptă țeava înainte, spre arcadă.

Cineva urca scările.

Umbra se alungi și seraschierul îl văzu pe eunuc clipind și răsucind capul într-o parte și în alta.

– Bravo, Yashim, spuse seraschierul, zîmbind. Chiar mă întrebam dacă ai să vii.

126

Seraschierul bătu ușor cu talpa piciorului în acoperișul înclinat.

– Știi ce-i asta? Vezi unde sîntem?

Yashim îl privea țintă, fără un cuvînt.

– Bineînțeles că știi. Acoperișul Marii Moschei. Vezi domul, deasupra capului? Grecii o numeau Sfînta Sofia, biserica Sfintei Înțelepciuni. Cincizeci și șase de metri înălțime. Volum, două sute cincizeci și cinci de mii de metri cubi. Știi ce vechime are?

– A fost construită înainte de a trăi Profetul, răspunse prudent Yashim.

– Incredibil, nu-i așa? rîse încetișor seraschierul. Părea cît se poate de binedispus. Și construcția n-a durat decît cinci ani. Îți imaginezi ce efort uriaș? Sau ce-am putea noi face astăzi cu atîta energie pusă în slujba a ceva care să merite cu adevărat? Rîse din nou și bătu din picior. Cum reușește ceva atît de vechi să dureze atîta vreme? Ei bine,

am să-ți spun. Pentru că nimeni, nici măcar Mehmet Cuceritorul, n-a avut istețimea sau curajul s-o dărîme. Te miră ce-ți spun?

Yashim se încruntă.

– Nu chiar, răspunse el liniștit.

Seraschierul ridică privirea.

– Zeci de folii de plumb bătut cu ciocanul, spuse el. Acri întregi. Apoi pilonii. Sau domul. Ia închipuie-ți, Yashim! Umbra ei ne apasă de o mie patru sute de ani. Nu putem vedea nici în jurul ei, nici dincolo de ea. Nu ne putem imagina o lume fără ea. Nu-i așa? Ca o duhoare, înțelegi, după un timp nimeni n-o mai bagă în seamă. Nici măcar atunci cînd ne otrăvește. Se aplecă în față.

Yashim observă că încă ținea strîns pistolul în mînă.

– Și, într-adevăr, ne otrăvește. Tot ce reprezintă. Făcu un semn cu mîna. An după an, tradiție clădită pe prejudecată, ignoranță adunată peste lăcomie. Haide, Yashim, dar știi aceste lucruri la fel de bine ca mine. Ne sufocă, nu-i așa? Tradiție! Nu-i decît mizerie adunată. Păi cum, pe tine te-a lăsat și fără boașe!

Yashim nu mai putea distinge fața seraschierului profilată pe lumina focurilor din spate, în schimb îl auzi ricanînd la propria glumă.

– Tocmai vin de la palat, începu Yashim. Sultanul se află în siguranță. A avut loc o lovitură de teatru...

– O lovitură de teatru? Seraschierul își umezi buzele cu limba.

– Da. Eunucii palatului, conduși de Kislar Agha. Voiau să întoarcă ceasul înapoi. Să reinstaureze supremația ienicerilor. Tot ce scria în versurile *karagozi*... Îți amintești?

Seraschierul își goli obrajii de aer.

– Haide, haide, Yashim. E un lucru fără importanță. Dar tu știi asta, nu-i așa? Eunucii. Sultanul. Sultanul e terminat. Edictul? Chiar crezi că edictul va însemna ceva? Nu l-ai văzut azi pe bătrînul bețivan? Ce te face să crezi că vreunul dintre ei e în stare să realizeze ceva? Ei reprezintă jumătate din problemă. Edictul nu-i decît o altă foaie de hîrtie lipsită de valoare. Egalitate și alte vorbe mari. Sub acest cer nu există decît o singură egalitate, aceea de a fi în rînd, umăr la umăr cu cei de lîngă tine, supunîndu-te la ordin. Ne-am fi putut da seama de asta cu ani în urmă, dar ne-am nărăvit.

– Te referi la ieniceri?

Seraschierul pufni amuzat.

– La ieniceri... și la amicii lor ruși. Cred că unii dintre ei trăiau pe pământ rusesc. Iar rebelii au cerut ajutorul Rusiei.

– Cine te-a prevenit? întrebă Yashim. Nu Derențov?

Seraschierul chicoti.

– Derențov n-are nevoie de bani. Amicul tău cu trăsura. Cel cu cicatrice pe obraz.

Yashim se încruntă.

– Potemkin... el era informatorul dumitale?

– La început m-a informat Potemkin. Dar mă costa prea mult. Și era prea riscant.

Yashim îl privi în tăcere.

– Prin urmare, ai găsit pe altcineva care să te țină la curent cu complotul ienicerilor. Cineva sigur, care să nu iasă prea mult în evidență.

– Întocmai. Cineva ieftin și neînsemnat. Seraschierul rîdea cu toată gura și ochii îi sticleau de încîntare. Tu.

– Eu ți-am dat de știre cînd va avea loc rebeliunea.

– Oh, nu, mi-ai spus mai multe, mult mai multe. Tu ai ținut trează povestea complotului. Tu ai contribuit la crearea atmosferei de care aveam nevoie. Aici, jos, e un oraș cuprins de panică. Deja învins. Ienicerii. Poporul. Iar acum, și palatul.

Își trecu mîna peste piept, într-un gest de supremă încîntare.

– Mă tem că tu ai de ales între viață și moarte. Sau, mai curînd, între supunere față de stat și... cum să zic, atașament romantic față de niște tradiții demodate. Făcu o pauză. Pentru imperiu? Ei bine, alegerea a fost făcută. Sau va fi făcută în... scoase din buzunar un disc sclipitor – vreo douăzeci de minute. Alegerea între toate acestea, între această povară, între istorie și tradiție, care ne copleșesc la fel ca domul catedralei lui Iustinian... și un nou început.

– Dar oamenii... vru să-l întrerupă Yashim.

– Oh, oamenii. Seraschierul întoarse capul pe jumătate, de parcă ar fi vrut să scuipe. Lumea e plină de oameni. E un loc bun aici, nu-i așa? continuă el. Ca să privim cum arde palatul. Și, odată cu ivirea zorilor, o nouă epocă. Eficientă. Curată. E drept, casa Osman ne-a

slujit bine la vremea ei. Reformă? Edict? Apă de ploaie. Sistemul e prea nebunesc și prea șovăielnic ca să se poată reforma. Trebuie s-o luăm de la început. Să renunțăm la toate tîmpeniile astea, la acești pantaloni, la sultan, la eunuci, la șoapte în întuneric. Am suferit sub o autocrație care nu are nici măcar puterea de a face ceea ce dorește să facă. Imperiul acesta are nevoie de o mînă forte. Trebuie condus de oameni care știu cum să comande. Gîndește-te la Rusia.

– La Rusia?

– Rusia este inatacabilă. Fără țar, ar putea cuceri întreaga lume. Fără prinți, aristocrați și curți. Imaginează-ți o Rusie condusă de specialiști, ingineri, soldați. Ei bine, lucrul acesta este pe cale să se înfăptuiască... dar nu în Rusia. Aici. Avem nevoie de sistemul rusesc, de control asupra forței de muncă. Control asupra informațiilor. Ar fi un domeniu pentru tine, dacă vrei. Ți-am spus că ești bun. Statul modern are nevoie de ochi și de urechi. Vom avea nevoie de ele chiar de mîine, cînd vor apărea primii zori ai Republicii Otomane.

Yashim îl privea țintă, fără un cuvînt. Îi veni în minte imaginea seraschierului la prima lor întrevedere, lungit pe divan într-o poziție neconfortabilă, îmbrăcat cu pantaloni și tunică, nevrînd să se așeze la o masă, cu spatele spre încăpere. Grozav îi mai stătea și *lui* ca apusean! Asta să fi fost toată tărășenia?

– Republică? repetă el cuvîntul necunoscut auzit de la seraschier.

Se gîndi la sultan și la Valide, la toate femeile de la curte, își aminti de sclipirea fanatică din ochii capilor eunucilor, de moartea neașteptată a mai-marelui lor.

Seraschierul știuse că eunucii se vor aduna. Iar el, Yashim, îl convinsese pe sultan să accepte ca artileria să fie adusă în oraș.

– Chiar așa, răspunse scurt seraschierul. I-am văzut pe nerozii aceia bătrîni și fără vlagă pentru ultima oară. Trăncănind despre tradiție! Bătătorindu-și propriul cuib, ca niște găini neroade. Sfidînd istoria.

Își îndreptă spatele.

– Gîndește-te la ceea ce se întîmplă ca la o... operație. Bineînțeles că doare. Bisturiul e nemilos, dar extirpă carnea bolnavă.

Yashim simți cum i se oprește inima în piept. Dar, în același timp, cum i se limpezește mintea.

Seraschierul continua să vorbească.

– Pentru pacient, suferința înseamnă vindecare, spunea el. Putem fi moderni, Yashim. Trebuie să fim moderni. Dar tu chiar crezi că modernitatea e ceva ce se poate cumpăra? Modernitatea nu-i o marfă. E o condiție a minții.

Ceva zvîcni în memoria lui Yashim. Se agăță de acel ceva de formă nedefinită, o înșiruire de cuvinte pe care o mai auzise. Omul din fața lui continua să vorbească; Yashim simți cum acea umbră de gînd lunecă și dispare.

– E o schimbare de putere. Cea veche s-a încheiat. Trebuie să ne gîndim la cea nouă.

– Să ne gîndim?

– Noi, clasele conducătoare. Oamenii educați. Cei ca tine și ca mine.

„Nimeni nu-i ca mine“, se gîndi Yashim.

– Poporul are nevoie să fie îndrumat. Asta nu se schimbă. Ceea ce se schimbă este modul în care urmează a fi conduși.

„Nici unul dintre noi nu seamănă cu altul. Eu nu semăn cu nimeni.

Voi rămîne liber.“

127

– Acum am să cobor, anunță liniștit seraschierul. Dar tu... mă tem că tu vei rămîne aici. Credeam că ai să vii cu mine, dar n-are importanță.

Îi făcu semn cu pistolul și Yashim ieși de sub arcade, pășind pe acoperișul înclinat.

– Ce-ai zice să schimbăm încet locurile? îi propuse seraschierul. Timp de cîteva secunde se ocoliră unul pe celălalt, astfel încît seraschierul ajunse sub arcadă.

– Să știi că n-am să te împușc. Tot mai cred că poate ai să te răzgîndești. Cînd se vor retrage trupele. Cînd acest loc va începe să ardă.

Dar Yashim nu-l asculta. Seraschierul îl văzu cum își mută privirea de la el și cum deschide larg ochii, aproape fără voia lui. Își stăpîni pornirea de a întoarce capul. Distragerea atenției era o tentativă pe care o luase în calcul.

Surpriza lui Yashim nu era cîtuși de puțin prefăcută. În spatele seraschierului, în capul scărilor, își făcuseră apariția în tăcere două arătări ieșite din comun. Un blond și un brunet, amîndoi îmbrăcați ca niște drept-credincioși, dar Yashim ar fi băgat mîna în foc că ultima oară cînd dăduse cu ochii de ei, ambii purtaseră redingote și cravate la ambasada britanică.

– *Excusez-moi,* începu blondul. *Mais... parleei-vuu français?*

Seraschierul se răsuci fulgerător, de parcă ar fi fost împușcat.

– Ce înseamnă asta? șuieră el, pironindu-l pe Yashim cu o privire bănuitoare.

Yashim zîmbi. Tînărul se uita pe după seraschier, cu mîna ridicată în semn de salut.

– *Je vous connais, m'sieur...* Vă cunosc, nu-i așa? Sînt Compston, iar el e Fizerly. Sînteți istoricul, nu?

În glasul lui se ghicea o umbră de disperare, care – se gîndi Yashim – nu era cîtuși de puțin nelalocul ei.

– Sînt demnitari de la ambasada britanică, îi explică seraschierului. Mult mai moderni decît arată, așa îmi închipui. Și eficienți, după cum spui dumneata.

– Îi omor, mîrîi seraschierul. Întinse pistolul către ei și cei doi se traseră înapoi.

– Dacă aș fi în locul dumitale, eu n-aș face asta, îl sfătui Yashim. Zorii dumitale republicani s-ar putea preschimba curînd în amurg dacă aduci canonierele britanice la poarta noastră.

– N-are importanță, declară seraschierul. Își recăpătase calmul. Spune-le să plece.

Yashim deschise gura să vorbească, dar primele lui cuvinte fură acoperite de o detunătură înfundată, ca un bubuit de tunet. Simțiră cum învelișul de plumb li se cutremură sub picioare.

În timp ce ecoul bubuiturii se pierdea în depărtare, seraschierul smulse ceasul din buzunar și-și mușcă buza.

„Prea devreme, se gîndi el. Nu contează, își zise imediat. Să înceapă barajul de foc."

Așteptă, cu ochii ațintiți asupra ceasului.

Cincisprezece secunde. Douăzeci de secunde. Să bubuie tunurile.

Fruntea i se acoperise de sudoare.

Răsună o nouă bubuitură, ceva mai slabă decît prima.

Seraschierul ridică ochii și aruncă o privire triumfătoare spre Yashim.

Dar Yashim îi întorsese spatele. Acum stătea pe acoperiș, privind peste oraș, cu brațele ridicate, cu pelerina fluturînd în vînt.

În spatele lui, seraschierul văzu explozia luminoasă. Lumina ricoșă pe pilaștrii domului și silueta lui Yashim se profilă strălucitoare pe cer. Seraschierul auzi bubuitul altor tunuri care începeau să tragă. Izbucni o altă lumină, ca o explozie de obuz, răsună o nouă bubuitură. Seraschierul se încruntă. Știa ce anume îl nedumerește. Bubuitul și lumina veneau în altă ordine decît se aștepta.

Ar fi trebuit să audă întîi bubuitul tunurilor și abia apoi să vadă fulgerul de lumină, în clipa în care obuzul își atingea ținta.

Seraschierul sări de pe marginea arcadei și o luă la fugă, fără zgomot, pe foliile groase de plumb.

Yashim se întinse să-l prindă, dar seraschierul se dovedi mai ager. Într-o fracțiune de secundă văzuse ceea ce nu se așteptase să vadă și, cu o strălucită intuiție de militar, înțelesese exact ce semnificau toate acestea pentru el. Tunurile trăgeau la alt capăt al orașului, iar obuzele explodau undeva, departe. Nu-și încetini pasul. Se feri în momentul în care Yashim încercă să-l prindă și, o clipă mai tîrziu, sărea peste jgheabul de scurgere și cobora în goană acoperișul de plumb al unei jumătăți de dom, alunecînd la fiecare cîțiva pași.

Alerga cu o asemenea viteză încît ți se făcea rău privindu-l. Yashim fugi spre marginea acoperișului și se lăsă, la rîndul lui, în jos pe acoperișul conic, dar seraschierul deja nu se mai vedea nicăieri. Apoi apăru din nou, mult mai jos, alergînd cu pași mari spre miazăzi, peste acoperiș.

O clipă, întreg orașul i se întinse la picioare. Văzu din nou clădirea întunecată și masivă a seraiului. Văzu luminile sclipind pe Bosfor. Văzu un puhoi de bărbați și femei în piața de sub el, în timp ce în depărtare flăcări căzătoare se desprindeau din găurile căscate de pe urma obuzelor trase de artilerie.

În ceea ce-l privea, nu putea apuca decît într-o singură direcție.

Ulterior, un antreprenor militar armean, căsătorit cu o văduvă bogată care-i născuse șase fii, avea să povestească ani la rînd cum se aflase la un pas de a fi strivit de un ofițer prăbușit din ceruri peste el.

– Și nu un soldat de rînd, să știți, își încheia el relatarea, zîmbind. Dumnezeu, în mila Lui, mi-a trimis un general și, de-atunci, tot cu ei am avut de-a face.

128

– Am nevoie de o escortă, Palewski, îi explică Yashim. Înțelegi, cineva care să aibă acces la sultan. Așa e regula. Or, voi doi sînteți în relații apropiate, nu-i așa?

Era sîmbătă dimineață. Ploaia care bătuse în ferestrele lui Yashim continua să cadă fără răgaz încă dinainte de lăsarea zorilor, spre marele avantaj al Noii Gărzi, care se lupta să stingă focurile. Cu brețele deschise de artilerie în noaptea precedentă, focul fusese limitat la zona portului și, deși se părea că pagubele erau considerabile, totuși nu se comparau cu cele din anii 1817 sau 1807, nici cu cele aproape zece incendii de proporții izbucnite în aceeași parte a orașului cu un secol înainte. Iar portul, la urma urmei, nu era chiar cel mai apreciat cartier al Istanbulului.

Palewski ridică două degete și-și atinse mustața, încercînd să-și ascundă zîmbetul.

– Apropiați, chiar acesta e cuvîntul, Yash. Am de gînd să-i ofer sultanului ceva ce am primit azi-dimineață, salvat de providență din incendiul izbucnit în port.

– Ah, providența! îl îngînă Yashim.

– Da. Întîmplător am observat joia trecută că proviziile erau pe sfîrșite, așa că am comandat imediat alte cîteva lăzi fără taxe vamale. Ce părere ai?

– Cred că sultanul îți va aprecia gestul. Nu că s-ar atinge de alcool, bineînțeles. Sigur că nu. Și, în primul rînd, nu-i șampanie.

Amîndoi zîmbiră.

– Îmi pare rău de ticălosul de aseară, spuse Palewski.

Yashim căscă și clătină din cap.

– Nu știu cu ce l-ai pocnit. Cînd m-am întors acasă, era blînd ca un mielușel. N-o să-ți vină să crezi, dar Preen și amica ei stăteau la taclale cu el. Nu că el ar fi zis mare lucru, dar era limpede că-i făcea plăcere compania lor. Preen spunea că l-ar putea duce la un doctor. Presupun că se referea la veterinar, dar asta e. Individul s-a arătat foarte recunoscător cînd i-am explicat despre ce era vorba.

– Prin gesturi?

– Prin limbajul semnelor. E un limbaj pe care l-am învățat cînd eram la curte.

– Înțeleg. Palewski se încruntă. Dar să știi că nu l-am pocnit.

– Știu. Și-mi pare bine. Treci pe la mine la ora șase?

129

Yashim dormi adînc pînă la ora unu, apoi mai ațipi cam încă o oră, visînd frînturi de vise în care auzea numai glasuri care-i vorbeau cu timbru cunoscut, dar în limbi pe care nu le înțelegea. La un moment dat îl visă pe seraschier, vorbind perfect franțuzește, cu un ușor accent creol, și visul îl trezi brusc. Oare să fi fost un vis că seraschierul i se adresase în limbajul viselor? O stare de spirit. Expresia îi tot revenea în minte; se ridică în capul oaselor, simțin cum i se limpezesc gîndurile.

Se dădu jos din pat, lăsînd mantia pe divan. În odaie era cald, focul era aprins: probabil că proprietăreasa intrase tiptil și-i făcuse focul în timp ce el dormea. Luă ibricul și-l așeză pe cărbuni. Luă de

trei ori cu vîrful degetelor frunze fărîmițate de ceai negru și le puse în ibric. Lîngă plită găsi o tigaie cu *manti* în ea. Preen pregătise ceva pentru cină, apoi mîncase împreună cu prietena ei; probabil și cu mutul. Dar îi păstraseră și lui ceva.

Puse mîncarea pe plită și urmări cum se topea untul, apoi amestecă *manti* cu o lingură de lemn. Se gîndi să prepare niște sos de roșii dintr-un borcan cu pastă de tomate, apoi decise că *manti* erau oricum gata, iar lui îi era prea foame, astfel încît pur și simplu răsturnă mîncarea într-o farfurie și măcină deasupra puțin piper negru.

Nu erau chiar excelente, se văzu el nevoit să recunoască; de fapt, *manti* erau cam tari pe margini, dar nemaipomenit de buni. Își turnă ceai și-l bău îndulcit, fumînd o țigară, culcat pe divan, cu ochii la stropii de ploaie sclipind pe zăbrelele ferestrei. Ploaia se oprise și lumina palidă de iarnă își făcuse pentru ultima oară apariția înainte de lăsarea serii.

Se gîndi că Palewski aproape că avusese dreptate. O petrecere primejdioasă: întotdeauna oaspete, niciodată actor. Silit să stea mereu deoparte, derutat și neajutorat, în timp ce marea bătălie făcea ravagii, o bătălie ce nu avea să fie niciodată cîștigată: între vechi și nou, între renaștere și reacțiune, între amintire și speranță. Ajunsese acasă prea tîrziu, cînd *manti* din seara precedentă începuseră să se răsucească pe margini. După ce vorbise cu artileristul, care schimbase direcția tunurilor la timp.

După o vreme, începu să se uite prin încăpere, fără să se miște din loc, pur și simplu plimbîndu-și privirea de la un obiect la altul, pînă cînd găsi ce căuta. Întinse mîna și luă în mînă obiectul, schițînd un vag surîs – un mic pumnal *cloisonné,* fără măciulie, cu mînerul minunat smălțuit și teaca formînd o singură semilună care se subția treptat, terminîndu-se într-un vîrf ascuțit. Trase pumnalul pe jumătate afară din teacă și admiră sclipirea oțelului perfect lucrat, apoi îl vîrî la loc, ascultînd clinchetul ușor al armei așezate din nou în teaca ei.

Oțel de Damasc, lucrat la rece, produsul a o mie de ani de experiență – și cu cît era mai perfect lucrat, cu atît mai puțin se cunoștea efortul meșterului. Astfel de obiecte nu se mai făceau acum. Se întrebă dacă ea avea să sesizeze deosebirea, chiar dacă faptul nu avea nici

o importanță. Era un obiect frumos și dătător de încredere. Periculos, dar și protector. Poate că ea îl va privi din cînd în cînd și atunci, în lumea ei nordică de gheață albă, poate îi va trezi vreo amintire care s-o facă să zîmbească.

Cîntări cîteva clipe pumnalul în palmă, gîndindu-se la el; apoi se încruntă și-l puse binișor alături, după care se ridică și se spălă în lighean cît putu el de bine.

130

– Avem ordin să nu primim pe nimeni pînă cînd nu se potolește răzmerița, declară majordomul, blocînd cu trupul lui corpolent intrarea ambasadei.

– Nu-i nici o răzmeriță, replică Yashim. Majordomul se mulțumi să-și strîngă buzele.

Yashim oftă și-i întinse un pachețel.

– Vrei să-i înmînezi asta Excelenței Sale, prințesa?

Majordomul privi scurt în jos și pufni disprețuitor.

– Și din partea cui să-i spun că vine?

– Oh... spune-i doar atît: de la un turc.

– Yashim!

Eugenia cobora încet scara, cu o mînă pe obraz și alta lunecînd alene pe balustradă.

– Intră!

Majordomul făcu un pas înapoi și Eugenia luă mîinile lui Yashim într-ale ei și-l conduse către canapea. Majordomul se aplecă spre ea.

– E în regulă, îl liniști Eugenia. Sîntem prieteni.

– Din partea domnului, Alteță.

Majordomul îi înmînă pachetul de la Yashim și se trase deoparte.

– Adu, te rog, ceai pentru oaspetele nostru, ceru Eugenia.

După ce majordomul plecă, ea lăsă pachetul în poală, apucă din nou mîinile lui Yashim și-l privi stăruitor în ochi.

– Cred că... plecăm acasă. Zîmbi neașteptat și-i strînse mîinile într-ale ei. Derențov... soțul meu... e furios. Și speriat. Crede că a fost trădat.

Yashim dădu rar din cap în semn de încuviințare.

– Știi cine-i trădătorul, nu-i așa? Eugenia își lăsă capul pe spate și-l măsură pe Yashim, zîmbind galeș. Toți cred că ești un oarecare. Dar ești foarte isteț.

Văzu cum Yashim privea în altă parte.

– Vrei să știi? o întrebă el liniștit.

Ea clătină din cap.

– Ar strica tot. Am o datorie față de soțul meu și există unele secrete pe care nu le pot păstra doar pentru mine. Azi-dimineață era furios la culme, spunea că este compromis. Nu are de ales, trebuie să-și dea demisia. E hotărît să se înapoieze la Sankt Petersburg și să se prezinte în fața țarului.

– Să se înapoieze la baluri, la dineuri și la doamne cu evantaie. Știu.

– Va fi greu.

– Dar ai o datorie față de soțul tău.

Amîndoi rîseră încetișor.

– Ce-i asta? întrebă ea, luînd pachetul în mînă.

– Deschide-l și ai să vezi.

Ea desfăcu pachetul și-l urmări din ochi pe Yashim arătîndu-i cum să scoată pumnalul din teacă.

– Îmi amintește de ceva, zise ea cu subînțeles. Și de cineva.

Ochii lor se întîlniră și toată șiretenia din ochii ei se topi.

– Nu cred...

– Că ne vom mai întîlni vreodată? Nu. Dar... voi visa întotdeauna. La tine. Dacă le-aș spune doamnelor din Sankt Petersburg...

– Să nu sufli un cuvînt.

Eugenia clătină capul ei adorabil.

– N-am să suflu o vorbă, promise ea. Niciodată.

Se aplecă în față, lăsîndu-și ușor capul într-o parte și un cîrlionț de păr negru se desprinse din pieptănătură.

– Sărută-mă, îl rugă ea.

Se sărutară.

Rus sau nu, un majordom rămîne un majordom. Nimic nu-l impresionează. De o discreție totală.

Cînd li se aduse ceaiul, Yashim deja plecase.

131

– Deci, se pare că seraschierul avea dreptate, spuse Mehmet al IV-lea. E bine că l-am avut în oraș. Dar ce accident îngrozitor, tocmai cînd totul mergea atît de bine.

– Așa e, Luminăția Voastră.

– Se pare că s-a prăbușit. Presupun că s-a cățărat acolo ca să aibă o priveliște mai bună. Focurile care se cereau stinse și altele asemenea.

– Așa e, Luminăția Voastră.

– Îi vom face funeraliile așa cum se cuvine, să n-ai grijă de asta. Voi doi v-ați avut bine, nu-i așa?

Yashim înclină capul.

– Ceva modern, grozav i-ar fi plăcut așa ceva. Afeturi de tun, poate, și cîteva plutoane ale gărzii, care să tragă salve la mormîntul lui. Să se vadă că sultanul nu-și uită prietenii. Ba chiar am putea da foișorului din piața Baiazid numele lui. Urîtă construcție! Turnul seraschierului! Hmm! Imperiul își cinstește eroii, știți bine.

Sultanul începu să se scobească în nas.

– Niciodată nu mi-a fost prea simpatic. E singurul lucru rău pe care-l pot spune despre el. Cel puțin, își cunoștea îndatoririle.

Yashim nu-și ridica ochii din pămînt.

Sultanul îl privi cu pleoapele îngustate.

– Mama spune că ți-ai dat multă silință s-o pregătești pentru încercarea de noaptea trecută. Mie mi se pare că n-ai făcut mare lucru.

Trase aer pe nări cu zgomot. Yashim ridică ochii și-i prinse privirea.

Sultanul clipi și se uită în altă parte.

– Hmm! Presupun că, pînă la urmă, a fost destul. Și, la drept vorbind, acum eunucii sînt liniștiți. Îmi închipui că ajunge să prinzi un hoț, că-i prinzi și pe ceilalți.

Își apucă între degete un smoc de păr din favoriți și începu să-l răsucească.

– Chestiunea este că am nevoie de cineva aici, din moment ce Kislar nu mai este. Cineva care să cunoască toate dedesubturile, numai că puțin mai tînăr.

Yashim încremeni. Era cea de-a doua slujbă care i se oferea în ultimele douăzeci și patru de ore. Ochii și urechile noii republici? Acum era vorba de putere și de făgăduiala unor bogății. A doua slujbă pe care n-o dorea.

Începu să spună că nu mai era tînăr. Era alb. Mă rog, aproape alb, dar sultanul nu-l asculta.

– Există un arhivar, spuse el. Un nou slujbaș. Isteț, prezentabil, asta-i va speria pe unii dintre cei bătrîni, nu-i așa? Nu-i pot înlocui pe toți. Așa aș fi cu ochii și pe el. Îmi amintește de Kislar, în tinerețea lui, înainte să-i intre în cap balivernele astea cu tradiția și să omoare fetele. În plus, flăcăul nici n-a fost implicat în toată tărășenia. Asta-mi place la el. Să i se dea o redingotă și un baston. Și gata. E omul meu.

Pe Yashim îl copleși un sentiment de ușurare. Nu se îndoia că Ibou avea să se dovedească un perfect Kislar Agha; poate cam tinerel, dar timpul avea să ofere inevitabila soluție. Cel puțin Ibou va ști să evite toate teribilele compromisuri și învrăjbiri care-l aduseseră pe predecesorul lui în pragul nebuniei în ascensiunea lui pe scara socială. Și-și va învăța rapid îndatoririle. Poate chiar va fi recunoscător cu adevărat.

– Luminăția Voastră a grăit cum nu se poate mai înțelept, spuse el. Era de preferat să nu spună mai mult.

– Bine, bine. Sultanul se ridică din jilțul lui. A fost o discuție cît se poate de interesantă. Sincer să fiu, Yashim, uneori cred că știi mai multe decît spui. Ceea ce, într-un fel, poate că-i mult mai înțelept. Numai Allah știe tot, în timp ce noi trebuie să aflăm doar atît cît avem nevoie.

Bîjbîi pe masă cu ochii lui miopi și luă o pungă de piele.

– Ia asta. Fără îndoială că seraschierul te-ar fi răsplătit, dar, date fiind împrejurările, îmi rămîne mie această îndatorire.

Yashim prinse punga din aer.

Făcu o plecăciune. Sultanul înclină scurt din cap.

– Înțeleg că Valide Sultan ar dori să stea la o mică bîrfă. A existat un edict, adăugă el, dar pînă la urmă va trebui să mai aștepte. Înainte de asta vom avea grijă ca lucrurile să se așeze la palat. Și în oraș.

Făcu un semn cu mîna și Yashim se înclină, apoi se retrase.

132

– A existat și vreo răsturnare de situație? zîmbi Valide. Ador astfel de treburi.

– Da, răspunse Yashim. Se gîndi să-i relateze adevărul adevărat, însă știa că povestea ar fi fost mai puțin palpitantă. Seraschierul era corupt pînă în măduva oaselor. El a pus totul la cale.

Valide Sultan bătu din palme.

– Știam eu! exclamă ea. Cum ai ghicit?

– Au fost mai multe lucruri, aparent fără însemnătate, răspunse Yashim. Îi povesti cît de stîngaci era seraschierul în straie occidentale, cum pretinsese că vorbea franțuzește, apoi negase acest lucru. Îi spuse cît de dornic se arătase seraschierul să răspîndească panică atunci cînd fuseseră comise crimele, la care Valide Sultan încuviință cu convingere, adăugînd că seraschierul se folosise de Yashim. Voia însă să știe exact cum fuseseră uciși cadeții.

Yashim îi povesti.

Îi explică și că prietenul lui, Palewski, îl auzise pe seraschier vorbind franțuzește – polonezul presupunea că era vorba de limba franceză – la o cafenea, într-o seară.

– Or, el negase că ar cunoaște această limbă! Ha! Ha! Valide Sultan amenință în glumă cu degetul.

Apoi Yashim îi povesti despre rus, despre Potemkin.

– Ce ticălos! pufni ea disprețuitor. Fără îndoială, cicatricea l-a nenorocit. În felul lui, trebuie să se fi comportat fermecător ca să-i atragă pe flăcăii aceia în trăsură. Totuși, adăugă ea, lăsînd deoparte

imaginea seducătorului lovit de soartă și revenind la lucruri practice, ce au avut de cîștigat rușii intrînd în toată istoria asta?

Yashim îi spuse și acest lucru.

– Sînt pregătiți să ocupe Istanbulul în orice moment, explică el. Încă din vremea bizantinilor au visat să stăpînească orașul. Era a doua Romă – iar Moscova e cea de-a treia. Doreau ca în Istanbul să domnească anarhia. Nu-i interesa cum anume avea să se întîmple acest lucru – dacă ar fi fost o lovitură de stat a ienicerilor, dacă seraschierul ar fi luat-o razna și s-ar fi proclamat conducător. Orice. În cazul în care s-ar fi stins dinastia Osman, imaginați-vă urmările! Ei sînt la doar o săptămînă sau două depărtare. Ar fi pretins că reinstaurează ordinea sau că asigură protecție ortodocșilor, sau că au fost atrași în evenimente într-un fel sau altul, n-ar fi contat cum, atîta vreme cît reușeau să ocupe orașul și să se înarmeze cu un pretext credibil mai tîrziu, cînd puterile europene ar fi făcut zarvă. Francezii, englezii sînt îngroziți la gîndul că rușii ar intra aici – dar odată intrați, aici ar rămîne. Uitați-vă la Crimeea.

– Ce brute! exclamă Valide. Crimeea fusese ocupată de ruși printr-o combinație de amenințări, furt și război sîngeros. Tot ei i-au susținut și pe greci!

– Toată lumea i-a susținut pe greci, îi reaminti liniștit Yashim, dar cu siguranță tot rușii au aprins scînteia și acolo.

Valide Sultan tăcea.

– Și cînd te gîndești că toate aceste amenințări pluteau deasupra noastră în timp ce eu mă ocupam de Kislar la palat, spuse ea după cîteva minute. Am crezut că aceea era adevărata dramă, dar nu era decît o diversiune.

– Nu chiar, o corectă Yashim. Dacă planurile seraschierului n-ar fi eșuat – și de fapt, nu s-a întîmplat așa – fără dumneavoastră, ar fi izbucnit o revoluție. O contrarevoluție, cum o numeau ei, cu scopul de a reveni la vechile tradiții.

– E meritul fetei, sublinie Valide. Știi, am văzut piese de teatru. În tinerețe le vedeam la Dominique. Chiar dacă eu am dat tonul, ea a jucat scena finală. Datorită ție, Yashim.

Yashim înclină capul.

Valide Sultan întinse mîna după o pungă de lîngă divan și-i dezlegă șnurul.

– Am exact ceea ce-ți dorești, spuse ea.

Căută înăuntru și scoase o carte cu coperți subțiri.

O ținu sus cu amîndouă mîinile, lăsîndu-l pe Yashim să citească titlul gravat cu roșu.

– *Le Père Goriot,* citi el. De Honoré de Balzac.

– Poftim. Îi întinse cartea. Mi-e teamă că e cam dezgustătoare.

– Ce vă face să mi-o dați mie?

– Se zice că are mare succes la Paris. Eu am citit-o, e despre corupție, înșelăciune, lăcomie, minciuni.

Bătu ușurel cu palma în coperta cărții, apoi i-o oferi lui Yashim.

– Știi, uneori mă bucur nespus că n-am ajuns niciodată să văd Franța.

Mulţumiri

Le sînt îndatorat tuturor istoricilor care ne-au îmbogățit înțelegerea asupra Imperiului Otoman; de asemenea, m-am inspirat în mod repetat din observațiile cetățenilor contemporani. Orice greșeală sau inexactitate din carte îmi aparține.

Daisy Goodwin m-a încurajat să abordez dintr-o perspectivă de roman polițist istoria Imperiului Otoman. Yashim a prins viață cînd am ajuns la o perioadă anume – Istanbulul la 1830. Christine Edzard, care a adaptat *Little Dorrit* pentru film, mi-a împărtășit din pasiunea ei pentru costumele și obiceiurile secolului al XIX-lea. Richard Goodwin a citit cartea în regimul foiletoanelor lui Dickens, pe măsură ce scriam; întrucît a ecranizat numeroase romane de Agatha Christie, a fost în măsură să mă sfătuiască în multe privințe, începînd de la detaliile intrigii și pînă la dialoguri. Jocasta Innes, o învederată cititoare de thrillere, m-a ajutat să evit posibilele imperfecțiuni în ceea ce privește curgerea acțiunii. Le sînt recunoscător tuturor, de asemenea lui Sarah Wain și lui Clare Mitchell pentru lectura lor atentă și pentru comentariile lor.

Sarah Chalfant, agenta mea de la Wylie Agency, m-a pus în legătură cu Sarah Crichton din New York și apoi cu editori din toată lumea. Sarah Crichton a fost neîntrecută în încurajările ei – și cine spune că în ziua de azi editorii nu mai editează? Julian Loose, de la Faber, mi-a dezvăluit toate misterele. Mii de mulțumiri.

Cît despre cei din Istanbul, aș vrea să le mulțumesc în mod deosebit profesorului Norman Stone de la Koc University și lui John Scott, editor al frumoasei și inspiratei reviste *Cornucopia,* dedicată lumii turce.

Băieții mei cei mari s-au luptat cu mine pentru a deține controlul asupra calculatorului cu o șiretenie fără scrupule, s-au dovedit a fi niște spărgători de coduri de nivelul unui Turing, însă absolut niciodată n-au șters baza de date și pentru asta le sînt recunoscător. Cei doi băieții mai mici s-au arătat mai puțin interesați de frontul de lucru, dar mi-au menținut buna dispoziție vizitîndu-mă ca să pălăvrăgim și să-mi ceară hîrtie. Toate cărțile mele au fost pentru ei.

Totuși, această carte n-ar fi fost scrisă fără încurajarea și entuziasmul lui Kate. Au trecut cîțiva ani de cînd am hoinărit împreună din Polonia și pînă în Turcia, am văzut berzele zburînd spre miazănoapte deasupra Mării Marmara și, în final, ne-am îndreptat pașii spre domurile Istanbulului și spre mărețul Bosfor, în orașul care ne-a hrănit imaginația timp de șase luni. N-am fost dezamăgiți.

Această carte îi este dedicată ei.

biblioteca rao

De la clasici la contemporani, într-o formulă
grafică nouă, cei mai reprezentativi autori pentru

biblioteca dumneavoastră

Madeleine Albright	DOAMNA SECRETAR DE STAT
Grigore Arbore	LIBERTATEA FĂRĂ DEMOCRAŢIE ŞI „GLONŢUL DE AUR“
David Baldacci	JOCUL ORELOR
M. Baigent, R. Leigh, H. Lincoln	SÎNGELE SFÎNT ŞI SFÎNTUL GRAAL ◆ MOŞTENIREA MESIANICĂ
Blue Balliet	PE URMELE LUI VERMEER
Steve Berry	CAMERA DE CHIHLIMBAR
J.L. Borges & E. Sábato	DIALOGURI BORGES–SÁBATO (consemnate de Orlando Barone)
Jules Boucher	SIMBOLURILE FRANCMASONERIEI
Gyles Brandreth	PHILIP ŞI ELISABETA
Dan Brown	ÎNGERI ŞI DEMONI ◆ CODUL LUI DA VINCI ◆ FORTĂREAŢA DIGITALĂ ◆ CONSPIRAŢIA ◆ CODUL LUI DA VINCI ILUSTRAT
Charles Bukowsky	POVESTIRI DESPRE NEBUNIA OBIŞNUITĂ
Ian Caldwell & Dustin Thomason	MISTERUL MANUSCRISULUI
Albert Camus	STRĂINUL / CIUMA / CĂDEREA / EXILUL ŞI ÎMPĂRĂŢIA ◆ FAŢA ŞI REVERSUL / NUNTA / MITUL LUI SISIF / OMUL REVOLTAT / VARA ◆ CARNETE ◆ TEATRU ◆ PRIMUL OM
John Le Carré	PRIETENIE ABSOLUTĂ
Luigi Castoldi	ROMÂNUL DIN ITALIA
Eugen Ovidiu Chirovici	MISTERELE ISTORIEI
Richard Clarke	POARTA SCORPIONULUI
Bill Clinton	VIAŢA MEA
Robin Cook	RISC ASUMAT ◆ ŞOCUL
Clive Cussler	AURUL INCAŞILOR ◆ WALHALLA ◆ ODISEEA TROIANĂ
Nelson DeMille	CĂDEREA NOPŢII
Charles Dickens	DAVID COPPERFIELD (2 vol.)
Denis Diderot	NEPOTUL LUI RAMEAU
Josif Constantin Drăgan	PRIN EUROPA (5 vol.)
Nancy Farmer	MAREA TROLILOR
William Faulkner	CĂTUNUL ◆ ORAŞUL ◆ CASA CU COLOANE ◆ STEAGURI ÎN ŢĂRÎNĂ
Joseph Finder	PUTERI EXCEPŢIONALE ◆ PARANOIA
Colin Forbes	RINOCERUL ◆ CONSPIRAŢIA ◆ VALUL UCIGAŞ
David Gibbins	ATLANTIDA
André Gide	FRUCTELE PĂMÎNTULUI ◆ FALSIFICATORII DE BANI / PORUMBELUL ◆ AMINTIRI DE LA CURTEA CU JURI / SECHESTRATA DIN POITIER
Olivia Goldsmith	PREŢUL LIBERTĂŢII
Witold Gombrowicz	FERDYDURKE ◆ TRANS-ATLANTIC
John Grisham	ULTIMUL JURAT ◆ UN ALTFEL DE CRĂCIUN ◆ CAMPIONUL DIN ARKANSAS ◆ MAESTRUL ◆ MOŞTENITORII ◆ MEDIATORUL
V.D. Guşă de Drăgan	CONDAMNAT LA ADEVĂR
Jack Higgins	ATAC LA PREŞEDINTE

Hermann Hesse	LUPUL DE STEPĂ ◆ SIDDHARTHA / CĂLĂTORIE SPRE SOARE-RĂSARE ◆ KNULP / DEMIAN ◆ JOCUL CU MĂRGELE DE STICLĂ
Franz Kafka	CORESPONDENŢĂ (vol. 1) ◆ CASTELUL
Dean Koontz	ÎN PUTEREA NOPŢII ◆ TRĂIEŞTE NOAPTEA ◆ CHIPUL
Elisabeth Kostova	COLECŢIONARUL DE ISTORIE
Gerd Langguth	ANGELA MERKEL
Mario Vargas Llosa	CONVERSAŢIE LA CATEDRALA
André Malraux	CUCERITORII / CALEA REGALĂ
Thomas Mann	DOCTOR FAUSTUS ◆ POVESTIRI ◆ MĂRTURISIRILE ESCROCULUI FELIX KRULL ◆ LOTTE LA WEIMAR ◆ ALTEŢĂ REGALĂ
G. García Márquez	TOAMNA PATRIARHULUI ◆ DESPRE DRAGOSTE ŞI ALŢI DEMONI ◆ INCREDIBILA ŞI TRISTA POVESTE A CANDIDEI ERÉNDIRA ŞI A BUNICII SALE FĂRĂ SUFLET ◆ DRAGOSTEA ÎN VREMEA HOLEREI ◆ AVENTURA LUI MIGUEL LITTÍN, CLANDESTIN ÎN CHILE ◆ A TRĂI PENTRU A-ŢI POVESTI VIAŢA ◆ GENERALUL ÎN LABIRINTUL SĂU ◆ POVESTEA TÎRFELOR MELE TRISTE ◆ OCHI DE CÎINE ALBASTRU ◆ UN VEAC DE SINGURĂTATE ◆ DOUĂSPREZECE POVESTIRI CĂLĂTOARE
Virgil Măgureanu	DECLINUL SAU APOTEOZA PUTERII?
Ștefan Mitroi	VIAŢA INVERSĂ A LUI COCOSTEL OUATU
Ilie Năstase	MR NĂSTASE
Regina Noor	CALEA SPRE CREDINŢĂ
Christopher Paolini	ERAGON ◆ ERAGON II: CARTEA PRIMULUI NĂSCUT
Ioan Paul al II-lea	MEMORIE ŞI IDENTITATE
L. Picknett & C. Prince	MISTERUL TEMPLIERILOR ◆ CONSPIRAŢIA STARGATE ◆ GIULGIUL DE LA TORINO
Juan Manuel de Prada	FURTUNA
Marcel Proust	ESEURI
Mario Puzo	OMERTA
Ernesto Sábato	ESEURI (vol. 1)
Antoine de Saint-Exupéry	CURIERUL DE SUD / ZBOR DE NOAPTE / PĂMÎNTAL OAMENILOR / PILOT DE RĂZBOI
Jean-Paul Sartre	TEATRU ◆ CUVINTELE / GREAŢA ◆ ZIDUL
John Saul	CASA DE LA RĂSCRUCE ◆ CLUBUL MANHATTAN ◆ VOCILE
Dinu Săraru	TRILOGIA ŢĂRĂNEASCĂ ◆ CIOCOII NOI CU BODYGUARD
Dinu Săraru & Victor Stănculescu	GENERALUL REVOLUŢIEI CU PICIORUL ÎN GHIPS
John Steinbeck	ŞOARECI ŞI OAMENI ◆ FRUCTELE MÎNIEI ◆ PĂŞUNILE RAIULUI
Stendhal	ROŞU ŞI NEGRU ◆ MĂNĂSTIREA DIN PARMA
Alex Mihai Stoenescu	ISTORIA LOVITURILOR DE STAT ÎN ROMÂNIA (vol. I, II, III și IV[1, 2]) ◆ PATIMILE SFÎNTULUI TOMMASO D'AQUINO ◆ INTERVIURI DESPRE REVOLUŢIE
J.R.R. Tolkien	ROVERANDOM ◆ POVEŞTI NETERMINATE
L.N. Tolstoi	CAZACII ŞI ALTE POVESTIRI
Marius Tucă	ASTENII DE BUZUNAR ◆ PAMFLETE CU ROMÂNI
Philipp Vandenberg	CONJURAŢIA SIXTINĂ
Oswald Wirth	FRANCMASONERIA PE ÎNŢELESUL ADEPŢILOR SĂI
Moony Witcher	FETIŢA CELEI DE A ŞASEA LUNI ◆ NINA ŞI MISTERUL NOTEI A OPTA ◆ NINA ŞI BLESTEMUL ŞARPELUI CU PENE

În noiembrie 2007 va apărea:

JULIA NAVARRO

CONFRERIA SFÎNTULUI GIULGIU

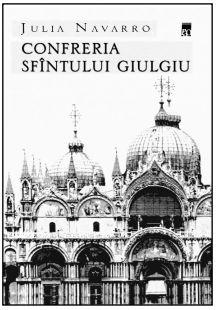

Un incendiu izbucnit în catedrala din Torino, acolo unde se află Sfîntul Giulgiu, și moartea unui bărbat căruia i se tăiase limba declanșează o palpitantă anchetă a Departamentului de artă, în fruntea căruia se află detectivul Marco Valoni. Ajutați de seducătoarea Sofia Galloni – un istoric reputat – și de o ziaristă curioasă, oamenii lui Valoni trebuie să dezlege un mister care începe cu Ordinul Templierilor și ajunge pînă în zilele noastre. O intrigă ce ascunde oameni de afaceri influenți. Anchetatorii încearcă să demonstreze că evenimentele petrecute în catedrală sînt în strînsă legătură cu istoria agitată a Sfîntului Giulgiu de la Isus Hristos pînă la Imperiul Bizantin, Turcia, Franța lui Filip cel Frumos, Scoția, Portugalia, Spania...

O poveste surprinzătoare și fascinantă, în stilul celor mai bune romane de aventuri.

clubul cărții rao

CLUBUL CĂRȚII RAO
are un nou regulament de funcționare, mai modern,
mai eficient și mai adaptat nevoilor dumneavoastră,
care este pus la dispoziția membrilor odată cu fișa
de înscriere. Principala inovație o reprezintă
introducerea a TREI TIPURI DE CARDURI
care vă oferă mari reduceri de preț
în achiziționarea cărților.
Pentru detalii privind acest regulament
vă puteți informa din broșurile editurii noastre
sau scriindu-ne pe adresa:

C.P. 2-124, București;
e-mail: *club@raobooks.com*

sau accesînd site-urile:
www.raobooks.com;
www.rao.ro

Tiparul executat de
R.A. „Monitorul Oficial“
București, România